

Organisatie

Raad van Toezicht en Vincent van Gogh Stichting

Raad van Toezicht

Mevrouw drs. T.A. (Trude) Maas-de Brouwer (voorzitter).
Onafhankelijk bestuurder en toezichthouder.
Herbenoemd tot september 2016

De heer P. (Peter) Tieleman (lid).
Bestuurder commissaris - directie adviseur.
Herbenoemd tot oktober 2017

Mevrouw mr. A.J. (Joanne) Kellermann (lid).
Directeur bij de Afwikkelingsraad van het
Single Resolution Mechanism.
Herbenoemd tot mei 2018

De heer mr. H.A. (Hein) van Beuningen (lid).
Directeur bij Teslin Capital Management.
Benoemd tot november 2016

De heer dr. G. (Gary) Tinterow (lid).
Directeur Museum of Fine Arts, Houston, Verenigde Staten.
Benoemd tot januari 2018

De heer prof. mr. dr. J.W. (Jaap) Winter (lid).
Voorzitter College van Bestuur van de Vrije Universiteit Amsterdam.
Benoemd tot september 2019

Vincent van Gogh Stichting

Mevrouw J. (Jantine) Van Gogh
(voorzitter)

De heer V.W. (Willem) van Gogh
(bestuurslid)

Mevrouw M. (Machteld) van Laer-Cramer
(bestuurslid)

De heer A.P.M. (Sander) Bersee
(bestuurslid)

Organogram

Raad van Toezicht

Mevrouw drs. T.A. (Trude) Maas-de Brouwer

Voorzitter (herbenoemd tot september 2016)

Onafhankelijk bestuurder en toezichthouder

Trude Maas-de Brouwer

Peter Tieleman

De heer P. (Peter) Tieleman

Bestuurder commissaris (herbenoemd tot oktober 2017)

Mevrouw mr. A.J. (Joanne) Kellermann

Lid (herbenoemd tot juni 2018)

Directeur bij de Afwikkelingsraad van het Single Resolution Mechanism

Joanne Kellermann

Hein van Beuningen

De heer mr. H.A. (Hein) van Beuningen

Lid (benoemd tot november 2016)

Directeur bij Teslin Capital Management.

Gary Tintherow

Jaap Winter

De heer G. (Gary) Tintherow

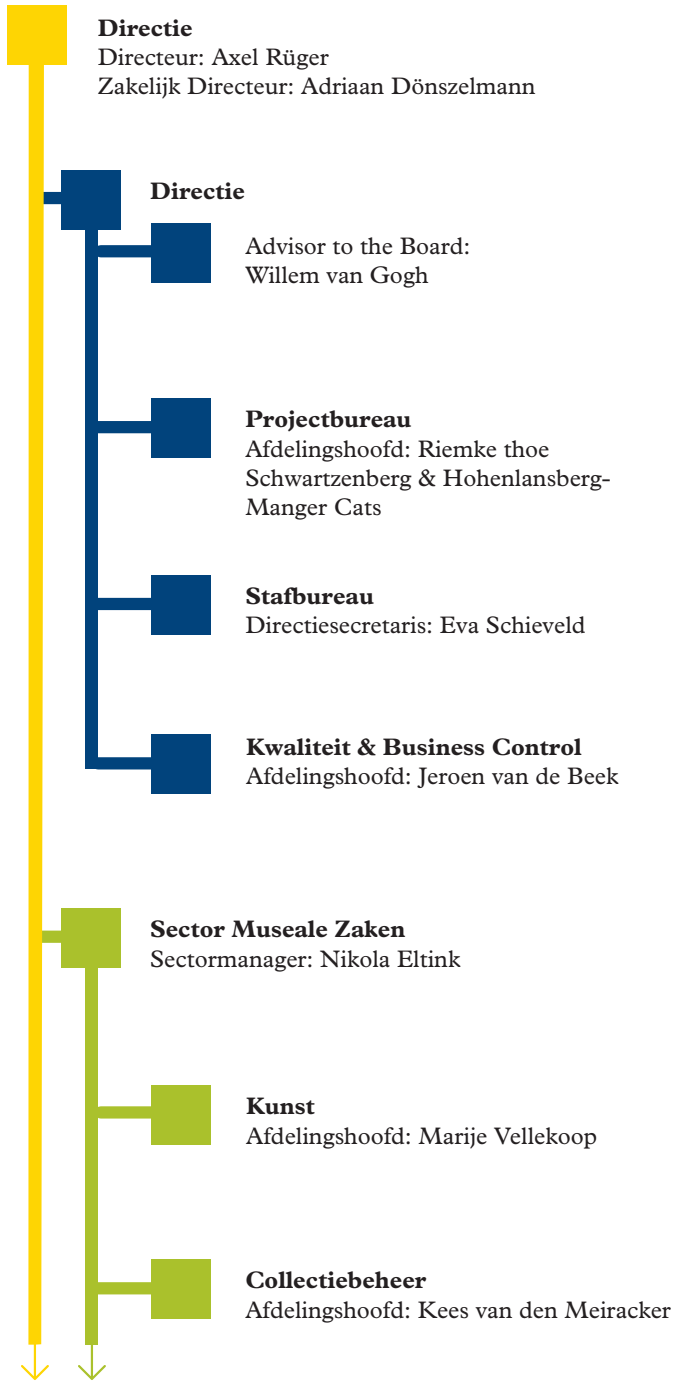
Lid (benoemd tot januari 2018)

Director of the museum of fine arts, Houston, Texas

De heer prof. mr. dr. J.W. (Jaap) Winter

Lid (Benoemd tot september 2019)

Voorzitter College van Bestuur van de Vrije Universiteit Amsterdam.

Directie

Directeur: Axel Rüger

Zakelijk Directeur: Adriaan Dönszelmann

Axel Rüger

Adriaan Dönszelmann

Directie

Advisor to the Board:
Willem van Gogh

Willem van Gogh

Projectbureau

Afdelingshoofd: Riemke thoe
Schwarzenberg & Hohenlansberg-
Manger Cats

Riemke thoe Schwarzenberg

Stafbureau

Directiesecretaris: Eva Schieveld

Eva Schieveld

Kwaliteit & Business Control

Afdelingshoofd: Jeroen van de Beek

Jeroen van de Beek

Sector Museale Zaken

Sectormanager: Nikola Eltink

Nikola Eltink

Kunst

Afdelingshoofd: Marije Vellekoop

Marije Vellekoop

Collectiebeheer

Afdelingshoofd: Kees van den Meiracker

Kees van den Meiracker

Registrar's office

Afdelingshoofd: Karlijn Berends

Karlijn Berends

Bibliotheek & Documentatie

Afdelingshoofd: Anita Vriend

Anita Vriend

Educatie

Afdelingshoofd: Marthe de Vet

Mathe de Vet

Sector Publiekszaken

Sectormanager: Milou Halbesma

Milou Halbesma

Marketing

Afdelingshoofd: Cas Boland

Cas Boland

Communicatie

Afdelingshoofd: Janine Fluyt

Janine Fluyt

Fondsenwerving & Relatiebeheer

Afdelingshoofd: Jacqueline Rutten

Jacqueline Rutten - Jaspers

Bezoekersservice

Afdelingshoofd: Jort Slingerland

Jort Slingerland

De Mesdag Collectie

Business Manager:
Wite de Savornin Lohman

Wite de Savornin Lohman

Publicaties

Afdelingshoofd: Suzanne Bogman

Suzanne Bogman

Events

Teamleider: Isabelle Hegeman

Isabelle Hegeman

Sector Bedrijfsvoering

Sectormanager: Esther de Jong

Esther de Jong

Facilitair Bedrijf

Afdelingshoofd a.i.: Roelof van der Kooi

Roelof van der Kooi

Facilitair Bedrijf

Afdelingshoofd: Martin Oor

Martin Oor

Beveiliging

Afdelingshoofd: Adrie Kok

Adrie Kok

P&O

Afdelingshoofd: Margo Slot

Margo Slot

Financiële Zaken

Afdelingshoofd: Sandy Kenswil

Sandy Kenswil

ICT

Afdelingshoofd: Willem Zegers

Willem Zegers

Directie VGME

Directeur Commercie a.i.: Ricardo van Dam

Ricardo van Dam

B to B

Manager a.i.: Aldo Breed

Aldo Breed

Buying & Merchandise

Manager: Inge Verbeek

Inge Verbeek

Logistiek & Planning

Manager: Peter Vogler

Peter Vogler

E-commerce

Hoofd: Peter van Mullem

Peter van Mullem

Retail

Manager: Donna O'Connor

Donna O'Connor

Retail

Manager a.i.: Peter Dusch

Peter Dusch

New Business

Directeur: *vacature*

Publicaties medewerkers

Nienke Bakker

- 'Een alsmaar groeiende reputatie, De receptie van Mesdag in Frankrijk en Nederland', in: *Hendrik Willem Mesdag: kunstenaar – verzamelaar – entrepreneur*, maart 2015.
- 'Maisons closes. The brothel as a modern subject', in: *Splendours & Miseries. Images of prostitution in France, 1850-1910*, september 2015.
- (met Leo Jansen en Hans Luijten), *Vincent van Gogh, Dostlukla. Seçme mektuplar*, oktober 2015.
- (met Leo Jansen en Hans Luijten), *Vincent van Gogh, L'Art des mots. Lettres*, november 2015.

René van Berlk

- 'Door de ogen van Vincent', in: *Praxisbulletin - Praktisch maandblad voor leerkrachten in het basisonderwijs*, juni 2015.
- *Een prachtige dag*, kinderboek gepubliceerd i.h.k.v. de tentoonstelling *Munch : Van Gogh*, april 2015.
- (met Nienke Denekamp), *De Grote Van Gogh Atlas*, juli 2015.

Ann Blokland

- 'Interpreting Vincent van Gogh; telling new stories, tackling old myths', in: *Interpreting the Art Museum*, december 2015.
- 'Feeling Van Gogh: a programme for all the senses', in: *InterpNews*, november 2015.

Isolde Cael

- (met Lucinda Timmermans), 'Tot op het bot: Het gebruik van anatomieboeken in de negentiende eeuw door kunstenaars binnen en buiten de academies', in: *Article*, mei 2015.

Maite van Dijk

- (met Terry van Druten en John Sillis), *catalogus De aquarel: Nederlandse meesters van de negentiende eeuw*, februari 2015.
- (met Mayken Jonkman en Renske Stuijver), *catalogus Hendrik Willem Mesdag: kunstenaar – verzamelaar – entrepreneur*, maart 2015.
- (met Magne Bruteig en Leo Jansen), *catalogus Munch : Van Gogh*, juni 2015.
- 'International Artists at the Salon des Indépendants in Paris: The Case of Edvard Munch (1896 and 1897)', in: Susan Waller and Karen Carter (red.). *Strangers in Paradise: Foreign Artists in Paris 1871-1914*, Burlington 2015.

Ella Hendriks

- (met Letizia Monico, Koen Janssens, Frederik Vanmeert, Geert van der Snickt, Marine Cotte, Gerald Falkenberg, Giovanni Brunetti en Constanza Miliani), 'Evidence for Degradation of the Chrome Yellows in Van Gogh's Sunflowers: a Study by Non-invasive In Situ Methods and Synchrotron Radiation-based X-ray Techniques', in: *Angewandte Chemie International Edition*, 2015.
- (met Nanne van Noord, Eric Postma), 'Discovering artist's style; from art works to stylistic visual features', in: *IEEE Signal Processing Magazine*, 2015.

Jolein van Kregten

- (met Marthe de Vet), 'Touch Van Gogh and be touched. How new media are transforming the way we present complex research', in: *The Museum and New Tech* - uitgave van The Museum of Shanghai University, februari 2015.

Hans Luijten

- 'Van Gogh aan het woord. Een zelfportret in brieven', in: *Tijdschrift voor biografie*, 2015.
- (met Leo Jansen en Nienke Bakker), *Vincent van Gogh, Dostlukla. Seçme mektuplar*, oktober 2015.
- (met Leo Jansen en Nienke Bakker), *Vincent van Gogh, L'Art des mots. Lettres*, november 2015.

Oda van Maanen

- (met Louis van Tilborgh), 'Van Gogh's *View of Auvers-sur-Oise* Revisited', in: *Manual*, mei 2015.

Laura Prins

- 'Vincent van Gogh als Graficus: De Kunst van het Black and White', 2015.
- 'Towards The Potato Eaters', in: *The New Potato Eaters: Van Gogh and British Portraiture, 1885-2015*, juni 2015.
- 'Vincent van Gogh in Drenthe und sein Interesse für Liebermann', in: *Liebermann und Van Gogh*, 2015.

Axel Rüger

- (met Maarten Kloos en Hans van Heeswijk), 'Voorwoord', in: *Van Gogh Museum: Het gebouw*, oktober 2015.

PUBLICATIES MEDEWERKERS

Renske Suijver

- 'Picturesque Spain? Van Looy, Israël's and Bauer's travels in Spain in the late nineteenth century', in: *Grensoverschrijdende inspiratie. Nederlandse kunst in Europees perspectief in de negentiende eeuw*, februari 2015.
- 'Gedeelde interesse. Mesdag en vergelijkbare verzamelaars', in: *Hendrik Willem Mesdag: kunstenaar – verzamelaar – entrepreneur*, maart 2015.

Louis van Tilborgh

- 'Introduction', in: *heruitgave Van Gogh van Wilhelm Uhde*, Phaidon, maart 2015.
- 'Van Gogh in Zundert', in: *Zandvliet & Van Gogh : regen in schuine strepen*, Vincent van GoghHuis, maart 2015.
- (met Oda van Maanen), 'Van Gogh's *View of Auvers-sur-Oise* revisited', in: *Manuel 4/blue*, april 2015.

Lucinda Timmermans

- (met Isolde Cael), 'Tot op het bot: Het gebruik van anatomieboeken in de negentiende eeuw door kunstenaars binnen en buiten de academies', in: *Article*, mei 2015.

- 'Lust gaat door de maag: Uitingen van zinnelijkheid in de decoraties van de zestiende-eeuwse keuken en eetkamer', in: *Simulacrum*, juli 2015.
- (met Alexandra Gaba-van Dongen), 'Gespreksvoorwerpen', in: *De ontdekking van het dagelijks leven. Van Bosch tot Bruegel*, oktober 2015.
- 'Dubbelzinnige dingen', in: *De ontdekking van het dagelijks leven. Van Bosch tot Bruegel*, oktober 2015.
- 'Het gebruiksvoorwerp als schildersmodel', in: *De ontdekking van het dagelijks leven. Van Bosch tot Bruegel*, oktober 2015.
- 'Van bierkruik tot klotendolk', in: *Origine*, november 2015.

Marije Vellekoop

- 'Van Gogh in de Borinage; van evangelist tot kunstenaar', in: *Van Gogh in de Borinage*, januari 2015.

Marthe de Vet

- (met Jolein van Kregten), 'Touch Van Gogh and be touched. How new media are transforming the way we present complex research', in: *The Museum and New Tech* - uitgave van The Museum of Shanghai University, februari 2015.

Lezingen

Nienke Bakker

- ‘Van Gogh in Auvers’, Gemeentehuis van Auvers-sur-Oise, 29 juli 2015.

Edwin Becker

- ‘Van Gogh aan het werk’, Open Studio, Jan van Eyck Academie, Maastricht, 6 maart 2015.
- Jurering en presentatie i.h.k.v. Van Gogh-Wedstrijd voor amateurkunstenaars, Bibliotheek, Rotterdam, 27 maart 2015.
- ‘Munch : Van Gogh’, Noorse Ambassade, Den Haag, 15 april 2015.
- Project Management Methodologies and Tools en moderator in sessie ‘Working with Contemporary Artists (Performance Exhibitions)’, i.h.k.v. International Exhibition Organizers Conference, MoMA, New York, USA, 23-24 april 2015.
- (met Kees van den Meiracker), ‘Sino-Dutch Museum Management Training’, i.o.v. ministerie van OC&W, Beijing International Studies University, Beijing, China, 11-15 mei 2015.
- ‘Van Gogh’, Diplomatic Council, Villa Rothschild, Frankfurt am Main, Duitsland, 6 juli 2015.
- ‘Munch : Van Gogh: twee stralende sterren’, Zondaglezing, Van Gogh Museum, 11 oktober 2015.
- ‘Munch : Van Gogh’, Vereniging Noorwegen – Finland, Van Gogh Museum, Amsterdam, 18 oktober 2015.
- ‘Wenen 1900’, Katholiek Vrouwen Gilde, Roermond, 20 oktober 2015.
- ‘Munch : Van Gogh’, lezing en rondleiding Cuypershuis, Van Gogh Museum, Amsterdam, 28 oktober 2015.
- ‘Stille Rijkdom, nieuw licht op oude kunst uit de Abdijkerk’, Abdijkerk, Thorn, 7 november 2015.
- ‘Munch goes to the movies’, Eye Filmmuseum, Amsterdam, 10 november 2015.
- Presentatie tentoonstellingen 2016 i.s.m. NBTC, München, Duitsland, 12 november 2015.
- ‘Munch : Van Gogh’, lezing en rondleiding Academische Reizen, Van Gogh Museum, Amsterdam, 18 november 2015.
- ‘Munch : Van Gogh’, Kunstkring, Doorn, 24 november 2015.

Ann Blokland

- ‘Van Gogh op gevoel’, Pakhuis De Zwijger, Amsterdam, 7 april 2015.
- ‘Introductie Van Gogh op gevoel’ voor studenten Reinwardt Academie, Van Gogh Museum, 29 mei 2015.

Charlotte Bosman

- Cursus ‘social media strategie’, Het Huis Utrecht, Utrecht, 27 januari en 10 februari 2015.
- ‘Digital Storytelling Van Gogh Museum’, op uitnodiging van de Stad Antwerpen | Cultuur, sport, jeugd en onderwijs | Musea en Erfgoed Antwerpen | Publieksbeleid, De Studio, Antwerpen, België, 6 oktober 2015.
- Workshop ‘vergroot het effect van social media marketing’, Het Huis Utrecht, Utrecht, 8 december 2015.

Isolde Cael

- (met Lucinda Timmermans), ‘De geschiedenis en de collectie van de voormalige bibliotheek van Arti et Amicitiae’, Van Gogh Museum, Amsterdam, 1 maart 2015.

Maite van Dijk

- ‘Kunstbeschouwing De Aquarel’, Teylers Museum, Haarlem, 12 januari 2015.
- ‘The Reception of Foreign Art at the Salon des Indépendants, ESNA Winterseminar over Methodological developments within 19th-century art-historical scholarship’, RKD, Den Haag, 30 januari 2015.
- ‘De aquarel in De Mesdag Collectie’, Teylers Museum, Haarlem, 21 maart 2015.
- ‘Friend or Foe: Art and the Market in the Nineteenth Century, ESNA congress’, Gemeentemuseum en Koninklijke Bibliotheek, Den Haag, 21-22 mei 2015.
- (met Myken Jonkman), ‘L’image médiatisée de Barbizon aux Pays-Bas’, Festival de l’histoire d’art, Fontainebleau, Frankrijk, 30 mei 2015.
- ‘Munch : Van Gogh – De raakvlakken tussen twee iconische kunstenaars’, Kunst & Cultuurmagazine, Van Gogh Museum, Amsterdam, 7 oktober 2015.
- Hoorcollege ‘Munch : Van Gogh, De Illustere School’, Universiteit van Amsterdam, Van Gogh Museum, 5 november 2015.
- ‘Introductie op Munch : Van Gogh’, Kunsthistorische Dag van de VNK, Van Gogh Museum, 13 november 2015.
- ‘Munch : Van Gogh’, Vrije Academie, Van Gogh Museum, 21 november 2015.

LEZINGEN

Adriaan Dönszelmann

- (met dr. Rachel A.J. Pownall), 'Art, Finance & Van Gogh: Relievo's', Amstel Business Club, Amsterdam, 5 maart 2015.
- (met prof. Toni Sfirsis), 'Samenwerking en het Van Gogh museum', TIAS alumni, Tilburg, 21 april 2015.
- (met Wouter van der Veen), 'Ondernemerschap', Koninklijk Theater Carré, Amsterdam, 9 oktober 2015.
- 'Van Gogh museum', Rotary Zuidas, Amsterdam, 17 november 2015.
- 'Business modeling and entrepreneurship' voor TIAS-studenten, Van Gogh Museum, Amsterdam, 2 december 2015.

Nikola Eltink

- 'Munch : Van Gogh', receptie Nederlandse Ambassade, Munchmuseum, Oslo, Zweden, 11 mei 2015.
- 'EUNIC Conferentie: Van Gogh and his struggle', Nederlandse Ambassade Pretoria en Voortrekker monument, Zuid-Afrika, 28 mei 2015.

Janine Fluyt

- (met Xsaga en Maarten Hogenhuis), 'Opening new entrance Van Gogh Museum', European best Event Award, Sevilla, Spanje, 6 november 2015.

Willem van Gogh

- 'De ontwikkeling van Vincent van Gogh tot modern kunstenaar', De Heeren XVII, Sotogrande, Spanje, 5 maart 2015.
- 'Not only Sunflowers', Openingspeech Keukenhof 2015, 18 maart 2015.
- 'Japanese influence on Van Gogh's development as an artist', Dujat-Van Gogh Museum Reception, Van Gogh Museum, 2 april 2015.
- 'Van Gogh 2015, 125 Years of Inspiration', Dutch Days, Hong Kong Arts Centre, 13 april 2015.
- 'Five Versions of The Sunflowers', Van Gogh Museum Global Circle Japan Annual Reception, Sompo Nipponkoa, Tokyo, Japan, 27 mei 2015.
- 'Van Gogh Museum designed by Gerrit Rietveld and Kisho Kurokawa', residentie Nederlandse Ambassadeur, Dujat Tokyo Annual Reception, Tokyo, Japan.
- 'Geschiedenis van de Zonnebloemen', Koninklijke Industriële Groote Club.

Isabelle Hegeman

- 'Actually, it is not a painting but an inspiration', Conference 'Competitiveness – Staying Ahead of the Game', The Association of Scottish Visitor Attractions (ASVA), Crieff Hydro Hotel, Crieff, Schotland, 12 en 13 november 2015.

Ella Hendriks

- 'De geheimen van een Japanse droom: onderzoek en behandeling van *Gezicht op Arles* (mei 1888)', Zondaglezing, Van Gogh Museum, 4 januari 2015.
- 'A Japanese dream: research and treatment of Van Gogh's *Field with Irises*', Van Gogh Museum, 1 juni 2015.
- 'Paintings fade like flowers: colour and change in the Bedroom and Sunflower series', Sunday at the MET programme, The Metropolitan Museum of Art, New York, USA, 7 juni 2015.
- (met Eric Kirchner - Akzo Nobel), The restoration of *Field with Irises*, Gallery Discussion, Van Gogh Museum, Amsterdam, 26 juni 2015.
- 'Light and colour: a new way of reading Vincent van Gogh's Paintings', Cultural Heritage Centre, Politecnico di Milano, Milaan, Italië, 18 september 2015.
- 'Paintings fade like flowers: consequences of colour change in paintings by Vincent van Gogh', ICON paintings group conference, 'Appearances and Reality: Examining Colour Change in Paintings', Tate Britain, London, Engeland, 9 oktober 2015.
- (met Agnes Brokerhof), 'Valuing Van Gogh's surface colours', International Conference 'Revisiting the Surface', sponsored by the Munch, Modernism and Modernity research group, National Museum of Art, Oslo, Noorwegen, 13 november 2015.
- (met John Delaney - National Gallery of Art, Washington), 'Imaging spectroscopy of paintings', International workshop for Computational Art History, Van Gogh Museum, Amsterdam.

Jessy van de Klundert-Verhoeven

- 'Van Gogh & Bugaboo Collaboration', Canoviano Café, Midtown, Roppongi, Tokyo, Japan, 17 maart 2015.
- 'An introduction to the Van Gogh Museum', China Financial Information Center, Shanghai, China, 11 augustus 2015.
- 'The Changing World of Museums and the Importance of Strategy', Advanced Training Program, Beijing, China, 14 september 2015.
- (met Adriaan Dönszelmann), 'Cultural entrepreneurship or being entrepreneurial in a cultural environment', Van Gogh Museum, Amsterdam, 2 december 2015.

Adrie Kok

- 'Mission, ambition, projects and challenges. In empowering partnership with Aon', Helsinki, diverse culturele instellingen, Finland, 31 maart 2015.
- 'Werkzaamheden rondom Registrars Office', Reinwardt Academie, Amsterdam, 20 mei 2015.

LEZINGEN

Jolein van Kregten

- ‘Touch Van Gogh’, World Summit Award Mobile 2015, Abu Dhabi, Verenigde Arabische Emiraten, februari 2015.
- ‘(Digital) education in The Van Gogh Museum’, via skype voor studenten van de opleiding E-Concept Development van de Lillebaelt Academy – University of Applied Sciences, Odense, Denemarken, oktober 2015.

Oda van Maanen

- ‘Zonsondergang bij Montmajour. De ontdekking van een nieuwe Van Gogh’, voor oud-medewerkers Ymere, Van Gogh Museum, Amsterdam, 29 oktober 2015.

Teio Meedendorp

- ‘Van Gogh in Den Haag’, Gemeentearchief Den Haag, 9 april 2015.
- ‘De dokters van Van Gogh’, bijeenkomst van zorgverzekeraars, Van Gogh Museum, mei 2015.
- ‘Van Gogh en het Van Gogh Museum’, Cinemec Ede, 31 mei 2015.
- ‘In de ontredde kalmte bewaren’, Kunstenaarssociëteit Circa dit..., Arnhem, 11 juni 2015.

Kees van den Meiracker

- (met Edwin Becker), ‘Sino-Dutch Museum Management Training’, i.o.v. ministerie van OC&W, Beijing International Studies University, Beijing, China, 11-15 mei 2015.

Kathrin Pilz

- ‘Souvenirs’ – technical examination of Van Gogh’s paintings made in the South of France’ (ter gelegenheid van het afscheid van de VGM-restauratoren van het Ateliergebouw), Ateliergebouw, Van Gogh Museum, Amsterdam, 1 juni 2015.
- (met Louis van Tilborgh), ‘Van Gogh’s schilderijen onder de loep’ (in het kader van het ‘Weekend van de Wetenschap’), depot Van Gogh Museum, Amsterdam, 3 oktober 2015.
- ‘Van Gogh’s schilderijen onder de loep: technisch onderzoek t.b.v. de derde bestandscatalogus van het Van Gogh Museum’, voor Shell en VIP-gasten, auditorium van het Van Gogh Museum, Amsterdam, 4 november 2015.
- ‘Onderzoek naar schilderijen buiten de collectie (F567 en F575)’, Project Bestandscatalogus 3, studioochtend, Van Gogh Museum, Amsterdam, 23 november 2015.
- (met Louis van Tilborgh en Muriel Geldof), ‘Drie portretten van Marcelle Roulin’, Project Bestandscatalogus 3, studioochtend, Van Gogh Museum, Amsterdam, 23 november 2015.

Axel Rüger

- ‘Van Gogh 2015’, NBTC, Berlijn, Duitsland, 4 maart 2015.
- ‘Van Gogh, het museum en de kunstmarkt’, TEFAF, Maastricht, 15 maart 2015.
- ‘Kleurveranderingen in het werk van Vincent van Gogh’, Arti et Amicitiae, Amsterdam, 24 april 2015.
- ‘Het Van Gogh jaar’, Nederlandse ambassade, Berlijn, Duitsland, 27 april 2015.
- ‘Zwischen verkanntem Genie und globalem Superstar: Vincent van Gogh, das Museum und 125 Jahre Inspiration’, Wallraf-Richartz-Museum, Keulen, Duitsland, 18 juni 2015.
- ‘Van Gogh: The Artist and the Man’, Minneapolis Institute of Arts, Minnesota, USA, 8 oktober 2015.
- ‘Amsterdam urban development / Japan-Netherlands Van Gogh connection’, Mecenat, Tokyo, Japan, 11 november 2015.
- (met Max Anderson, Howard Herring en Angelito Teo), ‘Anchoring a District’, GCDN Cultural Convening, Londen, Engeland, 18 november 2015.
- (met Charles de Mooij - Noordbrabants Museum), ‘Van Gogh jaar 2015’, Studiekring Thomas More, Van Lanschot, Den Bosch, 7 december 2015.

Edith Schreurs

- ‘Meet Vincent - The redesign of the Van Gogh Museum website: Focus on storytelling’, We are museums, Berlijn, Duitsland, 1 juni 2015.

Lisa Smit

- ‘Vincent van Gogh als Graficus: De Kunst van het Black and White’, voor de vereniging VVAO, Multatuliuis, Amsterdam, 11 juni 2015.

Renske Suijver

- ‘Koning onder de schilders. Hendrik Willem Mesdag: kunstenaar, verzamelaar, entrepreneur’, Historisch Genootschap Oud-Pijnacker, 27 oktober 2015.
- ‘Hoe verzamel je een museum bij elkaar?’, MuseumJeugdUniversiteit, De Mesdag Collectie, Den Haag, 1 november 2015.

Louis van Tilborgh

- (met Rick Johnson), Future Directions in Computational Art History, Rijksmuseum Biannual Workshop, 21-23 juni 2015.

LEZINGEN

Lucinde Timmermans

- (met Isolde Cael), 'De geschiedenis en de collectie van de voormalige bibliotheek van Arti et Amicitiae', Van Gogh Museum, Amsterdam, 1 maart 2015.
- 'De bibliotheek van het Van Gogh Museum', Van Gogh Museum, Amsterdam, 22 oktober 2015.
- 'Het gebruiksvoorwerp als kunstenaarsmodel en als conversation piece', Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam, 15 november 2015.
- (met Alexandra Gaba-van Dongen), 'Van bierkruik tot klotendolk', Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie (RKD), Den Haag, 19 november 2015.

Marthe de Vet

- (met Pieter 't Hart), 'Getting to know Vincent: best practices in creating a new multimedia tour experience for the Van Gogh Museum', International conference Museums & Web, Chicago, USA, 9 april.
- 'Kunst maakt de mens', Pecha Kucha 071, Leiden, 22 april 2015.
- (met Marjolein Gysels), 'You are never too old to learn: new Perspectives for educating older People through Museum Outreach', International Conference Long Live Arts, Den Haag, 21 mei 2015.
- (met Alyson Webb en Ebelien Pondaag), 'Heading towards a digitally transformed Museum', International conference Communicating the Museum, Istanbul, Turkije, 10 september 2015.

- 'Making Van Gogh Accessible. Sharing our Learning Curve', V International Congress of Tourism for all, Madrid, Spanje, 24 september 2015.
- 'Duurzame co-creatie. De casus *Kunst Maakt de mens. Ouderen ontmoeten Van Gogh*', Netwerkconferentie Ouderen en Cultuur, Ede, 12 november 2015.

Anita Vriend

- 'Welkomstwoord en introductie', Van Gogh Museum, Amsterdam, 22 oktober 2015.

Laurine van der Wiel

- 'Marketingdoelen' en 'Wie is onze bezoeker?', introductie nieuwe medewerkers Van Gogh Museum, Van Gogh Museum, Amsterdam, 23 april en 17 september 2015.
- 'De stem van het publiek', ACMC Museumvakdagen, Evoluon, Eindhoven, 27 mei 2015.
- (met Jolein van Kregten), tele-conference 'E-Concept Development', Lillebaelt Academy, University of Applied Sciences, Odense, Denemarken, 27 oktober 2015.
- (met Sinja Bloeme), 'Imagocampagne 125 vragen, voor Universiteit van Maastricht, Marketing & Management of Arts & Culture, Van Gogh Museum, 5 november 2015.

Nevenactiviteiten

Edwin Becker

- Adviesraad *Journal of Japonisme*.
- Begeleiding expositie eindexamenwerk, afdeling Scenografie, Theaterschool AHK, Amsterdam.
- Lid van de Steering Committee International Exhibition Organizers.
- Voorzitter van de Becker Stichting, Roermond.
- Voorzitter van de Stichting BienNEELe, Roermond.
- Voorzitter van Stichting LABland (scenografencollectief).

Sinja Bloeme

- Freelance / gastdocent communicatie en fotostyling Artemis Styling Academy.

Suzanne Bogman

- Lid Commissie van Beheer Witsenfonds (tot september 2015).

Charlotte Bosman

- Lid van de programmaraad 2015-2016 van Cultuurmarketing.

Hannie Diependaal

- Zelfstandig restaurator.

Adriaan Dönszelmann

- Lid van Raad van Advies TIAS.
- Samenwerkingspartner JINC.
- Voorzitter bestuur Stichting Samenwerkende Amsterdamse Musea.
- Voorzitter Commissie Veiligheidszorg Wereldmuseum Rotterdam.

Zbigniew Dowgwilllo

- Grafisch vormgever, Suziki Vereniging Nederland.

Nikola Eltink

- Curatorschap en vormgeving (als lid Stichting ZIE) van de tentoonstelling *Geaarde kunst - Door de Staat gekocht '40-'45*, Museum Arnhem.

Willem van Gogh

- Bestuurslid van Elise Wessel's Nihon no hanga.
- Bestuurslid Tomoko Mukaiyama Foundation.
- Bestuurslid de Vincent van Gogh Stichting.

Esther de Jong

- Directeur PP10 B.V.

Milou Halbesma

- Bestuurslid Stichting Van Gogh Europa.
- Bestuurslid van de stichting WaterforLife.
- Lid van de Alliantie Van Goghjaar 2015.
- Lid Raad van Advies SOS Kinderdorpen.

Ella Hendriks

- Detachering als universitair hoofddocent aan de Universiteit van Amsterdam, masteropleiding in de Conservering en Restauratie van Cultureel Erfgoed (0,5 fte).
- External examiner voor de PhD thesis van Elisabeth Reissner, *Technical Study within Art Historical Scholarship: 'Meaning within Making' with Particular Reference to the Works of Paul Cezanne*, Courtauld Institute of Art, University of London, 10 augustus 2015.
- Lid van het Scientific Committee voor de conferentie 'Metal Soaps in Art – Challenges and Outlook for Conservation & Analysis', die plaatsvindt op 14 en 15 maart 2016 in het Rijksmuseum.

Anita Homan

- Projectvrijwilliger 'Filling the gap. Een 15e-eeuwse reconstructie in concert', Aventure - ensemble voor Middeleeuwse muziek.

Hans Luijten

- College Illustere School, Van Gogh Museum. 'De brieven van Vincent van Gogh', 27 november.
- Interview Stadsarchief Amsterdam, 'Amsterdam in Gesprek: kerstgevoel van Vincent van Gogh' (in het kader van tentoonstelling *Vincent van Gogh in Amsterdam*), 20 december.

Oda van Maanen

- Zelfstandig restaurator.

Kees van den Meiracker

- Organisator twee co-creatiedagen TiasNimbis Business School Tilburg en het Van Gogh Museum Amsterdam.
- Voorzitter Oceanistenvereniging Nederland.

Geer Oskam

- Bestuurslid COC-Amsterdam.
- Freelance Programmeur Bijbels Museum.

Kathrin Pilz

- Assistent-coördinator van de ICOM-CC werkgroep ATSR (Art Technological Source Research).
- Mede-editor van 'Proceedings of the sixth symposium of the ICOM-CC Working Group for Art Technological Source Research' (uitgave 2016).

Laura Prins

- Freelance kunsthistoricus (onderzoeker/schrijver).
- Gastconservator tentoonstelling *Vincent van Gogh als Graficus: De Kunst van het Black and White* in Nederlands Steendrukmuseum, Valkenswaard.

Axel Rüger

- Curator tentoonstelling *Nacht*, Art Deli Amsterdam.
- Lid Algemeen Bestuur Stichting Praemium Erasmianum.
- Lid Algemeen Bestuur Kunsten '92.
- Lid Benoemingscommissie Nieuwe voorzitter Amsterdamse Kunstraad.
- Lid Commissie Swaab.
- Lid Selection Committee TEFAF showcase.
- Lid Steering Board Apeldoorn Conference.
- Opleidingstraject De Nieuwe commissaris.

Marie-José van Schaik

- Bestuurslid stichting Masarang.

Wite de Savornin Lohman

- Comité VanLoon100 en Comité VanLoon40, Museum Van Loon.
- Bestuurslid Stichting Utrechtse Kastelen.
- Bestuurslid Stichting Ambassadeurs van het Grachtenfestival Amsterdam.
- Bestuurslid Stichting Het Nederlandse Interieur.
- Bestuurslid Pieus Fonds De Jonge van Ellemeet-Briels.

Lucinda Timmermans

- Lid kascommissie, Vereniging van Nederlandse Kunsthistorici.
- Project-assistent tentoonstelling *De ontdekking van het dagelijks leven. Van Bosch tot Bruegel*, Museum Boijmans Van Beuningen.

Marije Vellekoop

- Bestuurslid Onderzoeksschool Kunstgeschiedenis (OSK).
- Eindredacteur *Van Gogh Studies*.

Marthe de Vet

- Adviseur activatie en participatie Buurtmuseum Leiden Noord.
- Bestuurslid Museumpleinbus.
- Bestuurslid Museum Plus Bus.
- Kwartiermaker Lang Leve Kunst.
- Lid Educatieoverleg Amsterdamse Musea.
- Voorzitter bestuur Kunst Maakt de mens.

Caroline Vos

- Secretaris Frankendael Foundation.

Anita Vriend

- Gastvrouw voor de bijeenkomst van het Amsterdam Informatie Netwerk.

Laurine van de Wiel

- Raad van toezicht Glasmuseum Leerdam (t/m 8 sept 2015).

Catherine Wolfs

- (Algemeen) bestuurslid van de Nederlandse Kostuumvereniging en beeldredacteur *Bulletin*.
- Redactielid *Modemuze*.

Aanwinsten

Tekeningen

- (Toegeschreven aan) Vincent van Gogh (1853-1890), *Open schuur met wagen en boerderij*, 1864, potlood op vergépapier, 19,5 x 26,5 cm, d1193S2015

Prenten

- Daniel de Monfreid (1856-1929), *Portret van Paul Gauguin*, 1900, houtsnede in zwart op simili Japon, 27,9 x 22 cm (blad) / 17,3 x 12,1 (beeld), p2773S2015
- Félix Vallotton (1865-1925), *Ruggiero en Angelica (Roger et Angélique)*, 1896, houtsnede in zwart op crèmekleurig velijnpapier, 25,2 x 32,3 cm (blad) / 18,8 x 26,2 cm (beeld), p2775S2015
- Paul Mathey (1844-1929), *De prentverzamelaar Eugène Rodriques*, 1908, drogenaald in zwart op velijnpapier, 36,3 x 27,7 cm (blad) / 27,2 x 19,3 (beeld), p2772S2015
- Adolphe Willette (1857-1926), *De uitgever André Marty*, 1894, lithografie in zwart op Chinees papier, 35,8 x 24,3 cm (blad) / 29 x 21 cm (beeld), p2763S2015
- Eugène Grasset (1841-1917), *De prent en het affiche (L'Estampe et l'affiche)*, 1897, lithografie in zwart en fotomechanische reproductie in vier kleuren op velijnpapier, 65 x 47,8 cm (blad) / 53,2 x 37,8 cm (beeld), p2764S2015

Tijdschriften

- *Le Centaure* luxe editie van de twee jaargangen inclusief twee prentenalbums, 1896, boekdruk en verschillende prenttechnieken, waaronder ets, kleurenlithografie en vernis mou, p2765S2015, p2766S2015, p2767S2015, p2768S2015

Boeken

Totaal aantal aanwinsten: 605 boeken, 109 artikelen

Selectie historische boeken

- *Cours d'aquarelle / Par Eugène Ciceri*. - Paris [1886]. - 2me édition. augmentée et corrigée, BC026
- *Catalogue des gouaches, aquarelles, dessins & gravures de Pierre Gatier*, peintre officiel du département de la Marine. - Paris 1913, DEP0437
- *Art de peindre à l'aquarelle, enseigné en vingt-huit leçons / Traduit de l'anglais de Thomas Smith*. - Paris 1828, DEP0684
- *Couleurs fines et matériel d'artistes pour la peinture à l'huile et le dessin*. - Paris [z.d.], Supplément aux catalogues aquarelle peinture à l'huile & dessin, DEP0686
- *Couleurs fines en tubes broyées à l'huile*. - Paris [1889], DEP0687
- *Le pastel et les crayons de couleurs : conseils pratiques / par C. Morin*. - Paris [z.d.], DEP0688
- *Fiedler Schul-Temperafarben*. - München [s.a.], DEP0693
- *Couleurs Fiedler : couleurs artistiques à l'huile*. - Munich 1912, DEP0694
- *Fiedler Farben : Oel und Tempera*. - München 1908, DEP0695
- *Tons de couleurs superfines pour l'aquarelle & la gouache*. - Paris [z.d.], DEP0698
- *Handleiding voor het gebruik van waterverven : Gimborn's tien-kleuren-systeem*. - Doorn [z.d.], DEP0699
- *Künstler-Farben und Malutensilien*. - Dresden : Gneist & Wenzel [z.d.], DEP0700
- *Le palais et la forêt de Fontainebleau, guide historique et descriptif, suivi d'un aperçu d'histoire naturelle de la forêt (...) avec des notices biographiques et littéraires sur l'auteur et sur ses créations pittoresques : par plus de trente littérateurs et artistes / Claude-François Denecourt*. - Fontainebleau [1856], DEP0708
- *De winkeljuffrouw uit L'oiseau d'or : chapeaux pour dames et enfants : een stuk levensgeschiedenis / Door Cornélie Noordwal*. - Utrecht [1903], DEP0709

Educatie

Activiteiten voor volwassenen

Doorontwikkeling multimediatour

De in november 2014 gelanceerde multimediatour is dit jaar uitgebreid met nieuwe content, waaronder een tientalige tour bij de tentoonstelling *Munch : Van Gogh*. De tour laat bezoekers met andere ogen kijken naar de highlights van de tentoonstelling. Zij zien niet alleen de schilderijen, maar komen ook te weten wat de kunstenaars ermee wilden zeggen.

Dit jaar is aandacht besteed aan zowel inhoudelijke als technische uitbreidingen. Door invoering van een CMS kan het museum nu zelfstandig, zonder tussenkomst van derden, alle content beheren. Deze ontwikkelingen hebben een duidelijk effect op de publiekswaardering, de *pick-up rate* is met bijna 30% gestegen naar 23%. Bovendien wint de multimediatour een Dutch Design Award, de belangrijkste designprijs van Nederland.

Voor een uitgebreide beschrijving van de tour zie de website van het [Van Gogh Museum](#).

Grote toename populariteit rondleiding

Voor *Munch : Van Gogh* werd een aparte rondleiding ontwikkeld. Deze rondleiding, die deelnemers een beeld geeft van Van Goghs ontwikkeling als kunstenaar en als mens, kende in het verslagjaar een grote toename in populariteit. Het aantal deelnemers steeg van 7.943 in 2014 naar 13.981 in 2015.

Het Van Gogh Museum biedt rondleidingen in vier talen en wil dit aantal vraaggericht laten groeien. Om er zeker van te zijn dat de taalvaardigheid van ons team rondleiders op het juiste niveau is, gaat de toetsing daarvan sinds september 2015 in samenwerking met de UvA. Onze rondleiders/museumdocenten moeten voldoen aan niveau C1 van het Europees referentiekader, wat uniek is voor Nederlandse musea.

Om de kwaliteit van de rondleidingen op hoog niveau te houden, volgden rondleiders, museum- en workshopdocenten van het Van Gogh Museum o.a. de training 'visible thinking'. Hierin kwamen specifieke werkvormen en middelen aan de orde om kijken naar kunst te stimuleren en te verdiepen. Visible thinking is een methode om nieuwsgierigheid, inzicht en creativiteit te bevorderen. De methode is ontwikkeld door onderzoekers van de Harvard University. De werkvormen en middelen zijn in eerste instantie bedoeld voor op school, maar blijken ook in het museum zeer succesvol.

Speciale inleidingen

Speciaal voor bezoekers die voorafgaand aan hun museumbezoek verdieping zochten, bood het museum een aantal keer een gratis inleiding aan. Voor de tentoonstelling *Munch : Van Gogh* werd een speciale inleiding ontwikkeld: op zaterdagavonden in oktober konden maximaal 100 personen deze inleiding gratis bijwonen. Na afloop kreeg men een hapje en een drankje en kon men de tentoonstelling bezoeken.

Participatieproject *Munch : Van Gogh*

Munch en *Van Gogh* brachten in hun kunst de grote emoties van het menselijk bestaan tot uitdrukking. In het kader van de tentoonstelling organiseerde het museum een participatieproject. Bezoekers konden reageren op vragen over angst, liefde of hoop. Meer dan 30.000 bezoekers gaven hieraan gehoor.

Uiteenlopende workshops

Het Van Gogh Museum organiseerde op 9 en 17 mei in samenwerking met het tijdschrift *Libelle* de workshop 'Schilderen als Van Gogh'. Lezeressen namen een kijkje op zaal om kennis te maken met de verschillende schilderstijlen van Van Gogh en inspiratie op te doen. Daarna maakten zij in het museumatelier met acrylverf een eigen creatie op doek en werkten zij in de stijl van de schilder.

In het kader van *Munch : Van Gogh* organiseerde het museum op 11 oktober, 29 november en 20 december workshops waarbij deelnemers leerden om net zo te werken als *Munch* en *Van Gogh*. Zij leerden meer over technieken die de beide kunstenaars toepasten in hun werk, zoals het gebruik van kleuren die van het doek knallen, het accentueren van vormen en lijnen, het vereenvoudigen van de realiteit, het gebruik van extreme perspectieven en het nadruk leggen op de verf zelf.

Continuering succesvolle inloopworkshops

De populaire inloopworkshops heeft het Van Gogh Museum voortgezet. In het verslagjaar vond tijdens zeven weekenden een gratis inloopatelier plaats (28/29 maart, 25/26 april, 31/31 mei, 27/28 juni, 26/27 september, 31 oktober/1 november en 28/29 november). Deze workshops boden een laagdrempelige manier om bezoekers ertoe te verleiden zelf ook eens te tekenen of schilderen. Door dit te ervaren gaat men op een andere (gerichtere) manier naar de kunst kijken.

Lezing op locatie: de Heineken Experience

In november vond voor het eerst een schilderworkshop op locatie plaats bij sponsorpartner Heineken. In deze workshop leerden bezoekers van de Heineken Experience schilderen als Van Gogh, met als resultaat een schilderij met het thema Heineken. Elke zondag konden maximaal vijftien personen deelnemen aan deze Engelstalige workshop voor volwassenen. Heineken en het Van Gogh Museum organiseerden de workshop om bezoekers de relatie tussen hun beide merken te laten ervaren.

Lezingen

In het verslagjaar vonden vijf lezingen plaats in het museum. Onderzoekers, (gast)conservatoren en restauratoren gaven een toelichting op een actuele tentoonstelling of recent onderzoek naar de collectie. Ook beantwoordden ze vragen van het publiek.

- 4 januari: 'De geheimen van een Japanse droom: onderzoek en behandeling van Van Goghs *Gezicht op Arles*' door Ella Hendriks, restaurator Van Gogh Museum.
- 14 juni: 'Ugly Paintings' door Reinhold Heller, professor emeritus of Art History and of Germanic Studies at the University of Chicago.
- 11 oktober: 'Munch : Van Gogh. Twee stralende sterren' door Edwin Becker, hoofd tentoonstellingen Van Gogh Museum.
- 8 november 2015: 'Looking Vincent in the Eye' door Julian Bell, biograaf.
- 13 december 2015: 'Wat is God, Edvard Munch en Vincent van Gogh op zoek...' door Ton de Kok, godsdienstfilosoof.

Touch Van Gogh

De content van de app *Touch Van Gogh*, waarmee tot in detail schilderijen van Van Gogh kunnen worden bekeken, is in 2015 uitgebreid. Er zijn drie werken toegevoegd: *Zelfportret als schilder*, *Kweeperen, citroenen, peren en druiven* en *Veld met irissen bij Arles*. De app werd in 2013 geïntroduceerd en is Engelstalig. De app, gemaakt voor tablet, benut multitouch-functies om gebruikers thuis en in hun eigen tempo spelenderwijs de informatie te laten ontdekken die in en onder de verf schuilgaat. *Touch van Gogh* laat onder meer zien hoe een schilderij er voor een restauratie uitzag, waar het schilderij exact is geschilderd, welke verf is verkleurd, en hoe de compositie van een schilderij is opgebouwd.

De app is inmiddels bekroond met vier internationale prijzen. In februari ontving het museum in Abu Dhabi de World Summit Award Mobile in de categorie 'Tourism & Culture'. En op 26 juni kreeg *Touch Van Gogh* van de American Association of School Librarians (AASL) een prijs voor de Best App for Teaching & Learning 2015 in de categorie Social Sciences.

Aanbod voor ouderen

Museum Plus Bus

Dankzij de genereuze steun van de BankGiro Loterij rijdt de Museum Plus Bus door Nederland. Groepen senioren uit verzorgingshuizen of met thuiszorg-indicatie gaan, geheel gratis, naar één museum op één dag. Ze worden gastvrij ontvangen, krijgen koffie of thee en een rondleiding. Er kunnen minimaal 30 en maximaal 45 personen mee. Rolstoelen en rollators worden onder in de bus vervoerd. Dit initiatief is ontwikkeld door twaalf musea: het Van Gogh Museum, Museum Boijmans Van Beuningen, Gemeentemuseum Den Haag, het Rijksmuseum, de Hermitage Amsterdam, het Cobra Museum voor Moderne Kunst, het Joods Historisch Museum, het Nederlands Openluchtmuseum, TwentseWelle, Museum het Valkhof, het Mauritshuis en het Kröller-Müller Museum.

Kunst Maakt de Mens

Op 19 juni vond de officiële kick-off plaats van het bijzondere outreachproject *Kunst Maakt de Mens: Ouderen ontmoeten Van Gogh*. Dit project is een driejarig samenwerkingsverband van het Van Gogh Museum met partners in de gezondheids- en welzijnssector. De opzet is om naar kwetsbare ouderen toe te gaan en ze uit te nodigen actief deel te nemen aan de beleving van kunst. Zo stelt het museum hen in staat om de kunst van Van Gogh te ervaren en de kunstenaar in zichzelf te ontdekken. Een onderzoeker van de UvA onderzoekt gedurende het hele project het effect van kunstparticipatie op het welzijn van ouderen. In 2015 werden zeventien workshops gehouden met in totaal 253 deelnemers.

Het samenwerkingsverband bestaat uit transitie-adviespraktijk Viatore, zorgorganisatie Cordaan, Nationale Vereniging de Zonnebloem en vrijwilligersorganisatie Vier het leven. In september stapten ook Van Gogh Brabant – startend met Nuenen/Eindhoven – en het Kröller-Müller Museum in. *Kunst Maakt de Mens* is een van de kwartiermakersprojecten die worden gesteund door Stichting RCOAK en Fonds Sluyterman van Loo in het programma 'Lang Leve Kunst'. Deze fondsen ondersteunen projecten die de kwaliteit van leven van ouderen bevorderen. In totaal willen de partners ruim 1.600 ouderen bereiken en leren hoe door samenwerking met kunstparticipatie het leven van ouderen verrijkt kan worden.

Aanbod voor mindervaliden

Het Van Gogh Museum voerde dit jaar een organisatiebreed mindervalidenbeleid in, met als doel om zo de toegankelijkheid voor mensen met een visuele, auditieve en/of mobiele beperking te verbeteren, omdat iedereen het museum moet kunnen bezoeken om Van Goghs topstukken te kunnen ervaren. Hiervoor zijn publieksonderzoeken uitgevoerd en samenwerkingen aangegaan met belangenverenigingen. In maart lanceerde het museum een speciaal programma voor blinden en slechtzienden én hun ziende familie, vrienden of partners. *Van Gogh op gevoel* bestaat uit een interactieve rondleiding met een aanraaksessie, waarin een beroep wordt gedaan op verschillende zintuigen. Na zeer veel persaandacht waren de vier geplande sessies van maximaal twaalf deelnemers al snel vol en werden er twee extra sessies ingepland. Deze vonden plaats op 5 maart, 2 mei, 6 juni, 5 september, 3 oktober en 12 december. Alle sessies waren volledig volgeboekt. In totaal waren er 93 deelnemers (inclusief twee proefsessies) in 2015.

Aanbod voor kinderen

Familiewanden

Op een drietal plaatsen binnen de vaste opstelling van de collectie zijn familiewanden, waar jong en oud op een speelse manier wordt gestimuleerd om samen goed naar een schilderij of voorwerp te kijken. De werken zijn op een kindvriendelijke hoogte gehangen, omgeven door authentieke voorwerpen die de context ervan toelichten – zoals historische muntstukken of schrijfmateriaal – en er is een prikkelende uitleg bij. Deze wanden gaan over Van Goghs liefde voor de natuur, over Van Gogh als fervent briefschrijver en over zijn schilderpraktijk in de inrichting in Saint-Rémy-de-Provence. Ze vertellen een verhaal op zich. De presentaties wisselen jaarlijks van thema. Publieksonderzoek in het verslagjaar wees uit dat de familiewanden sterk bijdragen aan de bezoekerervaring van families.

Speurtocht

Voor kinderen van 6 tot en met 12 jaar is er een gratis speurtocht beschikbaar bij de informatiebalie. Zij gaan daarmee op onderzoek uit naar de schilderijen van Vincent van Gogh. Op het speurtochtblad staan vragen en opdrachten. Na afloop kunnen de kinderen hun antwoorden laten controleren en een cadeautje ophalen bij de informatiebalie.

De koffer van Vincent

Voor kinderen van 6 tot en met 12 jaar en een volwassen begeleider is er *De koffer van Vincent*. Die zit vol met leuke opdrachten. Met de inhoud kun je samen de schilderijen van Vincent van Gogh verkennen. De koffer is gratis op te halen bij de informatiebalie.

Multimedia Familietour

De multimediatour kent ook een speciale tour voor families, waarbij kinderen (van 6 tot 12 jaar) en hun (groot)ouders gezamenlijk het museum ontdekken.

Kinderworkshops

In 2015 vonden er verschillende workshops voor kinderen plaats. De kinderen lieten zich inspireren door de schilderijen van Vincent van Gogh en gingen daarna aan de hand van verschillende thema's zelf aan de slag in het atelier.

Dit waren de kinderworkshops:

- *De zaaier*
7 en 8 maart, 11 en 12 april
- *Een raam in een raam*
14 en 15 maart, 18 en 19 april, 23 en 24 mei
- *Lente!*
4 en 5 april, 2 en 3 mei, 6 en 7 juni
- *Krab op zijn rug*
21 en 22 maart, 9 en 10 mei, 13 en 14 juni

- *Allemaal bomen*
16 en 17 mei, 20 en 21 juni
- *Een brug ophalen*
12 en 13 september 2015
- *Dik en dun*
19 en 20 september
- *Sinterklaasworkshop*
28 november
In samenwerking met Stichting Sint in Amsterdam werd voor 20 kansarme kinderen een schilderworkshop aangeboden, waarbij Sint en Piet op bezoek kwamen.

Kinderworkshops in het kader van *Munch : Van Gogh*:

- *Zoom in!*
3 en 4 oktober, 14 en 15 november, 19 en 20 december
- *Nacht en sterren*
10 en 11 oktober, 21 en 22 november
- *Jaloers, verliefd, bang...*
7 en 8 november, 12 en 13 december

Familiedagen

Zoals ieder jaar vonden ook dit jaar in de maand oktober de Familiedagen plaats, van zaterdag 17 tot en met zondag 25 oktober 2015. Het programma was speciaal gericht op families met kinderen tot 12 jaar.

Doorlopend programma:

- Speurtocht
- *De koffer van Vincent*
- Presentatie winnaars tekenwedstrijd

Speciaal programma:

- Tekenen op zaal bij de Tekenkar
- Inloopworkshops
- Bijzondere Brabantse dames
- Tekenworkshop voor kinderen door Erik Kriek
- Theatrale rondleiding *De dame in de blauwe japon*
- Familierondleidingen
- Rondleiding *Vincent als tekenaar*
- Vincent als stripfiguur: tekenworkshop voor kinderen

The Big Draw

Tijdens de weekenden van 17-18 en 24-25 oktober nam het Van Gogh Museum met tekenworkshops, tekenen op zaal met de Tekenkar en speciale tekenrondleidingen deel aan het internationale evenement *The Big Draw*. Dit tekenfestival vindt plaats in meer dan twintig landen om zoveel mogelijk mensen aan het tekenen te krijgen.

Onderwijsaanbod

In het verslagjaar ontving het museum in totaal 57.558 leerlingen, van wie 24.058 uit Nederland. Dit betekent een *overall* stijging van ruim 13.000 leerlingen ten opzichte van 2014, die echter minder sterk is bij Nederlandse scholen.

Om drempels te verlagen, de bekendheid van Van Gogh bij scholen te verhogen en tegemoet te komen aan scholen die kampen met beperkte mogelijkheden, is besloten om sterker in te zetten op Nederlands onderwijsbereik: met gerichtere marketing en programma's waarmee we naar scholen gaan. We zijn daarom gestart met de voorbereiding van *Van Gogh gaat naar school*, waarmee we lessen op basisscholen in focuswijken in Amsterdam en omgeving gaan geven. Dit programma wordt mogelijk gemaakt met particuliere steun.

JinC

In 2015 is het Van Gogh Museum partner geworden van JinC, een non-profitorganisatie die jongeren van 8 tot 16 jaar op weg helpt naar een goede start op de arbeidsmarkt. We participeren o.a. in Bliksemstage (een programma waarin leerlingen uit groep 8 een blik achter de schermen krijgen en ervaren hoe het is om rondleider, publieksmedewerker of beveiliging te zijn) en we waren de eerste museale partner voor Taaltrip (aan de hand van een speciaal voor het museum ontwikkeld taalprogramma vergroten leerlingen uit middenbouw PO hun woordenschat tijdens een interactieve rondleiding).

Museumpleinbus

Al sinds 2012 brengt de Museumpleinbus duizenden leerlingen per jaar naar het Van Gogh Museum, Stedelijk Museum Amsterdam en het Rijksmuseum. Speciaal voor de Museumpleinbus biedt elk museum een uitdagend en leerzaam programma voor groep 6, 7 en 8. De afgelopen jaren is de Museumpleinbus mogelijk gemaakt met de ruimhartige financiering van de Turing Foundation. Deze financiering houdt na 2015 op, maar de directies van de drie musea hebben besloten de samenwerking de komende jaren te continueren.

De Museumpleinbus biedt gratis vervoer voor leerlingen van scholen binnen een straal van 60 kilometer rondom Amsterdam. Hiermee worden vrijwel heel Noord-Holland, Zuid-Holland, Flevoland en Utrecht bereikt. De drie musea samen bieden de kinderen een fantastisch overzicht van de hoogtepunten van de Nederlandse kunstgeschiedenis, vanaf de 17de eeuw tot nu. Zo maken zij kennis met Rembrandt, Van Gogh en De Stijl, in een op elkaar afgestemd educatief programma.

Onderwijsarrangementen

Primair onderwijs

- *Rondleiding met Camille*, interactieve rondleiding voor groep 1 en 2 van het primair onderwijs
- *Famille van Camille*, theatrale rondleiding voor groep 3 t/m 6 van het primair onderwijs
- *Kijken naar Vincent*, interactieve rondleiding voor groep 3 t/m 8 van het primair onderwijs
- *Een brief aan Vincent*, interactieve rondleiding met daarna een workshop in het museumatelier voor groep 3 t/m 8 van het primair onderwijs

Voortgezet onderwijs

- *Kijken naar Van Gogh*, interactieve rondleiding voor alle niveaus van het secundair onderwijs; beschikbaar in Nederlands, Engels, Frans en Duits
- *Ʒij als rondleider*, rondleiding waarbij leerlingen zelf rondleiden voor alle niveaus van het secundair onderwijs
- *Ontvangst*, versnelde entree met korte inleiding voor alle niveaus van het secundair onderwijs; beschikbaar in Nederlands, Engels, Frans en Duits
- *Ontvangst met opdrachtkaarten*, versnelde entree met korte inleiding en thematische opdrachtkaarten voor alle niveaus van het secundair onderwijs; beschikbaar in Nederlands, Engels, Frans en Duits
- *Ontvangst met multimediatour*, versnelde entree met korte inleiding en multimediatour voor alle niveaus van het secundair onderwijs; beschikbaar in alle talen van de multimediatour
- *Van Gogh op weg*, project over 'art handling' en kunstvervoer voor het vmbo, in samenwerking met kunstvervoerder Crown Fine Art
- *Munch : Van Gogh*, rondleiding voor bovenbouw, inclusief lesmateriaal dat gedurende de tentoonstelling op onze website te vinden was

Outreach-aanbod, online

Start ontwikkeling online docentenplatform

In de 21ste eeuw spelen moderne communicatiemiddelen en ICT een grote rol. Het merendeel van ons onderwijsaanbod dat gericht is op gebruik binnen de school, wordt al enige jaren vooral digitaal verspreid. In 2015 is gestart met de ontwikkeling van *Leer Vincent kennen / Get to know Vincent*, een internationaal onderwijsplatform gekoppeld aan de website van het museum. De lancering staat gepland voor augustus 2016.

Primair onderwijs

- Lesmateriaal *Van Gogh in de groep*, gratis te downloaden docentenhandleiding met lessuggesties, kopieerbladen en reproducties voor groep 3 t/m 8 van het basisonderwijs
- *Camille en het gele huis*, lespakket met vertelplaten voor kleutergroepen
- Lespakket *Van Gogh in de klas*, docentenhandleiding met lessuggesties, kopieerbladen en reproducties voor groep 7 en 8 van het basisonderwijs
- Schoolmusical *Waar is Vincent?* voor groep 8 van het basisonderwijs

Voortgezet onderwijs

- Lespakket bij stripverhaal *Vincent van Gogh. De worsteling van een kunstenaar*, gratis te downloaden in het Nederlands, Engels en Frans
- Lesmateriaal *Van Gogh op school*, gratis te downloaden docentenhandleiding met opdrachten voor vmbo en havo-vwo
- *Van Gogh onder de loep*, gratis te downloaden docentenhandleiding voor bètavakken; beschikbaar in Nederlands, Engels en Frans
- *Van Goghs brieven*, gratis te downloaden docentenhandleiding met lessuggesties rond de brieven van Vincent van Gogh; beschikbaar in Nederlands, Engels, Frans en Duits

Aanbod voor jonge Amsterdammers 18-30 jaar

De Vrijdagavond van het Van Gogh Museum

Het Van Gogh Museum is iedere vrijdag tot 22.00 uur open met een speciale programmering van live muziek, documentaires, moderne dans, DJ's, cocktailbar, live VJ-performances, rondleidingen en workshops. Met de Vrijdagavondprogrammering laat het Van Gogh Museum zien hoe hedendaagse kunstenaars nog steeds door thema's uit Van Goghs leven en werk geïnspireerd worden.

Sinds 2004 richt het Van Gogh Museum zich met de Vrijdagavonden op jonge Amsterdammers van 18-30 jaar. Om goed aan te blijven sluiten is in 2015 een verbeteringsplan ingezet om de snel veranderende doelgroep nog beter te bereiken en te bedienen met crossmediale programmering die in co-creatie wordt ontwikkeld.

Januari: Japan

Van Goghs fascinatie voor Japanse prenten staat op de Vrijdagavonden in januari centraal met spannende modetalenten tijdens de Mercedes-Benz FashionWeek Amsterdam, Japanse electropop en moderne dans.

Voor Japan koesterde Van Gogh een grote interesse. Uit het land van de rijzende zon spaarde hij prenten die hij bewonderde om hun krachtige, zuivere kleuren, klare lijnen en onverwachte afsnijdingen van beeldelementen aan de randen. Een aantal prenten kopieerde hij bijna letterlijk en in andere schilderijen zie je duidelijke kenmerken terug. De liefde is inmiddels wederzijds: veel Japanners zijn tot op de dag van vandaag idolaat van Van Goghs werk.

- 2 januari: Place a.k.a. The Nobis / VJ Susie / Auxiliary the Masterfader / Interactieve tour Dichterbij Van Gogh
- 9 januari: KOBE / VJ Susie / Pin up Club B2B Auxiliary the Masterfader / Interactieve tour Dichterbij Van Gogh
- 16 januari: The Place a.k.a. The Nobis / Johanna Maria / VJ Susie / Interactieve tour Dichterbij Van Gogh
- 23 januari: Barbara Langendijk & Elke van Zuylen met shows, ceremonies en workshop in het kader van de Mercedes-Benz FashionWeek Amsterdam/ Lunarlon B2B Romatic / VJ Susie/ Interactieve tour Dichterbij Van Gogh
- 30 januari: Verhaal op zaal door Van Gogh- en Japankenner Louis van Tilborgh / Titia / VJ Susie / Interactieve tour Dichterbij Van Gogh

Februari: Signature

Valentijnsdag, de dag van de anonieme liefdesbrieven. Vincent heeft als geen andere schilder juist een heel persoonlijke en herkenbare 'handtekening'. Dit zie je terug in zijn kleurgebruik en dik aangebrachte verftoets, maar ook letterlijk in de rode letters onder het werk *Zeegezicht bij Les Saintes-Maries-de-la-Mer*.

- 6 februari: Van Gogh Talks / Sarah Mei Herman / Mercé Wouthuysen / theatergroep Likeminds / Uncover Lab / Disco Hooligans / VJ Sjush
- 13 februari: theatergroep Likeminds / Disco Hooligans / VJ Sjush
- 20 februari: Mudicine / Disco Hooligans / VJ Sjush
- 27 februari: Uncover Lab / Disco Hooligans / VJ Sjush

Maart: Gekte & Genialiteit

Vincent van Gogh gaf het zelf toe: het kunstenaarschap gaat vaak hand in hand met een beetje mentale gekte. Ook vandaag de dag zien we enorm creatieve geesten of geniale kunstenaars vaak als buitenbeentjes. Is er eigenlijk een scheidslijn tussen gek en geniaal? Wie bepaalt dat? En moet je niet een beetje gek zijn om geniale dingen te kunnen voortbrengen? Deze maand nodigt het Van Gogh Museum op de Vrijdagavonden kunstenaars en sprekers uit voor wie gekte en genialiteit een rol spelen in alles wat ze doen en maken.

- 6 maart: Dick Swaab / Dansapp i_Perform / Jenufa Kwartet / VJ Ome Dome / DJ Black & Lekker B2B / Alonzo Mooi / Interactieve tour Dichterbij Van Gogh
- 13 maart: Dansapp i_Perform / DJ Kyle Kubica / Smokeswift / J-Bags / VJ Ome Dome / Interactieve tour Dichterbij Van Gogh

EDUCATIE

- 20 maart: Dansapp i_Perform / Simon Tanguy / DJ Dann Doyle / J-Baggs / Vj Ome Dome / Interactieve tour Dichterbij Van Gogh
- 27 maart: The Many / Trieu etc. / VJ Ome Dome / DJ's Chris and Bernard (deadHYPER) / Interactieve tour Dichterbij Van Gogh

April

- 3 april: Rode Rozen / The Vagary / DJ Tim Hoeben / VJ VeeMee / Illustrator Levi Jacobs / Interactieve tour Dichterbij Van Gogh
- 10 april: DJ Max Abysmal / VJ VeeMee / Illustrator Levi Jacobs / Interactieve tour Dichterbij Van Gogh
- 17 april: Lyrics Labs / DJ Alex Salvador / VJ VeeMee / Illustrator Levi Jacobs / Interactieve tour Dichterbij Van Gogh
- 24 april: Rode Rozen / DJ Carlos Valdes / VJ VeeMee / Illustrator Levi Jacobs / Interactieve tour Dichterbij Van Gogh

Mei

- 1 mei: Meubelstukken / Nepco / Laura Sestri / Hotmamahot / Van Gogh Talks met Fleur van Dodewaard en Wouter Venema / DJ Blue / Workshop VJ'en / Interactieve tour Dichterbij Van Gogh
- 8 mei: Aurelio Project / Hotmamahot / DJ Mister Critital / Workshop VJ'en / Interactieve tour Dichterbij Van Gogh
- 15 mei: Hotmamahot / DJ Silvester / Workshop VJ'en / Interactieve tour Dichterbij Van Gogh
- 22 mei: Hotmamahot / DJ L33 / Workshop VJ'en / Interactieve tour Dichterbij Van Gogh
- 29 mei: Hotmamahot / DJ Mickster / Workshop VJ'en / Interactieve tour Dichterbij Van Gogh

Juni ^{*)}

- 5 juni: Dirksonicus
- 12 juni: DJ Sorge
- 19 juni: DaanModern
- 26 juni: DJ Goldfinger

Juli

- 3 juli: DJ Baby Blue
- 10 juli: DJ Ed Rock
- 17 juli: DJ Pat
- 24 juli: DJ Jael Raven
- 31 juli: DJ Baby Blue & mystery guest

Augustus

- 7 augustus: Manuel Zeeman
- 14 augustus: Marcel Vogel
- 21 augustus: The Planty Herbs
- 28 augustus: DJ Kléo aka Clélia Zida

September

- 18 september: Open Call Inspiratiesessie *When I Give, I Give Myself* / kunstenaar Richard Bolhuis / House of Makers / DJ Lupe
- 25 september: Kick-off cultuurprogramma *Munch : Van Gogh* met Munch's home video / Richard Bolhuis / Rondleiding *Munch : Van Gogh* / Q&A met Filosoof Wouter Kusters / De Schreeuw photobooth / Travis Boyer & Nils Bech / Nederlands Philharmonisch Orkest / Slagschaduw: schrijvers over Munch en Van Gogh / Ramsey Nasr / Koninklijk Concertgebouworkest / Interview met Ulrike Quade, Charlotte Mutsaers, Sarah van Sonsbeeck en Anne Breure / DJ's Tim Jules & Marcel Vogel

Oktober

- 30 oktober: Rory Pilgrim / Van Gogh Talks: Verhalen op zaal door Job Koelewijn en Simon van Til / DJ Silvester / Verhaal op zaal door de tentoonstelling *When I Give, I Give Myself*

November

- 27 november: DIY design met Hotmamahot / Onthulling Desso Design Prijs / Van Gogh Talks met o.a. Gabriel Leister / BEA1991 / O'Soul & Croquet (DODGE Soundsystem) / Verhaal op zaal: *Munch : Van Gogh* 19 uur (Engels) en 20 uur (Nederlands), startpunt: informatiebalie

December

- 18 december: RHEA - Interactieve geluidsinstallatie / Workshop kunst kijken met Ko & Kho / Mr Mendel / Fridolijn (live) / Verhaal op zaal *Munch : Van Gogh* / Guest Lecture over *Munch : Van Gogh*, gekte en waanzin / Cocktails, bier & bitterballen doorlopend

Cultuurprogramma Munch : Van Gogh

Geïnspireerd door de tentoonstelling *Munch : Van Gogh* boden tien toonaangevende Amsterdamse culturele instellingen een programma aan, gebaseerd op de nalatenschap van de twee artistieke zielsverwanten. In dit Cultuurprogramma was de kruisbestuiving tussen de partnerinstellingen op verschillende momenten te zien. De partnerinstellingen presenteerden gedurende de tentoonstellingsperiode speciale programma's op basis van het leven van Munch en Van Gogh. Daarnaast werden zij gedurende een serie van vijf Vrijdagavonden op een verrassende manier gekoppeld om een unieke invulling aan de avond te geven.

^{*)}In de zomermaanden juni juli en augustus programmeren we alleen DJ's.

Museumnacht

7 november 2015 van 19.00 tot 02.00 uur

[Een nacht met Munch & Van Gogh](#)

Werken van Munch en Van Gogh lieten, samen met tientallen hedendaagse videokunstenaren, performers, muzikanten en choreografen, de bezoekers tijdens de Museumnacht op 7 november ervaren wat Munch en Van Gogh met je kunnen doen in *a post-internet age*. 8.098 mensen bezochten het Van Gogh Museum tijdens de Museumnacht.

[Virtual Bedrooms](#)

Een schilderij aan de muur saai? Google Cultural Institute en Veejays.com zetten samen met het VGM de schilderijen die Munch en Van Gogh van hun slaapkamers maakten om in Virtual Reality. Gebruikers liepen met de VR-app door de slaapkamers van de twee beroemde kunstenaars. Het aantal downloads bedroeg maar liefst 1.088.

[Grace and Stumble - Geoffrey Lillemon](#)

Lillemon nam alle schermen over in het Van Gogh Museum, waarbij hij zich liet inspireren door de miljoenen bezoekers aan het museum.

[Anima 3 - Tasmashi](#)

Het kunstenaarsduo Nick Verstand & Frouke ten Velden onderzocht met hun interactieve kunstwerk ANIMA de interactie tussen mens en machine. ANIMA verkent hoe wij ons emotioneel verhouden tot een digitale entiteit en communiceert door middel van een kunstmatige intelligentie algoritme dat beweging en geluid interpreteert.

[Study of Two - House of Makers](#)

House of Makers vertaalde brieven van Munch en Van Gogh naar een choreografie met dansers van Codarts! De geestelijke onrust van de twee meesters staat in het werk centraal.

[Emotour](#)

Tours door de tentoonstelling die aansluiten op hoe de bezoeker zich voelt.

[Applescal](#)

Producer Pascal Terstappen (Applescal) begeeft zich samen met kunstenaars in het digitale veld.

[Muziek](#)

- Easter
- Malawi
- Polination

[Vluchtelingen tour i.s.m. N8](#)

Dit jaar werden de vluchtelingen van de organisatie ASKV in het zonnetje gezet. Dat werd mede mogelijk gemaakt door N8. Elk jaar heeft de N8-organisatie de ambitie om de Museumnacht nog toegankelijker te maken voor jongeren met een fysieke en culturele diversiteit. Het Van Gogh Museum heeft bij N8 de ambitie uitgesproken om het museum tijdens de Museumnacht toegankelijker te maken voor vluchtelingen. De tour is begonnen bij het VGM, waarna de vluchtelingen ook nog naar het Stedelijk Museum en het Rijksmuseum gingen. De vluchtelingen kregen rondleidingen in het Engels, deden de VR-tour en kregen een traditionele Nederlandse pannenkoek in de vorm en kleuren van een echte Van Gogh.

Onderzoeksproject Rondleiden is een vak

Professionalisering van museale educatie vraagt instrumenten om kwaliteit te meten. Rondleidingen zijn een van de meest gebruikte educatieve methodieken, die echter zeer lastig kwalitatief te meten zijn. Gedegen onderbouwing van kwaliteitscriteria ontbreekt. Het doel van het onderzoeksproject *Rondleiden is een vak* is de professionalisering van museumrondleiders en museumrondleidingen door kwaliteit beter meetbaar te maken.

In dit project werken drie grote musea en twee lerarenopleidingen in Amsterdam samen. Dit consortium bestaat uit Rijksmuseum, Stedelijk Museum, Van Gogh Museum, Interfacultaire Lerarenopleidingen van de Universiteit van Amsterdam (ILO), Universitaire Pabo van Amsterdam (UpvA), Landelijk Expertisecentrum Mens- en Maatschappijvakken (UvA, VU, HvA, IPABO).

Op 18 november vond in het Rijksmuseum, het Stedelijk Museum en het Van Gogh Museum een studiedag plaats voor leraren in het primair onderwijs over professionalisering in kunstbeschouwing.

[Eye Tracking Onderzoek door de VU](#)

Onderzoekers van de Vrije Universiteit hebben pilotonderzoek gedaan naar wat onze ogen doen bij het kijken naar schilderijen van Van Gogh. Doelgroepen waren kinderen (9-12 jaar) en volwassenen.

Met de resultaten van dit onderzoek weten we beter hoe onze bezoekers naar schilderijen kijken en hoe wij ze kunnen helpen om anders te kijken, voor een blijvende ervaring.

De Mesdag Collectie

Aanbod en activiteiten

Rondleidingen

Reguliere rondleidingen door De Mesdag Collectie zijn als ieder jaar ook in 2015 op aanvraag gegeven. Ook zijn er verschillende rondleidingen op maat verzorgd, bijvoorbeeld in combinatie met ontvangsten.

Aanbod voor kinderen

Cultuurmenu

Zoals ieder jaar werden er ook in 2015 schoolklassen van groep 3 van deelnemende Haagse basisscholen aan het Cultuurmenu door museumdocenten ontvangen in De Mesdag Collectie.

Het Cultuurmenu is een educatieproject voor de Haagse basisscholen.

MuseumJeugdUniversiteit

Op 1 november was de tweede bijeenkomst van de colleges van de Haagse editie van de MuseumJeugdUniversiteit, voor kinderen van 8 tot en met 12 jaar in De Mesdag Collectie. Renske Suijver, associate curator van het Van Gogh Museum gaf een les, getiteld 'Hoe verzamel je een museum bij elkaar?'

Educatie facts & figures

EDUCATIE	2015	2014
	<i>Aantal deelnemers/uitgifte</i>	<i>Aantal deelnemers/uitgifte</i>
Jeugd scholen		
Totaal alle onderwijsboekingen	57.489	44.371
Aantallen basisonderwijs Nederlands	11.823	9.144
Aantallen voortgezet onderwijs Nederlands	12.940	10.328
Buitenland (basis+voortgezet)	33.500	24.899
Jeugd kinderworkshops		
Totaal kinderworkshops	612	1.267
Kinderworkshops (incl. partijtjes)	612	907
Workshops BSO	n.v.t.	360
Scholen online		
Verkoop onderwijspakketten <i>Camille en het Gele Huis</i>	11	7
Verkoop onderwijspakketten <i>Van Gogh in de klas</i>	37	27
Verkoop stripboek Nederlands	1.206	733
Verkoop stripboek (eng/fr)	2.528/568	3.426/2.422
Lespakket <i>Van Gogh de musical</i>	6	7
Families (inclusief aantallen Familiedagen)		
Koffers	38 (= alleen fd)	100
Familierondleiding	238	n.v.t.
Inloopworkshop Familiedagen	890	813
Tekenkar op zaal tijdens Familiedagen	570	n.v.t.
Theatrale rondleiding <i>De Dame in de blauwe japon</i>	118	100
Speurtocht (nl/eng)	271 (= alleen fd)	2.550 / 6.450
Volwassenen		
Inleidingen vaste collectie	27	6.394
Inleiding <i>Munch : Van Gogh</i>	272	n.v.t.
Zondaglezingen	415	250
Museumplusbus	754	1.120
Rondleiding: hoogtepunten Vincent van Gogh (nl/eng/fr/du)	7.774	7.943
Rondleiding <i>Munch : Van Gogh</i> (nl/eng/fr/du)	6.207	n.v.t.
Rondleiding <i>When I Give</i> (nl/eng)	117	n.v.t.
Verhaal op zaal donderdag (gratis, nl/eng)	658	768
Workshops	213	32
Inloopworkshops (gratis)	1.919	1.167
Workshop op locatie	40	n.v.t.

EDUCATIE	2015	2014
	<i>Aantal deelnemers /uitgifte</i>	<i>Aantal deelnemers /uitgifte</i>
<i>Jongvolwassenen va</i>		
Instaprondleidingen (gratis)	Niet goed geteld	1.509
Workshops	355	426
Vrijdagavonden totaalbezoek	87.215	54.939
Museumnacht	8.098	5.477
Museumnacht herhaalbezoek	769	751
<i>Mindervaliden</i>		
<i>Van Gogh op gevoel</i>	93	n.v.t.
<i>Ouderen</i>		
<i>Kunst Maakt de Mens</i>	17 workshops/253 deelnemers	n.v.t.
<i>Multimedia</i>		
Multimediatour totaal	431.551	284.800
	<i>pick up rate 22,6%</i>	<i>pick up rate 17,8%</i>
Kindertour t/m november 2014		6.693
		<i>pick up rate 0,4%</i>
iPhone-app <i>Je Vincent / Yours, Vincent</i>	10.961	8.698
<i>Touch Van Gogh</i> app Android	1.462	2.000
<i>Touch Van Gogh</i> app iOS	11.452	35.000
<i>De Mesdag Collectie</i>		
Cultuurmenu (Onderwijs)	1.132	492 (okt-dec)
Volwassenen rondleidingen	428	677
Workshops	16	0
Museumnacht	niet deelgenomen	214
Lezingen	144	0

Toelichting

- Stijging onderwijsbezoek komt vooral door toename buitenlands voortgezet onderwijs.
- Beperkt aantal workshops in verband met de verbouwing van de educatieateliers.
- Familierondleiding wordt nu alleen via Educatie geprogrammeerd vanwege ontoereikend boekingsysteem. Vraag is groter dan nu geboekt kan worden.
- Rondleiding vaste collectie: Duits en Nederlands zijn het meest afgenomen (beide circa 2.500 deelnemers). Bij de tentoonstelling Munch : Van Gogh is Nederlands veruit het meeste afgenomen (4.282 deelnemers). De vraag is groter dan de back office op dit moment aankan. Ook stijgt de vraag naar andere talen.
- Vanwege een lezingenstop werden er in 2015 5 lezingen gegeven in plaats van 10 (regulier).
- Het Van Gogh Museum was een van de best bezochte musea tijdens Museumnacht, met een hoog terugkompercentage. De Virtual Reality App Bedrooms was alleen beschikbaar in de appstores in de dagen voorafgaand aan en tijdens de Museumnacht. Aantal downloads: 1.088 (Google Play 421, App Store 667). De VR-beleving was ook beschikbaar bij dragers van het museum zelf, met continue bezetting tijdens de Museumnacht.
- De *pick-up rate* van de multimediatour is sterk gestegen ten opzichte van 2014, omdat sinds eind 2014 het vernieuwde integrale servicedesign is ingevoerd.

- De Brievenapp is per november 2015 uit de appstores gehaald, omdat de techniek was verouderd. In totaal werd de app sinds lancering in 2009 bijna 200.000 keer gedownload.
- De cijfers van *Touch Van Gogh* verschillen ten opzichte van 2014 vanwege een andere methode om statistieken te meten.
- Van Gogh op gevoel (voor blinden en slechtzienden) was vier keer geprogrammeerd. De vraag overtrof de capaciteit. Daarom zijn extra workshops aangeboden.
- Kunst Maakt de Mens heeft projectjaren van september tot september. De cijfers voor 2015 beslaan de tweede helft van het eerste en de eerste helft van het tweede projectjaar. De vraag overstijgt de doelstelling.
- Vanwege de ontwikkeling van het boekingsysteem kon niet al het aanbod worden aangeboden, kon de groeiende vraag nog niet worden ingeboekt en zijn niet alle cijfers van 2015 beschikbaar.

Trend

Vraag naar mondeling aanbod stijgt, maar kan onvoldoende beantwoord worden door back office (boekingsysteem en capaciteit Events).

Speciale programma's worden nu nog via Educatie geboekt, waardoor alleen kleinschalig aantal wordt behaald.

Bruiklenen

Langdurige bruiklenen van het Van Gogh Museum aan andere musea

- Meijer de Haan, *Portret van een man met ringbaard*, s315V1994, Joods Historisch Museum, Amsterdam
- Joseph Jacob Isaacson, *Boaz en de lossen*, s361M1972, Joods Historisch Museum, Amsterdam
- Floris Verster, *Papavers*, s413M1990, Stedelijk museum De Lakenhal, Leiden
- Theodor Poeckh, *Portret van een vrouw*, s433M1992, Rijksmuseum Twenthe, Enschede
- Kurt Laurenz Metzler, *Affichebord en twee sculpturen*, v14M1975, Vrije Universiteit, Amsterdam
- Carel Adolph Lion Cachet, *Ezel*, v97M1994, Gemeentemuseum, Den Haag
- Herman Collenius, *Vanitas*, hwm59A, Groninger Museum, Groningen

Langdurige bruiklenen aan het Van Gogh Museum

- *Nest van een staartmees*, v0382B2014, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden
- *Nest van een wielewaal*, v0383B2014, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden
- *Opgezette wielewaal*, v0384B2014, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden
- *Opgezette winterkoning*, v0385B2014, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden
- *Opgezette winterkoning*, v0385B2014, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden
- *Drie wielewaaleieren*, v0386B2014, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden
- *Palet van Vincent van Gogh*, v0387B2013, Musée d'Orsay, Parijs
- August Allebé, *Museumbezoek*, s0200B1999, Stedelijk Museum Amsterdam
- Lourens Alma Tadema, *De zwiigende raadsman*, d0255B2002, de heer F. Hendriks
- Francis Bacon, *Studie voor portret van Van Gogh VI*, s0381B2014, Arts Council Collection
- Emile Bernard, *Zelfportret*, s0073B1991, Rijksmuseum Amsterdam
- Emile Bernard, *Landschap bij Pont-Aven*, s0269B2006, D.A. Ariens
- Johannes Bosboom, *Kalkoven bij de steengroeve van Chaudfontaine*, d0254B2002, de heer F. Hendriks
- Auguste Boulard, *De maaltijd*, s0075B1991, Rijksmuseum Amsterdam
- Alexandre Calame, *Bergstroom in de Alpen bij Reichenbach*, s0177B1999, Amsterdam Museum
- Fernand Cormon, *Jong meisje*, d0245B2001, Christopher Drake
- Jean-Baptiste-Camille Corot, *Jonge vrouw met een mandoline*, s0140B1996, Stedelijk Museum Amsterdam
- Gustave Courbet, *Appels*, s0079B1991, Rijksmuseum Amsterdam
- Gustave Courbet, *Winterlandschap*, s0180B1999, Rijksmuseum Amsterdam
- Charles-François Daubigny, *Oktober*, s0183B1999, Rijksmuseum Amsterdam
- Honoré Daumier, *De voorlezing*, s0084B1991, Rijksmuseum Amsterdam
- Alexandre-Gabriel Decamps, *Een schaapherder met zijn kudde*, s0022B1991, Amsterdam Museum
- Alexandre-Gabriel Decamps, *Truffelzoekers*, s0085B1991, Rijksmuseum Amsterdam
- Alexandre-Gabriel Decamps, *Turkse school*, s0156B1996, Amsterdam Museum
- Edgar Degas, *De tobbe*, v0148B1996, Stedelijk Museum Amsterdam
- Eugène Delacroix, *Christus in Gethsemané*, s0086B1991, Rijksmuseum Amsterdam
- Kees van Dongen, *Mina Tandja*, s0293B2011, particuliere collectie
- Jules Dupré, *De brede weg*, s0008B1986, Rijksmuseum Amsterdam
- Henri Fantin-Latour, *Mand met druiven en een appel*, s0016B1990, mevrouw M.E. Niemeyer
- Henri Fantin-Latour, *Bloemen uit Normandië*, s0089B1991, Rijksmuseum Amsterdam
- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Hermanus Tersteeg*, b0265B2003, Steven Schepel
- Vincent van Gogh, *Nettenboetsters in de duinen*, s0292B2011, François Odermatt
- Vincent van Gogh, *Vaas met korenbloemen en klaprozen*, s0518B2008, Triton Foundation
- Isaac Israëls, *Dame onder een brug*, s0208B1990, Mauritshuis, Den Haag
- Jacob en Pieter Keur, *De gansche H. Schrifture (...) (Bijbel van Theodorus van Gogh)*, b0100B1989, Doopsgezinde Gemeente Leiden
- Matthijs Maris, *Schaapskop*, s0143B1996, Stedelijk Museum Amsterdam
- Anton Mauve, *Houthakkers*, s0138B1996, Stedelijk Museum Amsterdam
- Sientje Mesdag-Van Houten, *Bosgezicht*, s0210B1990, Mauritshuis, Den Haag
- Jean-François Millet, *De jonge herder*, d0227B1999, Triton Foundation
- Jean-François Millet, *De waterdraagster*, s0093B1991, Rijksmuseum Amsterdam

- Jean-François Millet, *De wolkaardster*, s0197B1999, Stedelijk Museum Amsterdam
- Onbekend, *Scheepsmodel*, v0159B1996, Museum Scheveningen
- Onbekend, *Scheepsmodel*, v0160B1996, Museum Scheveningen
- Onbekend, *Scheepsmodel*, v0167B1996, Zuiderzeemuseum, Enkhuizen
- Onbekend, *Ezel*, v0264B2003, mevrouw F. Berserik
- Onbekend, *Bomen en struiken in de tuin van de inrichting*, d0378B2014, particuliere collectie
- Anthon van Rappard, *Tegelschilders*, s0379B2014, Zeeuws Museum, Middelburg
- Odilon Redon, *La Nébuleuse*, d0132B1994, A. Van Heerdt
- Pierre-Auguste Renoir, *Het Paris oordeel*, v0149B1996, Stedelijk Museum Amsterdam
- Théodule Ribot, *De naaister*, s0096B1991, Rijksmuseum Amsterdam
- Auguste Rodin, *Buste van Madame Fenaille*, v0151B1996, Stedelijk Museum Amsterdam
- Willem Roelofs, *Veemarkt in Schotland*, d0256B2002, de heer F. Hendriks
- Théodore Rousseau, *Het bos van Fontainebleau*, s0144B1996, Stedelijk Museum Amsterdam
- Paul Sérusier, *Lente in Le Pouldu*, s0380B2014, Arp Museum Bahnhof Rolandseck
- Alfred Sisley, *Het dorp Les Sablons*, s0516B2008, Stichting Kunstbezit Ten Haaf Wetzlar
- Antoine Vollon, *Gezicht op Parijs*, s0099B1991, Rijksmuseum Amsterdam

Bruiklenen aan tentoonstellingen (uitgaande bruiklenen)

Rijksmuseum Amsterdam

Langdurig bruikleen Rijksmuseum 2014
12.01.2014_06.01.2015

- Vincent van Gogh, *Boerderij*, s0108V1962
- Vincent van Gogh, *Portret van Léonie Rose Charbuy-Davy*, s0165V1962

Fondation Vincent van Gogh Arles, Arles

Van Gogh Museum in Arles, one-year loan 1
04.04.2014_04.04.2015

- Vincent van Gogh, *Zelfportret met pijp en strohoed*, s0163V1962

Singer Laren, Laren

Raoul Dufy

16.09.2014_11.01.2015

- Raoul Dufy, *Wasboten langs de Seine*, d1045S1995

Kunsthalle Mannheim, Mannheim

Masterworks from the World are Guests at our French Impressionist Collection

26.09.2014_18.01.2015

- Gustave Courbet, *Hangende ree*, hwm0075

The Phillips Collection, Washington

Neo-Impressionism and the Dream of Realities: Painting, Poetry, Music

27.09.2014_11.01.2015

- Georges Seurat, *Eden Concert*, d0692V1962

Liebieghaus Skulpturensammlung, Frankfurt am Main

Veristic Sculpture and Its Polychromy from Antiquity to the Present

30.09.2014_01.03.2015

- Charles-Henri-Joseph Cordier, *Jodin uit Algiers*, v0105S1996

Réunion des Musées Nationaux, Parijs

Paul Durand-Ruel: le pari de l'Impressionnisme

25.10.2014_08.02.2015

- Gustave Courbet, *Stilleven met appels*, hwm0073

Palazzo Reale, Milaan

Van Gogh. L'Uomo e la Terra

08.10.2014_12.01.2015

- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0055V1962
- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0141V1962
- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0279V1962
- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0392V1962
- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0397eV1962
- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0438V1962

BRUIKLENIEN

- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0645V1962
- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0672aV1962
- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0672bV1962

Basilica Palladiana, Vicenza

Tutankhamon Caravaggio Van Gogh. La sera e i notturni dagli Egizi al Novecento

24.12.2014_02.06.2015

- Vincent van Gogh, *Square Saint-Pierre bij zonsondergang*, s0098V1962
- Vincent van Gogh, *Ondergesneeuwde veld met een eg (naar Millet)*, s0175V1962

Palazzo Reale, Milaan

Van Gogh. L'Uomo e la Terra 2

12.01.2015_15.03.2015

- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0013V1962
- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0139V1962
- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0202bV1962
- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0431V1962
- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0463V1962
- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0655aV1962
- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0655bV1962
- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0659V1962
- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0663V1962

Singer Laren, Laren

Leo Gestel

22.01.2015_07.06.2015

- Leo Gestel, *Herfstdag*, s0528N2012

Museum Gouda, Gouda

Uitgelezen

15.02.2015_17.05.2015

- Lourens Alma Tadema, *Ons Hoekje*, s0454S1995

De Mesdag Collectie, Den Haag

De aquarel

21.02.2015_07.06.2015

- Lourens Alma Tadema, *De zwijgende raadsman*, d0255B2002
- Marius Bauer, *De kathedraal te Straatsburg*, hwm0016
- Mosè Bianchi, *Koorknaapjes*, hwm0022
- Suze Robertson, *Slapend meisje*, hwm0036
- Johannes Bosboom, *Interieur van de Grote of St. Laurenskerk te Alkmaar*, hwm0048
- Hendrik Johannes Haverman, *Moeder en kind*, hwm0139
- Hendrik Johannes Haverman, *Het weesmeisje*, hwm0140
- Hubert von Herkomer, *Beierse boer*, hwm0147
- Jozef Israëls, *Kop van een man*, hwm0159
- Jozef Israëls, *Baggerlui*, hwm0160
- Jacob Maris, *Tegen de avond*, hwm0196
- Anton Mauve, *Schapen in een schuur*, hwm0215
- Anton Mauve, *Houtverkoping*, hwm0219
- Anton Mauve, *In de duinen*, hwm0220
- Charles Rochussen, *Op verkenning*, hwm0279
- Johannes Hendrik Weissenbruch, *Spoelplaats*, hwm0339

National Gallery London, Londen

Paul Durand-Ruel and Impressionism

04.03.2015_31.05.2015

- Gustave Courbet, *Stilleven met appels*, hwm0073

Städel Museum, Frankfurt am Main

Monet und die Geburt des Impressionismus

11.03.2015_28.06.2015

- Claude Monet, *Molens bij Zaandam*, s0503S2001
- Claude Monet, *Kustlandschap*, s0461S1996
- Johan Barthold Jongkind, *De pier van Honfleur*, s0460V1996

Fondation Vincent van Gogh Arles, Arles

Van Gogh Museum in Arles, one-year loan 2

01.04.2015_01.04.2016

- Vincent van Gogh, *Stapels Franse romans*, s0021V1962

Haags Historisch Museum, Den Haag

Op 't duin: duingezichten en de duingedichten

07.04.2015_15.09.2015

- David Adolph Constant Artz, *Scheveningse vrouw*, hwm0009

BRUIKLENNEN

Munchmuseum, Oslo
 Van Gogh + Munch
 07.05.2015_06.09.2015

- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0544V1962
- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0587aV1962
- Vincent van Gogh, *Sterrennacht boven de Rhône*, b0598bV1962
- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0629V1962
- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0629V1962, b0711aV1962
- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0713V1962
- Vincent van Gogh, *Wever*, d0085V1962
- Vincent van Gogh, *Hakkende man*, d0119V1962
- Vincent van Gogh, *Boom met klimop in de tuin van de inrichting*, d0340V1962
- Vincent van Gogh, *Knotberken*, d0364V1968
- Vincent van Gogh, *Landweg*, d0428V1962
- Vincent van Gogh, *Oude man met stok*, p0004V1962
- Vincent van Gogh, *Sorrow*, p0014V1962
- Paul Gauguin, *Tragedies van de zee (Een afdaling in de draaikolk) (Les drames de la mer (Une descente dans le maelstrom))* uit de prentenserie Volpini, p2437cV2004
- Paul Gauguin, *De oude vrijsters (Arles) (Les vieilles filles (Arles))* uit de prentenserie Volpini, p2437iV2004
- Vincent van Gogh, *De aardappeleters*, s0005V1962
- Vincent van Gogh, *Zelfportret met grijze vilthoed*, s0016V1962
- Vincent van Gogh, *In het café: Agostina Segatori in Le Tambourin*, s0017V1962
- Vincent van Gogh, *Montmartre: achter de Moulin de la Galette*, s0018V1962
- Vincent van Gogh, *Zelfportret als schilder*, s0022V1962
- Vincent van Gogh, *Vissersboten op het strand van Les Saintes-Maries-de-la-Mer*, s0028V1962
- Vincent van Gogh, *De zaaier*, s0029V1962
- Vincent van Gogh, *Het Gele Huis (De straat)*, s0032V1962
- Vincent van Gogh, *Geploegde akkers ('De voren')*, s0040V1962
- Vincent van Gogh, *Olijfgaard*, s0045V1962
- Vincent van Gogh, *De stoel van Gauguin*, s0048V1962
- Vincent van Gogh, *Korenveld met maaier*, s0049V1962
- Vincent van Gogh, *Kreupelhout*, s0051V1962
- Vincent van Gogh, *Gezicht vanuit Theo's appartement*, s0057V1962
- Vincent van Gogh, *Portret van een oude man*, s0061V1962
- Vincent van Gogh, *De zoeaaf*, s0067V1962
- Vincent van Gogh, *Korenaren*, s0088V1962
- Vincent van Gogh, *Boerderij met turfhoppen*, s0130V1962
- Henri de Toulouse-Lautrec, *Een jonge vrouw aan tafel, 'Poudre de riz'*, s0274V1962
- Gustave Caillebotte, *Uitzicht door een balkon*, s0508S2003

Metropolitan Museum of Art, New York
 Van Gogh: irises and roses
 12.05.2015_16.08.2015

- Vincent van Gogh, *Irissen*, s0050V1962

Fondation Vincent van Gogh Arles, Arles
 Les dessins de Van Gogh: influences et innovations
 09.06.2015_20.09.2015

- Vincent van Gogh, *Populierenlaan*, d0011V1962
- Vincent van Gogh, *Vrouw met kind op schoot*, d0071V1962
- Vincent van Gogh, *Mastbomen in het ven*, d0105V1962
- Vincent van Gogh, *Aardappelrooiende boerin*, d0107V1962
- Vincent van Gogh, *Staande man op de rug gezien*, d0157V1962
- Vincent van Gogh, *Landschap met hut*, d0166V1962r
- Vincent van Gogh, *Maaier*, d0172V1962
- Vincent van Gogh, *Korenschelven en een molen*, d0173V1962v
- Vincent van Gogh, *Vestibule in de inrichting*, d0176V1962
- Vincent van Gogh, *Oude man met hoge hoed*, d0183V1962
- Vincent van Gogh, *Figuren bij de haard*, d0189V1962r
- Vincent van Gogh, *Tuin van het ziekenhuis*, d0222V1962
- Vincent van Gogh, *Bomen in de tuin van de inrichting*, d0223V1962
- Vincent van Gogh, *Stenen bank in de tuin van de inrichting*, d0226V1962
- Vincent van Gogh, *Veld met korenschoven*, d0227V1962
- Vincent van Gogh, *Veld met huizen*, d0345V1962
- Vincent van Gogh, *Schuurtje met zonnebloemen*, d0352V1962
- Vincent van Gogh, *Brug en huizen op de hoek Herengracht-Prinsessegracht, Den Haag*, d0372V1968
- Vincent van Gogh, *Kar met ezel*, d0382V1964
- Vincent van Gogh, *Spierman en Gladiator Borghese*, d0400V1962r
- Vincent van Gogh, *Distels langs een weg*, d0422V1962
- Vincent van Gogh, *Zittende zoeaaf*, d0752M1979
- Vincent van Gogh, *Spitter*, p0001V1962
- Jean-Baptiste-Camille Corot, *Effet du soir*, p0290M1977
- Vincent van Gogh, *Portret van Dr Gachet*, p0466V1962
- Vincent van Gogh, *De aardappeleters*, p0477V1962
- Jozef Israëls, *De roker*, p1918S2000
- Jean-François Millet, *La cardeuse*, p2483S2006
- Charles-François Daubigny, *L'Aurore*, p2492S2007
- Jean-François Millet, *Het angelus (naar J.F. Millet)*, t0049V1962
- Hubert von Herkomer, *Pension in St. Giles*, t0091V1962

- Matthew White Ridley, *Mijnwerkers houwen steenkool*, t0122V1962
- William Small, *Een rij in Parijs*, t0128V1962
- William Small, *Novembemist in Londen*, t0134V1962
- Auguste André Lancon, *Een ploeg sneeuwruimers*, t0141V1962
- (Sir) Samuel Luke Fildes, *Dakloos en hongerig*, t0151V1962
- Frederick Walker, *De toevluchtshaven*, t0180V1962
- Hubert von Herkomer, *Portretten van het volk: De landarbeider-zondag*, t0184V1962
- Charles Paul Renouard, *De bedelaars op nieuwjaarsdag*, t0200V1962
- William Bazett Murray, *Opium roken op het East End in Londen*, t0304V1962
- Rembrandt [naar], *De opwekking van Lazarus*, t0574V1962
- Rembrandt [naar], *Le Christ à la colonne [naar Rembrandt van Rijn]*, t1359V1962
- Rembrandt [naar], *Rembrandt en Saskia*, t1431V1962
- Rembrandt [naar], *De drie bomen*, t1448V1962
- Rembrandt [naar], *De Omval*, t1449V1962
- Rembrandt [naar], *Landschap met toren en boerderij*, t1451V1962
- Charles Emile Jacque, *Plakboek van Vincent met 42 prenten verzameld door Theo of Vincent van Gogh*, t1487V1963
- Theodorus van Gogh, *Plakboek van Theo van Gogh, met reproducties van kunstwerken*, t1488V1962
- Albrecht Dürer, *Melancholie*, t1494V1962

Musée d'art et d'histoire de Genève, Genève

J'aime les Panoramas. S'appropriier le monde

Musée Rath, Genève

12.06.2015_27.09.2015

- Vincent van Gogh, *Zonsondergang te Montmartre*, s0133M1970

Sterling and Francine Clark Art Institute, Williamstown

Van Gogh and Nature

14.06.2015_13.09.2015

- Vincent van Gogh, *Gezicht op Montmartre*, d0131V1969
- Vincent van Gogh, *Grote nachtpauwoog*, d0185V1962
- Vincent van Gogh, *Studies van een dode mus*, d0200V1962v
- Vincent van Gogh, *Olijfboomgaard*, d0224V1962
- Vincent van Gogh, *Wintertuin*, d0365V1962
- Vincent van Gogh, *Landschap met turfhoop en boerderijen*, d0386M1977
- Vincent van Gogh, *Wintertuin*, d0417V1962
- Vincent van Gogh, *Vaas met judaspenningen*, s0009V1962
- Vincent van Gogh, *Montmartre: molens en moestuinen*, s0015V1962
- Vincent van Gogh, *De heuvel van Montmartre met steengroeve*, s0064V1962

- Vincent van Gogh, *Vlinders en klaprozen*, s0188V1962
- Vincent van Gogh, *Grote nachtpauwoog*, s0189V1962
- Onbekend, *Melkkan*, v0039V1978

Philadelphia Museum of Art, Philadelphia

Paul Durand-Ruel and Impressionism

18.06.2015_13.09.2015

- Gustave Courbet, *Stilleven met appels*, hwm0073

Minneapolis Institute of Arts, Minneapolis

Minneapolis Institute of Arts Centenary 2015

23.08.2015_04.10.2015

- Vincent van Gogh, *Irissen*, s0050V1962

Musée d'Orsay, Parijs

Splendeurs et misères. Images de la prostitution, 1850-1910

21.09.2015_20.01.2016

- Vincent van Gogh, *In het café: Agostina Segatori in Le Tambourin*, s0017V1962
- Vincent van Gogh, *Kop van een prostituee*, s0059V1962
- Vincent van Gogh, *Portret van een prostituee*, s0143V1962
- Jan Sluijters, *Vrouwen die elkaar kussen*, s0382M1987
- Gustave Boulanger, *Phryne*, s0456S1996
- Louis Anquetin, *Vrouw op de Champs-Élysées bij nacht*, s0518S2010
- Vincent van Gogh, *Studie voor 'Liggend vrouwelijk naakt'*, d0133V1962
- Emile Bernard, *Vla les arbres qui perdent leur p'lure c'est c'pendant pas l'moment d'la lacher*, uit de tekeningenserie *Au Bordel*, d0623V1962
- Emile Bernard, *Au jardin*, uit de tekeningenserie *Au Bordel*, d0627V1962
- Emile Bernard, *A quinze ans j' dois degouter de la vie parceque j' avais perdu toutes mes illusions*, uit de tekeningenserie *Au Bordel*, d0628V1962
- Emile Bernard, *Un peigne ça a des dents mais ça n' mange pas*, uit de tekeningenserie *Au Bordel*, d0631V1962
- Emile Bernard, *Quand tu s'ras prêt tu l' diras*, uit de tekeningenserie *Au Bordel*, d0632V1962
- Emile Bernard, *Vla l' trombeau de mes rêves*, uit de tekeningenserie *Au Bordel*, d0634V1962
- Jean-Louis Forain, *Un coucher*, d1196S2015
- Henri-Gabriel Ibels, *Bladmuziek Le '27' van René Esse en Georges Glanol*, p1564V2000
- Albert Besnard, *De prostitutie (La prostitution)*, p2532S2010

BRUIKLENNEN

Gemeentemuseum Den Haag, Den Haag

Kleur ontketend. Moderne kunst in de Lage Landen, 1885-1914

03.10.2015_03.01.2016

- Georges Seurat, *De Seine bij Courbevoie*, s0489S1998

Museum der bildenden Künste Leipzig, Leipzig

Eugène Delacroix / Paul Delaroche - Geschichte als Sensation

10.10.2015_17.01.2016

- Eugène Delacroix, *Avond na een veldslag*, hwm0112

Minneapolis Institute of Arts, Minneapolis

Delacroix and the rise of modern art

18.10.2015_10.01.2016

- Eugène Delacroix, *Apollo verslaat Python*, s0526S2012
- Vincent van Gogh, *Pietà (naar Delacroix)*, s0168V1962

MuCEM, Marseille

J'aime les Panoramas. S'appropriier le monde

04.11.2015_17.04.2016

- Vincent van Gogh, *Zonsondergang te Montmartre*, s0133M1970

Stadsarchief Amsterdam, Amsterdam

Vincent van Gogh 400 dagen in Amsterdam

18.12.2015_17.04.2016

- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0115V1962
- Vincent van Gogh, *De Ruijterkade te Amsterdam*, s0085V1962
- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0466cV1962
- Charles Emile Jacque, *Plakboek van Vincent met 42 prenten verzameld door Theo of Vincent van Gogh*, t1487V1963
- Jozef Israëls, *Winter, ook in 't leven*, p0785M1973
- Diederik Franciscus Jamin, *De biddende wees*, p0788M1973

- August Allebé, *Nadagen (naar August Allebé)*, p0789M1973
- Frederik Hendrik Weissenbruch, *Terugkeer van het kerkhof (naar Jacob Maris)*, p0782M1973
- Frederik Hendrik Weissenbruch, *De kerk op de heide (naar Alexander Mollinger)*, p0784M1973
- Johannes Hendrik Weissenbruch, *Voor het naar school gaan (naar Matthijs Maris)*, p0791M1973
- Adolf Carel Nunnink, *De oude priester (naar Louise Steffens)*, p0787M1973
- Johannes Bosboom, *Godsdienstoefening in een dorpskerk*, p0781M1973
- Johannes Bosboom, *Interieur van een kerk met figuren*, p0779M1973
- Johannes Hendrik Weissenbruch, *Molen*, t1488-2V1962
- Rembrandt, *De blinde Tobias*, p0109V1970
- Wegner & Mottu, *Cornelis Marinus van Gogh*, b4866V1962
- Albert Greiner, *J.P. Stricker (1816-1886)*, b4884V1989
- Onbekend, *W.C.G. Stricker-Carventus in serre met breiwerk*, b4885V1962
- Albert Greiner, *Kee Vos-Stricker met zoon Jan Vos*, b4888aV1962
- Theodorus van Gogh, *Plakboek van Theo van Gogh, met reproducties van kunstwerken*, t1488-0V1962
- Théodore Rousseau, *Un Four dans Les Landes*, t1487-10V1963
- De Lavieter & Co, *Johannes van Gogh (1817-1885)*, b4861V1962
- Vincent van Gogh, *De spelonk van Machpela*, d0300V1970
- Vincent van Gogh, *Vincent van Gogh aan Theo van Gogh*, b0134V1962
- Jacob en Pieter Keur, *De gansche H. Schrifture (...) (Bijbel van Theodorus van Gogh)*, b0100B1989
- A.J. de Bull, *Het Scheffer-Album*, BVG12824
- R. Delorme, *Gustave Doré : peintre, sculpteur, dessinateur et graveur*, BVG10856
- Charles Bague, *Anna van Bretagne, losbladige prent (no.39) uit het boek Cours de dessin*, BVG8348-039
- Jules Breton, *Les champs de la mer*, BVG1315
- G. Doré, *London : a pilgrimage*, BVG134

Bruiklenen van de bibliotheek

BAM - Beaux-Arts Mons, Mons (België)

Van Gogh in de Borinage. De geboorte van een kunstenaar
25.01.2015_17.05.2015

- *Exercices au fusain: pour préparer à l'étude de l'académie d'après nature : 60 planches / Ch. Bargue.* - Paris 1871, BVG 3297: platen 1, 2 en 5

Nederlands Steendrukmuseum, Valkenswaard

Vincent van Gogh als graficus. De kunst van het black and white
09.05.2015_04.10.2015

- *The Graphic: an illustrated weekly newspaper* – vol. XI, January – June 1875, BVG 5214 XI
- *The Graphic: an illustrated weekly newspaper* – vol. 14, July to Dec. 1876, BVG 5214 XIV
- *The illustrated London news* – vol. LXXVI, Jan. to June 1880, BVG 12289

Stadsarchief, Amsterdam

Vincent van Gogh, 400 dagen in Amsterdam
18.12.2015_17.04.2016

- *Cours de dessin / par Ch. Bargue.* - Paris [z.d.], BVG 8348 : plaat 39
- *Scheffer-Album / [J. J. van Oosterzee, A. J. de Bull, W. Moll ... [et al.]].* - Haarlem [z.d.], BVG 12824
- *Gustave Doré : peintre, sculpteur, dessinateur et graveur / René Delorme.* - Paris 1879, BVG 10856
- *Les champs de la mer / Jules Breton.* - Paris 1875, BVG 1315
- *London : a pilgrimage / By Gustave Doré and Blanchard Jerrold.* - London 1872, BVG 134

Behandelde werken

Schilderijen

Van Gogh Museum

- Vincent van Gogh (1853-1890), *Veld met irissen bij Arles*, mei 1888, olieverf op doek, 54,3 x 64,8 cm, s0037V1962 [voltooid, uitgebreide restauratiebehandeling door Ella Hendriks]
- Vincent van Gogh (1853-1890), *Bloeiende Boomgaard*, april 1889, olieverf op doek, (73,2 x 93,1 cm), s0038V1962 [*in progress*, uitgebreide restauratiebehandeling door Erika Smeenk-Metz]

De Mesdag Collectie

- Charles-François Daubigny (1817-1878), *In het bos van Fontainebleau*, ca. 1870-1875, olieverf op doek, 97,5 x 130,5 cm, hwm 82 [afname oppervlaktevuil, vernissen, retoucheren door René Boitelle]
- Charles-François Daubigny (1817-1878), *Maanlicht*, ca. 1875, olieverf op doek, 65 x 48,8 cm, hwm 84 [afname oppervlaktevuil, vernissen, retoucheren door René Boitelle]
- Charles-François Daubigny (1817-1878), *Het huisje van mijn baker. Het huis van Mère Bazot, Valmondois (Seine-et-Oise)*, olieverf op doek, 86,5 x 162,5 cm, hwm 88 [afname oppervlaktevuil, vernissen, retoucheren door René Boitelle]
- Charles-François Daubigny (1817-1878), *Zonsondergang*, olieverf op doek, 103 x 203,5 cm, hwm 95 [afname oppervlaktevuil, vernisafname, vernissen, retoucheren door René Boitelle]

Lijsten

De Mesdag Collectie

- Jean-François Millet (1814-1875), *Hagar en Ismael*, 1848-1849, olieverf op doek, 147 x 236,5 cm, hwm 262 [consolidatie, afname oppervlaktevuil en verkleurde bronsverf, (aan)vullen, opnieuw vergulden, patineren, retoucheren door Renée Velsink]
- Charles-François Daubigny (1817-1878), *Ondergaande zon bij Villerville*, 1874, olieverf op doek, 84 x 147 cm, hwm 91 [impregneren verzepte grondering, consolidatie, afname oppervlaktevuil en schimmelvorming verkleurde bronsverf door Renée Velsink; dit is het eerste deel van behandeling van de teruggevonden originele lijst, het tweede deel volgt in 2016]

Tentoonstellingen en presentaties

Van Gogh Museum

When I Give, I Give Myself

Hedendaagse kunstenaars reageren op Van Gogh

20.05.2015_17.01.2016

Concept: Henk Schut

Vormgeving: Studio Berry Slok

Vincent van Gogh schreef ruim 800 brieven, voornamelijk aan zijn broer Theo. Daarin verwoordde hij op meeslepende wijze zijn ambities en zijn twijfels, maar ook wat hem inspireerde en verwonderde in de wereld om hem heen.

Om te achterhalen wat Van Goghs ideeën en inzichten voor hedendaagse kunstenaars betekenen, ontvingen 23 Nederlandse en internationale kunstenaars en schrijvers via gastcurator Henk Schut elk een speciaal voor hen geselecteerde brief van Van Gogh. Met een kunstwerk, brief of gedicht gaven zij hierop hun reactie.

De inzendingen van deze kunstenaars en schrijvers waren van 16 december 2015 tot en met 17 januari 2016 te zien in de tentoonstelling *When I Give, I Give Myself*. De werken liepen als een eigentijdse route door de vaste collectie en zetten hiermee Vincent van Gogh in een ander daglicht: Eylem Aladogan, Maria Barnas, Michaël Borremans, Hafid Bouazza, Constant Dullaart, Jan Fabre, Alicia Framis, Ryan Gander, Arnon Grunberg, Christian Jankowski, Anish Kapoor, Job Koelewijn, Nicole Krauss, Yayoi Kusama, Gabriel Lester, Navid Nuur, Rory Pilgrim, Cheng Ran, Viviane Sassen, Pilvi Takala & Siri Baggerman, Simon van Til, Diego Tonus en Wouter Venema

Naar aanleiding van deze expositie was er ook een Open Call: in de tentoonstelling was namelijk nog plaats voor het werk van één aanstormend talent. Het Van Gogh Museum had alle voltijd- en deeltijdstudenten aan kunst- of cultuuropleidingen uitgenodigd om deel te nemen. De winnaar van de Open Call was Gwen van den Bout met haar kunstinstallatie *Being Unpolished*, dat te zien was van 16 december 2015 tot en met 17 januari 2016. De vele bezoekers van de vaste collectie in het museum waren zeer verrast door de confrontatie met de moderne kunst en zagen daardoor de kunst van Van Gogh met heel andere ogen.

De tentoonstelling *When I Give, I Give Myself* werd mede mogelijk gemaakt door het Gieskes-Strijbis Fonds, de BankGiro Loterij en Artery.

Munch : Van Gogh

25.09.2015_17.01.2016

Concept: Maite van Dijk, Magne Bruteig, Leo Jansen

Vormgeving: Peter de Kimpe

Grafische vormgeving: Joseph Plateau grafisch ontwerpers

Tijdens het herdenkingsjaar Van Gogh 2015 was deze langverwachte tentoonstelling een hoogtepunt. Voor het eerst werd het werk van Vincent van Gogh en Edvard Munch op grote schaal samengebracht. Centraal stonden de raakvlakken in het werk van beide kunstenaars, dat tot op de dag van vandaag een miljoenenpubliek inspireert. Meer dan 100 kunstwerken – circa 80 schilderijen en 30 werken op papier – werden geëxposeerd. Zelden uitgeleende iconische topstukken van over de hele wereld – zoals Munchs *De schreeuw* en Van Goghs *Sterrennacht boven de Rhône* – vormden de allereerste tentoonstelling in de heropende tentoonstellingsvleugel van het museum.

De expositie *Munch : Van Gogh* startte met de vroege jaren, waarbij *De aardappeleters* (Van Gogh) en *Ochtend* (Munch) de rauwe eerlijkheid lieten zien. Beide kunstenaars beseften dat zij op eigen bodem niet verder zouden komen en zo trokken ze vlak na elkaar naar Parijs, dé plek waar het in die dagen allemaal gebeurde: hun missie was het radicaal moderniseren van kunst, wars van iedere conventie.

Munch en Van Gogh wijdden hun kunstenaarschap allebei aan de existentiële vragen die we onszelf allemaal stellen. In de kunst van Munch en Van Gogh staan de grote emoties van het menselijk bestaan centraal, met al zijn harde, ongrijpbare en ook mooie kanten: de cyclus van geboorte en dood, angst, menselijk lijden, troost, hoop en liefde.

Geïnspireerd door *Munch : Van Gogh* organiseerden tien toonaangevende Amsterdamse culturele instellingen (EYE, Toneelgroep Amsterdam, Het Veemtheater, Koninklijk Concertgebouw Orkest, Het Dolhuys, De Balie, De Appel, SLAA, het Stedelijk Museum en het Nederlands Philharmonisch Orkest) een cultuurprogramma, gebaseerd op de nalatenschap van Munch en Van Gogh. Door middel van film, performance, debat en muziek toonden de instellingen dat de invloed van beide kunstenaars op hedendaagse kunst en cultuur nog altijd springlevend is.

De tentoonstelling werd uiteindelijk met 585.620 bezoekers bijzonder succesvol afgesloten. *Munch : Van Gogh* trok opvallend veel Nederlanders: 163.000. Zowel van de nationale als de internationale bezoekers waren de reacties enorm positief: velen werd oprecht geraakt en ontroerd door de kracht van de werken en vonden de vergelijkingen sterk en inzichtgevend.

Munch : Van Gogh werd mede mogelijk gemaakt door de Rijksoverheid: de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft namens de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de minister van Financiën een indemniteitsgarantie toegekend. De tentoonstelling is genereus ondersteund door de Turing Foundation, het Blockbusterfonds, het Prins Bernhard Cultuur Fonds en het Mondriaan Fonds.

De Mesdag Collectie

De aquarel

15.08.2015_01.11.2015

Concept: Maite van Dijk, Terry van Druten

Vormgeving: Studio Berry Slok

De dubbeltentoonstelling *De aquarel*, die naast De Mesdag Collectie in Den Haag ook gelijktijdig te zien was in het Teylers Museum in Haarlem, toonde een prachtig overzicht van aquarelkunst.

In de 19de eeuw brachten bekende kunstenaars als Mauve, Israëls en Breitner het medium aquarel tot volle bloei. De bijzondere expositie *De aquarel* gaf een uniek kijkje in de depots van beide musea, waar de aquarellen vanwege de grote kwetsbaarheid meestal verblijven. In beide tentoonstellingen was te volgen hoe de aquarel een steeds voornamere plaats innam in het 19de-eeuwse kunstleven, met een enorme rijkdom aan onderwerpen, stijl en techniek.

De tentoonstelling bij De Mesdag Collectie ging in het kader van het Mesdag jaar in op de belangrijke rol van Hendrik Willem Mesdag als vervaardiger, verzamelaar en promotor van de aquarel. Ruim 45 werken, bestaande uit aquarellen uit eigen collectie aangevuld met bruiklenen van musea en particulieren, lieten zien hoe de aquarel een steeds belangrijker rol innam in het 19de eeuwse kunstleven.

Het bezoek, dat in groten getale naar het museum kwam, wist de tentoonstelling zeer te waarderen. Dat en de samenwerking met het Teylers Museum zorgde nog eens voor een extra boost. Tevens waren er tal van goed bezochte lezingen, workshops en rondleidingen.

Zeebonken & Strandgasten

Familietentoonstelling met hedendaagse kunst in De Mesdag Collectie
15.08.2015_01.11.2015

Concept: Deelnemers aan de cursus *De Kunst van het Tentoonstellen*

Vormgeving: Willemien Mostert

Deze expositie toonde werken van 13 hedendaagse kunstenaars, die net als kunstschilder en verzamelaar Hendrik Willem Mesdag geïnspireerd waren door de zee en het strand: Niloufar Banisadr, Maura Biava, Linde Gadellaa, Daphne Hatt, Scarlett Hooft Graafland, Subodh Kerkar, Neel Korteweg, Bernhard Lang, Frans Polman, Emma van der Put, Maria Roelofsen, Simon van Til en Henk Wildschut. Hun foto's, video's, sculpturen en installaties verbeeldten elk een verschillend aspect van het leven aan de kust en werden getoond in het museum dat Mesdag zelf oprichtte.

Zeebonken & Strandgasten was een echte familietentoonstelling; de hele familie kon zich inleven in het herkenbare onderwerp van de visueel aantrekkelijke werken. Samen werden ze uitgedaagd de diepere laag te ontdekken door educatieve hulpmiddelen als interactieve objecten en teksten vol vragen.

De cursisten van de opleiding De Kunst van het Tentoonstellen waren verantwoordelijk voor het concept, de ontwikkeling en uitvoering van deze opvallende tentoonstelling. In deze opleiding, die wordt aangeboden door het Van Gogh Museum, staan alle aspecten van het maken van tentoonstellingen centraal.

Zeebonken & Strandgasten werd mede mogelijk gemaakt door het Prins Bernhard Cultuurfonds, het VSBfonds, het Fonds 1818, de Gravin van Bylandt Stichting, De Gijselaar-Hintzenfonds en de Gilles Hondius Foundation.

Publicaties

Dit jaarverslag biedt een overzicht van de activiteiten van de afdeling Publicaties van het Van Gogh Museum in 2015. Publicaties ondersteunt de directie en de medewerkers van het VGM bij de strategische doelstelling om het Van Gogh Museum internationaal als kenniscentrum te profileren, en om daarnaast een innovatief en aansprekend aanbod aan publicaties te presenteren dat voor het museum inkomsten genereert.

VGM Publicaties

2015 was een rijk VGM Publicaties-jaar. Het publicatieprogramma stond in het teken van:

Tentoonstellingscatalogi

Bij de presentatie van de werken van 23 kunstenaars en schrijvers geïnspireerd door Vincent van Gogh verscheen het boek *When I Give, I Give Myself* (in een Nederlandse en een Engelse editie) waarin de deelnemende kunstenaars en schrijvers en hun werk werden gepresenteerd en geduid door de kunstcriticus Hans den Hartog Jager.

Uitgever: Van Gogh Museum Publicaties. Vormgeving: Studio Berry Slok.

De succesvolle *Munch : Van Gogh*-catalogus, geschreven door de drie conservatoren Maite van Dijk, Leo Jansen en Magne Bruteig, in samenwerking met het Munchmuseum in Oslo, werd uitgegeven in vier co-edities: Nederlands, Engels (gedistribueerd via Yale University Press), Noors en Frans (gedistribueerd via Actes Sud). Uitgever: Mercatorfonds, Brussel. Vormgeving: Studio Joseph Plateau, Rolf Toxopeus.

Bij de tentoonstelling *De aquarel*, tegelijkertijd gepresenteerd in De Mesdag Collectie in Den Haag en het Teylers Museum in Haarlem, verscheen een boek met waterverfschilderijen van Hollandse meesters, van Breitner tot Weissenbruch. Geschreven door Maite van Dijk, Terry van Druuten en John Sillevs.

Uitgever: THOTH, Bussum. Vormgeving: Studio Berry Slok.

Wetenschappelijke publicatie

Op het gebied van De Mesdag Collectie is het onderzoek naar de diverse rollen die H.W. Mesdag in de kunstwereld van zijn tijd speelde, gepubliceerd in het boek *Hendrik Willem Mesdag: kunstenaar – verzamelaar – entrepreneur*. Het was een samenwerkingsverband tussen RKD Den Haag en het

Van Gogh Museum/De Mesdag Collectie. Onder redactie van: Maite van Dijk, Mayken Jonkman en Renske Suijver. Uitgever: THOTH, Bussum. Vormgeving: Lex Reitsma. De lancering van het boek (op 4 maart) werd gekoppeld aan de opening van het Haagse Mesdagjaar 2015. 21 en 22 mei werd er een wetenschappelijk symposium aan gewijd. Gepubliceerd met steun van: het Prins Bernard Cultuurfonds, de Gerrit van Houten Stichting, de Stichting Sientje van Houten, De Frans Mortelmans Stichting.

Van Gogh Europe - 2015

In het kader van *Van Gogh Europe*, een samenwerkingsverband van alle Europese organisaties en instellingen die Van Gogh-erfgoed bewaren en bewaken, werd door het Van Gogh Museum in samenwerking met uitgeverij Rubinstein *De Grote Van Gogh Atlas* ontwikkeld, geschreven door Nienke Denekamp, René van Blerk en Teio Meedendorp. Dit rijk geïllustreerde reisboek beschrijft de meer dan twintig plaatsen waar Van Gogh woonde en werkte. Het boek kreeg veel aandacht en had een succesvolle verkoop in de Nederlandse boekhandel, en een vermelding in de NRC Boeken top-10. De lancering vond plaats op 29 juli, de 125ste sterfdag van Van Gogh, in Auvers-sur-Oise. Het eerste exemplaar werd door directeur Axel Rüger aangeboden aan familieleden van Van Gogh: Machteld van Laar en Willem van Gogh, en de burgemeester van Auvers-sur-Oise. De bijzondere vormgeving is van Yolanda Huntelaar, van Werkplaats Amsterdam.

Nieuwe museum souvenirgids

Ter gelegenheid van de opening van de nieuwe museumentree ontwikkelde de afdeling Publicaties in opdracht van Van Gogh Museum Enterprises een nieuwe museum souvenirgids, *Oog in oog met Vincent van Gogh*, over het leven en werk van Van Gogh, in elf talen waaronder Russisch, Chinees, Japans en Portugees. Primeur: voor het eerst is er nu ook een museumgids in een Arabische vertaling in de winkel beschikbaar. Vormgeving: Piece Montée, Jan Pieter Chielens, Gent.

Kinderboek *Een prachtige dag*

Bij de tentoonstelling *Munch : Van Gogh* maakte René van Blerk (VGM-educator) in samenwerking met illustrator Erik Kriek het kinderboek *Een prachtige dag*, voor kinderen van 4 tot 8 jaar. Het gaat over een fictieve ontmoeting tussen Edvard Munch en Vincent van Gogh en verscheen in het Nederlands, Engels en Noors. Het kinderboek werd ontwikkeld in samenwerking met het Munchmuseum in Oslo en uitgeverij Rubinstein.

VGM-Publicaties in vertaling

De Grote Van Gogh Atlas verscheen in september in het Chinees bij PHEI (Publishing House of Electronics Industry) in Beijing. Vertalingen in het Japans en Koreaans zijn in voorbereiding.

De Brieven van Van Gogh, een selectie van de 265 mooiste brieven, verzorgd door Leo Jansen, Hans Luijten en Nienke Bakker, verscheen in het Frans bij uitgeverij Actes Sud, Arles, en in het Turks bij uitgeverij Yapi Kredi in Istanbul. Vertalingen in het Duits, Japans, Arabisch en Chinees zijn in voorbereiding.

Deze Van Gogh brievenselectie is met steun van het Nederlands Letterenfonds inmiddels verschenen in zes taaledities:

- Italiaans: Vincent van Gogh – *Scrivere la vita*, Donzelli Editore, Rome, 2013.
- Noors: Vincent van Gogh – *Å skrive livet* Aschehoug forlag, in Oslo, 2014.
- Engels: *Ever Yours. Vincent van Gogh – The Essential letters* Yale University Press, New Haven en Londen, 2014.
- Nederlands: *Vincent van Gogh – De kunst van het woord. Zijn mooiste brieven*, Overamstel Uitgevers, Amsterdam, 2014.
- Frans: *L'Art des Mots, Vincent van Gogh – Lettres*, Actes Sud, Arles, 2015.
- Turks: *Vincent van Gogh – Dostlukla – Seçme Mektuplar*, Yapi Kredi, Istanbul, 2015.

De strip *Vincent*, door Barbara Stok, werd in het kader van het Van Gogh-jaar 2015 door uitgeverij Nijgh & Van Ditmar in een hardcover editie uitgebracht voor de Nederlandse markt. Het stripboek verscheen in een Tsjechische vertaling bij uitgeverij Mladá fronta in Praag, in een Deense vertaling bij uitgeverij Turbine in Aarhus, en in een Franse vertaling bij uitgeverij EP Media in Genève.

Museumboekwinkel

Tijdens de tentoonstelling *Munch : Van Gogh* opende Van Gogh Museum Enterprises in de nieuwe entreehal een boekenverkooppunt dat de boekenverkoop, naast de verkoop in de boekwinkel en de museumwinkel, succesvol versterkte.

Bijlage

Overzicht VGM-Publicaties

Tentoonstellingscatalogi

When I Give, I Give Myself

Concept: Henk Schut

Tekst: Hans den Hartog Jager

Uitgever: Van Gogh Museum

Vormgeving: Studio Berry Slok

Taaledities: Nederlands, Engels

Munch : Van Gogh

Maite van Dijk, Magne Bruteig, Leo Jansen,

Van Gogh Museum/Munchmuseum

Uitgever: Mercatorfonds Brussel

Vormgeving: Studio Joseph Plateau, Rolf Toxopeus

Taaledities: Nederlands, Engels, Frans en Noors

Distributie/co-editie: UK/US: Yale University Press,

Frankrijk: Actes Sud, Noorwegen: Orpheus

De aquarel

Terry van Druten, Maite van Dijk, John Sillevs,

De Mesdag Collectie/Teylers Museum

Uitgever: THOTH, Bussum

Vormgeving: Studio Berry Slok

Taaledities: Nederlands

Wetenschappelijke publicatie

Hendrik Willem Mesdag: kunstenaar – verzamelaar – entrepreneur

Onder redactie van Maite van Dijk, Mayken Jonkman en Renske Suyver.

Auteurs: Maite van Dijk, Sarah de Clercq, Jan Hein Frurnée,

Nienke Bakker, Suzanne Veldink, Renske Suijver, Evelien de

Visser, Mayken Jonkman, Sanne van der Maarel

Van Gogh Museum/RKD Nederlands Instituut voor

Kunstgeschiedenis/De Mesdag Collectie

Uitgever: THOTH, Bussum

Vormgeving: Lex Reitsma

Met steun van het Prins Bernard Cultuurfonds, de Gerrit van

Houtenstichting, de Stichting Sientje van Houten, De Frans

Mortelmans Stichting

Taaledities: Nederlands

Van Gogh Europe – 2015

De Grote Van Gogh Atlas

Nienke Denekamp, René van Blerk i.s.m. Teio Meedendorp

In samenwerking met Van Gogh Europe 2015

Uitgever: Rubinstein

Vormgeving: Werkplaats Amsterdam, Yolanda Huntelaar

Taaledities: Nederlands, Engels, Frans

Museum souvenirgids

Oog in oog met Vincent van Gogh

Tekst: Aukje Vergeest

Uitgever: Van Gogh Museum Enterprises

Vormgeving: Jan Pieter Chielens

In samenwerking met Piece Montée boekproducties Gent

Taaledities: Nederlands, Engels, Frans, Duits, Spaans, Italiaans,

Portugees, Russisch, Chinees, Japans, Arabisch

Kinderboek

Een prachtige dag

Tekst: René van Blerk

Tekeningen: Erik Kriek, Van Gogh Museum / Munch Museum

Uitgever: Rubinstein

Taaledities: Nederlands, Engels, Noors

VGM-Publicaties in vertaling

De Van Gogh brieven

L'Art des Mots, Vincent van Gogh – Lettres, bezorgd door Leo

Jansen, Hans Luijten en Nienke Bakker

Franse vertaling, uitgegeven door Actes Sud, Arles, december 2015.

Vincent van Gogh – Dostlukla, Seçme Mektuplar, bezorgd door Leo

Jansen, Hans Luijten en Nienke Bakker

Turkse vertaling, uitgegeven door Yapi Kredi, Istanbul, december

2015.

Verschenen met steun van het Nederlands Letterenfonds

Vincent door Barbara Stok (stripboek)

Speciale hardcover editie

Uitgever: Nijgh en Van Ditmar

Tsjechische vertaling

Uitgever: Mladá fronta, Praag

Verschenen met steun van het Nederlands Letterenfonds

Deense vertaling

Uitgever: Turbine, Aarhus

Verschenen met steun van het Nederlands Letterenfonds

Franse vertaling

Uitgever: EP Media, Genève

Verschenen met steun van het Nederlands Letterenfonds

Jaarverslag Ondernemingsraad

De Ondernemingsraad (OR) van het Van Gogh Museum bestond aan het begin van 2015 uit negen leden, uit elk van de drie sectoren: Publiekszaken, Bedrijfsvoering, Museale Zaken, alsook de sector Directie. Twee OR-leden hebben gedurende 2015, als gevolg van de herstructurering binnen VGME, de organisatie (moeten) verlaten. De OR koos ervoor deze vacatures niet via tussentijdse verkiezingen in 2015 op te vullen, maar te wachten tot de reguliere verkiezingen voor een nieuwe OR in 2016. De OR is in 2015 begonnen met de voorbereiding van deze verkiezingen in 2016.

In 2015 heeft de OR zich gebogen over drie adviesaanvragen: de Joint Venture Van Gogh Experience, het Werkstijlconcept voor de aanstaande nieuwe kantoorlocatie en de herstructurering binnen VGME. Over deze drie dossiers bracht de OR positief advies uit, waarbij vermeld moet worden dat het advies van de OR over de herstructurering binnen VGME onlosmakelijk gekoppeld was aan de positieve uitkomst van de onderhandelingen over het Sociaal Plan; OR en directie bereikten een akkoord over de inhoud van het Sociaal Plan.

Naast de genoemde adviezen formuleerde de OR een ongevraagd advies voor de directie over het opstarten van Professional Services binnen de organisatie. Gesprekken hierover zijn gedurende het schrijven van dit verslag nog gaande. Er zijn in 2015 geen instemmingsaanvragen aan de OR voorgelegd. De verschillende commissies binnen de OR (Financiële Commissie, VGWM Commissie / ARBO Commissie, Achterban Commissie) hebben hun (vertegenwoordigende) taken in 2015 uitgevoerd zoals gepland.

Verlag Raad van Toezicht

Algemeen

Het Van Gogh Museum (hierna: VGM) had in 2015 wel een heel bijzonder jaar met vele hoogtepunten en er viel dus ook veel te vieren. Niet voor niets was het thema van dit jaar: inspiratie. Zo werd de bouw van de nieuwe entree aan het Museumplein op tijd en binnen het budget afgerond in samenwerking met het Rijksvastgoedbedrijf. Daarnaast kon het museum een nieuw restauratieatelier in gebruik nemen. Ook vond de zeer succesvolle tentoonstelling *Munch : Van Gogh* plaats.

Dankzij al die inspanningen was het bezoekersaantal ongekend hoog: het museum ontving 1,9 miljoen bezoekers. Het was een recordjaar voor het Van Gogh Museum. Bovendien was *Munch : Van Gogh* de best bezochte tentoonstelling van Nederland in 2015.

Ambitieuze projecten

Zoveel hoogtepunten kunnen alleen gerealiseerd worden door de bijdrage van velen. De Raad van Toezicht (hierna: RvT) bedankt daarom de Vincent van Gogh Stichting, de directie en alle medewerkers van het museum. Ook werd het VGM zeer gesteund door zowel de gemeente als de rijksoverheid. De grote omvang van de activiteiten van 2015, vooral de bouw en opening van de nieuwe entree en de tentoonstelling *Munch : Van Gogh*, betekende ook dat het museum voor grote financiële uitdagingen stond. Deze ambitieuze projecten konden alleen gerealiseerd worden door de genereuze financiële steun van vele externe partijen. De RvT wil dan ook graag zijn grote dank uitspreken aan alle sponsors en donateurs voor hun bijdragen. Wij hopen ook in het komende jaar de warme relatie met alle steunverleners voort te kunnen zetten.

Samenwerkingsrelaties

Het museum heeft een breder veld van belanghebbenden dan ooit en er zijn dan ook vele nieuwe samenwerkingsrelaties ontstaan. Het was een genoegen voor de RvT om de directie te steunen en adviseren bij het ontwikkelen en onderhouden van die relaties. Impliciet heeft het VGM met het realiseren van deze successen aan deze belanghebbenden verantwoording afgelegd. De complexiteit aan taken en verantwoordelijkheden enerzijds en de diversiteit van belanghebbenden anderzijds is dit jaar expliciet onderwerp van gesprek geweest binnen de RvT. Op basis van de inmiddels goed ontwikkelde instrumenten waarmee gemonitord kan worden die de directie beschikbaar maakt, kon de RvT de voortgang in de verschillende dossiers goed volgen.

Verrijken en inspireren

Tegelijkertijd werd ook geconstateerd dat de taken van het museum en de staf steeds diverser worden. De missie van het museum is immers: zoveel mogelijk mensen verrijken en inspireren. Dat betekent dat er niet meer kan worden volstaan met een optimalisering van het gebouw en het gebruik ervan. Gegeven de omvang en de kwetsbaarheid van de collectie is het ook niet mogelijk om aan alle verzoeken om werken van het VGM uit te lenen, te voldoen. Het museum heeft zijn grenzen op deze punten misschien wel zo ongeveer bereikt, wanneer er wordt geredeneerd vanuit een klassieke benadering.

Maar behalve de collectie speelt ook de persoon Vincent van Gogh een cruciale rol bij de activiteiten en het imago van het museum. Zijn werk en levensverhaal bevatten een bijzondere emotionele dimensie die een breed (inter)nationaal publiek steeds opnieuw raakt en inspireert. Een aspect dat maar weinig andere musea op een dusdanig geconcentreerde wijze kennen.

Nieuwe wegen

Alles bijeen genomen, is de tijd rijp voor het VGM om nieuwe wegen te bewandelen. De RvT waardeert op dit punt de creativiteit van de directie en de staf van het museum. De keuze om de grote collectie prenten digitaal beschikbaar te maken, lijkt simpel en voor de hand liggend. De naar de mening van de RvT terecht keuze voor een kwalitatief zeer hoge aanpak is echter ook kostbaar.

Ook de ontwikkeling van een Van Gogh Experience die in 2016 in eerste instantie in Azië gelanceerd zal worden, is een goed besluit. In deze belevingswereld in de vorm van een *multisensory* driedimensionele presentatie die geen originele werken uit de collectie bevat, zal de bezoeker de mogelijkheid krijgen om in de voetsporen van Van Gogh te treden. Door deze reizende presentatie kunnen wereldwijd meer geïnteresseerden met het leven en werk van Van Gogh kennismaken.

Maar de RvT realiseert zich dat deze ontwikkeling een claim legt op de professionaliteit van de medewerkers. Daarnaast moet hiertoe met nieuwe partners samengewerkt worden en zullen er hele andere financiële risico's genomen moeten worden. Grotere risico's ook dan voorheen in het museum gebruikelijk was. De RvT heeft dan ook besloten om, mede naar aanleiding van zijn zelfevaluatie, samen met de directie te gaan werken aan een nieuwe vorm van risicomanagement en -beheersing.

Pionieren

Samen met de directie constateert de RvT met enige teleurstelling dat de maatschappelijke discussie over ondernemen in de culturele sector nog niet heeft geleid tot meer helderheid in het denken over de beschikbaarheid van werkkapitaal, al dan niet aanvaardbare risico's, en dergelijke. Zolang de overheid niet meer helderheid verschaft over dit onderwerp, blijft het individueel pionieren door de verschillende instellingen. De RvT beschouwt dit als een belangrijke beperkende randvoorwaarde voor nieuwe initiatieven.

In het kader van de genoemde ontwikkelingen heeft de RvT ook expliciet aandacht besteed aan de set van competenties die nodig is om de directie op al deze vlakken goed van advies te kunnen dienen. Daarbij kwam ook aan de orde of kennis van de Aziatische markt in de RvT aanwezig zou moeten zijn. De RvT heeft echter vooralsnog besloten dat indien nodig ad hoc expertise kan worden gezocht.

Ten slotte dient vermeld dat de RvT in zijn werkwijze dankbaar gebruik heeft gemaakt van de negen principes van Governance Code Cultuur. In de bijlage is vermeld op welke wijze dat is gebeurd.

Het is gepast om op deze plek een woord van dank uit te spreken aan alle medewerkers van het museum. Zonder hun inspanningen had 2015 nooit zo'n succesvol jaar voor het VGM kunnen zijn.

Raad van Toezicht Van Gogh Museum,
februari 2016

De negen principes van Governance Code Cultuur

(1) Het bestuur is verantwoordelijk voor het in acht nemen van de Governance Code Cultuur.

- De Raad van Toezicht (hierna: RvT) en de tweehoofdige directie van het Van Gogh Museum (hierna: VGM) passen de hernieuwde Governance Code Cultuur (hierna: Code) sinds 2013 toe en maken dit ook kenbaar in het jaarverslag en de jaarrekening.
- De algemeen directeur heeft ook input geleverd voor deze nieuwe code.
- De toepassing van de principes van deze code sluit aan bij de doelstelling, aard en omvang van het museum.
- De RvT heeft deze code in een raadsvergadering geagendeerd in 2013 en bekeken of er verbeteringen wenselijk waren.

(2) Het bestuur kiest het besturingsmodel van de organisatie bewust.

- Het VGM heeft sinds de verzelfstandiging van het museum in 1995 een RvT-model en handhaaft dit besturingsmodel bewust.
- De statuten van het VGM zijn in lijn met de code en behoeften derhalve ook geen statutenwijziging.

(3) Het bestuur is verantwoordelijk voor de organisatie. Het bestuur is in- en extern duidelijk over de taken, bevoegdheden en werkwijze.

- In 2014 is er een directiereglement opgesteld en goedgekeurd door de RvT.
- De directieleden vergaderen minimaal eenmaal per week, wat is voorbereid door de directiesecretaris.
- De directie vergadert eens in de twee weken met het managementteam. De besluiten worden vastgelegd door de directiesecretaris in de notulen en gepubliceerd op het intranet.
- De directie vergadert minimaal vier keer per jaar met de Ondernemingsraad.
- De directie vergadert minimaal vier keer per jaar met de RvT. In de statuten is vastgelegd welke besluiten er goedkeuring behoeven van de RvT. Deze besluiten worden door de secretaris vastgelegd in de notulen.
- Op de website van het museum worden de organisatiestructuur, samenstelling directie en management, samenstelling RvT, ANBI-status, strategisch plan, jaarrekening en jaarverslagen gepubliceerd.

(4) De Raad van Toezicht stelt rechtspositie en bezoldiging van het bestuur zorgvuldig vast en is hierover zo open mogelijk.

- De bezoldiging van beide directeuren hoeft niet te worden aangemeld volgens de richtlijnen van de Wet Normering Topinkomens. Beide directieleden hebben een contract voor onbepaalde tijd.
- Het bezoldigingsbeleid ten aanzien van de directie wordt gemeld op de website van het museum.
- De hoogte van de bezoldiging van de directie wordt gemeld in de jaarrekening.

(5) De Raad van Toezicht legt zijn taken, verantwoordelijkheden en werkwijze vast en handelt daarnaar.

- In 2014 is er een RvT-reglement opgesteld en goedgekeurd door de RvT.
- Een verslag van de activiteiten van de RvT maakt deel uit van het jaarverslag en de jaarrekening van het museum.
- De RvT vergadert minimaal vier keer per jaar plenair. De financiële commissie, de auditcommissie, komt vaker bijeen.

- In 2015 is, na de voltooiing van de bouw van de nieuwe entree, de bouwcommissie opgeheven.
- Een lid van de RvT woont vergaderingen met de Ondernemingsraad (hierna: OR) bij. Met ingang van 2016 is een van de leden van de RvT expliciet belast met de relatie met de medezeggenschapraad.
- De RvT heeft zichzelf in 2015 voor het eerst met externe ondersteuning geëvalueerd. De directie en de voorzitter van de or hebben daarbij ook input geleverd.
- De voorzitter van de RvT heeft met beide directieleden eenmaal per jaar een planningsgesprek, een *midterm* gesprek en een beoordelingsgesprek. Bij het beoordelingsgesprek werd in 2015 voor het eerst gebruikgemaakt van een 360 graden feedback instrument. Naast de RvT zelf, gaven de staf en de voorzitter van de OR input.
- De directieleden hebben naast de plenaire vergaderingen contact met de individuele leden die hen in voorkomende gevallen gevraagd en ongevraagd adviseren.

(6) De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor zijn samenstelling: hij waarborgt deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid.

Leden:

- *Trude Maas Brouwer (voorzitter)*
einde eerste termijn: 2012
einde tweede termijn: 09/2016
(competenties: link met politiek, link met zakelijke dienstverlening)
- *Peter Tieleman (voorzitter auditcommissie)*
einde eerste termijn: 2013
einde tweede termijn: 10/2017
(competenties: financiën, riskmanagement)
- *Gary Tinterow (lid Raad van Toezicht)*
einde eerste termijn: 01/2018
(competenties: museummanagement, contentexpert, fondsenwerving)
- *Joanne Kellermann (lid Raad van Toezicht)*
einde eerste termijn: 2014
einde tweede termijn: 05/2018
(competenties: recht, expert overheidsbestuur)
- *Hein van Beuningen (lid auditcommissie)*
einde eerste termijn: 11/2016
(competenties: financiën, strategie-ontwikkeling)
- *Jaap Winter (lid Raad van Toezicht)*
einde eerste termijn: 09/2019
(competenties: management publiekrechtelijke organisaties, link met universiteit, governance)
- Het schema van benoemingen van de leden wordt iedere raadsvergadering bij de stukken gevoegd.
- De RvT bestaat uit zes leden, statutair zijn zeven leden toegestaan. De zittingstermijn voor de leden is tweemaal een periode van vier jaar. Herbenoeming vindt plaats na overweging, waarbij gelet wordt op actuele omstandigheden en op de profielschets.
- Bij iedere nieuwe benoeming wordt de profielschets van de RvT besproken. Elk lid kan het beleid en de risico's op hoofdlijnen beoordelen en heeft daarnaast enkele specifieke deskundigheden en/of netwerken. Uitgangspunt is altijd 'waar het museum behoefte aan heeft'.
- Met ingang van 2016 zullen vacante posities in de RvT ook openbaar gemaakt worden.
- De profielschets en samenstelling van de RvT is ook te vinden op de website van het museum.

(7) De RvT geeft van tevoren aan welke inzet van de leden wordt verwacht en welke eventuele vergoeding daar tegenover staat.

- De leden ontvangen geen beloning voor hun werkzaamheden.
- Het VGM draagt zorg voor ondersteuning van de RvT, dit gebeurt door de directiesecretaris van het VGM.
- De voorzitter bereidt met de secretaris van de RvT de agenda voor, leidt de vergaderingen, zorgt voor juiste informatievoorziening en voor een zorgvuldige besluitvorming en ziet toe op het functioneren van de RvT.

(8) Toezichthouders en bestuurders vermijden elke vorm van belangenverstrengeling. De Raad van Toezicht ziet hier op toe.

- Het jaarverslag en de website van het museum vermelden de nevenfuncties van de directieleden, niet die van de RvT-leden. In voorkomende gevallen raadplegen leden van de RvT de voorzitter.
- De directieleden raadplegen de voorzitter van de RvT bij het aangaan van nevenfuncties.
- Ieder lid heeft een onafhankelijke en kritische bijdrage aan de besluitvorming. De RvT heeft zich vergewist van de onafhankelijkheid van zijn leden. De RvT is ingevolge de statuten en het RvT-reglement verantwoordelijk over hoe de instelling met tegenstrijdige belangen omgaat.

(9) Het bestuur is verantwoordelijk voor financieel beleid en risicobeheer door sluitende interne procedures en externe controle.

- De directie en het hoofd Kwaliteit & Business Control zijn verantwoordelijk voor het opstellen van de jaarrekening, begroting en maandelijkse financiële rapportages. De auditcommissie van de RvT ziet in eerste instantie toe dat dit volgens de afgesproken normen gebeurt.
- Na voorbespreking in de auditcommissie wordt dit plenair in de raadsvergadering besproken en indien nodig goedgekeurd.
- De RvT heeft in 2015 na advies van de directie de externe accountant Mazars benoemd.
- Met de accountant worden de jaarrekening en andere financiële aspecten besproken. Deze worden vastgelegd in de managementrapportage waarbij de directeur commentaar levert op de bevindingen.

Voorwoord Directie

'In het jaar van grootse gebaren zijn het vooral de kleine dingen die blijven hangen' - 2015 door de ogen van de directie van het Van Gogh Museum.

Tijdens een interne bijeenkomst in januari 2015 blikten we vooruit. De presentatie over alle activiteiten in 2015 werd afgesloten met de woorden: *'Don't forget to smell the roses, want mooier dan dit [jaar] wordt het niet.'* Natuurlijk zouden er na 2015 nog prachtige dingen gebeuren, maar aan de vooravond van het jubileumjaar *'Van Gogh, 125 jaar inspiratie'* overheerste het gevoel dat we vooral moesten genieten van alle bijzondere dingen die wij dit jaar met elkaar zouden realiseren. De daaropvolgende twaalf maanden hebben we elkaar nog regelmatig herinnerd aan deze gevierde uitspraak. Want dat het een memorabel jaar werd, kunnen we hardgrondig beamen.

In dit jaarverslag staan wij uitgebreid stil bij de activiteiten die wij samen met tal van mensen hebben vormgegeven in dit bijzondere jubileumjaar.

In 2015 vierden wij eerst en vooral de aantrekkingskracht van Van Goghs nalatenschap op een miljoenen publiek. Meer nog dan de afgelopen jaren hielden mensen uit alle windstreken het erfgoed van Van Gogh, vaak op ontroerende wijze, levend. Dit jaar is gebleken dat Van Gogh, zijn kunst en zijn leven, 125 jaar na zijn dood, actueler en relevanter is dan ooit.

Geheel in lijn met het thema, *125 jaar inspiratie*, werd in het voorjaar *When I Give, I Give myself* geopend. In deze tentoonstelling reageerden hedendaagse internationale kunstenaars en schrijvers onder de bezielende leiding van gastcurator en beeldend kunstenaar Henk Schut, met een kunstwerk op een respectievelijk specifiek gekozen brieffragment van Vincent van Gogh. Dit resulteerde in een ontroerende dialoog tussen Van Goghs ideeën en thema's enerzijds, en de hedendaagse kunst en literatuur anderzijds.

Op 29 juli herdachten we, in aanwezigheid van de familie, Vincent van Gogh bij zijn graf in Auvers-sur-Oise. Ter gelegenheid van zijn 125ste sterfdag verscheen *De Grote Van Gogh Atlas*. In dit boek stapt de lezer in de voetsporen van Van Gogh en reist langs alle plekken die voor de kunstenaar van betekenis zijn geweest.

Inspiratie en dialoog stonden ook centraal in de '125 vragen-campagne' die exact 125 dagen voor de opening van ons nieuwe entreegebouw startte. Met een mooie 'viral' waarin werd opgeroepen om vragen over Van Gogh te stellen aan het museum, werd de campagne afgetrapt. Op 125 van de ruim 3.000 vragen die binnenkwamen, gaven de experts van het museum antwoord. De vragen en antwoorden kwamen in verschillende campagneuitingen terug.

De bouwactiviteiten in en rondom het museum gingen ondertussen gestaag door. De totale planning was erop gericht het nieuwe gebouw te openen in het weekeinde van 4, 5 en 6 september. Met vereende kracht en de niet-aflatende steun van alle betrokken partijen hebben we dit uitdagende project binnen de gestelde tijd en budgettaire kaders afgerond.

Langs deze weg willen wij iedereen – al onze sponsors en steunverleners – bedanken die een bijdrage aan de bouw en de opening van ons nieuwe entreegebouw leverde.

In voorbereiding op de officiële ingebruikname van het nieuwe entreegebouw organiseerden we medio augustus een generale repetitie met publiek. Om zo, twee weken voor de opening, het gebouw uitgebreid te testen. Zowel het gebouw als onze staf doorstond de toets glansrijk waardoor we het openingsweekeinde met vertrouwen tegemoetzagen.

Op vrijdag 4 september was het zover: om 16.00 uur openden we in aanwezigheid van een kleurrijk gezelschap de deuren van onze nieuwe hoofdentree. Ter gelegenheid van deze feestelijke gebeurtenis bouwden we een reusachtig labyrint, bestaande uit 125.000 zonnebloemen, op het Museumplein. Meer dan 40.000 mensen kwamen deze bijzondere installatie en het nieuwe glazen entreegebouw bekijken tijdens het openingsweekend. Op zondagmiddag deelden de medewerkers zonnebloemen uit. Binnen 2,5 uur waren alle 125.000 bloemen 'geplukt' en verspreidden ze zich langzaam over Amsterdam. Ook de vele museum-fans konden de openingsfestiviteiten volgen via verschillende social media. De foto's, filmpjes en posts werden uitbundig gedeeld en kleurden ook de onlinewereld geel! Voor de vele stakeholders van het museum organiseerden we een reeks avondopenstellingen om hen zo te bedanken voor hun betrokkenheid en in het zonnetje te zetten.

Na deze feestelijkheden maakten we ons op voor de tentoonstelling *Munch : Van Gogh* die, onder brede belangstelling van de media, op woensdag 23 september werd geopend door Hare Majesteit Koningin Sonja van Noorwegen en Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Beatrix. In deze tentoonstelling zoomden we in op de artistieke affiniteit en de parallellen tussen de Noor Edvard Munch en Vincent van Gogh. De tentoonstelling werd een groot succes en trok ruim 585.000 bezoekers uit Nederland en ver daarbuiten.

De nalatenschap van Van Gogh werd wereldwijd door uiteenlopende organisaties en instellingen herdacht. Mons bijvoorbeeld, culturele hoofdstad 2015, eerde de kunstenaar met een tentoonstelling over zijn tijd in de Borinage. Zundert bouwde op de sterfdag van Van Gogh een gigantisch zelfportret van dahlia's op het Museumplein in Amsterdam. Omroep AVROTROS riep kunstenaars en amateurkunstenaars op om werk geïnspireerd op Van Gogh in te zenden voor een speciale wedstrijd. Mediabedrijf Sanoma droeg het meinumnummer van *Donald Duck* geheel op aan het leven en werk van Vincent van Gogh. En ook de eenmalig uitgegeven glossy *VINCENT* zoomde uitgebreid in op Van Gogh. Meer dan 100.000 mensen zagen de bioscoopfilm *Vincent van Gogh. A New Way of Seeing* die in verschillende steden over de hele wereld in première ging.

Deze wereldwijde aandacht voor Van Gogh in combinatie met een sterke programmering, vertaalde zich in een recordaantal bezoekers in het jubileumjaar 2015. Bijna 2 miljoen Van Gogh-geïnteresseerden brachten dit jaar een bezoek aan ons museum. Het nieuwe gebouw, uitgerust om meer bezoekers optimaal te ontvangen, doet uitstekend dienst en past als een handschoen. Ook de verruimde openingstijden in piekperiodes en de maatregelen gericht op capaciteitsoptimalisatie maken het mogelijk dat er meer mensen van een bezoek aan ons museum kunnen genieten.

Veel van onze aandacht ging in 2015 naar Van Gogh, het jubileumjaar en ons museum in Amsterdam. In ons Haagse museum, De Mesdag Collectie, herdachten we echter ook een invloedrijke Nederlandse kunstenaar: Hendrik Willem

Mesdag. Dit jaar vierden wij 100 jaar cultureel nalatenschap van de man die Den Haag internationaal op de kaart zette. De publicatie *Hendrik Willem Mesdag – kunstenaar, verzamelaar en entrepreneur* markeerde de start van het Mesdagjaar 2015. Met twee opvallende tentoonstellingen presenteerden we zijn cultureel erfgoed. De dubbeltentoonstelling *De aquarel* in De Mesdag Collectie en Teylers Museum toonde in het voorjaar topstukken uit eigen en andere collecties van de grootste Nederlandse 19de-eeuwse meesters. Het najaar stond in het teken van de familietentoonstelling *Zeebonken & Strandgasten*. Hierin werden werken gepresenteerd van hedendaagse kunstenaars die, net als Mesdag, geïnspireerd raakten door de zee en het strand.

De vele activiteiten in dit dubbele jubileumjaar konden alleen worden vormgegeven met de steun van veel, heel veel betrokken stakeholders uit binnen- en buitenland. Onze dankbetuigingen gaan dan ook uit naar velen: museumbezoekers, onlinefans, bruikleengevers, sponsors, financiële steungevers, raadgevers, collega-musea, overheden, gemeente, stichtingen, fondsen, bedrijven, de vrienden van onze netwerken, leveranciers en buurtbewoners.

De ruimte alhier is te beperkt om u allen met naam en toenaam onze dank te betuigen. Verderop in dit verslag doen wij dit graag uitgebreider.

Voordat we u uitnodigen om verder te lezen en het jubileumjaar 2015 nog eenmaal te beleven, richten we graag nog enkele woorden tot onze collega's, de leden van de Raad van Toezicht, de Raad van Advies en de leden van de Vincent van Gogh Stichting. Dankzij jullie enorme inspanningen, waardevolle adviezen en bemoedigende woorden werd dit jaar memorabel. Memorabel met een hoofdletter M. Dus namens de directie en het hele managementteam danken wij jullie daarvoor hartelijk!

'Smell the roses.'

Axel Rüger
Directeur

Adriaan Dönzelmann
Zakelijk directeur

Partners en sponsoren

Het Van Gogh Museum ontvangt dankbaar steun van diverse fondsen en stichtingen voor aankopen, educatie, onderzoek, tentoonstellingen en publicaties. Wij willen onze grote dank uitspreken aan de volgende fondsen en stichtingen:

de Gijselaar Hintzen Fonds	<i>Ondersteuning Kunst van Tentoonstellen</i>	1.000
Gilles Hondius Foundation	<i>Ondersteuning Kunst van Tentoonstellen</i>	1.000
Kattendijke/Drucker Stichting	<i>Ondersteuning Kunst van Tentoonstellen</i>	1.000
Van Houten-Brom Stichting	<i>Vrije gift</i>	1.200
Gravin van Bylandt Stichting	<i>Ondersteuning Kunst van Tentoonstellen</i>	1.400
Fonds 1818	<i>Ondersteuning Kunst van Tentoonstellen</i>	2.500
Voordekunst	<i>Ondersteuning Kunst van Tentoonstellen</i>	2.508
Oogfonds	<i>Ondersteuning Workshops Blinden & Slechtzienden</i>	3.500
Prins Bernhard Cultuurfonds Zuid-Holland	<i>Ondersteuning Kunst van Tentoonstellen</i>	5.000
VSBFonds	<i>Ondersteuning Kunst van Tentoonstellen</i>	5.000
Prins Bernhard Cultuurfonds	<i>Toezegging Conservatoren Stipendium</i>	25.000
Prins Bernhard Cultuurfonds	<i>Bijdrage Munch : Van Gogh</i>	50.000
Turing Foundation	<i>Bijdrage Munch : Van Gogh</i>	100.000
Stichting Lang Leve Kunst	<i>Bijdrage Kunst Maakt de Mens</i>	72.000
Stavros Niarchos Foundation	<i>Bijdrage educatieplatform 'Get to know Vincent!'</i>	150.000
Mondriaan Fonds	<i>Bijdrage Munch : Van Gogh</i>	75.000
Gemeente Amsterdam	<i>Evenementensubsidie voor de viering van de opening van de nieuwe entree</i>	100.000
Vereniging Rembrandt	<i>Bijdrage aankoop Degas</i>	150.000
Blockbusterfonds	<i>Bijdrage Munch : Van Gogh</i>	250.000
Gieskes-Strijbis Fonds	<i>Bijdrage tentoonstelling When I Give, I Give Myself</i>	265.000
Mondriaan Fonds	<i>Bijdrage aankoop Degas</i>	250.000
Vincent van Gogh Stichting	<i>Bijdrage ontwikkeling prentenwebsite</i>	100.000
The Japan World Exposition 1970 Commemorative Fund	<i>Online publicatie 'Van Gogh en Japan'</i>	17.500

Bij de realisatie van zijn missie en de uitvoering van de bijbehorende kerntaken mag het Van Gogh Museum rekenen op de onvoorwaardelijke steun van een breed en divers netwerk. Hiervoor zijn wij onze steungevers zeer erkentelijk. Wij willen hen dan ook langs deze weg hartelijk danken voor de wijze waarop zij ons met raad, daad en financiële middelen terzijde staan.

Subsidiënt en partners

Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is subsidiënt van het Van Gogh Museum.

Verder zijn we ons er zeer van bewust dat we de vele activiteiten van het museum alleen kunnen realiseren met de steun van onze partners:

Vincent van Gogh Stichting
BankGiro Loterij
AkzoNobel
Canon Europe

Nieuwe aankopen dankzij de BankGiro Loterij, Mondriaan Fonds en Vereniging Rembrandt

Tijdens het jaarlijks terugkerende Goed Geld Gala ontving het Van Gogh Museum evenals voorgaande jaren samen met het Rijksmuseum, het Mauritshuis en het Kröller-Müller Museum een zeer genereuze financiële schenking dankzij de bijdragen van deelnemers aan de BankGiro Loterij. Deze bijdrage wordt jaarlijks gereserveerd voor betekenisvolle aankopen waarmee het museum de vaste collectie kan uitbreiden. In 2015 werd mede met deze financiële steun de monotypie *La lecture après le bain* van Edgar Degas aangekocht. Ook de Vereniging Rembrandt en het Mondriaan Fonds droegen genereus bij aan deze prachtige en waardevolle aankoop. Tevens verwierf het museum de waterverftekening *Un coucheur* van Jean-Louis Forain met steun van de BankGiro Loterij.

Geoormerkt werven

Het museum kreeg eveneens een aanzienlijke bijdrage uit het zogeheten 'geoormerkt werven'. Deelnemers van de BankGiro Loterij laten de opbrengst van hun lot daarmee specifiek en expliciet ten goede komen aan het Van Gogh Museum. De BankGiro Loterij en het Van Gogh Museum stimuleerden gezamenlijk de lotenverkoop, onder meer in het door de BankGiro Loterij ondersteunde blad *VINCENT* dat ter gelegenheid van het jubileumjaar '125 jaar inspiratie' eenmalig uitkwam.

Nieuw entreegebouw

Met de opening van het nieuwe glazen entreegebouw aan het Museumplein ging een langgekoesterde wens van het Van Gogh Museum in vervulling. Het spectaculaire ontwerp bestaat uit een transparant gebouw met technisch hoogstaande glasconstructies.

De feestelijke opening van het entreegebouw was een van de vele hoogtepunten in het verslagjaar. Het Van Gogh Museum financierde de realisatie van het nieuwe entreegebouw grotendeels zelf en binnen de vooraf gestelde termijn. Het benodigde bedrag van 20 miljoen euro is bijeengebracht uit eigen financiële middelen en de genereuze steun van particulieren, fondsen, stichtingen, verschillende overheden en bedrijven.

Founders nieuw entreegebouw

BankGiro Loterij
Vincent van Gogh Stichting
Van Lanschot Bankiers
Sompo Japan Nipponkoa
The Tokyo Shimbun
Fondation Vincent van Gogh Arles
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Gemeente Amsterdam
Stadsdeel Zuid van de Gemeente Amsterdam
Yanmar
Triton Collection Foundation
De heer en mevrouw Fentener van Vlissingen

Partners nieuw entreegebouw

Heineken N.V.
Takii Seed
Drs C. van Zadelhoff Fonds
De heer E.A. Nijkerk
Dümmen Orange

Benefactors nieuw entreegebouw

Mevrouw M. Dollé †
Familie van Hulst
De heer en mevrouw Kowitz
De heer en mevrouw Rosen Jacobson-Kellerman
Jhr. en mevrouw Van Tets-Van Tienhoven
Mevrouw E. Wessels-van Houdt
Mevrouw P.B. Ziel

PARTNERS EN SPONSOREN

GRoW Annenberg Foundation
Stichting Elise Mathilde Fonds

JahaeRaymakers Advocaten
KLM Royal Dutch Airlines
Select Catering
VDL Groep

Supporters nieuw entreegebouw

De heer en mevrouw Ter Braak-Bijlholt
Familie Buitelaar Lim
De heer S. Cheung Wing Hong
De heren N. Dekking en F. Ligtoet
Familie van Duijvendijk
Mevrouw A. Hamminga
De heer M. Hazu
De heer en mevrouw Kleisterlee
Mevrouw S. Koekkoek en de heer H. van der Wind
De heer H. van Kralingen
De heer en mevrouw Maas-de Brouwer
Marie-Louise, Victorine, Florence & Virginie
De heer E. Meiling en mevrouw M. de Gaay Fortman
De heer R.H. Meppelink
De heer S. Seo
De heer P. Tieleman en mevrouw B. de Boer
De heer J.J.M. Snepvangers
Mevrouw J. Straatman
De heer en mevrouw Wikler-Nordmann

Fonds Fock van Vlissingen
Orentreich Family Foundation
Theo van Gogh Stichting

360foodevents
&
Allen & Overy
Aon
Arcadis N.V.
Audi
Axa Art
Blue Boat Company
BMW Group Nederland
Boekel
Bugaboo
Coster Diamonds
Crown Fine Art
De Bijenkorf
De L'Europe Amsterdam
Fabrique
Famous Flavours
Gassan

GetYourGuide
Hilton Worldwide
Höcker Advocaten
Hotel Okura Amsterdam
Igo Ophthalmic Clinic
InterContinental Amstel Amsterdam
K11 Art Foundation
Keij & Stefels
Kortmann Art Packers & Shippers
ManpowerGroup
Meijburg & Co
Mizuho Bank Nederland N.V.
Shimano
Solera Nederland B.V.
Sotheby's
Teijin
The Cultivist
TIAS School for Business and Society
Tribute International
Visser Schaap & Kreijger
Vranken Pommery
Yanmar Europe

Restauratieatelier

Met steun van 'partner in colours' AkzoNobel realiseerde het Van Gogh Museum in 2015 de verhuizing, het tijdelijke onderkomen en de verbouwing van het restauratieatelier. Voor de inrichting van de tentoonstellingen leverde Sikkens, onderdeel van AkzoNobel, de verf.

In het verslagjaar is de restauratie van het schilderij *Veld met irissen bij Arles* van Vincent van Gogh afgerond. AkzoNobel, de Stichting Lieve en een bijdrage van een schenker die anoniem wenst te blijven, maakten de restauratie mede mogelijk. Kleurexperts van AkzoNobel werkten samen met het museum aan een digitale kleurenreconstructie van dit werk. Met deze reconstructie kan een beeld worden verkregen van de oorspronkelijke kleuren van het werk.

Onderzoek

Shell Nederland B.V. levert een structurele bijdrage aan het onderzoek naar de Belgische en Franse periode van Vincent van Gogh door expertise van onderzoekers en laboratoriumfaciliteiten ter beschikking te stellen.

Munch : Van Gogh

Tijdens het jubileumjaar 'Van Gogh 2015, 125 jaar inspiratie' presenteerde het Van Gogh Museum de blockbuster *Munch : Van Gogh*, waarin voor het eerst en op grote schaal het werk van de twee grote meesters bij elkaar werd gebracht. De Turing Foundation, het Blockbusterfonds, het Prins Bernhard

PARTNERS EN SPONSOREN

Cultuurfonds en het Mondriaan Fonds maakten de realisatie van deze toonaangevende tentoonstelling mede mogelijk.

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft namens de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de minister van Financiën een indemniteitsgarantie toegekend

When I Give, I Give Myself

In het voorjaar van 2015 opende de bijzondere tentoonstelling *When I Give, I Give Myself*. Deze tentoonstelling gaf op creatieve, hedendaagse wijze uiting aan het thema '125 jaar inspiratie'. De genereuze bijdrage van het Gieskes-Strijbis Fonds maakte niet alleen de realisatie van deze presentatie mogelijk, maar ook een prijsvraag voor jonge kunstenaars, geïnspireerd op Van Gogh. Daarnaast voorzag de bijdrage in een publicatie met meer informatie over de tentoonstelling voor bezoekers.

Van Gogh op gevoel

Het Van Gogh Museum startte in 2015 met een speciaal programma voor blinde en slechtziende bezoekers. *Van Gogh op gevoel* bestaat uit een interactieve rondleiding met een aanraaksessie waarin een beroep wordt gedaan op verschillende zintuigen. De kunst van Van Gogh wordt zo toegankelijk gemaakt voor bezoekers met een visuele beperking en voor hun ziende vrienden, familie en begeleiders. Het Oogfonds maakte deze workshops voor blinde en slechtziende bezoekers mede mogelijk.

De Mesdag Collectie

De Mesdag Collectie toonde in de tentoonstelling *Zeebonken & Strandgasten* werken van hedendaagse kunstenaars die net als kunstschilder en verzamelaar Hendrik Willem Mesdag (1831-1915) gefascineerd zijn door de zee en het strand. De cursisten van de opleiding *De Kunst van het Tentoonstellen* waren verantwoordelijk voor het concept, de ontwikkeling en uitvoering van deze opvallende tentoonstelling. Het De Gijselaar-Hintzenfonds, de Stichting Gilles Hondius Foundation, de Gravin van Bylandt Stichting, het Fonds 1818, het Prins Bernhard Cultuurfonds Zuid-Holland en het VSBfonds droegen bij aan de realisatie van *Zeebonken & Strandgasten*. Daarnaast kwam er een bedrag binnen dankzij het crowdfunding platform voordekunst.nl.

Ter gelegenheid van het Mesdagjaar (100 jaar Mesdag) verscheen er een publicatie over de schilder die mogelijk werd gemaakt door een bijdrage van de Frans Mortelmans Stichting, de Stichting Sientje van Houten en de Gerrit van Houten Stichting

Talentontwikkeling en educatie

Het Prins Bernhard Cultuurfonds heeft het Van Gogh Museum een Conservatoren Stipendium toegezegd.

Met dank aan de Stavros Niarchos Foundation zal het museum zijn website verder uitbouwen en een online leeromgeving creëren.

Met de bijdrage van het subsidieprogramma Lang Leve Kunst wordt *Kunst Maakt de Mens* gerealiseerd. Dit programma richt zich op ouderen die door fysieke beperkingen of het wegvallen van naasten een steeds beperkter sociaal leven hebben. Het museum gaat letterlijk naar de ouderen toe: workshops vinden plaats in woon- en zorgcentra verspreid door het land.

Digitale ontsluiting collectie

Dankzij een bijdrage van het Japan World Exposition 1970 Commemorative Fund is de collectie Japanse prenten ontsloten

en de online publicatie 'Inspiratie uit Japan' verwezenlijkt. [Schenken en Fondsen op Naam](#)

Het Mijorumer Fonds

Dit fonds stelt zich ten doel een financiële bijdrage te leveren aan het Van Gogh Museum voor educatieve programma's, projecten en middelen. Dankzij deze bijdrage kan het museum het project *Van Gogh gaat naar school* realiseren.

Het Van Gogh Museum Junior Curators' Fund

Dit fonds stelt zich ten doel de aanstelling mogelijk te maken van junior conservatoren in het Van Gogh Museum, bij voorkeur pas afgestudeerden.

De heer en mevrouw Van der Hulst droegen met een schenking bij aan diverse activiteiten van het museum.

The Yellow House

The Yellow House is de internationale kring van verzamelaars van het Van Gogh Museum. De benefactors van The Yellow House dragen bij aan belangrijke aankopen voor de collectie van het museum.

Benefactors

De heer en mevrouw Van Beuningen-Dietrich
De heer en mevrouw van Caldenborgh
De heer en mevrouw Fentener van Vlissingen
De heer B.P. Haboltd
De heer A. Howard
De heer en mevrouw Iida
De heer en mevrouw Kowitz
De heer H. Lieve †
De heer E.A. Nijkerk
Mevrouw N. Röttger
Mevrouw E. Wessels-van Houdt
De heer en mevrouw van Zadelhoff
Triton Collection Foundation
en de benefactors die anoniem wensen te blijven

Van Gogh Museum Global Circle

De Van Gogh Museum Global Circle is het internationale zakelijke netwerk van het museum. Wij zijn de patrons van de Global Circle dank verschuldigd voor hun bijdrage aan het toegankelijk maken van het museum, zowel in fysieke zin als met educatieve presentaties.

Patrons

360foodevents
AkzoNobel
Aon
Asahi Shimbun
Bank of China
Bourgonje B.V.
Canon Europa
Coster Diamonds / Gassan Diamonds
Dai Nippon Printing Co., Ltd.
De L'Europe Amsterdam
De Nederlandsche Bank
Desso
Dümmen Orange
Heineken N.V.
Hokkaido Shimbun Press
Hotel Okura Amsterdam
ICBC
Kikkoman Foods Europe B.V.

PARTNERS EN SPONSOREN

KLM Royal Dutch Airlines
 Linklaters LLP
 Mizuho Bank Nederland N.V.
 NTV Europe B.V.
 Nuon
 Oseven, happening and food
 Select Catering
 Shell Nederland B.V.
 Shimano Europe B.V.
 Sompo Japan Nipponkoa Inc.
 Takiya Co., Ltd
 Tokyo Shimbun Chunichi Shimbun
 Van Lanschot Bankiers
 Vranken Pommery
 Yakult Europe B.V.
 Yanmar Europe B.V.

The Sunflower Collective

The Sunflower Collective is de kring van betrokken en gepassioneerde vrienden van het Van Gogh Museum. De supporting friends van The Sunflower Collective dragen bij aan de vergroting van de toegankelijkheid van het museum.

Supporting Friends

De heer en mevrouw Bekink-Johnstone
 De heer A. Bleeker
 De heer J. Bleeker
 Mevrouw M.A. Cloyd
 Mevrouw C.A. Collier
 De heer C.M. Davis
 De heer J. Doeleman
 De heer en mevrouw De Haan-Koelega

De heer en mevrouw Ten Hagen-Klerkx
 Mevrouw K. Harmsen
 De heer F. ter Heide
 Mevrouw J. Hortulanus-de Mik
 De heer H.E. van Ittersum
 De heer F. van Koetsveld
 Mevrouw T.A. Maas-de Brouwer
 Mevrouw G. van Moppes
 Mevrouw E. Nordmann
 Mevrouw M. van Ogtrop-Quintus
 Mevrouw C. Paauwe
 De heer en mevrouw Van Rijn-Phelan
 De heer L. de Sévaux
 De heer D. Stolp en mevrouw A. Hamminga
 Mevrouw J.C.B. Straatman
 De heer P. Tieleman
 De heer en mevrouw Toorenvliet-Greven
 De heer en mevrouw Veerkamp
 Mevrouw E. de Vreede
 De heer B.E.M. Wientjes
 De heer G.J. Wijers en mevrouw E. Sijmons

Christie's Amsterdam
 Gastra International Sportswear
 Kingfisher Advocaten
 Partners at Work

Vincent's Friends

In 2015 werd Vincent's Friends opgericht. In het verslagjaar hebben zich ruim 500 friends aangemeld. Met elkaar dragen zij bij aan alle activiteiten van het Van Gogh Museum.

Bezoekcijfers

Totaal aantal bezoeken 2015

Van Gogh Museum	1.908.744
De Mesdag Collectie	15.743
Bibliotheek & Documentatie	429

Bezoekersrecord

Het Van Gogh Museum sluit het jubileumjaar 2015 af met een recordaantal bezoekers. Uit de hele wereld kwamen ruim 1,9 miljoen mensen naar het museum, waaronder een aanzienlijk percentage uit Nederland. Ten opzichte van 2014 groeit het aantal bezoekers met 18,6%. Daarmee wordt de prognose van 1,65 miljoen ruimschoots overschreven.

Redenen van gestegen bezoekersaantallen

Het museum blijft een aanhoudende aantrekkingskracht uitoefenen op bezoekers uit de hele wereld. Grote wereldwijde aandacht en veel publiciteit voor Vincent van Gogh in het Van Gogh-jaar, het sterke programma met onder meer de tentoonstelling *Munch : Van Gogh* en de succesvolle campagne '125 vragen in 125 dagen', dragen bij aan het succes van 2015. Het nieuwe entreegebouw en de herinrichting van de vaste collectie zorgen voor een sterk verbeterde spreiding van de bezoekers door het gehele gebouw. Hierdoor kan het museum, ook op hoogtijdagen, meer bezoekers optimaal verwelkomen. Bovendien werpen inspanningen, gericht op betere spreiding van bezoekers gedurende de dag en de week (zoals tickets met timeslots en verruimde openingstijden), hun vruchten af.

Munch : Van Gogh

Met bijna 589.000 bezoekers wordt de tentoonstelling *Munch : Van Gogh* uitgeroepen tot de best bezochte Nederlandse tentoonstelling in 2015 en is het dé grote publiekstrekker voor het Van Gogh Museum in 2015. Het jaar verliep al zeer succesvol met een groei van meer dan 12% in de maanden voorafgaand aan genoemde tentoonstelling, maar de bezoekersaantallen vanaf de opening van *Munch : Van Gogh* overtroffen alle verwachtingen. Ten opzicht van dezelfde periode in 2014 kwamen er 50% meer bezoekers.

Groei via online verkoopkanaal

Het aandeel tickets dat via de website van het Van Gogh Museum wordt verkocht, is gemiddeld 25%. Ook de Museumkaarthouder doet hieraan mee; in oktober (*Munch : Van Gogh*) kocht meer dan 60% van de Museumkaarthouders een online ticket.

Online toppositie

Online nam het aantal bezoekers, fans en volgers eveneens toe. Met een stijging van 30% bezoeken bezochten 3,58 miljoen mensen de website van het Van Gogh Museum, van wie bijna 2,5 miljoen unieke bezoekers. Het sociale netwerk van het Van Gogh Museum groeide eveneens sterk. De fanbase op Facebook steeg van 546.000 naar 858.000 likes, op Twitter van 102.000 naar 147.000 en het aantal Van Gogh-fans op Google+ is met meer dan een miljoen toegenomen (van iets meer dan 4 miljoen in 2014 naar 5,25 miljoen in 2015). Tot slot steeg het aantal volgers op Instagram van 5.500 naar bijna 45.000.

Succesvol op social media

Video's op Facebook werden zeer goed bekeken. De trailer ter promotie van *Munch : Van Gogh* bijvoorbeeld, haalde 9,5 miljoen views, een video over de dood van Van Gogh ruim 1 miljoen en de video in het kader van de campagne '125 vragen in 125 dagen' bereikte 6,25 miljoen personen.

In maart was het Museumweek op Twitter, een internationaal event waar veel musea aan meedoen. Elke dag was er een nieuw thema met hashtag, waar het Van Gogh Museum op inspeelde. De meest succesvolle tweets kregen circa 300 retweets, 300 likes en tussen de 750.000 en 1.000.000 impressies. Ook nam het Van Gogh Museum op Twitter deel aan #AskACuratorDay, een internationaal event op 16 september, waarbij mensen alles kunnen vragen aan een bepaalde curator. Jorien Soepboer heeft deze dag de vragen beantwoord.

De Mesdag Collectie

In 2015 bezochten 15.743 mensen De Mesdag Collectie in Den Haag. Dit is twee keer zoveel als het jaar ervoor. Ruim 75% van de bezoekers was in het bezit van een Museumkaart.

Bezoekers kwamen niet alleen voor de rijke vaste collectie maar eveneens voor de voorjaartentoonstelling *De aquarel* en de familietentoonstelling *Zeebonken & Strandgasten*.

Ook het aantal online bezoekers is gestegen; in 2014 waren dit er 34.498, in het verslagjaar zijn het er 56.018.

Statistieken online bezoekers / communities Van Gogh Museum

Website

<i>Jaar</i>	<i>Aantal bezoeken</i>	<i>Herhaalbezoeken</i>	<i>Unieke bezoekers</i>
2014	2.752.300	707.066	2.049.408
2015	3.580.661	1.123.908	2.471.157

Online shop

2014	135.844	25.935	110.821
2015	216.110	47.340	170.401

Online tickets

2014	174.807 NL	33.900 NL	141.837 NL
	489.070 EN	130.669 EN	358.759 EN
2015	375.851 NL	118.380 NL	258.061 NL
	955.653 EN	295.237 EN	660.762 EN

Statistieken social media

	<i>Aantal fans/followers op 31.12.2014</i>	<i>Aantal fans/followers op 31.12.2015</i>	<i>Communitygroei 2015 in absolute aantallen</i>	<i>Communitygroei 2015 in procenten</i>
Facebook	546.060	858.028	311.968	57
Twitter	102.581	147.161	44.580	43
Google+	4.052.902	5.259.522	1.206.620	30
YouTube	1.951	2.617	666	34
Pinterest	5.704	7.411	1.707	30
Instagram	5.500	44.900	39.400	716
Periscope	-	2.040	2.040	100%

De Mesdag Collectie Den Haag

Statistieken Museumbezoek De Mesdag Collectie

<i>Jaar</i>	<i>Aantallen bezoekers</i>
2014	8.076
2015	15.743

Statistieken online bezoekers / communities De Mesdag Collectie Den Haag

Website

<i>Jaar</i>	<i>Aantal bezoeken</i>	<i>Herhaalbezoeken</i>	<i>Unieke bezoekers</i>
2014	34.498	7.572	27.579
2015	56.018	13.673	42.982

Statistieken social media

	<i>Aantal fans/followers op 31.12.2014</i>	<i>Aantal fans/followers op 31.12.2015</i>	<i>Communitygroei 2015 in absolute aantallen</i>	<i>Communitygroei 2015 in procenten</i>
Facebook	729	1.125	396	54
Twitter	836	1.050	214	26
Google+	-	1	1	100
YouTube	-	7	7	100

**VAN GOGH MUSEUM
TE AMSTERDAM**

Rapport inzake jaarstukken 2015

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1 Bestuursverslag	3
2 Verslag Raad van Toezicht	4

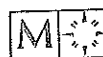
JAARREKENING

1 Geconsolideerde balans per 31 december 2015	12
2 Geconsolideerde staat van baten en lasten over 2015	13
2.1 Kasstroomoverzicht	14
3 Geconsolideerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	15
4 Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2015	19
5 Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten over 2015	34
6 Enkelvoudige balans per 31 december 2015	41
7 Enkelvoudige staat van baten en lasten over 2015	43
8 Toelichting op de enkelvoudige balans per 31 december 2015	44
9 Toelichting op de enkelvoudige staat van baten en lasten over 2015	55

OVERIGE GEGEVENS

BIJLAGEN

1 Categoriele Winst- en Verliesrekening 2015	62
2 Enkelvoudige balans Van Gogh Museum Enterprises BV	65
3 Enkelvoudige staat van baten en lasten Van Gogh Museum Enterprises BV	67
4 Enkelvoudige balans Van Gogh Museum Enterprises BV II	68
5 Enkelvoudige staat van baten en lasten Van Gogh Museum Enterprises BV II	70
6 Enkelvoudige balans PP10 B.V.	71
7 Enkelvoudige staat van baten en lasten PP10 BV	72
8 Enkelvoudige balans Meet Vincent van Gogh Experience B.V.	73
9 Enkelvoudige staat van baten en lasten Meet Vincent van Gogh Experience B.V.	75
10 Geconsolideerde W&V 2015 VGM inclusief begroting 2015	76

MAZARS

PS 3113/2016

MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Bestuursverslag 2015

Financieel

Het geconsolideerde exploitatieresultaat van het VGM over 2015 is uitgekomen op € 6,8 miljoen positief. 2015 was een heel goed jaar. De totale baten komen uit op € 54,1 miljoen. Dit is € 10,9 miljoen hoger dan in 2014. De verklaring voor deze duidelijke stijging ligt onder meer in een aanzienlijke toename in het aantal bezoekers. De verkoop van de vernieuwde multimedia is fors gestegen in 2015 en draagt eveneens aanzienlijk bij aan het resultaat. Verder lieten ook de inkomsten van de commerciële activiteiten een duidelijke groei zien. Een andere verklaring voor het uitstekende resultaat, is te vinden in de lagere huren van het Rijksvastgoedbedrijf. Hierop is echter de huursubsidie, toegekend door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (hierna: OCW), niet aangepast. Derhalve zal een zogeheten 'overschot' gereserveerd worden in een OCW-bestemmingsfonds Huur, ter hoogte van € 1,5 miljoen.

De totale lasten komen uit op € 46,5 miljoen en vallen daarmee ten opzichte van 2014 € 10,2 miljoen hoger uit. De verklaring ligt in de lasten voor huisvesting, personeel, kosten voor vaste collectie, tijdelijke presentaties en de algemene beheerkosten. De personeelslasten vielen hoger uit door de ingebruikname van het nieuwe entreegebouw per september 2015. De huisvestingslasten zijn gestegen door hogere servicekosten en kosten voor gas, water en licht. De toename in kosten voor de vaste collectie zijn het gevolg van de uitgaven voor de activiteiten ter gelegenheid van de opening van het nieuwe entreegebouw. Bij de kosten tijdelijke presentatie zijn onder meer de kosten van de tentoonstelling *Munch : Van Gogh* meegenomen. De stijging in algemene kosten wordt veroorzaakt door onder andere een toename van kantoor- en advieskosten.

Het geconsolideerde balanstotaal is per ultimo 2015 € 65,9 miljoen. Het Groepsvermogen is € 18,9 miljoen. De solvabiliteit komt uit op 29%. Dit betreft de verhouding tussen het groepsvermogen en vreemd vermogen. Het VGM had per ultimo december 199,7 fte in dienst en Van Gogh Museum Enterprises B.V. (hierna: VGME) 47,4 fte.

Resultaatbestemming 2015

Het resultaat van € 6,8 mln heeft verschillende bestemmingen. Hierna volgt het overzicht van de bestemming;

OCW Bestemmingsfonds Huur	€ 1,5 mln
OCW Bestemmingsfonds Resultaat	€ 0,8 mln
Tentoonstellingen	€ 0,5 mln
Bestemmingsreserve Sandbergplein	€ 0,3 mln
Algemene reserve	€ 3,7 mln

 MAZARS
PS 3113/2016
MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Er wordt € 1,5 mln gereserveerd in het OCW bestemmingsfonds Huur en € 0,8 mln in het OCW bestemmingsfonds Resultaat. Hiermee komt het OCW Bestemmingsfonds Huur per ultimo 2015 uit op € 3,0 mln en het OCW Bestemmingsfonds Resultaat op € 1,7 mln. Het OCW bestemmingsfonds Huur wordt gebruikt voor het verschil tussen de door het Rijksvastgoedbedrijf in rekening gebrachte huur van 2013 en 2014. Het OCW bestemmingsfonds Resultaat betreft dat deel van het geconsolideerde resultaat dat verplicht gereserveerd wordt op basis van de verhouding tussen de OCW subsidies en de totale geconsolideerde baten. Deze verhouding is 15%. Het geconsolideerde resultaat is € 6,8 miljoen. Na aftrek van de reservering voor het OCW bestemmingsfonds Huur blijft er een resultaat over van € 5,3 miljoen. Van dit resultaat wordt 15% – zijnde € 0,8 miljoen – gereserveerd in het OCW bestemmingsfonds Resultaat. Daarnaast wordt er € 0,5 miljoen gereserveerd voor Tentoonstellingen. Verder wordt er ook € 0,3 miljoen gereserveerd voor een overkapping op het Sandbergplein. Als laatste wordt aan de Algemene reserve € 3,7 miljoen toegevoegd. De Algemene reserve komt hiermee geconsolideerd uit op € 10,2 miljoen.

Liquiditeiten

Per ultimo 2015 is er geconsolideerd € 39,2 miljoen aan liquiditeiten beschikbaar. Deze worden voor meerdere doeleinden gebruikt en gereserveerd. De positieve resultaten over 2015, de inkomsten van de fundraising voor de Nieuwe Entree, alsmede de beschikbaar gekomen financiering voor de Experience en de verbouwing van de Gabriel Metsustraat 8 resulteerden in een hoge liquiditeitspositie per 31 december 2015. Van de liquiditeiten is een bedrag van € 30,2 miljoen overwegende mate bestemd. Belangrijke posities hierbij zijn de betalingen aan het Rijksvastgoedbedrijf voor de Nieuwe Entree, de afrekeningen met de subsidiegever en wat benodigd is voor de nieuwbouw.

Nieuwe entreegebouw

Op 4 september 2015 werd op spectaculaire wijze het nieuwe entreegebouw in gebruik genomen. Deze nieuwe hoofdentree biedt veel voordelen. Zo sluit het Van Gogh Museum optimaal aan bij de andere twee musea aan het Museumplein, want zowel het Stedelijk Museum als het Rijksmuseum Amsterdam hebben hun ingang verplaatst naar het Museumplein. Door het nieuwe servicegebied worden het Rietveldgebouw en de Kurokawavleugel beter ontsloten. De 800 vierkante meter extra verbetert de bezoekersstroom en biedt meer ruimte voor een goede ontvangst en service aan bezoekers. Hierdoor is het museum beter uitgerust voor een groeiend aantal bezoekers in de toekomst.

 MAZARS
PS 31/3/2016
MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

De prachtige ruimte is bovendien zeer geschikt voor het organiseren van bijeenkomsten en ontvangsten voor sponsors, donateurs en andere belanghebbenden. In het algemeen gaat het nieuwe entreegebouw aan het Museumplein leiden tot een betere exploitatie van het gehele museumgebouw met naar verwachting een positief effect op de resultaten.

Bijzondere aankopen

De collectie van het Van Gogh Museum werd eind vorig jaar uitgebreid met vier zeldzame *belles épreuves* van Henri de Toulouse-Lautrec, ter waarde van € 1,5 miljoen. Het betreft prenten die in een kleine oplage zijn gedrukt, en sommige daarvan zijn zeer zeldzaam. Deze prenten behoren tot de belangrijkste en mooiste kunstwerken binnen Lautrecs oeuvre. De aanwinsten zorgen voor een prachtige aanvulling op de bestaande prentencollectie van het VGM. Deze aankopen zijn mogelijk gemaakt door de genereuze jaarlijkse bijdrage van de BankGiroLoterij. We willen hier dan ook nadrukkelijk onze dank voor uitspreken.

Meet Vincent van Gogh: de Van Gogh Experience

Een belangrijke activiteit gepland voor 2016 is de lancering van *Meet Vincent van Gogh*, een reizende, multidisciplinaire *experience* die de bezoeker op innovatieve wijze meeneemt in de wereld van Vincent van Gogh (1853-1890). De première zal in mei 2016 plaatsvinden in Beijing, waarna er twee zogeheten 'experiences' door China gaan reizen. Met een derde set gaat het museum reizen naar – in alle waarschijnlijkheid – Japan, Singapore, Zuid-Korea, Taiwan Australië en de Verenigde Staten. Voor de exploitatie van *Meet Vincent van Gogh* wordt met zogeheten lokale promotors samengewerkt in de verschillende landen. De bouw van de eerste set is onlangs afgerond en is er een test set up geweest waarbij de gehele opstelling van de *Van Gogh Experience* te zien was. Tijdens de proefopstelling zijn verschillende onderzoeken gedaan met uitgebreide testpanels naar onder meer de beleving, routing en gebruik. De uitkomsten zijn bijzonder waardevol. De testpanels waren opbouwend kritisch maar vooral heel enthousiast.

Naast het laten reizen van *Meet Vincent van Gogh*, worden in Las Vegas in de Verenigde Staten en Busan in Zuid-Korea de mogelijkheden onderzocht voor een meer permanente vorm van opstelling. De reizende, multidisciplinaire *experience* is een innovatieve manier om nieuwe doelgroepen te bereiken en daarmee invulling te geven aan de missie van het VGM om wereldwijd zoveel mogelijk mensen door Van Gogh te laten inspireren.

 MAZARS
PS 31/3/2016
MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Risk management

Afgelopen jaar is er een begin gemaakt met het in kaart brengen van de strategische risico's. Hierbij zijn verschillende risico's benoemd met daarbij oorzaken en gebeurtenissen welke tot een risico leiden. Daarbij is een inschatting gemaakt van de kans en impact van het risico. Ook zijn de interne beheersingsmaatregelen benoemd. Risico's zijn onder andere dat er geen buitenlandse bezoekers meer naar Amsterdam of naar het museum komen. Of dat er iets gebeurt met het gebouw en de collectie. Ook is een risico dat verzekeringspremies van bruiklenen inmiddels erg hoog zijn geworden. Dit heeft als consequentie dat het organiseren van tentoonstellingen met veel bruiklenen moeilijker wordt. Een ander risico is de kwetsbaarheid van de collectie waardoor het niet altijd wenselijk is om deze in bruikleen te geven. Begin volgend jaar wordt met hulp van een extern bureau verder invulling gegeven aan Risk management. Doel hierbij is dat het sturen op risico's bijdraagt aan het in control zijn. Ook dient het bij te dragen aan een cultuur waarin de organisatie zich bewust is van de verschillende risico's en daar adequaat mee omgaat. Daarnaast is gestart met het opstellen van procesbeschrijvingen die betrekking hebben op de kernprocessen bezoekers, beheer van de collectie, geldstromen, personeel, gebouwenbeheer en de goederenstroom. Ook dit proces gaat bijdragen aan het sturen van de organisatie, het managen van de risico's en uiteindelijk het behalen van verschillende strategische doelstellingen.

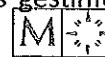
Strategie 2014-2017

Er zijn twee jaren verstreken van de beleidsperiode 2014-2017. Waar staat het VGM ten opzichte van de uitgangspunten als vastgelegd in het strategische plan voor genoemde periode? De strategie van het VGM leunt op drie pijlers: toegankelijkheid, bereik en inkomsten.

Toegankelijkheid

De toegankelijkheid van het VGM heeft zowel betrekking op het museumgebouw als op de ontsluiting van de collectie. Met het opleveren van het restauratieatelier eind 2015, het weer in gebruik nemen van de depotruimte en het aanschaffen van ledlampen voor het optimaal uitlichten van de werken uit de collectie in 2016 wordt voldaan aan de wensen en eisen die aan de museumcollectie worden gesteld.

In september 2015 werd het nieuwe entreegebouw als hoofdentree in gebruik genomen. Om verder invulling te geven aan de brede toegankelijkheid van het museum, is een minder valide beleid en beleid voor ouderen ontwikkeld. Hiermee worden bezoekers gestimuleerd die om uiteenlopende redenen, minder vaak in het museum komen.

MAZARS

PS 3113/2016

MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Er wordt momenteel gewerkt aan een herijking van het huisvestingsplan, met daarin alle wensen voor de museale ruimten. In 2015 is er veel aandacht geweest voor een optimale spreiding van onze bezoekers voor een maximale beleving. Dit blijft ook de komende jaren een belangrijk aandachtspunt.

Sinds begin 2016 is de uitgebreide prentencollectie – met meer dan 1800 prenten en affiches – digitaal ontsloten via de website. Bijna de gehele collectie is geregistreerd in de databank Adlib en een belangrijk deel daarvan is online toegankelijk. Als genoemd is onlangs de prentencollectie online ontsloten. In 2016 wordt het Digitale Asset Managementsysteem volledig geïmplementeerd, waarmee al het beeldmateriaal in een systeem wordt geregistreerd. Ook wordt er dan een koppeling gelegd met Adlib, waarmee het beheer en gebruik van de collectie – inclusief het beeldmateriaal – wordt geoptimaliseerd.

Tot slot is eind 2014 de vaste collectie van het museum opnieuw ingericht, waardoor de werken uit de permanente collectie nog beter tot zijn recht komen voor het publiek.

Bereik

Het bereik van het VGM heeft betrekking op het digitale domein, de webstrategie, het investeren in sociale media, het verder ontwikkelen van de dialoog met het publiek, het ontsluiten van emotionele content en het inzetten op kennisoverdracht. Een van de doelstellingen bij het digitale domein heeft betrekking op nieuwe media als vast component in de educatie-, publicatie- en marketingmix. Eind 2017 zijn er twintig publicaties van het museum digitaal ontsloten.

Het VGM voert een online strategie waarin de geheel vernieuwde corporate website en de social media messaging belangrijke basiselementen vormen. In 2016 vindt er een herijking van de tot nu toe succesvolle online strategie plaats. De nadruk zal komen te liggen op het volledig digitaal ontsluiten van de collectie en het optimaal bedienen van de online bezoeker. Het VGM lanceert in 2016 een online onderwijsplatform (als onderdeel van de corporate website) genaamd 'Leer Vincent kennen'. Daarnaast wil het VGM de emotionele content verder ontsluiten en beschikbaar maken voor de online bezoeker.

Met de doorontwikkeling van de website wordt hier onder meer gehoor aan gegeven (verhalen, publicaties, tentoonstelling en werken). Investeren in sociale media heeft onder meer geleid tot het uitbreiden van het online communicatieteam met nieuwe medewerkers die de mogelijkheden van deze media optimaal inzetten en benutten.

 MAZARS
PS 311312016

MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Het museum heeft al geruime tijd een internationale toppositie bereikt als het gaat om de fanbase die het museum via de diverse sociale media ondersteunt. Onlangs behaalde het museum de mijlpaal van een miljoen Facebookfans. Het streven is om deze positie te behouden en verder te verstevigen.

In de marketing- en communicatieplannen ligt de focus op het verder ontwikkelen van de merkenarchitectuur, met name van het museum, de Van Gogh Museum Enterprises B.V. (hierna: VGME), de *Experience* en professional services (voorheen consultancy). Er komt een vervolg op de succesvolle imagocampagne waarmee we het museum en het merk 'Van Gogh' wereldwijd versterken. De doelstelling van 10% ticketverkoop via internet is inmiddels ruimschoots gehaald: momenteel gaat 19% van de ticketverkoop via internet. Wat betreft kennisoverdracht is de bijzondere Van Gogh-leerstoel aan de UvA een feit. Deze leerstoel wordt door een medewerker van het museum bekleed. Daarnaast wordt verder geïnvesteerd in de samenwerking met zowel beroepsopleidingen als universiteiten.

Inkomsten

Financieel wordt ingezet op een gezonde mix van inkomstenbronnen, te weten: 40% via kaartverkoop, 40% via overige activiteiten en 20% via subsidies. In 2015 ziet dit beeld er als volgt uit: 45% komt via kaartverkoop, 40% uit overige activiteiten en 15% wordt middels subsidies verkregen. Verder ontwikkeld het museum nieuwe business modellen om de financiële basis verder te verstevigen. Een voorbeeld Professional Services, waarvoor een businessplan is opgesteld met een duidelijke focus op de dienstverlening en in welke markten we actief willen zijn. Met de beveiligingssamenwerking PP10 is het doel om het aantal samenwerkingsverbanden met andere partijen uit te breiden. Van een samenwerking met het Stedelijk Museum is inmiddels sprake. Verder zal PP10 de dienstverlening verder uit breiden, wat onder meer gebeurt bij beveiligers en profilers.

De verkoop van de Relievo Collectie van het VGM viel tegen in 2015. De verkoop blijft achter op de verwachtingen. *Meet Vincent van Gogh*, een reizende, multidisciplinaire *experience* die de bezoeker op innovatieve wijze meeneemt in de wereld van Vincent van Gogh (1853-1890) is ontwikkeld en wordt in 2016 gelanceerd.

Ten behoeve van de fondsenwerving worden de activiteiten en resultaten geëvalueerd en een nieuw beleidsplan ontwikkeld, met aandacht voor mecenaat, nalatenschappen en fondsen op naam. De werving van nieuwe leden voor het particuliere The Yellow House (hierna: TYH) blijft achter op de verwachtingen (35 leden in 2017). Op dit moment zijn er 14 *supporting* leden die zich verbonden hebben aan dit netwerk. Voor het VGM-netwerk de Global Circle (het netwerk van patrons die jaarlijks een bijdrage leveren aan museale activiteiten) is het doel om 70 bedrijven aan het museum te verbinden.

 MAZARS
PS 3173 12016

MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

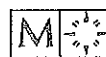
Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Op dit moment hebben 22 vooraanstaande bedrijven zich aangesloten bij dit netwerk. Het streven is om voor het vriendennetwerk The Sunflower Collective (jaarlijkse bijdrage van € 1000) 125 leden te werven. Inmiddels hebben ruim 30 leden zich aangesloten bij dit actieve en inspirerende vriendennetwerk. Dit jaar werd er een nieuw netwerk gelanceerd door het museum: Vincent's Friends (jaarlijkse bijdrage € 75) waar zich inmiddels meer dan 500 vrienden bij hebben aangesloten. Tot slot wordt er nagedacht om mogelijk in 2017 een Endowment Fonds op te richten (een voorzieningenfonds naar Amerikaans model).

Samenstelling directie

De heer Axel Rüger, algemeen directeur, is benoemd per 1 april 2006 en heeft een vast dienstverband. De heer Adriaan Dönszelmann, zakelijk directeur, is benoemd per 1 mei 2013 en heeft eveneens een vast dienstverband. De bezoldiging van beide directeuren zijn in lijn met de Wet Normering Topinkomens. Hierna volgt een overzicht met de verschillende elementen en componenten van de WNT.

Bedragen x € 1	[A. Rüger]	[A. Dönszelmann]
Functie	Algemeen directeur	Zakelijk directeur
Duur dienstverband in 2015	1 jan-31 dec	1 jan-31 dec
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee
Echte of fictieve dienstbetrekking?	echt	Echt
Individueel WNT-maximum	178.000	178.000
Bezoldiging 2015		
Beloning	140.466	119.317
Belastbare onkostenvergoedingen	9.584	14.042
Beloningen betaalbaar op termijn	12.774	12.774
Totaal bezoldiging 2015	162.824	146.133
Gegevens 2014		
Duur dienstverband in 2014	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2014 (in fte)	1,0	1,0

MAZARS

PS 31/3/2016

MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Bezoldiging 2014		
Beloning	136.209	113.967
Belastbare onkostenvergoedingen	6.389	14.042
Beloningen betaalbaar op termijn	12.833	15.082
Totaal bezoldiging 2014	155.431	143.091
Individueel WNT-maximum 2014	230.474	230.474

Samenstelling Raad van Toezicht

Mevrouw T.A. Maas-de Brouwer, voorzitter, herbenoemd per 25 september 2012.

De heer P. Tieleman, lid, herbenoemd per 5 oktober 2013.

Mevrouw A.J. Kellermann, herbenoemd per 31 mei 2014.

De heer H. van Beuningen, lid, benoemd per 26 november 2012.

De heer G. Tinterow, lid, benoemd per 10 januari 2014.

De heer J. Winter, lid, benoemd per 29 september 2015.

De leden ontvangen geen beloning voor hun werkzaamheden.

Code Cultural Governance

Het VGM onderschrijft de Code Cultural Governance. Het museum wordt bestuurd volgens het model van de Raad van Toezicht (hierna: RvT). De directie is verantwoordelijk voor de dagelijkse sturing, de RvT houdt hier toezicht op en heeft daarbij een stimulerende en adviserende rol. In de bijlage van de RvT, verderop in de jaarrekening, wordt ingegaan op de negen principes van de Code Cultural Governance.

Belastingen

VGM is in overleg met de Belastingdienst over de fiscale status van haar activiteiten. Constructief overleg heeft geleid tot eerste afspraken over de VPB met ingang per 2012. Dit zal de komende maanden verder worden uitgewerkt met het doel te komen tot een vaststellingsovereenkomst. Begin 2016 is de VPB aangifte van 2012 ingediend en is er door de Belastingdienst een aanslag opgelegd.

MAZARS
 PS 31/3/2016
 MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Talentontwikkeling

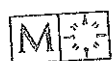
In het jaar 2015 is een volledige beoordelingscyclus gedaan van al onze medewerkers. Rond de zomer zijn de evaluatiegesprekken gevoerd, en hierin is expliciet aandacht besteed aan de (talent)ontwikkeling van elke medewerker, zowel op korte als lange termijn. Dit heeft geresulteerd in een overzicht van opleidingswensen en andere gewenste trajecten. Een aantal medewerkers heeft in 2015 al de mogelijkheid gekregen invulling te geven aan zijn of haar specifieke wens. Binnen de beoordelingscyclus van de medewerkers van het VGM is talentontwikkeling is een blijvend onderdeel.

Wetenschappelijke functie

Er is in 2015 weer veel onderzoek verricht in het Van Gogh Museum. Zeven onderzoekers (kunsthistorici en restauratoren) werkten aan het onderzoek voor het laatste deel van de reeks bestandscatalogi van het Van Gogh Museum, die de jaren 1888-1890 behandelt. Dit zal in 2018 resulteren in een publicatie. Vorig jaar is het onderzoek naar de diverse rollen die H.W. Mesdag in de kunstwereld van zijn tijd speelde. De uitkomsten zijn gepresenteerd in een publicatie, een tentoonstelling in DMC en een meerdaags wetenschappelijk symposium. Andere onderzoeksprojecten die lopen, zijn die naar de levens van Jo van Gogh-Bonger en ir. V.W. van Gogh, de eerste hoeders van de collectie van het Van Gogh Museum (in 2018 zal over beiden een biografie verschijnen). Een bijzondere vorm van onderzoek in het Van Gogh Museum is het authenticiteitsonderzoek. In 2015 kregen we in totaal 225 aanvragen.

Prestatie-eisen

Hierna worden de jaarlijkse prestatie-eisen uit de beschikking 2013-2016 van OCW vergeleken met de realisatie in 2015.

MAZARS

PS 3173 12016

MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

	Beschikking	Realisatie	Verschil
Aantal bezoeken totaal	1.494.700	1.908.744	414.044
Aantal bezoekende scholieren totaal	41.000	57.480	16.480
Gemiddeld aantal openingsuren per week	60	60	0

	2014	2015
Totaal aantal bezoeken per jaar	1.608.843	1.908.744
<i>waarvan betalend</i>	1.452.321	1.770.757
<i>waarvan aantal scholieren primair onderwijs</i>	9.600	11.814
<i>waarvan aantal scholieren voortgezet onderwijs</i>	34.314	45.666
Registratiegraad	99%	99%
Collectieplan up to date	ja	ja
Veiligheidsplan up to date	ja	ja
Unieke bezoekers website	1.988.684	2.471.157

Registratiegraad

In 2015 was 99% van alle objecten geregistreerd. Daarbij zijn per object onder andere het inventarisnummer, de standplaats en de juridische status vastgelegd. In 2016 wordt naar verwachting de registratie van de lege (schilderij)lijsten afgerond, waarmee de registratiegraad 100% zal zijn.

Collectieplan

In de tweede helft van 2015 zijn de collecties van het Van Gogh Museum en De Mesdag Collectie verder geïntegreerd en overgebracht naar de depots aan het Museumplein. Alle externe depots zijn opgeheven, behalve het depot in Den Haag. Een eerste opzet van het nieuwe beleidsplan collectiebeheer is gemaakt. De drie pijlers van dit beleidsplan zijn: collectiebeheer, conservering/restauratie en digitalisering. In de eerste helft van 2016 zal dit beleidsplan klaar zijn voor implementatie.

Veiligheidsplan

Het VGM heeft een integraal veiligheidsplan ontwikkeld. Het beleid is uitgewerkt in organisatorische, bouwkundige en elektrotechnische maatregelen die garanderen dat minder veilige situaties tot een minimum worden beperkt. Het integrale veiligheidsplan draagt er tevens toe bij dat het museum zijn kernactiviteiten permanent kan uitvoeren. Een calamiteitenplan is onderdeel van het veiligheidsplan.

MAZARS
 PS 3113 / 2016
 MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Bruiklenen

Er zijn in 2015 in totaal 148 objecten in bruikleen ontvangen en 205 objecten in bruikleen gegeven.

Objecten

Hierna volgt een overzicht met het aantal objecten in eigen beheer, in beheer van derden, geconserveerd of gerestaureerd, verkregen uit legaten en uit schenkingen, het aantal aanwinsten in 2015 en het aantal objecten dat zichtbaar is voor het algemene publiek.

Objecten in eigen beheer

Het aantal in het Collectie Management Systeem Adlib geregistreerde objecten is op dit moment: circa 17.500 voorwerpen. De Mesdag Collectie heeft op dit moment 1.260 voorwerpen. De objecten betreffen westerse kunst uit de periode 1840-1920, de erfenis van Vincent van Gogh met onder andere schilderijen, prenten, tekeningen, correspondentie en sculpturen, alsmede de langdurig inkomende bruiklenen.

Objecten in beheer van derden

Naast de eigen collectie werken van Van Gogh, registreert het VGM in de dataset 'Objecten in beheer van derden', werken van Van Gogh die elders in eigendom of beheer zijn. Aanbiedingen op zicht worden ook in deze dataset geregistreerd, evenals objecten of records die zijn komen te vervallen (zoals geretourneerde langdurige bruiklenen).

Aantal geconserveerde of gerestaureerde objecten van de collectie

De afdeling collectiebeheer houdt de gegevens bij van geconserveerde of gerestaureerde objecten, deze worden nog niet in Adlib geregistreerd. In 2015 zijn in totaal 6 schilderijen gerestaureerd en 68 werken geconserveerd. Daarnaast is van 1.056 schilderijen de conditie gecheckt, in verband met bruikleenverkeer en verhuizing.

Aantal objecten uit legaten

Er zijn 10 objecten uit legaten ontvangen, te weten:

- Schilderijen = 4
- Prenten = 2, waaronder een Japanse prent (triptiek)
- Foto = 1
- Penning = 1
- Gedenkpenning = 1
- Omslagdoek = 1

Aantal objecten uit schenkingen

In totaal zijn er 1.567 objecten ontvangen uit schenkingen. Deze bestaan uit:

- Schilderijen = 36
- Tekeningen = 163
- Prenten = 469
- Japanse prenten = 39
- Brieven/foto's = 254
- Voorwerpen = 28
- VGD (Van Gogh Documentatie) = 201
- DMC = 377

Aanwinsten 2015

Er zijn 20 aanwinsten gerealiseerd. Dit betreft 19 aankopen en 1 langdurige bruikleen. De aanwinsten bestaan uit 5 tekeningen en 15 prenten. In totaal zijn er voor € 1,7 miljoen aankopen gedaan. De vier prenten van Toulouse Lautrec waren met € 1,5 miljoen de grootste aankoop.

Aantal objecten dat zichtbaar is voor het algemene publiek

Op de VGM-website zijn momenteel 3.231 werken te zien. Daarnaast zijn er ook objecten te zien uit de vaste collectie van het VGM (momenteel 178 objecten) en uit de DMC (momenteel 271 objecten: 266 uit DMC-collectie en 5 objecten uit VGM-collectie), maar ook met regelmaat uit tijdelijke tentoonstellingen bij het VGM, DMC of als bruikleen bij andere musea.

Authenticiteitsonderzoek

In 2015 ontving het museum 225 verzoeken tot het doen van onderzoek naar authenticiteit. Hiervan konden 40 verzoeken niet in behandeling worden genomen omdat de aanvrager niet voldeed aan de voorwaarden voor beeldmateriaal (als gesteld in de procedure te raadplegen via vangoghmuseum.nl). De mogelijkheid om online een aanvraag in te dienen is in 2015 geïntroduceerd. Het gemak van de online aanvraag, heeft geleid tot een stijging van het aantal aanvragen per jaar. In 2015 werden 10 werken door het museum onderzocht. Twee rechtszaken rond authenticiteit zijn in het voordeel van het museum beslecht. Daarnaast heeft het museum medewerking verleend aan justitie bij (Zwitserse, Duitse en Nederlandse) zaken met betrekking tot vervalste uitspraakbrieven van het Van Gogh Museum. Dit heeft in één geval geleid tot een aanhouding.

Kantoorhuisvesting

Naar verwachting zal begin 2017 het nieuwe kantoorpand aan de Gabriël Metsustraat 8 worden betrokken. Het betreft een pand dat eigendom is van het Rijksvastgoedbedrijf. Door de hoogte van de exploitatiekosten en de verhouding van het aantal vierkante meters versus de bezettingsgraad, sluit de huidige kantoorhuisvesting aan de Stadhouderskade 55 en het Museumplein 4 niet langer aan bij de wensen en eisen van de organisatie.

Samenwerking

Het Van Gogh Museum hecht veel waarde aan de samenwerking met de andere musea op het Museumplein en bouwt dit verder uit. Een voorbeeld hiervan is de samenwerking tussen het Van Gogh Museum, het Rijksmuseum en het Stedelijk museum in PP10 B.V., waar de beveiliging van de musea wordt uitgevoerd.

Het VGM kent een intensief bruikleenverkeer en veelvoudige samenwerkingsverbanden op het gebied van onderzoek en tentoonstellingen met andere musea in binnen- en buitenland. Ook wordt samengewerkt met nationale en internationale onderzoeksinstituten, zoals de Universiteit van Amsterdam, de Vrije Universiteit, The Tilburg Institute for Creative Computing, TIAS Business school, Deloitte, Cornell University en Duke University. Met jonge kunstenaars wordt actief contact gezocht, om ze een platform te bieden voor hun kunst via Vincent op Vrijdag.

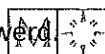
Tot slot zijn in 2015 allerlei samenwerkingsverbanden aangegaan, om de toegankelijkheid van het VGM voor verschillende doelgroepen te versterken. Voorbeelden hiervan zijn:

- Voortzetting Museumpleinbus: in samenwerking met het Rijksmuseum en het Stedelijk Museum wordt deze bus ingezet om basisschoolleerlingen uit de regio (tot een straal van 60 kilometer van Amsterdam) naar deze drie musea te halen.
- Voortzetting 'Rondleiden is een vak': in samenwerking met de UvA, het Rijksmuseum en het Stedelijk Museum wordt de kwaliteit van rondleidingen onderzocht, zodat de competenties van rondleiders beter kunnen worden geformuleerd voor werving en trainingen in de toekomst.
- Voortzetting van MuseumPlusBus: met twaalf andere musea. Hiermee worden senioren naar het museum gehaald.
- 'Kunst maakt de mens': een samenwerking met partners uit de kunst, cultuur en welzijn om kwetsbare ouderen door Van Gogh te inspireren en te versterken. Partners zijn onder meer Stichting Zonnebloem, Stichting Vier het Leven, zorginstelling Cordaan, adviespraktijk Viatore, museum Kröller-Müller en museum Vincentre.
- Intensivering van samenwerking met jonge creatievelingen: om de impact van Vincent van Gogh op de hedendaagse creatieve industrie te laten zien, en daardoor het VGM laagdrempeliger te maken voor jongvolwassen Amsterdammers (met name via de Vrijdagavonden en de MuseumN8).

Fondsenwerving

Dit jaar ontving het museum bijdragen van nieuwe partners Heineken, Takii Seed, Sompō Japan Nipponkoa en Dümme Orange voor het nieuwe entreegebouw, alsmede genereuze additionele donaties van Ernst A. Nijkerk, drs. Cor van Zadelhoff en de Triton Foundation. Daarnaast gaven diverse organisaties, fondsen en vrienden van het museum gezamenlijk € 340.000 in het kader van de zogeheten 'sluitsteencampagne'. Mede dankzij deze nieuwe toezeggingen in 2015 voor een bedrag van in totaal ruim € 1,6 miljoen en de bijdragen van onze structurele partners – de Vincent van Gogh Stichting, BankGiroLoterij, Van Lanschot Bankiers, het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en donaties van overige steungevers – kon daarmee het resterende bedrag voor de bouw bijeen worden gebracht.

De bouw van het nieuwe entreegebouw kon zo binnen het budget van € 20,2 miljoen en binnen de gestelde tijd worden opgeleverd. Ter gelegenheid van de opening van het nieuwe gebouw werd er een labyrint gebouwd op het Museumplein, bestaande uit 125.000 zonnebloemen. De gemeente Amsterdam heeft de fraaie opening genereus ondersteund met € 100.000 evenementensubsidie, en extra feestelijk met diverse bijdragen in natura, waardoor de begroting verlicht werd

MAZARS

PS 511317016

MAZARS PAAARDEKOOPEER HOFFMAN N.V.

In 2015 droegen fondsen en stichtingen genereus bij aan diverse andere projecten van het Van Gogh Museum. De Turing Foundation, het Blockbusterfonds, het Prins Bernhard Cultuurfonds en het Mondriaan Fonds, alsmede het Gieskes-Strijbis Fonds maakten met een totale bijdrage van € 725.000 de tentoonstelling *Munch : Van Gogh* en de tentoonstelling *When I Give, I Give Myself* niet alleen mogelijk; mede dankzij deze steun werden de tentoonstellingen een groot succes. In Den Haag droegen diverse fondsen met € 16.900 bij aan de tentoonstelling *Zeebonken & Strandgasten*, een succesvol project van de studenten van de opleiding De Kunst van het Tentoonstellen.

De collectie kon worden verrijkt met de aankoop van de monotypie *La lecture après le bain* van Edgar Degas, wat mogelijk werd gemaakt met een bijdrage van € 150.000 van de Vereniging Rembrandt en € 250.000 van het Mondriaan Fonds, alsmede bijdragen van de leden van de BankGiroLoterij. Deze genereuze partner maakt, samen met de leden van The Yellow House, jaarlijks aankopen mogelijk.

Medio 2015 startte het VGM haar vriendenclub Vincent's Friends en eind 2015 waren er ruim 500 vrienden aangesloten bij dit netwerk. Vincent's Friends dragen jaarlijks € 75 euro bij . Dit succes lijkt in 2016 voort te duren. Daarnaast groeiden de Van Gogh Museum Global Circle en The Sunflower Collective langzaam, maar gestaag, waarvan de patrons en leden met respectievelijk € 5.000 en € 1.000 per jaar bijdragen aan het toegankelijk maken van het museum. Het aantal leden van het netwerk The Yellow House bleef op bestaande sterkte, en droeg via een aantal leden genereus bij aan het nieuwe entreegebouw en de vaste collectie. Tevens mochten we eerste fondsen op naam en een nalatenschap van een aantal anonieme particulieren verwelkomen; een Junior Curators' Fund en een fonds waarmee we kinderworkshops mogelijk kunnen maken.

Deze bijdragen van BankGiroLoterij, bedrijven, particulieren en fondsen en stichtingen ondersteunden in totaal met ruim € 4,0 miljoen de activiteiten van het museum.

In 2016 ligt de focus op het vergroten van particuliere fondsen door middel van fondsen op naam en nalatenschappen, het uitbreiden van onze bestaande netwerken en het werven van additionele (langjarige) partners: mede met behulp van intensieve activering van deze partnerschappen in marketing en communicatie. Daarnaast willen we het netwerk van vermogensfondsen in het buitenland vergroten met als doel hier additionele fondsen te werven. Tezamen leveren deze steungevers een onmisbare bijdrage aan de reguliere activiteiten van het VGM en bijzondere projecten zoals onder meer de tentoonstellingen *Lichte Zeden: Prostitutie in de Franse schilderkunst 1850-1910* en *Daubigny, Monet, Van Gogh*.

Ook digitale projecten worden hiermee mogelijk gemaakt, zoals de online ontsluiting van onze prentenwebsite en een online onderwijsplatform waarmee wereldwijd duizenden schoolkinderen kennis kunnen maken met Vincent van Gogh.

Educatieve activiteiten

In 2015 is gestart met de voorbereiding van het jeugdeducatiebeleidsplan, volgende BIS-periode. Hierna worden het totaal aantal leerlingen weergegeven en volgt een toelichting op de verschillende activiteiten.

	NL	Internat	Totaal
PO	11.040	774	11.814
VO	12.940	32.726	45.666
Totaal	23.980	33.500	57.480

Vorig jaar ontving het VGM in totaal 57.480 leerlingen, waarvan 23.980 uit Nederland en 33.500 uit het buitenland. Het aantal onderwijsbezoeken stijgt, maar we zien een minder sterke groei bij Nederlandse scholen.

Om het VGM toegankelijker te maken, de bekendheid van Van Gogh bij scholen te vergroten en tegemoet te komen aan scholen die kampen met beperkte mogelijkheden, is besloten om sterker in te zetten op Nederlands onderwijsbereik: met gerichte marketing en programma's waarmee we naar scholen gaan. In 2015 is daarom gestart met de voorbereiding van 'Van Gogh gaat naar school', een lesprogramma waarmee museumdocenten van het VGM naar basisscholen gaan in achterstandswijken in Amsterdam. Het VGM heeft een afwisselend aanbod voor museumbezoek in onderwijsverband. De kern van elke rondleiding staat vast, maar er zijn vele mogelijkheden. Speciaal getrainde museumdocenten passen de rondleiding aan op basis van het niveau en de dynamiek van de groep. Om de kwaliteit van de interactie tijdens rondleidingen te kunnen waarborgen, zijn groepen in principe niet groter dan 12 leerlingen*. In 2015 werd een tijdelijk arrangement bij de tentoonstelling *Munch : Van Gogh* aangeboden:

- *Rondleiding met Camille*, interactieve rondleiding voor groep 1/2 van het primair onderwijs
- *'Famille van Camille'*, theatrale rondleiding voor groep 3 t/m 6 van het primair onderwijs
- *Kijken naar Vincent***, interactieve rondleiding voor groep 3 t/m 8 van het primair onderwijs
- *Een brief aan Vincent*, interactieve rondleiding met daarna een workshop in het museumatelier voor groep 3 t/m 8 van het primair onderwijs ***
- *Jij als rondleider*, rondleiding waarbij leerlingen zelf rondleiden, voor groep 7/8 van het primair onderwijs

 MAZARS
PS 3113 12016

MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

- *Kijken naar Van Gogh***, interactieve rondleiding voor alle niveaus van het secundair onderwijs
- *Jij als rondleider*, rondleiding waarbij leerlingen zelf rondleiden voor alle niveaus van het secundair onderwijs
- *Ontvangst**, versnelde entree met korte inleiding voor alle niveaus van het secundair onderwijs
- *Ontvangst met opdrachtkaarten***, versnelde entree met korte inleiding en thematische opdrachtkaarten voor alle niveaus van het secundair onderwijs
- *Ontvangst met multimediatour*****, versnelde entree met korte inleiding en multimediatour voor alle niveaus van het secundair onderwijs
- *Van Gogh op weg*, project over *art handling* en kunstvervoer voor het VMBO, gericht op loopbaanontwikkeling
- *Munch : Van Gogh*, interactieve rondleiding voor VO met begeleidende online docentenhandleiding, met suggesties voor voorbereidende en verwerkende lessen

* M.u.v. *Een brief aan Vincent*, dat werd ontwikkeld binnen een samenwerkingsverband met het Rijksmuseum en het Stedelijk Museum.

** Ook beschikbaar in Engels, Frans en Duits.

*** Ook te boeken via de Museumpleinbus, het samenwerkingsverband met Rijksmuseum en het Stedelijk Museum.

**** Ook beschikbaar in Engels, Frans, Duits, Spaans, Italiaans, Japans, Chinees, Russisch en Portugees.

Het VGM biedt aanvullend lesmateriaal aan ter voorbereiding op en verwerking van het museumbezoek. Daarnaast is er lesmateriaal beschikbaar voor scholen die niet in staat zijn het VGM met een groep te bezoeken ('Outreach'). Het merendeel hiervan is gratis te downloaden via de website van het museum. Voor kleutergroepen kan via de online shop een doelgroepgericht lespakket worden besteld, en voor leerlingen uit groep 8 een musicalpakket.

Samenwerking

In samenwerking met het Rijksmuseum en het Stedelijk Museum biedt het Van Gogh Museum de Museumpleinbus: een vervoersarrangement waarmee leerlingen tot een straal van 60 kilometer rond de ring van Amsterdam kunnen worden opgehaald.

MAZARS
 PS 3113/2016
 MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Dit vervoer, dat voor scholen vaak een groot struikelblok is vanwege de kosten, is volledig gratis. Scholen betalen enkel voor het onderwijsarrangement in een van de drie musea aan het Museumplein. In 2015 is de financiering door de Turing Foundation gestopt. De musea hebben besloten met eigen financiering de Museumpleinbus voort te zetten, minimaal tot en met schooljaar 2016/17.

In 2014 startte de UvA samen met het Van Gogh Museum, Stedelijk Museum en Rijksmuseum het vierjarig promotieonderzoek 'Rondleiden is een vak'. Uitgangspunt daarbij is het professionaliseren van de kwaliteit van rondleidingen in musea, en het opstellen van beroepsriteria voor rondleiders en museumdocenten.

In 2015 is VGM partner geworden van JinC, een non-profitorganisatie die kinderen en jongeren van 8-16 jaar op weg helpt naar een goede start op de arbeidsmarkt. We participeren onder andere in Bliksemstage: een programma waarin leerlingen uit groep 8 een kijkje achter de schermen krijgen en ervaren hoe het is om rondleider, publieksmedewerker of beveiliging te zijn. Ook waren we de eerste museale partner voor Taaltrip: aan de hand van een speciaal voor het VGM ontwikkeld taalprogramma vergroten leerlingen uit de middenbouw van scholen op het gebied van passend onderwijs hun woordenschat tijdens een interactieve rondleiding.

Capaciteit

Om onderwijs en andere (groeps)bezoekers met speciale behoeftes beter te kunnen ontvangen in ons drukke museum hebben we na de opening van het nieuwe entreegebouw, de oude entree als pilot ingezet als ingang voor groepen en *special needs*-bezoekers.

Begin 2015 zijn de verbouwde educatie-ateliers opgeleverd, waardoor de faciliteiten en de capaciteit voor 'natte' werkvormen en verwerkingsopdrachten voor onder andere het onderwijs en andere bijzondere doelgroepen verbeterd zijn.

21st Century Skills: Onderzoek Online Outreach

In de eenentwintigste eeuw spelen moderne communicatiemiddelen en ICT een grote rol. Het merendeel van het onderwijsaanbod dat gericht is op gebruik binnen de school wordt al enige jaren vooral digitaal verspreid. In 2015 is gestart met de ontwikkeling van Leer Vincent kennen/Get to know Vincent, een internationaal onderwijsplatform dat is gekoppeld aan de website van het VGM. Een ander belangrijk kenmerk van het programma *21st Century Skills* is 'Leren doe je overal en altijd'. Kennis wordt ontdekt, verkend en opgedaan door te kijken, lezen, luisteren en zelf te ervaren, en niet enkel in schoolverband.

 MAZARS
PS 31/3/2016
MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Om de samenhang tussen het aanbod van 'formeel leren' (in onderwijs) en 'informeel leren' (in familieverband) te versterken, is in 2014 het familieaanbod van het VGM aanzienlijk uitgebreid met onder andere op families gerichte museale presentaties (zoals het inzetten van familiewanden in de nieuwe inrichting van de vaste collectie) en een multimediatour voor families. In 2015 is naar aanleiding van publieksonderzoek een nieuwe familiewand in ontwikkeling genomen (lancering januari 2016); deze is doorontwikkeld in de familiemultimediatour. Daarnaast is in samenwerking met Sanoma een *Donald Duck*-themanummer ontwikkeld: illustrator Wouter Tulp 'verGoghde' hiervoor *Donald Duck*, wat resulteerde in een 'bruikleen uit Duckstad' in het museum en programmaonderdeel tijdens de druk bezochte familiedagen in de herfstvakantie.

Evaluatie en kwaliteitsbewaking

Medewerkers van de afdeling Educatie lopen mee om de verschillende rondleidingen en rondleiders te observeren. Daarbij wordt ook aan leerkrachten en docenten om feedback gevraagd. Anderstalige rondleidingen worden beoordeeld door interne of externe medewerkers die de verschillende talen goed beheersen. Daarnaast werkt de afdeling graag met 'klankborden': leerkrachten en docenten die meedenken bij het ontwikkelen en evalueren van onderwijsprogramma's. Nieuwe programma's worden vooraf getest met proefscholen. Alle medewerkers van de afdeling Educatie hebben in 2015 een meerdaagse training effectmeting gevolgd. Hierdoor zijn ze beter geoutilleerd om publieksonderzoek voor te bereiden, in opdracht te geven en uit te voeren.

Voor onderwijsrondleidingen is een nieuw vast meetinstrument ontwikkeld: elke docent krijgt na de rondleiding een korte vragenlijst, zodat direct kan worden gepeild of de rondleiding heeft voldaan aan de verwachtingen op inhoudelijk, didactisch en pedagogisch niveau.

Boeking

Boeking van onderwijsrondleidingen worden gemaakt via de website van het Van Gogh Museum. Boeking voor de Museumpleinbus lopen via www.museumpleinbus.nl. Als een school vragen heeft, speciale verzoeken of behoefte aan persoonlijk contact, dan kan dat via de speciale onderwijslijn: 020-5705246.

Nieuwe doelgroepen

In 2015 is gestart met de voorbereiding van het educatiebeleidsplan volgens de BIS-periode. Hierop vooruitlopend is de focus al gelegd op doelgroepen waarvoor het VGM het verschil wil maken in toegankelijkheid: jeugd en jongvolwassen Amsterdammers, mindervaliden en ouderen.

 MAZARS
PS 3113/2016
MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Jeugd en jongvolwassen Amsterdammers

In 2015 is de positionering versterkt van de Vrijdagavonden, gericht op de jeugd en jongvolwassen Amsterdammers. De sterkte van cross mediale programmering is in 2015 vastgehouden: door andere kunstvormen laten we de impact zien van Vincent van Gogh op hedendaagse jonge talenten in de creatieve industrie. Het VGM zet sterker in op kwaliteit en innovatieve programmering door te focussen op negen grote avonden per jaar waarin toenemend en in co creatie met creatief talent en samenwerkingsverbanden programma's worden samengesteld. Vanaf januari 2016 wordt dit versterkt door een meer doelgroepgerichte marketingcampagne. Het VGM is gestart met kwantitatief en kwalitatief publieksonderzoek, om zo de effecten van veranderingen te toetsen.

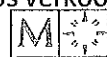
Met 8098 bezoekers was de Museumnacht, met daarin de pilot *Virtual Reality*, zeer succesvol.

Mindervalidenbeleid

Beleid wordt ingezet conform het goedgekeurde beleidsplan: de doelstelling van het Van Gogh Museum is om het gebouw en de collectie toegankelijk te maken voor mensen met mobiele, autieve of visuele beperking, anticiperend op nieuwe wetgeving naar aanleiding van het VN-verdrag 'Toegankelijkheid'. In maart 2015 is het programma 'Van Gogh op gevoel' gelanceerd, bedoeld voor blinden, slechtzienden en hun partners of vrienden, waarin ze samen via diverse zintuigen het Van Gogh Museum kunnen beleven. Wegens succes zijn er meer workshops toegevoegd aan dit programma. Er heeft een publieksonderzoek plaatsgevonden onder doven en slechthorenden, om helder te krijgen hoe we drempels voor fysieke en mentale toegankelijkheid kunnen slechten. Met ingang van 2016 is de vereniging Zonnebloem vaste partner van het VGM, op het gebied van toegankelijkheid.

Ouderen

Met subsidie van Lang Leve Kunst is in 2014 gestart met de opzet van 'Kunst maakt de mens', een programma waarmee het VGM en partners op het gebied van kunst, cultuur en welzijn Van Gogh toegankelijk maakt voor kwetsbare ouderen, daarmee bijdraagt aan hun welzijn en innoveert door sector overstijgende samenwerking. In 2015 is opgeleverd de workshop, logistiek plan, werving- & trainingsplan kunstenaar docenten. In juni heeft de perslancering plaatsgevonden. In september was er een uitbreiding met museum Kröller-Müller en Vincente te Nuenen, die als *hubs* in hun regio's met partners uit zorg/welzijn de workshop gaan aanbieden. In 2015 bereikte het VGM middels 17 workshops in totaal 253 ouderen. Ouderen en welzijn- en zorgpartners vragen om meer (willen meer ontdekken over Van Gogh en naar het museum). Hierop is gestart met de ontwikkeling vervolgmodes, wat moet resulteren in ontwikkelen van los verkoopbare bouwstenen.

MAZARS

05-31-15/2016

MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Als laatste is Dr. Marjolein Gysels bereid gevonden om onderzoek te doen naar effecten van kunstparticipatie met Van Gogh op ouderen. Hier is nog weinig onderzoek naar gedaan in Nederland: toont innovatie van VGM en levert bewijslast voor nieuwe partners en financiers.

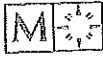
Consolidatie, actualisatie en educatie

Ook wordt gewerkt aan de consolidatie, actualisatie en educatie voor mensen die al benieuwd zijn naar het Van Gogh Museum. De volgende activiteiten zijn daarbij ondersteunend:

- Het door ontwikkelen van de multimediatour: sinds de lancering van de multimediatour in november 2014 is sprake van een stijging van 30% in de *pick-up rate*, naar gemiddeld 21% van de bezoekers. In november 2015 won MMT een Dutch Design Award.
- Publieksonderzoek naar nieuwe elementen in vaste collectieopstelling (gelanceerd november 2014): luisterbrieven, tijdlijn. Gestart met verbeteringen.
- Het uitbreiden van freelance pool rondleiders en museumdocenten: naar aanleiding van de toenemende vraag in aantal en talen. Er is reeds samenwerking gezocht met het Goethe Instituut en de British Council om de kwaliteit van native speakers te borgen.
- Een publieksonderzoek instellen naar het lezingenprogramma: waardoor in 2016 de programmering en de marketingcommunicatie ervan beter afgestemd kan worden op de behoeftes van het publiek.
- Het uitvoeren van pilots met inloopworkshoptechnieken: waardoor ook eerste (en vaak enige keer) bezoekers door zelf aan de slag te gaan een beklijvende ervaring wordt geboden. Dit kan ingezet worden door bijvoorbeeld inloopateliers open te stellen in de zomermaanden, en een tekenkar op zaal te openen in de herfstvakantie.

Online Touch Van Gogh

In 2015 is ook de app 'Touch Van Gogh' verder ontwikkeld. De app is uitgebreid met drie schilderijen, waaronder het net gerestaureerde *Veld met Irissen*. Dankzij deze restauratie is het technisch onderzoek naar dit schilderij toegankelijk geworden voor publiek. Dit schilderij is sinds 2015 zowel online als op zaal (in nieuwe vaste opstelling) te bewonderen. In juni 2015 kreeg de app *Touch Van Gogh* van de American Association of School Librarians (AASL) een prijs voor de *Best App for Teaching & Learning 2015* in de categorie Social Sciences. Dit is de vierde prijs voor de app.

 MAZARS
PS 3113/2016
MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.
Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

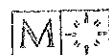
Bezoekersaantal 2015

Het geprognosticeerde aantal van 1,65 miljoen bezoekers voor 2015 werd overtroffen met de 1.908.744 bezoekers die uiteindelijk ons museum bezochten. Van januari tot en met september noteerde het VGM een groei van +12% ten opzichte van dezelfde periode in 2014. Maar de gerealiseerde aantallen na de opening van de tentoonstelling *Munch : Van Gogh* deden zelfs de meest positieve voorspellingen teniet. Ook het actief sturen op capaciteitsmanagement zorgde voor goede resultaten. Enkele highlights in de resultaten:

- Tijdens de tentoonstelling *Munch : Van Gogh* ontvingen we meer dan de helft meer bezoekers in vergelijking met dezelfde periode in het jaar ervoor. De tentoonstelling was zeer gunstig gepland in het dal seizoen, het surplus aan bezoekers dat voor de tentoonstelling kwam had in het voorjaar mogelijk niet in het VGM gepast.
- In week 44 (historisch de drukste week in het najaar) bereikten we een nieuw weekrecord én plafond: bijna 49.000 bezoekers.
- Vanaf de openingsweek van *Munch : Van Gogh* (in week 40) zijn 'hoogseizoen aantallen' van boven de 44.000 per week gerealiseerd, tot aan de week dat het toerisme in Amsterdam traditioneel terugviel (in week 46).
- Ook bijzonder is hoe de aantallen in de twee drukste weken van augustus (week 32 en 33) door het historische plafond heen braken. Bij een gelijke situatie ten opzichte van 2014 (openingstijden, beschikbare ruimte in het gebouw) kwamen 8% meer bezoekers. Dit is het resultaat van een optimale spreiding van bezoekers door het gebouw en over de dag tijdens alle openingsuren.

Het Van Gogh Museum in zijn omgeving

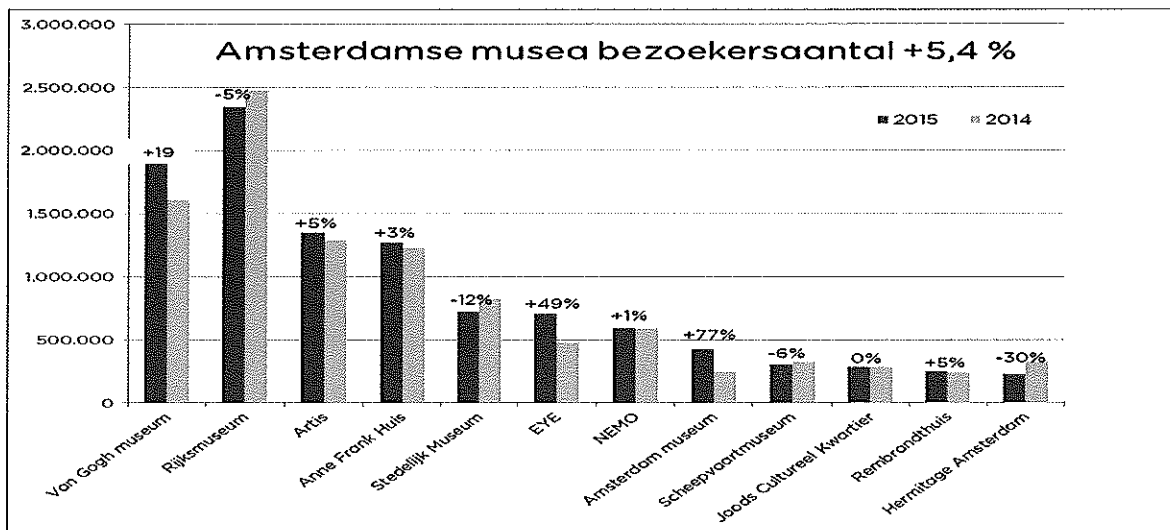
Ook in 2015 is de stad Amsterdam aanhoudend populair als bestemming voor buitenlandse toeristen en Nederlandse dagjesmensen. De toeristische pijlers van stad groeien gezamenlijk ruim +4% ten opzichte van 2014 en voor komend jaar zijn er geen aanwijzingen dat er een breuk komt in deze tendens; de stad doet het goed, ook in het internationale concurrentieveld. De verschillende pijlers noteren de volgende eindstand ten opzichte van 2014; Musea +5,4%, Attracties +2,3%, Schiphol +7,8% en Hotelovernachtingen +3,2%. Met de +18% groei in bezoekersaantallen overtreft het Van Gogh Museum deze resultaten ruimschoots. Het Amsterdam Museum en EYE hadden ook een bijzonder goed jaar. (respectievelijk +77% en +49%). De Hermitage en het Stedelijk Museum zijn de dalers ten opzichte van het voorgaande jaar (- 30% en -12%).

MAZARS

PS 31/3/2016

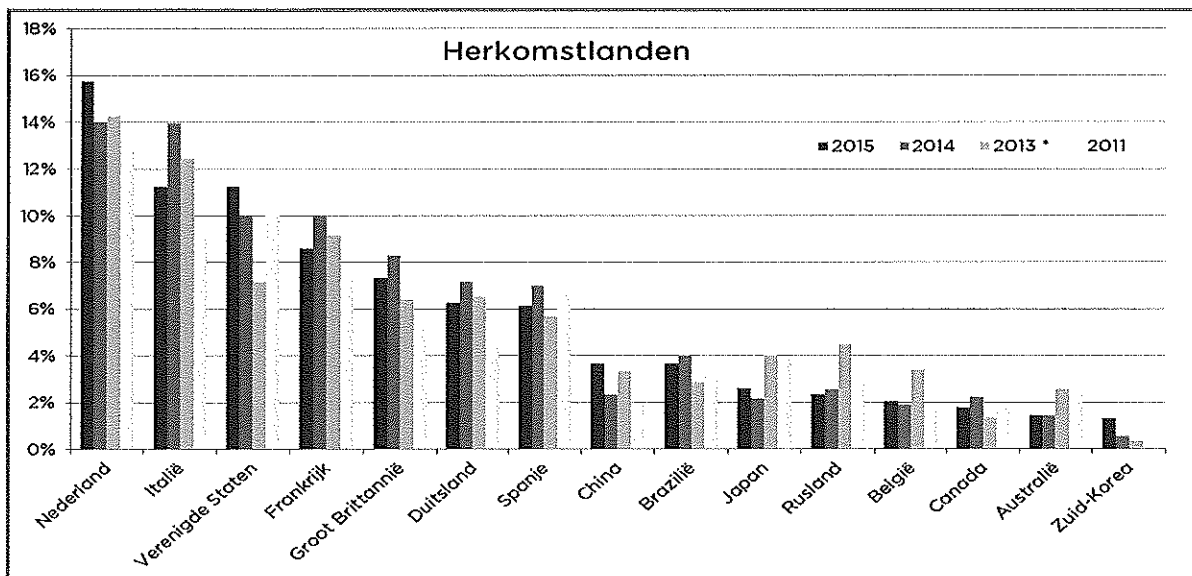
MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Figuur 1: Bezoekersaantallen Amsterdamse musea 2015 t.o.v. 2014 (bron: Toeristische Barometer)

Herkomst bezoekers

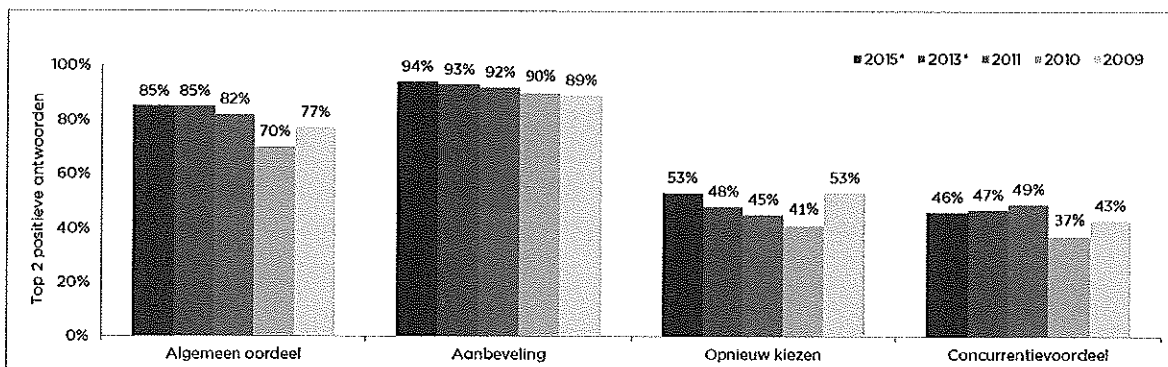
In 2015, met name tijdens de tentoonstelling *Munch : Van Gogh*, was het aandeel Nederlandse bezoekers hoog. Tot en met het derde kwartaal stegen nog bijna alle top 10-landen in aandeel, maar dat effect is door de stijging van Nederlandse bezoekers (27% aandeel in Q4) verdrongen. Alleen de opmars van de Chinezen zette door en Japan heroverte weer terrein op eerdere jaren. Grote nieuwkomer in dit overzicht is Zuid-Korea; zij stonden niet eerder in de top-15 en hebben Australië van zijn plek verdrongen.

Figuur 2: Top-15 herkomstlanden 2015 en eerder

Publiekswaardering

Ondanks het enorm drukke jaar en het grote aandeel Nederlandse bezoekers (die altijd kritischer zijn dan bezoekers uit andere landen), heeft het Van Gogh Museum de hoge TRI*M score¹ van 82 punten weten te handhaven (index voor bezoekerswaardering).

Figuur 3: De vier waarderingsaspecten van de TRI*M.

Ondernemerschap

Het Van Gogh Museum heeft ook in 2015 verder invulling gegeven aan cultureel ondernemerschap. De *Van Gogh Experience* zal in 2016 gelanceerd worden. Verder heeft bij VGME een strategische heroriëntatie plaatsgevonden, waarbij de strategie en de structuur onder de loep zijn genomen. Op dit moment is het aandeel van de retailactiviteiten nog 83%. Om de afhankelijkheid van retail te verminderen is het streven om dit over een aantal jaren terug te brengen naar 60%. Dit betekent dat de overige activiteiten op 40% dienen uit te komen. Te denken valt hierbij aan de opbrengsten uit de *Experience*, retailverkopen van business to business en van de webshop. Bij Professional Services Consultancy is recent een nieuw businessplan opgesteld, met een duidelijke focus op de dienstverlening en in welke markten we actief willen zijn. Tot slot zijn we actief bezig met het commercieel verhuren van ruimtes in het museum, en dan met name in de pas geopende ruimte van het nieuwe entreegebouw.

Eigen inkomstenpercentage

De totale baten bestaan voor 85% uit entreegelden, commerciële activiteiten en sponsoring. De subsidies die het museum van de Rijksoverheid ontvangt, maken 15% uit van de totale baten. Hiermee voldeed het VGM aan de eis van minimaal 17,5% aan eigen inkomsten.

Beleggingsbeleid

Het Van Gogh Museum voert een voorzichtig beleggingsbeleid, met een beleggingshorizon van vijf jaar. De doelstelling hiervan is vermogensbehoud. Op dit beleid is de OCW-regeling Beleggen en Belenen van toepassing, en de portefeuille wordt belegd door een vermogensbeheerder. Per 31 december 2015 bedroeg de beleggingsportefeuille € 4,6 mln. Dit bestaat uit € 1,5 mln obligaties, € 0,8 mln liquiditeiten en € 2,3 mln op deposito. Het rendement op de obligaties over 2015 kwam uit op -/- 0,63%. Door de gestegen rente in 2015 is de waarde van obligatieportefeuille gedaald. Over de deposito wordt een rente van 0,6% ontvangen tot een inleg van € 1,0 miljoen en 0,3% voor de bedragen boven de € 1,0 miljoen. Het totale rendement op de portefeuille was 0,18% negatief.

Rechtspersonen

Stichting Van Gogh Museum heeft een 100% belang in Van Gogh Museum Enterprises B.V. (hierna: VGME I) en Van Gogh Museum Enterprises II B.V. (hierna: VGME II). Daarnaast heeft de stichting een belang van 50% in PP10 B.V. Verder is in 2015 de Meet Vincent Van Gogh Experience B.V. opgericht. Hierin heeft VGME een belang van 60%. De andere 40% zijn voor Artcomm B.V. VGME I is verantwoordelijk voor de commerciële activiteiten en exploiteert onder andere de winkel in het museum. VGME II heeft geen economische activiteiten. VGME II is eind 2011 opgericht vanwege een fiscale herstructurering en bevat de winstgerechtigheid van VGME I. PP10 B.V. is een samenwerking met het Rijksmuseum op het gebied van beveiliging. De Meet Vincent Van Gogh Experience B.V. is opgericht voor de ontwikkeling en het uitrollen van de *Experience*.

Publicaties

2015 was een rijk jaar voor de afdeling Publicaties. Hierna volgen de verschillende publicaties, met een korte toelichting.

Wetenschappelijke publicaties

Op het gebied van De Mesdag Collectie is het in 2014 afgeronde onderzoek, naar de diverse rollen die H.W. Mesdag in de kunstwereld van zijn tijd speelde, gepubliceerd in het boek: *H.W. Mesdag: kunstenaar – verzamelaar – entrepreneur*. Dit boek ontstond uit een samenwerkingsverband tussen het Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis (RKD) in Den Haag en het Van Gogh Museum en De Mesdag Collectie. De lancering van het boek werd gekoppeld aan het Haagse Mesdagjaar 2015 en een wetenschappelijk symposium.

 MAZARS
PS 3113/2016
MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Van Gogh Europe

In het kader van het samenwerkingsverband *Van Gogh Europe* werd in samenwerking met uitgeverij Rubinstein *De Grote Van Gogh Atlas* ontwikkeld, geschreven door René van Blerk en Nienke Denekamp, in samenwerking met Teio Meedendorp. Het rijk geïllustreerde reisboek beschrijft alle plaatsen waar Van Gogh woonde en werkte. Het kreeg veel aandacht, had een succesvolle verkoop in de Nederlandse boekhandel (7000 boeken in twee maanden) en kreeg een vermelding in de NRC Boeken top-10. De lancering vond plaats op de 125^e sterfdag van Van Gogh, in Auvers-sur-Oise.

Nieuwe museum souvenirgids

Met de opening van de Nieuwe Entree ontwikkelde de afdeling Publicaties, in samenwerking met Van Gogh Museum Enterprises, een nieuwe museum souvenirgids in elf talen (onder andere in het Arabisch, Russisch, Chinees, Japans en Portugees) over het leven en werk van Van Gogh. Met deze gids is voor het eerst een museumgids in een Arabische vertaling in de winkel verkrijgbaar.

Kinderboek

Bij de tentoonstelling *Munch : Van Gogh* maakte René van Blerk (VGM Educator) in samenwerking met illustrator Erik Kriek het kinderboek *Een prachtige dag*. Het verscheen in het Nederlands, Engels en Noors en werd gemaakt in samenwerking met het Munch Museum in Oslo.

Tentoonstellingscatalogi

Bij de tentoonstelling *When I Give, I Give Myself* verscheen een boek (in een Nederlandse en een Engelse editie) waarin de 23 deelnemende kunstenaars, schrijvers en hun werk werden gepresenteerd door kunstcriticus Hans den Hartog Jager.

De succesvolle *Munch : Van Gogh*-catalogus, geschreven door de drie conservatoren Maite van Dijk, Leo Jansen en Magne Bruteig, in samenwerking met het Munch Museum in Oslo, werd uitgegeven door uitgeverij Mercatorfonds in Brussel in vier co-edities: Nederlands, Engels (gedistribueerd via Yale University Press), Noors en Frans (gedistribueerd via Actes Sud). Tijdens de tentoonstelling in Amsterdam werd het recordaantal van 15.500 boeken verkocht. Internationaal en in Oslo werden circa 10.000 boeken verkocht. Op dit moment zijn er inmiddels meer dan 30.000 exemplaren verkocht.

VGM-Publicaties in vertaling

De Grote Van Gogh Atlas verscheen in december in het Chinees bij PHEI (Publishing House of Electronics Industry), Beijing. Vertalingen in het Japans en Koreaans zijn in voorbereiding. De *Van Gogh brieven* verschenen in het Frans bij uitgeverij Actes Sud, Arles, en in het Turks bij uitgeverij Yapi Kredi in Istanbul. Vertalingen in het Duits, Japans, Arabisch en Chinees zijn in voorbereiding.

De *Vincent*-strip van Barbara Stok werd ter gelegenheid van het Van Gogh-jaar door uitgeverij Nijgh en Van Ditmar in een hardcovereditie uitgebracht voor de Nederlandse markt. Het stripboek verscheen in een Tsjechische vertaling bij uitgeverij Mladá Fronta in Praag, in een Deense vertaling bij uitgeverij Turbine in Aarhus, en in een Franse vertaling bij uitgeverij EP Media in Genève.

VGME-boekwinkel

Tijdens de tentoonstelling *Munch : Van Gogh* opende VGME in de nieuwe entreehal een zeer succesvol nieuw boekenverkooppunt.

Digitalisering VGM-boeken

Voor 2016 en 2017 wordt gewerkt aan de digitalisering van bestaande VGM-publicaties (1973-2013) en toekomstige digitale VGM-publicaties. Deze worden aangeboden via de museumwebsite.

Digitalisering

Voor het Van Gogh Museum is digitalisering heel belangrijk. In 2015 is fase twee van de nieuwe website ontwikkeld. Het museum wil daarmee een breder publiek bereiken, de klantenbinding verhogen en commerciële activiteiten gericht inzetten. Daarnaast is recent de nieuwe prentenwebsite gelanceerd. Het Digital Asset Management Systeem wordt volgend jaar volledig operationeel. Dit systeem maakt het mogelijk om de collectie digitaal te ontsluiten, zowel voor medewerkers om ermee te werken als voor geïnteresseerden van buiten het museum. Een significant deel van de collectie is inmiddels digitaal ontsloten en toegankelijk voor publiek.

Toekomst

In 2016 zal er verder worden geïnvesteerd in de Experience, zal er naar verwachting begonnen worden met de renovatie van het pand aan de Gabriel Metsustraat 8 en wordt het businessplan voor Museumplein 4 opgeleverd. Daarnaast worden er meerdere prachtige tentoonstellingen georganiseerd in zowel het VGM als in DMC.

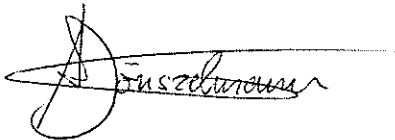
In 2016 zal een heel jaar de Nieuwe Entree en de Kurokawavleugel open zijn en is de verwachting dat de personeelsbezetting dientengevolge zal gaan stijgen. Ook ligt er bij VGME een mooie uitdaging om te groeien en de inkomstenmix verder te diversifiëren. Als laatste hopen we ook in 2016 weer bijzondere aankopen te mogen doen om zodoende de collectie verder uit te breiden.

Aldus vastgesteld 15 maart 2016

A.C. Rüger, algemeen directeur

A. Dönszelmann, zakelijk directeur

JAARVERSLAG RAAD VAN TOEZICHT VAN GOGH MUSEUM 2015

Het Van Gogh Museum had in 2015 wel een heel een bijzonder jaar met vele hoogtepunten en er viel dus ook veel te vieren. Niet voor niets was het thema van dat jaar: *inspiratie*.

Zo werd de bouw van de nieuwe entree aan het Museumplein op tijd en binnen budget afgerond in samenwerking met het Rijksvastgoedbedrijf. Daarnaast kon het museum een nieuw restauratieatelier in gebruik nemen.

Ook vond de zeer succesvolle tentoonstelling *Munch: Van Gogh* plaats. Dankzij al die inspanningen was het bezoekersaantal ongekend hoog: het museum ontving 1,9 miljoen bezoekers. Een recordjaar voor het Van Gogh Museum en ook de best bezochte tentoonstelling in 2015 van Nederland.

Zoveel hoogtepunten kunnen alleen gerealiseerd worden door de bijdrage van velen.

De Raad van Toezicht bedankt daarom de Vincent van Gogh Stichting, de directie en alle medewerkers van het museum. Ook werd het museum zeer gesteund door zowel de gemeentelijke als de rijksoverheid.

De grote omvang van de activiteiten van 2015, vooral de bouw en opening van de Nieuwe Entree en de tentoonstelling *Munch: Van Gogh* betekende ook grote financiële uitdagingen voor het museum. Deze ambitieuze projecten konden alleen gerealiseerd worden door de genereuze financiële steun van vele externe partijen.

De Raad wil dan ook graag haar grote dank uitspreken aan alle sponsors en donateurs voor hun bijdragen. Wij hopen om ook in het komende jaar de warme relatie met alle steungevers voort te kunnen zetten.

Het museum heeft een breder veld aan belanghebbenden dan ooit en er zijn dan ook vele nieuwe samenwerkingsrelaties ontstaan.

Het was een genoegen voor de Raad van Toezicht om de directie te steunen en adviseren bij het ontwikkelen en onderhouden van die relaties.

Impliciet heeft het museum met het realiseren van deze successen aan deze belanghebbenden verantwoording afgelegd.

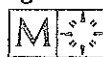
De complexiteit aan taken en verantwoordelijkheden enerzijds en de diversiteit in belanghebbenden anderzijds is dit jaar expliciet onderwerp van gesprek geweest binnen de Raad van Toezicht.

Op basis van de inmiddels goed ontwikkelde monitoring instrumenten die de directie beschikbaar maakt, kon de Raad de voortgang op de verschillende dossiers goed volgen.

Tegelijkertijd werd ook geconstateerd dat de taken van het museum en de staf steeds diverser worden. De missie van het museum is immers *zoveel mogelijk mensen te verrijken en te inspireren*.

Dat betekent dat er niet meer kan worden volstaan met een optimalisering van het gebouw en het gebruik ervan. Gegeven de omvang en de kwetsbaarheid van de collectie is het ook niet mogelijk om aan alle verzoeken om werken van het Van Gogh Museum uit te lenen, te voldoen.

Het museum heeft zijn grenzen op deze punten misschien wel zo ongeveer bereikt, wanneer er wordt geredeneerd vanuit een klassieke benadering.

MAZARS

PS 31/3/2016

MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Maar behalve de collectie speelt ook de persoon Vincent van Gogh een cruciale rol bij de activiteiten en het imago van het museum. Zijn werk en levensverhaal bevatten een bijzondere emotionele dimensie die een breed (inter)nationaal publiek steeds opnieuw raakt en inspireert. Een aspect dat maar weinig andere musea op een dusdanig geconcentreerde wijze kennen.

Dat betekent dat het museum nieuwe wegen moet bewandelen.

De Raad waardeert op dit punt de creativiteit van de directie en de staf van het museum.

De keuze om de grote collectie prenten digitaal beschikbaar te maken, lijkt simpel en voor de hand liggend. De naar de mening van de Raad terechte keuze voor een kwalitatief zeer hoge aanpak, is echter ook kostbaar.

Ook de ontwikkeling van een Van Gogh Experience die in eerste instantie in Azië gelanceerd zal worden komend jaar is een goed besluit.

In deze belevingswereld in de vorm van een 'multi-sensory' drie dimensionele presentatie die geen originele werken uit de collectie bevat, zal de bezoeker in de voetsporen van Van Gogh kunnen stappen.

Door deze reizende presentatie kunnen wereldwijd meer geïnteresseerden van het leven en werk van Van Gogh kennis nemen.

Maar de Raad realiseert zich, dat dit type ontwikkeling een claim legt op een verder te ontwikkelen professionaliteit van de medewerkers. Daarnaast moet hiertoe met nieuwe partners samengewerkt worden en zullen er hele andere financiële risico's genomen moeten worden. Grotere risico's ook, dan voorheen in het museum gebruikelijk was.

De Raad heeft dan ook besloten mede naar aanleiding van haar zelfevaluatie, samen met de directie te gaan werken aan een nieuwe vorm van risico management en -beheersing.

De Raad constateert samen met de directie met enige teleurstelling dat de maatschappelijke discussie over het ondernemen door de culturele sector nog niet heeft geleid tot meer helderheid in het denken over de beschikbaarheid van werkkapitaal, al dan niet aanvaardbare risico's e.d. Het blijft individueel pionieren door de verschillende instellingen zolang ook de overheid niet meer helderheid verschaft. De Raad beschouwt dit als een belangrijke beperkende randvoorwaarde voor nieuwe initiatieven.

De Raad heeft in het kader van de genoemde ontwikkelingen ook expliciet aandacht besteed aan de set van competenties die nodig is om de directie op al deze vlakken goed van advies te kunnen dienen.

Daarbij kwam ook aan de orde, of kennis van de Aziatische markt in de Raad aanwezig zou moeten zijn. De Raad heeft echter vooralsnog besloten dat indien nodig ad hoc expertise kan worden gezocht.

Tenslotte moet vermeld worden dat de Raad in haar werkwijze dankbaar gebruik heeft kunnen maken van de negen principes van Governance Code Cultuur.

In de Bijlage is vermeld op welke wijze dat is gebeurd.

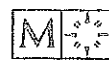
 MAZARS
PS 31/03/2016
MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Tenslotte past het om op deze plek een woord van dank uit te spreken aan alle medewerkers van het museum. Zonder hun inspanningen had 2015 nooit zo'n succesvol jaar voor het Van Gogh Museum kunnen zijn.

Raad van Toezicht Van Gogh Museum, februari 2015

Bijlage: de negen principes van de Governance Code Cultuur

MAZARS

DS 3113/2016

MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Bijlage Jaarverslag Raad van Toezicht Van Gogh Museum 2015

De 9 principes van Governance Code Cultuur

(1) Het bestuur is verantwoordelijk voor het in acht nemen van de Governance Code Cultuur

- De RvT en de tweehoofdige directie van het VGM passen de hernieuwde Governance Code Cultuur (hierna: Code) sinds 2013 toe en maken dit ook kenbaar in het jaarverslag en de jaarrekening.
- De algemeen directeur heeft ook input geleverd voor deze nieuwe code.
- De toepassing van de principes van deze code sluit aan bij de doelstelling, aard en omvang van het museum.
- De Raad van Toezicht heeft deze code in een raadsvergadering geagendeerd in 2013 en bekeken of er verbeteringen wenselijk waren.

(2) Het bestuur kiest het besturingsmodel van de organisatie bewust

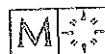
- Het VGM heeft sinds de verzelfstandiging van het museum in 1995 een Raad van Toezicht model en handhaaft dit besturingsmodel bewust.
- De statuten van het VGM zijn in lijn met de code en behoeven derhalve ook geen statutenwijziging.

(3) Het bestuur is verantwoordelijk voor de organisatie. Het bestuur is in-en extern duidelijk over de taken, bevoegdheden en werkwijze.

- In 2014 is er een Directiereglement opgesteld en goedgekeurd door de Raad van Toezicht.
- De Directieleden vergaderen minimaal een maal per week voorbereid door de directiesecretaris.
- De Directie vergadert eens in de twee weken met het Management Team. De besluiten worden vastgelegd door de directiesecretaris in de notulen en gepubliceerd op het intranet.
- De Directie vergadert minimaal vier keer per jaar met de Ondernemingsraad.
- De Directie vergadert minimaal vier keer per jaar met de Raad van Toezicht. In de statuten is vastgelegd welke besluiten er goedkeuring behoeven van de Raad van Toezicht. Deze besluiten worden door de secretaris vastgelegd in de notulen.
- Op de website van het museum worden de organisatiestructuur, samenstelling directie en management, samenstelling Raad van Toezicht, ANBI status, Strategisch Plan, Jaarrekening en Jaarverslagen gepubliceerd.

(4) De Raad van Toezicht stelt rechtpositie en bezoldiging van het bestuur zorgvuldig vast en is hierover zo open mogelijk.

- De bezoldiging van beide directeuren wordt toegelicht volgens de richtlijnen van de Wet Normering Topinkomens. Beide directieleden hebben een contract voor onbepaalde tijd.

MAZARS

PS 3113/2016

MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

- Het bezoldigingsbeleid ten aanzien van de Directie wordt gemeld op de website van het museum.
- De hoogte van de bezoldiging van de Directie wordt gemeld in de jaarrekening.

(5) De Raad van Toezicht legt zijn taken, verantwoordelijkheden en werkwijze vast en handelt daarnaar.

- In 2014 is er een Raad van Toezicht Reglement opgesteld en goedgekeurd door de Raad van Toezicht.
- Een verslag van de activiteiten van de Raad van Toezicht maakt deel uit van het Jaarverslag en de Jaarrekening van het museum.
- De Raad van Toezicht vergadert minimaal vier keer per jaar plenair. De financiële commissie, de Audit Commissie, komt vaker bijeen.
- In 2015 is na de voltooiing van de bouw van de nieuwe entree, de Bouwcommissie opgeheven.
- Een lid van de Raad van Toezicht woont vergaderingen met de OR bij. Miv 2016 is een van de leden van de RvT expliciet belast met de relatie met de medezeggenschap.
- De Raad van Toezicht heeft zichzelf in 2015 voor het eerst met externe ondersteuning geëvalueerd. De directie en de voorzitter van de OR hebben daarbij ook input geleverd.
- De voorzitter van de Raad van Toezicht heeft met beide directieleden een maal per jaar een planningsgesprek, een 'midterm' gesprek en een beoordelingsgesprek. Bij het beoordelingsgesprek werd in 2015 voor het eerst gebruik gemaakt van een 360 instrument. Naast de RvT zelf, gaven de staf en de voorzitter van de OR input.
- De Directieleden hebben naast de plenaire vergaderingen contact met de individuele leden die hen in voorkomende gevallen gevraagd en ongevraagd adviseren.

(6) De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor zijn samenstelling: hij waarborgt deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid.

- *Trude Maas Brouwer (voorzitter)*

einde 1° termijn: 2012

einde 2° termijn: 09/2016

(competenties: Link with national politics, Link with corporate world.)

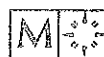
- *Peter Tieleman (voorzitter Auditcommissie)*

einde 1° termijn: 2013

einde 2° termijn: 10/2017

(competenties: Financial, Riskmanagement)

- *Gary Tinterow*

MAZARS

PS 3113/2016

MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

einde 1 termijn: 01/2018

(competenties: Museum management, Content expert, Fundraising)

- *Joanne Kellermann*

einde 1^e termijn: 2014

einde 2^e termijn: 05/2018

(competenties Law, Public governance expert)

- *Hein van Beuningen (lid Auditcommissie)*

einde 1^e termijn: 11/2016

(competenties: Financial, Strategy development)

- *Jaap Winter*

einde 1^e termijn: 09/2019

(competenties: Management Public Organisaton, Link to university, Governance)

- Het schema van benoemingen van de leden wordt iedere raadsvergadering bij de stukken gevoegd.
- De Raad van Toezicht bestaat uit zes leden, statutair zijn zeven leden toegestaan. De zittingstermijn voor de leden is tweemaal een periode van vier jaar. Herbenoeming vindt plaats na overweging gelet op actuele omstandigheden en op de profielschets.
- Bij iedere nieuwe benoeming wordt de profielschets van de Raad van Toezicht besproken. Elk lid kan het beleid en de risico's op hoofdlijnen beoordelen en heeft daarnaast enkele specifieke deskundigheden en/of netwerken. Uitgangspunt is altijd 'waar het museum behoefte aan heeft'.
- Met ingang van 2016 zullen vacante posities in de Raad ook openbaar gemaakt worden.
- De profielschets en samenstelling van de Raad van Toezicht is ook te vinden op de website van het museum.

(7) De Raad van Toezicht geeft tevoren aan welke inzet van de leden wordt verwacht en welke eventuele vergoeding daar tegenover staat.

- De leden ontvangen geen beloning voor hun werkzaamheden..
- Het VGM draagt zorg voor ondersteuning voor de Raad van Toezicht, dit gebeurt door de directiesecretaris van het VGM.
- De voorzitter bereidt met de secretaris van de Raad de agenda voor, leidt de vergaderingen, zorgt voor juiste informatievoorziening en voor een zorgvuldige besluitvorming en ziet toe op het functioneren van de Raad.

(8) Toezichthouders en bestuurders vermijden elke vorm van belangenverstremgeling. De Raad van Toezicht ziet hier op toe.

- Het jaarverslag en de website van het museum vermelden de nevenfuncties van de directieleden, niet die van de Raad van Toezicht leden. In voorkomende gevallen raadplegen leden van de Raad de voorzitter.

 MAZARS
PS 311312016

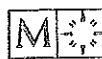
MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

- De directieleden raadplegen de voorzitter van de Raad van Toezicht bij het aangaan van nevenfuncties.
- Ieder lid heeft een onafhankelijke en kritische bijdrage aan de besluitvorming. De Raad van Toezicht heeft zich vergewist van de onafhankelijkheid van zijn leden. De Raad van Toezicht is ingevolge de statuten en het RvT Reglement verantwoordelijk over hoe de instelling met tegenstrijdige belangen omgaat.

(9) Het bestuur is verantwoordelijk voor financieel beleid en risicobeheer door sluitende interne procedures en externe controle.

- De Directie en het hoofd Kwaliteit & Business Control zijn verantwoordelijk voor het opstellen van de jaarrekening, begroting en maandelijkse financiële rapportages. De Auditcommissie van de Raad van Toezicht, ziet in eerste instantie toe dat dit volgens de afgesproken normen gebeurt.
- Na voorbespreking in de Auditcommissie wordt dit plenair in de Raadsvergadering besproken en zo nodig goedgekeurd.
- De Raad van Toezicht heeft in 2014 na advies van de directie de externe accountant Mazars benoemd.
- Met de accountant worden de jaarrekening en andere financiële aspecten besproken. Deze worden vastgelegd in de managementrapportage waarbij de directeur commentaar levert op de bevindingen.

MAZARS

PS 3113 12016

MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

GECONSOLIDEERDE JAARREKENING 2015

Geconsolideerde balans per 31 december 2015

Geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2015

Geconsolideerd kasstroomoverzicht 2015

Geconsolideerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2015

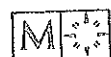
Toelichting op de geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2015

 MAZARS
PS 31/12/2016
MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

1 GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2015

	31 december 2015		31 december 2014	
	€	€	€	€
ACTIVA				
Vaste activa				
Immateriële vaste activa	(1)			
Merkenrecht		141.690		205.462
Materiële vaste activa	(2)			
Gebouwen en -terreinen		7.921.674		8.005.779
Bedrijfsinstallaties		831.257		892.156
Inventaris		3.419.863		2.547.432
Vervoermiddelen		19.785		10.216
Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering		1.545.162		-
		<u>13.737.741</u>		<u>11.455.583</u>
Vlottende activa				
Voorraden	(3)			
		2.307.629		2.823.997
Vorderingen	(4)			
Debiteuren		1.539.936		2.534.502
Belastingen en premies		2.302.603		198.844
Overlopende activa		5.119.372		2.414.980
		<u>8.961.911</u>		<u>5.148.326</u>
Effecten	(5)			
		1.533.193		2.836.506
Liquide middelen	(6)			
		39.268.857		20.791.879
		<u>52.071.590</u>		<u>31.600.708</u>
		<u>65.951.021</u>		<u>43.261.753</u>

MAZARS
PS 3113 12016

MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

	31 december 2015		31 december 2014	
	€	€	€	€
PASSIVA				
Groepsvermogen	(7)	18.968.864		16.867.141
Aandeel van derden in het groepsvermogen		-218.529		-
Aankoopfonds	(8)	10.848.561		9.976.078
Vorzieningen	(9)	2.067.007		1.770.243
Langlopende schulden	(10)	4.684.890		852.594
Kortlopende schulden	(11)			
Aflossingsverplichtingen langlopende schulden		1.160.000		-
Crediteuren		5.387.798		3.696.286
Te betalen aan Rijksvastgoedbedrijf inzake Nieuwe Entree		17.854.229		6.877.799
Belastingen en premies		783.181		782.350
Overlopende passiva		4.415.020		2.439.262
		<u>29.600.228</u>		<u>13.795.697</u>

65.951.021

43.261.753

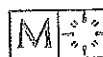
 MAZARS

MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

2 GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2015

	Realisatie 2015	Realisatie 2014
	€	€
Baten		
Directe opbrengsten	(12) 29.967.107	20.946.613
Indirecte opbrengsten	(13) 13.398.067	11.445.446
Subsidies OC&W	(14) 7.909.197	7.906.119
Overige subsidies en bijdragen	(15) 2.840.403	2.893.854
Som der baten	54.114.774	43.192.032
Lasten		
Salarissen en inhuur	(16) 18.677.220	15.699.813
Overige personeelslasten	(17) 1.261.493	151.581
Afschrijvingen immateriële vaste activa	63.772	73.286
Afschrijvingen materiële vaste activa	3.108.773	2.784.986
Overige bedrijfslasten	(18) 23.479.830	17.818.975
Saldo rentebaten- en lasten	-77.894	-188.873
Som der lasten	46.513.194	36.339.768
Saldo voor belastingen	7.601.580	6.852.264
Vennootschapsbelasting	(19) 557	-
Saldo na belastingen	7.602.137	6.852.264
Mutatie aankoopfonds	(20) -947.483	-413.338
Aandeel van derden in het groepsresultaat	(21) 218.569	-
Saldo na belastingen	6.873.223	6.438.926

MAZARS

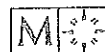
PS 311312016

MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

3 GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT 2015 VOLGENS DE INDIRECTE METHODE

I Kasstroom uit operationele activiteiten	2015:	2014:
Exploitatieresultaat	€ 6.873.223	6.438.926
Afschrijvingen	€ 3.174.545	2.858.272
Mutatie voorzieningen	€ 296.764	278.636
Mutatie voorraden	€ 516.368	262.300
Mutatie vorderingen	-€ 4.002.126	397.216
Mutatie kortlopende schulden	€ 5.016.642	-553.712
Mutatie effectenportfeuille	€ 1.303.313	629.618
Totaal	€ 13.178.729	€ 10.311.256
II Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings in vaste activa	-€ 5.392.930	-1.596.078
Totaal	-€ 5.392.930	-€ 1.596.078
III Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Mutatie eigen vermogen	-€ 4.990.029	-248.149
Mutatie langlopende schulden	€ 3.832.295	-341.038
Mutatie aankoopfonds	€ 872.483	413.339
Mutatie vooruitontvangen inzake		
Nieuwe Entree	-€ 6.877.799	4.286.548
Mutatie Rijksvastgoedbedrijf inzake		
Nieuwe Entree	€ 17.854.229	0
Totaal	€ 10.691.179	€ 4.110.700
Mutatie liquide middelen (I-II+III)	€ 18.476.978	€ 12.825.878
<i>Controle</i>		
Liquide middelen ultimo december	€ 20.791.879	7.965.901
Liquide middelen ultimo december	€ 39.268.857	20.791.879
Verschil	€ 18.476.978	€ 12.825.978

MAZARS

PS 3113/2016

MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

3 GECONSOLIDEERDE GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

ALGEMEEN

In de geconsolideerde jaarrekening zijn de financiële gegevens opgenomen van de Stichting Van Gogh Museum, gevestigd te Amsterdam, en de daarmee verbonden entiteiten:

- * Van Gogh Museum Enterprises B.V. (100%)
- * Van Gogh Museum Enterprises II B.V. (100%)
- * PP10 B.V. (50% proportioneel geconsolideerd)
- * Meet Vincent Van Gogh Experience B.V. (60%, integraal geconsolideerd).

De balansposten en de posten uit de exploitatierekening van de onderling verbonden entiteiten zijn in de consolidatie betrokken, waarbij de onderlinge verhoudingen en transacties zijn geëlimineerd. PP10 B.V. is volgens de methode van proportionele consolidatie opgenomen in deze cijfers.

Richtlijnen voor de verslaggeving

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de verslaggevingseisen zoals vastgelegd in het 'Handboek verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2013-2016' van het Ministerie van OC&W, waaronder begrepen de wettelijke bepalingen van titel 9 Boek 2 BW en RJ 640 van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving.

Vreemde valuta

Activa en passiva luidend in vreemde valuta zijn gewaardeerd tegen koersen per balansdatum. Transacties in vreemde valuta zijn omgerekend tegen de koers op transactiedatum. Koersverschillen worden ten gunste dan wel ten laste van de exploitatierekening gebracht.

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva zijn gebaseerd op historische kosten. Voor zover niet anders vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen de nominale waarde.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa wordt gewaardeerd tegen aanschafprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de aanschafprijs.

Materiële vaste activa

De waardering van materiële vaste activa vindt plaats tegen de aanschafprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de aanschafprijs.

MAZARS
MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Financiële vaste activa

De deelnemingen in groepsmaatschappijen in de enkelvoudige jaarrekening worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, indien nodig onder aftrek van een voorziening.
Leningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Vorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen een vaste verrekenprijs. Deze wordt periodiek bepaald op basis van de inkoopprijs, aangevuld met een opslag voor ontwerp- en transportkosten. Voorts wordt indien nodig een voorziening voor incurrantheid gevormd.

Het onderhanden werk betreft de kosten en opbrengsten van tentoonstellingen die geheel of gedeeltelijk in toekomstige verslagjaren plaatsvinden. In de situatie dat een tentoonstelling start in het verslagjaar en eindigt in het jaar volgend op het verslagjaar, worden zowel de met deze tentoonstelling verbonden kosten als de op deze tentoonstelling betrekking hebbende opbrengsten (met name sponsor opbrengsten of opbrengsten 'cost-sharing') naar tijdsgelang toegerekend aan de betreffende verslagjaren.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd op nominale waarde, onder aftrek van een voorziening voor mogelijke oninbaarheid.

Effecten

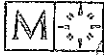
Effecten worden gewaardeerd tegen actuele waarde (koerswaarde op balansdatum).

Aankoopfonds

Het aankoopfonds betreft de jaarlijkse mutatie van ontvangen en uitgegeven gelden met betrekking tot kunst aankopen. Indien er op jaarbasis meer wordt ontvangen dan uitgegeven, neemt het aankoopfonds toe. Indien minder wordt ontvangen dan uitgegeven, neemt het aankoopfonds af.

Voorzieningen

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De overige voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

 MAZARS
08 317372016
MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.
Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Langlopende schulden

De van het Ministerie OCW ontvangen investeringssubsidies ten behoeve van de aanschaf van materiële vaste activa worden gerubriceerd onder de post 'langlopende schulden'. Jaarlijks vindt ten gunste van de exploitatierekening een vrijval plaats met een omvang die gelijk is aan de afschrijvingskosten gemoeid met de materiële vaste activa die aangeschaft zijn met de betreffende investeringssubsidies. Daarnaast zijn in 2015 twee langlopende leningen afgesloten met de Rabobank. Deze leningen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

GRONDSLAGEN VOOR RESULTAATBEPALING

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten en de lasten over het verslagjaar, met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen voor waardering. De baten en lasten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben, ongeacht of zij tot ontvangsten of uitgaven in het betreffende verslagjaar hebben geleid.

Winsten worden slecht genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's, die hun oorsprong vinden in het verslagjaar, worden in de jaarrekening verwerkt indien zij bekend zijn op het moment van opmaken van de jaarrekening.

Aankopen

Conform de bepalingen uit het 'Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Musea' worden alle transacties inzake de aankoop van kunstwerken verantwoord via de exploitatierekening. Het verschil tussen de kosten verbonden met de aanschaf van kunstwerken en de hiervoor bestemde (zowel in specifieke als in algemene zin) opbrengsten wordt afzonderlijk verantwoord in de exploitatierekening.

Netto-omzet

Onder netto-omzet wordt verstaan de opbrengst van de in het verslagjaar geleverde goederen en verleende diensten onder aftrek van kortingen en de over de omzet geheven belastingen.

Opbrengsten voortvloeiend uit de verkoop van goederen worden verantwoord op het moment dat alle belangrijke rechten op economische voordelen alsmede alle belangrijke risico's zijn overgegaan op de koper. De kostprijs van deze goederen wordt aan dezelfde periode toegerekend.

 MAZARS
PS 311312016
MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.
Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Kostprijs van de omzet

Onder de kostprijs van de omzet wordt verstaan de directe aan de geleverde goederen en diensten toe te rekenen lasten. Hieronder is voorts begrepen een mutatie in de afwaardering wegens incourantheid van de voorraden. De directe inkoopkosten zijn inclusief de getroffen voorziening op voorraden.

Personeelslasten

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst- en verliesrekening voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers respectievelijk de belastingautoriteit. Pensioenregelingen worden verwerkt volgens de verplichtingenbenadering. De over het verslagjaar verschuldigde premie wordt als last verantwoord.

Afschrijvingen immateriële en materiële vaste activa

Immateriële en materiële vaste activa worden vanaf het moment van gereedheid voor ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief.

Aandeel in het resultaat van deelnemingen

Het verlies deelneming betreft het 40% aandeel van onze partner Artcomm in de joint-venture Meet Vincent Van Gogh Experience B.V.

 MAZARS
PS 31/3/2016
MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

4 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2015

ACTIVA

VASTE ACTIVA

1. Immateriële vaste activa

	<u>Merkenrecht</u>
	€
<i>Boekwaarde per 1 januari 2015</i>	
Verkrijgingsprijs	590.196
Cumulatieve afschrijvingen en overige waardeverminderingen	-384.734
	<u>205.462</u>
<i>Mutaties</i>	
Afschrijvingen	-63.772
	<u>-63.772</u>
<i>Boekwaarde per 31 december 2015</i>	
Verkrijgingsprijs	590.196
Cumulatieve afschrijvingen en overige waardeverminderingen	-448.506
	<u>141.690</u>
<i>Afschrijvingspercentages</i>	%
Merkenrecht	20

2. Materiële vaste activa

	Gebouwen en - terreinen	Bedrijfsinstallaties	Inventaris	Vervoer- middelen	Vaste bedrijfs- middelen in uitvoering	Totaal
	€	€	€	€	€	€
<i>Boekwaarde per 1 januari 2015</i>						
Aanschaffingswaarde	22.541.371	3.409.803	10.583.588	63.093	-	36.597.855
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-14.535.592	-2.382.218	-8.171.584	-52.877	-	-25.142.271
	<u>8.005.779</u>	<u>1.027.585</u>	<u>2.412.004</u>	<u>10.216</u>	<u>-</u>	<u>11.455.584</u>
<i>Mutaties</i>						
Investerings	1.575.515	180.925	2.058.508	25.530	1.552.452	5.392.930
Desinvesterings	-	-	-	-10.217	-	-10.217
Afschrijvingen	-1.659.620	-377.253	-1.050.649	-5.744	-7.290	-3.100.556
	<u>-84.105</u>	<u>-196.328</u>	<u>1.007.859</u>	<u>9.569</u>	<u>1.545.162</u>	<u>2.282.157</u>
<i>Boekwaarde per 31 december 2015</i>						
Aanschaffingswaarde	24.116.886	3.590.728	12.642.096	78.406	1.552.452	41.980.568
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-16.195.212	-2.759.471	-9.222.233	-58.621	-7.290	-28.242.827
Boekwaarde per 31 december 2015	<u>7.921.674</u>	<u>831.257</u>	<u>3.419.863</u>	<u>19.785</u>	<u>1.545.162</u>	<u>13.737.741</u>

Afschrijvingspercentages

	%
Gebouwen en -terreinen	10
Bedrijfsinstallaties	10/20
Inventaris	20/33
Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	20

In zowel de categorie 'Gebouwen en terreinen' als in 'Bedrijfsinstallaties' zijn activa opgenomen, waarvoor in het verleden een afschrijvingsreserve of een bestemmingsreserve is gevormd. Ter compensatie van de afschrijvingslasten verbonden met deze activa is over 2015 respectievelijk een bedrag ad € 48.180,- uit de afschrijvingsreserve, een bedrag van € 17.835,- uit de bestemmingsreserve 'Bedrijfsinstallaties' en een bedrag van € 151.644,- uit het bestemmingsfonds OC&W 'Verbouwing Mesdag' vrijgevalen.

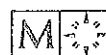
De vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering betreffen de investeringen van Meet Vincent Van Gogh Experience B.V. Dit betreft de productie- en ontwikkelkosten en heeft o.a. betrekking op de eerste Act R S

MAZARS
05-31-13/2016
MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

VLOTTENDE ACTIVA

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
3. Voorraden		
Handelsgoederen	2.263.701	2.841.508
Onderhanden werk	61.426	-11.358
Overige	-17.498	-6.153
	<u>2.307.629</u>	<u>2.823.997</u>
Handelsgoederen		
Handelsgoederen	4.118.619	4.254.418
Voorziening voorraad	-1.854.918	-1.412.910
	<u>2.263.701</u>	<u>2.841.508</u>
Overige		
4. Vorderingen		
Debiteuren		
Debiteuren	1.590.747	2.585.313
	<u>1.590.747</u>	<u>2.585.313</u>
Voorziening dubieuze debiteuren	-50.811	-50.811
	<u>1.539.936</u>	<u>2.534.502</u>
	<u>2015</u>	<u>2014</u>
	€	€
<i>Voorziening dubieuze debiteuren</i>		
Mutatie bij oprichting	50.811	75.663
Dotatie	-	19.344
Onttrekking	-	-44.196
Stand per 31 december	<u>50.811</u>	<u>50.811</u>

MAZARS

PS 3113/2016

MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
Belastingen en premies		
Vennootschapsbelasting	25.738	-
Omzetbelasting	2.276.865	38.590
Pensioenen	-	160.254
	<u>2.302.603</u>	<u>198.844</u>

De vennootschapsbelasting is inclusief een bedrag ad € 168.807,-- voor de actieve belastinglatentie van Meet Vincent Van Gogh Experience B.V.

De omzetbelasting is inclusief een bedrag van € 1.519.329,-- voor de factuur van het Rijksvastgoedbedrijf voor de Nieuwe Entree.

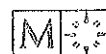
Overlopende activa

Te ontvangen venues Japan	-	66.018
Nog te ontvangen bijdragen inzake tentoonstellingen	184.500	-
Nog te ontvangen rente	198.403	115.340
Huisvestingskosten	31.447	31.211
Contributies en abonnementen	136.697	209.927
Nog te ontvangen goederen	155.016	117.633
Stichting Museumjaarkaart	579.157	287.129
Bijdrage BankGiro Loterij	815.201	720.177
Nog te ontvangen bijdragen inzake Nieuwe Entree	2.482.218	551.250
Ontwerpkosten	52.733	82.063
Overig	484.000	234.232
	<u>5.119.372</u>	<u>2.414.980</u>

De nog te ontvangen bijdragen inzake de Nieuwe Entree betreft de giften afkomstig van Tokyo Shimbun, van Lanschot bankiers en Sompō.

5. Effecten

Beleggingsrekening	1.533.193	2.836.506
	<u>1.533.193</u>	<u>2.836.506</u>

MAZARS

P.S. 31/13/2016

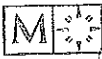
MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
6. Liquide middelen		
ABN AMRO Bank N.V.	23.632.516	14.888.471
Rabobank	12.019.657	4.258.302
ING Bank N.V.	378.744	482.976
F. van Lanschot Bankiers N.V.	3.057.898	58.257
Schretlen & Co.	-	749.449
ABN AMRO Bank N.V. dollars	38.695	114.279
Kas	2.837	3.089
Gelden onderweg	138.510	237.056
	<u>39.268.857</u>	<u>20.791.879</u>

Van de liquiditeiten staan € 9,0 mln ter vrije beschikking. In het bestuursverslag wordt uiteengezet voor welke verplichtingen per ultimo 2015 het relatief hoge saldo liquiditeiten wordt aangehouden.

 MAZARS
PS 3113/2016
MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.
Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

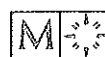
7. Groepsvermogen

Standen Algemene Reserves

Algemene Reserve stichting Van Gogh Museum:	€ 8.942.766
Algemene Reserve VGME B.V. II	€ 1.275.649
Algemene Reserve PP10 B.V.	€ -33.598

1. Stand Algemene Reserve geconsolideerd per 31-12-2015:	€ 10.184.817
2. Bestemmingsreserve per 31-12-2015:	€ 3.234.538
3. Bestemmingsfondsen per 31-12-2015:	€ 5.549.509
4. Stand Groepsvermogen per 31-12-2015:	€ 18.968.864 (1+2+3).

	2015	2014
	€	€
Aandeel van derden in het groepsvermogen		
Mutatie bij oprichting	40	-
Aandeel van derden in het groepsresultaat	-218.569	-
Stand per 31 december	<u>-218.529</u>	<u>-</u>

MAZARS

PS 3113/2016

MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

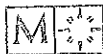
Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
8. Aankoopfonds		
Aankoopfonds	10.848.561	9.976.078
	2015	2014
	€	€
Aankoopfonds		
Mutatie bij oprichting	9.976.078	9.562.740
Kunstaankopen inclusief overige kosten	-1.663.607	-1.773.111
Bijdrage BankGiroLoterij	2.136.090	2.186.449
Bijdrage vereniging Rembrandt	150.000	-
Bijdrage St. Mondriaan fonds	250.000	-
	10.848.561	9.976.078
	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
9. Voorzieningen		
	2.067.007	1.770.243

	Stand per 1 januari 2015	Dotatie	Onttrekking	Stand per 31 december 2015
	€	€	€	€
Voorziening jubileum uitkeringen	104.600	-	-6.136	98.464
Groot onderhoud gebouwen	1.665.643	302.900	-	1.968.543
	1.770.243	302.900	-6.136	2.067.007

De voorziening groot onderhoud gebouwen wordt gevormd ter egalisatie van de kosten die voor VGM verbonden zijn aan het planmatige onderhoud aan de panden waarvan de organisatie gebruik maakt. De dotatie aan de voorziening is gebaseerd op de verwachte kosten en de periodiciteit waarmee onderhoudswerkzaamheden naar verwachting op basis van een meerjaren-onderhoudsplan worden uitgevoerd

MAZARS
 PS 31/3/2016
 MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.
 Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

	2015	2014
	€	€
<i>Voorziening jubileum uitkeringen</i>		
Mutatie bij oprichting	104.600	104.600
Onttrekking	-6.136	-
Stand per 31 december	98.464	104.600
<i>Groot onderhoud gebouwen</i>		
Mutatie bij oprichting	1.665.643	1.362.847
Dotatie	302.900	302.796
Stand per 31 december	1.968.543	1.665.643

 MAZARS
P.S. 31.1312016

MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
10. Langlopende schulden		
Schulden aan kredietinstellingen	2.733.334	-
Overige langlopende schulden	1.440.000	-
Overige schulden	511.556	852.594
	<u>4.684.890</u>	<u>852.594</u>

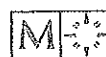
Schulden aan kredietinstellingen

Leningen o/g

Lening Rabobank Van Gogh Museum	1.533.334	-
Lening Rabobank Meet Vincent Van Gogh Experience B.V.	1.200.000	-
	<u>2.733.334</u>	<u>-</u>

	2015	2014
	€	€
<i>Lening Rabobank Van Gogh Museum</i>		
Mutatie bij oprichting	-	-
Opgenomen gelden	2.000.000	-
Aflossing	-66.666	-
Stand per 31 december	<u>1.933.334</u>	<u>-</u>
Aflossingsverplichting komend boekjaar	<u>-400.000</u>	<u>-</u>
Langlopend deel per 31 december	<u>1.533.334</u>	<u>-</u>

Deze lening ad € 2.000.000 is verstrekt ter financiering van de verbouwing van het pand aan de Gabriel Metsustraat 8. Aflossing vindt plaats over een periode van vijf jaar. Het rentepercentage bedraagt 3,35% vast tot en met 2020. De aflossing per maand bedraagt € 33.333. -. Het aantal resterende maandtermijnen bedraagt 58 maanden.

MAZARS

PS 3113/2016

MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

	2015	2014
	€	€
<i>Lening Rabobank Meet Vincent Van Gogh Experience B.V.</i>		
Mutatie bij oprichting	-	-
Opgenomen gelden	1.800.000	-
Aflossingsverplichting komend boekjaar	-600.000	-
Langlopend deel per 31 december	<u>1.200.000</u>	<u>-</u>

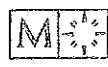
Deze lening ad € 1.800.000 is verstrekt door de Rabobank aan de Meet Vincent Van Gogh Experience B.V. ter financiering van investeringen. Aflossing vindt plaats over een periode van 4 jaar. Over het eerste jaar is geen aflossing verschuldigd. Het rentepercentage bedraagt 5,2%. De aflossing per kwartaal bedraagt € 150.000. Ten behoeve van deze lening is een pandrecht gevestigd aan de Rabobank op de inventaris, voorraden, vorderingen en IP rechten van Meet Vincent Van Gogh Experience B.V.

Schulden aan groepsmaatschappijen

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
Overige langlopende schulden		
Schuld World of Delight	<u>1.440.000</u>	<u>-</u>

Bij	Aflossings- verplichting komend boekjaar	Stand per 31 december 2015
€	€	€
Schuld World of Delight	<u>1.600.000</u>	<u>-160.000</u>
		<u>1.440.000</u>

Dit betreft een verstrekte lening door World of Delight B.V. aan Meet Vincent Van Gogh Experience B.V. Dit betreft een achtergestelde lening ten opzichte van de lening van de Rabobank. Deze lening heeft een looptijd van 10 jaar. De rente bedraagt 5%.

MAZARS
 PS 3173/2016
 MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.
 Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
	€	€
Overige schulden		
Investeringssubsidie beveiliging	<u>511.556</u>	<u>852.594</u>

In 2003 is door het Van Gogh Museum een bedrag van € 4.221.573,-- ontvangen voor de aanpassing van de gebouwen voor een zo optimaal mogelijk beveiligd museum. Naast een bedrag aan subsidiabele (maar niet activeerbare) kosten (€ 811.000,--), werden vanuit deze subsidie investeringen gepleegd voor een bedrag van € 3.410.573,--. Met ingang van het moment van ingebruikname eind juni 2007 worden de investeringen in het kader van het 'Beveiligingsproject' in tien jaar afgeschreven. Vanaf hetzelfde moment vindt een vrijval uit deze investeringssubsidie plaats voor zover de investeringen gefinancierd zijn met de bijdrage van het Ministerie.

MAZARS

PS 3113/2016

MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

11. Kortlopende schulden

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
Aflossingsverplichtingen langlopende schulden		
Rabo leningen	1.000.000	-
World of Delight lening	160.000	-
	<u>1.160.000</u>	<u>-</u>
Crediteuren		
Crediteuren	<u>5.387.798</u>	<u>3.696.286</u>
Te betalen aan Rijksvastgoedbedrijf inzake Nieuwe Entree		
Vooruitontvangen giften	-	6.877.799
Rijksvastgoedbedrijf 1e termijn reeds gefactureerd	8.754.229	-
Rijksvastgoedbedrijf eindafrekening	9.100.000	-
	<u>17.854.229</u>	<u>6.877.799</u>

In 2015 is de Nieuwe Entree overgedragen aan het Rijksvastgoedbedrijf.

Na de oplevering van de Nieuwe Entree is het bestemmingsfonds ad € 0,5 miljoen en de bestemmingsreserve ad € 4,0 miljoen Nieuwe Entree onttrokken aan het eigen vermogen en omgezet als kortlopende schuld aan het Rijksvastgoedbedrijf. Daarnaast zijn giften ontvangen ter grootte van € 10,0 miljoen. Verder worden er nog giften ontvangen in 2016 en 2017 ad € 2,4 miljoen. Deze bedragen vormen tezamen de financiering van de Nieuwe Entree ad € 17,1 miljoen.

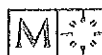
Inmiddels is de eerst termijn van het Rijksvastgoedbedrijf ontvangen ad € 8,8 miljoen. Dit is inclusief € 1,5 miljoen omzetbelasting. De totale bouwsom van de Nieuwe Entree bedraagt € 17,1 miljoen.

Belastingen en premies

Vennootschapsbelasting	-	200.000
Loonheffing	560.666	589.238
Pensioenen	222.515	-6.888
	<u>783.181</u>	<u>782.350</u>

Overlopende passiva

Vakantiegeld	515.370	494.452
Transporteren	-	494.452

MAZARS

PS 311312016

MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
Transport	515.370	494.452
Vakantiedagen	639.897	554.575
Accountantskosten	34.409	48.100
Rente- en bankkosten	53.568	-
Kunstaankopen	1.513.067	-
Vooruitgefactureerde bedragen	130.000	-
Vincent van Gogh Stichting inzake Japan/Korea (2013)	-	18.000
Energiekosten inclusief servicekosten	195.700	79.837
Nog te betalen inzake tentoonstellingen	493.160	127.273
Vooruitontvangen aanbetaling Gassan Diamonds	18.750	-
Rente lening Rabobank	1.800	-
Overige schulden	819.299	1.117.025
	<u>4.415.020</u>	<u>2.439.262</u>

MAZARS
 PS 3113/2016
 MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.
 Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Voorwaardelijke verplichtingen

INZAKE SUBSIDIE

Meerjarige subsidie OCW.

Totaal te ontvangen subsidie 2013 t/m 2016 € 30.696.682,--.

INZAKE HUUR

Voor de zekerheidsstelling van de huur zijn bankgaranties afgegeven voor de volgende adressen:

Stadhouderskade 55 (kantoren) € 209.151,--

Paulus Potterstraat € 34.213,--.

Inzake het rekening-courant krediet is een garantie afgegeven van € 256.636,--.

Door de Rabobank is een debet faciliteit verstrekt ad € 2,0 miljoen voor de financiering van de verbouwing van het pand aan de Gabriel Metsustraat 8. Per balansdatum zijn deze gelden beschikbaar maar nog niet opgenomen. Het rentepercentage bedraagt 2,3%.

Meerjarige financiële verplichtingen

Leasing

Met Canon is er een lease contract afgesloten in 2014 met betrekking tot copiers. Het contract heeft een looptijd van vijf jaar voor een jaarlijks vast bedrag van € 43.080,--.

Er zijn drie leasecontracten voor auto's waarvan de looptijd langer is dan 1 jaar en korter dan 5 jaar. Het totaalbedrag van deze contracten op jaarbasis is € 33.073,--.

Meet Vincent Van Gogh Experience B.V.

Er is een vijf-jarig contract afgesloten met Wai Chun Investment Fund in Hongkong voor de levering van twee sets voor de reizende tentoonstellingen in het kader van de Meet Vincent Van Gogh Experience activiteiten, met ingang van het voorjaar van 2016. De eerste van deze twee sets is in 2015 in productie genomen, waarvoor de investeringen zijn opgenomen onder de materiele vaste activa in uitvoering. De tweede set is in 2016 besteld en in productie genomen.

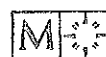
 MAZARS
PS 3113/2016
MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

Toelichting fiscale positie

Op dit moment wordt er door de belastingdienst samen met de Stichting Van Gogh Museum gewerkt aan een concept vaststellingsovereenkomst met betrekking tot de vennootschapsbelastingpositie van de Stichting Van Gogh Museum vanaf het boekjaar 2012. Inmiddels is er aangifte gedaan voor 2012 en heeft de belastingdienst een aanslag opgelegd.

MAZARS

PS 3113/2016

MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

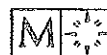
Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2015

	Realisatie 2015	Realisatie 2014
	€	€
12. Directe opbrengsten		
Publieksinkomsten	24.414.002	19.121.093
Sponsoring	3.383.195	812.426
Overige inkomsten	2.169.910	1.013.094
	<u>29.967.107</u>	<u>20.946.613</u>
13. Indirecte opbrengsten		
Overige indirecte opbrengsten	<u>13.398.067</u>	<u>11.445.446</u>
De indirecte opbrengsten zijn inclusief de netto omzet van VGME B.V. I ad € 12,8 miljoen.		
14. Subsidies OC&W		
Onderdeel huren	5.809.733	5.779.104
Onderdeel exploitatiebijdragen	2.099.464	2.127.015
	<u>7.909.197</u>	<u>7.906.119</u>
15. Overige subsidies en bijdragen		
Subsidies uit publieke middelen	558.683	575.982
Bijdragen uit private middelen	2.281.720	2.317.872
	<u>2.840.403</u>	<u>2.893.854</u>
Personeelslasten		
16. Salarissen en inhuur		
Bruto lonen vast	14.169.332	13.037.822
Inhuur personeel	4.507.888	2.661.991
	<u>18.677.220</u>	<u>15.699.813</u>

De vaste salarislasten bedragen 10.056.740,--, de tijdelijke salarislasten bedragen 4.112.592,--. Ultimo 2015 waren er 247 fte in dienst (2014: 239 fte).

In het bestuursverslag is een overzicht opgenomen van de directiebeloningen conform de Wet Normering Topinkomens.

MAZARS
05.3113/2016

MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

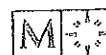
Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

	Realisatie 2015	Realisatie 2014
	€	€
17. Overige personeelslasten		
Opleidingen en assessments	197.927	140.694
Advertentie- en wervingskosten	39.184	40.692
Arbodienst	44.099	48.567
Ondernemingsraad	7.970	6.010
Overige personeelslasten	972.313	-84.382
	<u>1.261.493</u>	<u>151.581</u>

De overige personeelskosten zijn inclusief de kosten van de herstructurering van Van Gogh museum enterprises B.V.

	2015	2014
	€	€
<i>Afschrijvingen immateriële vaste activa</i>		
Merkenrecht	63.772	73.286
	<u>63.772</u>	<u>73.286</u>
	Realisatie 2015	Realisatie 2014
	€	€
<i>Afschrijvingen materiële vaste activa</i>		
Gebouwen en -terreinen	1.659.620	1.596.141
Bedrijfsinstallaties	377.253	390.178
Inventaris	1.050.649	790.671
Vervoermiddelen	5.744	7.996
Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	7.290	-
	<u>3.100.556</u>	<u>2.784.986</u>
Boekbaten / lasten	8.217	-
	<u>3.108.773</u>	<u>2.784.986</u>

MAZARS

PS 3113/2016

MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

	Realisatie 2015	Realisatie 2014
	€	€
18. Overige bedrijfslasten		
Huisvestingslasten	6.696.083	5.560.663
Aankopen	1.663.639	1.773.111
Kosten vaste collectie	3.735.402	2.219.046
Kosten tijdelijke tentoonstellingen	2.076.943	397.362
Collectiefunctie	144.008	107.353
Wetenschappelijke kosten	112.021	96.128
Algemene kosten	3.303.594	2.640.745
Algemene kosten VGME	5.446.958	5.024.567
Algemene kosten Experience	301.182	-
	<u>23.479.830</u>	<u>17.818.975</u>

De toename van de huisvestingslasten, kosten vaste collectie en algemene kosten in 2015 ten opzichte van 2014 hebben voornamelijk te maken met de ingebruikname van de Nieuwe Entree.

Huisvestingslasten

Huur onroerend goed	4.000.714	3.860.036
Gas water licht	1.062.241	394.020
Onderhoud algemeen	179.414	109.197
Onroerendezaakbelasting	135.063	57.247
Bewakingslasten	52.352	70.290
Dotatie groot onderhoud	302.900	302.796
Schoonmaakbedrijven	547.908	535.584
Afvalverwijdering	22.378	18.550
Toiletmaterialen/diversen	48.681	44.761
Overige huisvestingslasten	344.432	168.182
	<u>6.696.083</u>	<u>5.560.663</u>

Aankopen

Aankopen	1.660.055	1.770.933
Overige kosten	3.584	2.178
	<u>1.663.639</u>	<u>1.773.111</u>

Kosten vaste collectie

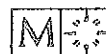
Inrichting	332.286	511.651
Publieksbegeleiding en educatie	764.278	755.781
Publicaties	129.996	83.671
Marketing	717.738	151.146
Sponsoring	123.120	130.280
Transporteren	120.067.418	1.632.529

MAZARS
 PS 313 1206 067.418 1.632.529
 MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

	Realisatie 2015	Realisatie 2014
	€	€
Transport	2.067.418	1.632.529
Werving en PR	1.217.123	437.408
Overige lasten	450.861	149.109
	<u>3.735.402</u>	<u>2.219.046</u>
<i>Kosten tijdelijke tentoonstellingen</i>		
Inrichting	1.298.335	255.760
Publieksbegeleiding en educatie	148.405	13.801
Werving en PR	236.537	69.562
Publicaties	58.186	20.225
Marketing	185.185	-
Overige lasten	150.295	38.014
	<u>2.076.943</u>	<u>397.362</u>
<i>Lasten inzake collectiefunctie</i>		
Registratie	41.895	39.072
Conserveren	35.059	38.144
Restaureren	56.668	15.971
Overige kosten	10.386	14.166
	<u>144.008</u>	<u>107.353</u>
<i>Wetenschappelijke kosten</i>		
Onderzoek	59.703	25.591
Documentatie	32.516	45.406
Publicatie	223	10.093
Overige lasten	19.579	15.038
	<u>112.021</u>	<u>96.128</u>
<i>Algemene kosten</i>		
Bewaking en beveiliging	354.494	226.737
Publieksservice	184.549	51.235
Financiële zaken	278.688	243.568
Kantoorkosten	824.227	859.733
Diverse algemene kosten	1.661.636	1.259.472
	<u>3.303.594</u>	<u>2.640.745</u>

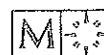
MAZARS
PS 311312016

MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

	Realisatie 2015	Realisatie 2014
	€	€
<i>Algemene kosten VGME</i>		
Directe inkoop en kosten van de omzet	4.473.485	4.299.030
Vervoerskosten	29.671	41.412
Overige verkoopkosten	124.973	167.408
Transport en magazijn	136.143	114.338
Kantoorkosten	43.623	65.715
Automatiseringskosten	9.240	2.700
Algemene kosten	629.823	333.964
	<u>5.446.958</u>	<u>5.024.567</u>
De directe inkoopkosten zijn inclusief de kosten voor de voorziening op voorraden.		
<i>Algemene kosten Experience</i>		
Overige verkoopkosten	139.583	-
Kantoorkosten	33.832	-
Algemene kosten	127.767	-
	<u>301.182</u>	<u>-</u>
<i>Rentebaten</i>		
Rente banken	175.531	65.286
<i>Waardeveranderingen van vorderingen die tot de vaste activa behoren en van effecten</i>		
<u>Koersresultaten effecten</u>		
Koersresultaten effecten	-61.212	45.282
Rente over uitstaande effecten	64.718	94.473
Provisie effecten	-3.785	-16.258
	<u>-279</u>	<u>123.497</u>
<i>Rentelasten</i>		
Rente lening Rabobank Meet Vincent Van Gogh Experience B.V.	1.800	-
Rente schuld lening World of Delight	53.568	-
Rente en bankkosten	750	-
Rente diversen	41.958	-
	<u>98.076</u>	<u>-</u>

MAZARS

PS 31/3/2016

MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

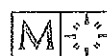
	Realisatie 2015	Realisatie 2014
	€	€
19. Vennootschapsbelasting		
Vennootschapsbelasting	-212.585	-
Vennootschapsbelasting voorgaande jaren	44.335	-
Mutatie actieve belastinglatentie Meet Vincent Van Gogh Experience B.V.	168.807	-
	<u>557</u>	<u>-</u>
20. Mutatie aankoopfonds		
Bijdrage PP10 B.V.	75.000	-
Mutatie aankoopfonds	872.483	413.338
	<u>947.483</u>	<u>413.338</u>
21. Aandeel van derden in het groepsresultaat		
Aandeel derden Meet Vincent Van Gogh Experience B.V.	<u>218.569</u>	<u>-</u>

Dit betreft het 40% aandeel van Artcomm B.V. in Meet Vincent Van Gogh Experience B.V. Voor het jaar 2015 betreft dit een negatief resultaat.

Resultaatbestemming

Het resultaat is als volgt bestemd:

- € 1,5 mln is toegevoegd aan het OCW bestemmingsfonds huisvesting
- € 0,8 mln is toegevoegd aan het OCS bestemmingsfonds resultaat
- € 0,5 mln is toegevoegd aan de bestemmingsreserve tentoonstellingen
- € 4,0 mln is toegevoegd aan de algemene reserve
- € 0,3 mln is toegevoegd aan bestemmingsreserve Sandbergplein

MAZARS

PS 3113.12016

MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

ENKELVOUDIGE JAARREKENING 2015

Enkelvoudige balans per 31 december 2015

Enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2015

Toelichting op de enkelvoudige balans per 31 december 2015

Toelichting op de enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2015

 MAZARS
PS 31/3/2016
MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

6 ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2015
(na winstbestemming)

	31 december 2015		31 december 2014	
	€	€	€	€
ACTIVA				
Vaste activa				
Materiële vaste activa		(22,67)		
Gebouwen en -terreinen	7.921.674		8.005.779	
Bedrijfsinstallaties	831.257		892.156	
Inventaris	2.516.195		2.083.694	
		11.269.126		10.981.629
Financiële vaste activa		(23)		
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	164.510		68.063	
Overige vorderingen	2.340.000		2.862.450	
		2.504.510		2.930.513
		13.773.636		13.912.142
Vlottende activa				
Vorraden		(24)		
		43.928		-17.511
Vorderingen		(25,68)		
Debiteuren	1.331.688		2.011.225	
Vorderingen op groepsmaatschappijen	1.249.411		3.718.056	
Belastingen en premies	2.150.212		296.143	
Overlopende activa	4.768.632		2.109.123	
		9.499.943		8.134.547
Effecten		(26)		
		1.533.193		2.836.506
Liquide middelen		(27,69)		
		34.694.055		15.967.387
		45.771.119		26.920.929

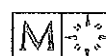
 MAZARS

PS 3113/2016

MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

		<u>59.544.755</u>		<u>40.833.071</u>	
PASSIVA					
		31 december 2015		31 december 2014	
		€	€	€	€
Reserves en fondsen	(28,70)				
Algemene reserve		8.942.766		5.428.368	
Bestemmingsreserves		<u>3.234.538</u>		<u>6.503.039</u>	
			12.177.304		11.931.407
Bestemmingsfonds			<u>5.549.509</u>		<u>3.952.403</u>
			17.726.813		15.883.810
Aankoopfonds			10.848.561		9.976.078
Vorzieningen	(29)		2.067.007		1.770.243
Langlopende schulden	(30,71)				
Schulden aan kredietinstellingen		1.533.334		-	
Overige schulden		<u>511.556</u>		<u>852.594</u>	
			2.044.890		852.594
Kortlopende schulden	(31,72)				
Aflossingsverplichtingen langlopende schulden		400.000		-	
Crediteuren		4.157.435		3.105.117	
Te betalen aan Rijksvastgoedbedrijf					
inzake Nieuwe Entree		17.854.229		6.877.799	
Belastingen en premies		701.471		468.171	
Overlopende passiva		<u>3.744.349</u>		<u>1.899.259</u>	
			26.857.484		12.350.346
			<u>59.544.755</u>		<u>40.833.071</u>

MAZARS

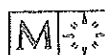
PS 31/3/2016

MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

7 ENKELVOUDIGE STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2015

	Realisatie 2015	Realisatie 2014
	€	€
Baten		
Directe opbrengsten	(32) 29.778.545	20.793.644
Indirecte opbrengsten	(33) 988.543	961.186
Subsidies OC&W	(34) 7.909.197	7.906.119
Overige subsidies en bijdragen	(35) 2.840.403	2.893.854
Som der baten	41.516.688	32.554.803
Lasten		
Salarissen en inhuur	(36,74) 15.259.459	12.883.362
Overige personeelslasten	(37,62) 532.460	110.043
Afschrijvingen materiële vaste activa	(38,75) 2.874.570	2.507.489
Overige bedrijfslasten	(39,76) 16.653.334	11.762.757
Saldo rentebaten- en lasten	(40,77) -465.016	-575.405
Som der lasten	34.854.807	26.688.246
Saldo uit gewone bedrijfsuitoefening	6.661.881	5.866.557
Overige resultaten	(41) 825.000	750.000
Mutatie aankoopfonds	(42,66) -872.483	-413.338
Saldo	6.614.398	6.203.219

PS 3113/2016

MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

8 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2015

ACTIVA

VASTE ACTIVA

22. Materiële vaste activa

	Gebouwen en - terreinen	Irijfsinstalla	Inventaris	Totaal
	€	€	€	€
<i>Boekwaarde per 1 januari 2015</i>				
Aanschaffingswaarde	22.541.371	3.409.803	7.477.747	33.428.921
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-14.535.592	-2.382.218	-5.529.481	-22.447.291
	<u>8.005.779</u>	<u>1.027.585</u>	<u>1.948.266</u>	<u>10.981.630</u>
<i>Mutaties</i>				
Investeringen	1.575.515	180.925	1.405.626	3.162.066
Afschrijvingen	-1.659.620	-377.253	-837.697	-2.874.570
	<u>-84.105</u>	<u>-196.328</u>	<u>567.929</u>	<u>287.496</u>
<i>Boekwaarde per 31 december 2015</i>				
Aanschaffingswaarde	24.116.886	3.590.728	8.883.373	36.590.987
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-16.195.212	-2.759.471	-6.367.178	-25.321.861
Boekwaarde per 31 december 2015	<u>7.921.674</u>	<u>831.257</u>	<u>2.516.195</u>	<u>11.269.126</u>

Afschrijvingspercentages

	%
Gebouwen en -terreinen	10
Bedrijfsinstallaties	10/20
Inventaris	20/33

In zowel de categorie 'Gebouwen en terreinen' als in 'Bedrijfsinstallaties' zijn activa opgenomen, waarvoor in het verleden een afschrijvingsreserve of een bestemmingsreserve is gevormd. Ter compensatie van de afschrijvingslasten verbonden met deze activa is over 2015 respectievelijk een bedrag ad € 48.180,-- uit de afschrijvingsreserve, een bedrag van € 17.835,-- uit de bestemmingsreserve 'Bedrijfsinstallaties' en een bedrag van € 151.644-- uit het bestemmingsfonds OC&W 'Verbouwing, Meestag uitgevalen'.

M. J. MAZARS
 PS 31/3/2016
 MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.
 Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

23. Financiële vaste activa

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
Deelnemingen in groepsmaatschappijen		
Van Gogh Museum Enterprises B.V. I	22.689	22.689
Van Gogh Museum Enterprises B.V. II	132.821	36.374
PP10 B.V.	9.000	9.000
	<u>164.510</u>	<u>68.063</u>

	Stand per 1 januari 2015	Voorzieningen	Stand per 31 december 2015
	€	€	€
Van Gogh Museum Enterprises B.V. I	22.689	-	22.689
Van Gogh Museum Enterprises B.V. II	1.893.000	-1.760.179	132.821
PP10 B.V.	9.000	-	9.000
	<u>1.924.689</u>	<u>-1.760.179</u>	<u>164.510</u>

	2015	2014
	€	€
<i>Van Gogh Museum Enterprises B.V. II</i>		
Mutatie bij oprichting	1.893.000	1.893.000
Voorziening	-1.760.179	-1.856.626
Stand per 31 december	<u>132.821</u>	<u>36.374</u>

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
Overige vorderingen		
Langlopende lening u/g VGME B.V. I	2.340.000	2.340.000
Langlopende lening u/g VGME B.V. I inzake 't Lanthuys B.V.	-	522.450
	<u>2.340.000</u>	<u>2.862.450</u>

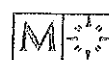

MAZARS
 PS 311312016
 MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

	Stand per 1 januari 2015	Bij	Af	Overige mutaties	Stand per 31 december 2015
	€	€	€	€	€
Langlopende lening u/g VGME B.V. I	2.340.000	-	-	-	2.340.000
Langlopende lening u/g VGME B.V. I inzake 't Lanthuys B.V.	522.450	-	-522.450	-	-
Lening u/g VGME B.V. II inzake Goodwill	3.393.374	86.447	-740.000	-2.739.821	-
	<u>6.255.824</u>	<u>86.447</u>	<u>-1.262.450</u>	<u>-2.739.821</u>	<u>2.340.000</u>

	2015	2014
	€	€
<i>Lening u/g VGME B.V. II inzake Goodwill</i>		
Mutatie bij oprichting	3.393.374	6.187.500
Bij: rente-opboeking boekjaar	86.447	155.630
	<u>3.479.821</u>	<u>6.343.130</u>
Af: Aflossingen boekjaar	-740.000	-2.949.756
	<u>2.739.821</u>	<u>3.393.374</u>
Voorziening	-2.739.821	-3.393.374
Stand per 31 december	-	-

MAZARS

PS 3113/2016

MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

VLOTTENDE ACTIVA

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
24. Voorraden		
Onderhanden werk	61.426	-11.358
Overige	-17.498	-6.153
	<u>43.928</u>	<u>-17.511</u>
Overige		
Voorraad publicaties (nog te faktureren)	-50.479	-27.664
Voorraad Museumkaarten	32.981	21.511
	<u>-17.498</u>	<u>-6.153</u>
25. Vorderingen		
Debiteuren		
Debiteuren	1.368.391	2.047.928
	<u>1.368.391</u>	<u>2.047.928</u>
Voorziening dubieuze debiteuren	-36.703	-36.703
	<u>1.331.688</u>	<u>2.011.225</u>
Vorderingen op groepsmaatschappijen		
Van Gogh Museum Enterprises B.V. I	1.249.411	3.718.056
	<u>1.249.411</u>	<u>3.718.056</u>
Belastingen en premies		
Omzetbelasting	2.150.212	155.399
Pensioenen	-	140.744
	<u>2.150.212</u>	<u>296.143</u>

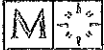
De omzetbelasting is inclusief een bedrag van € 1.519.329,-- voor de factuur van het Rijksvastgoedbedrijf inzake de Nieuwe Entree.

MAZARS
 PS 31/3/2016
 MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.
 Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
Overlopende activa		
Te ontvangen venues Japan	-	66.018
Nog te ontvangen bijdragen inzake tentoonstellingen	184.500	-
Nog te ontvangen rente	198.403	115.340
Contributies en abonnementen	136.697	209.927
Stichting Museumjaarkaart	579.157	287.129
Bijdrage BankGiro Loterij	815.201	720.177
Schenkingsbijdrage PP10	75.000	-
Nog te ontvangen bijdragen inzake Nieuwe Entree	2.482.218	551.250
Overig	297.456	159.282
	<u>4.768.632</u>	<u>2.109.123</u>
26. Effecten		
Beleggingsrekening	<u>1.533.193</u>	<u>2.836.506</u>
27. Liquide middelen		
ABN AMRO Bank N.V.	22.102.459	10.818.921
Rabobank	9.478.044	4.240.466
F. van Lanschot Bankiers N.V.	3.057.898	58.257
Schretlen & Co.	-	749.449
Kas	1.818	2.236
Gelden onderweg	53.836	98.058
	<u>34.694.055</u>	<u>15.967.387</u>

Van de liquiditeiten staan € 9,0 mln ter vrije beschikking. In het bestuursverslag wordt uiteengezet voor welke verplichtingen per ultimo 2015 het relatief hoge saldo liquiditeiten wordt aangehouden.

MAZARS
 DS 3113/2016
 MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.
Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

PASSIVA

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
28. Eigen vermogen		
Algemene reserve	8.942.766	5.428.368
Bestemmingsreserves	3.234.538	6.503.039
Bestemmingsfonds	5.549.509	3.952.403
	<u>17.726.813</u>	<u>15.883.810</u>
	<u>2015</u>	<u>2014</u>
	€	€
Algemene reserve		
Stand per 1 januari	5.428.368	3.086.413
Resultaatbestemming	3.514.398	2.562.155
Correctie OCW Veiligheid Musea	-	-220.200
Stand per 31 december	<u>8.942.766</u>	<u>5.428.368</u>

MAZARS
 PS 311312016
 MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.
 Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Bestemmingsreserves

	Stand per 1 januari 2015	Onttrekking	Resultaat- bestemming	Stand per 31 december 2015
	€	€	€	€
Bestemmingsreserve Bedrijfspannen	1.348.881	-48.167	-	1.300.714
Bestemmingsreserve Bedrijfsinstallaties	431.459	-17.835	-	413.624
Bestemmingsreserve Nieuwe Entree	4.002.500	-4.002.500	-	-
Bestemmingsreserve OCW Veiligheid musea	220.200	-	-	220.200
Bestemmingsreserve tentoonstelling	500.000	-	500.000	1.000.000
Bestemmingsreserve Sandbergplein	-	-	300.000	300.000
	<u>6.503.040</u>	<u>-4.068.502</u>	<u>800.000</u>	<u>3.234.538</u>

Door de oplevering van de nieuwe entree is de bestemmingsreserve nieuwe entree onttrokken aan het eigen vermogen en omgezet als kortlopende schuld aan het Rijksvastgoedbedrijf.

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
<i>Bestemmingsreserve OCW Veiligheid musea</i>		
Stand per 1 januari	220.200	220.200
Stand per 31 december	<u>220.200</u>	<u>220.200</u>

<i>Bestemmingsreserve tentoonstelling</i>		
Stand per 1 januari	500.000	-
Dotatie	-	500.000
	<u>500.000</u>	<u>500.000</u>
Resultaatbestemming	500.000	-
Stand per 31 december	<u>1.000.000</u>	<u>500.000</u>

<i>Bestemmingsreserve Sandbergplein</i>		
Stand per 1 januari	-	-
	-	-
Resultaatbestemming	300.000	-
Stand per 31 december	<u>300.000</u>	-

MAZARS
 PS 3113/2016
 MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Bestemmingsfonds

	Stand per 1 januari 2015	Onttrekking	Resultaatbestemming	Stand per 31 december 2015
	€	€	€	€
Bestemmingsfonds Nieuwe Entree	551.250	-551.250	-	-
Bestemmingsfonds OC&W DMC	960.089	-151.644	-	808.445
Bestemmingsfonds huisvesting OC&W	1.537.064	-	1.500.000	3.037.064
Bestemmingsfonds resultaat OC&W	904.000	-	800.000	1.704.000
	<u>3.952.403</u>	<u>-702.894</u>	<u>2.300.000</u>	<u>5.549.509</u>

Door de oplevering van de nieuwe entree is het bestemmingsfonds nieuwe entree onttrokken aan het eigen vermogen en omgezet als kortlopende schuld aan het Rijksvastgoedbedrijf.

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
<i>Bestemmingsfonds OC&W DMC</i>		
Stand per 1 januari	960.089	1.111.733
Onttrekking	-151.644	-151.644
Stand per 31 december	<u>808.445</u>	<u>960.089</u>

<i>Bestemmingsfonds huisvesting OC&W</i>		
Stand per 1 januari	1.537.064	-
Resultaatbestemming	1.500.000	1.537.064
Stand per 31 december	<u>3.037.064</u>	<u>1.537.064</u>

<i>Bestemmingsfonds resultaat OC&W</i>		
Stand per 1 januari	904.000	-
Resultaatbestemming	800.000	904.000
Stand per 31 december	<u>1.704.000</u>	<u>904.000</u>

MAZARS
 PS-3113/2016
 MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

29. Voorzieningen

Voorziening jubileum uitkeringen	98.464	104.600
Groot onderhoud gebouwen	1.968.543	1.665.643
	<u>2.067.007</u>	<u>1.770.243</u>

	Stand per 1 januari 2015	Dotatie	Onttrekking	Stand per 31 december 2015
	€	€	€	€
Voorziening jubileum uitkeringen	104.600	-	-6.136	98.464
Groot onderhoud gebouwen	1.665.643	302.900	-	1.968.543
	<u>1.770.243</u>	<u>302.900</u>	<u>-6.136</u>	<u>2.067.007</u>

	2015	2014
	€	€
<i>Voorziening jubileum uitkeringen</i>		
Mutatie bij oprichting	104.600	104.600
Onttrekking	-6.136	-
Stand per 31 december	<u>98.464</u>	<u>104.600</u>
<i>Groot onderhoud gebouwen</i>		
Mutatie bij oprichting	1.665.643	1.362.847
Dotatie	302.900	302.796
Stand per 31 december	<u>1.968.543</u>	<u>1.665.643</u>

30. Langlopende schulden

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
Schulden aan kredietinstellingen		
Lening Rabobank Van Gogh Museum	1.533.334	-
	<u>1.533.334</u>	<u>-</u>

MAZARS
 PS 31/3/2016
 MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

	2015	2014
	€	€
<i>Lening Rabobank Van Gogh Museum</i>		
Mutatie bij oprichting	-	-
Opgenomen gelden	2.000.000	-
Aflossing	-66.666	-
Stand per 31 december	1.933.334	-
Aflossingsverplichting komend boekjaar	-400.000	-
Langlopend deel per 31 december	<u>1.533.334</u>	<u>-</u>

Deze lening ad € 2.000.000 is verstrekt ter financiering van de verbouwing van het pand aan de Gabriel Metsustraat 8. Aflossing vindt plaats over een periode van vijf jaar. Het rentepercentage bedraagt 3,35% vast tot en met 2020. De aflossing per maand bedraagt € 33.333,-. Het aantal resterende maandtermijnen bedraagt 58 maanden.

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
Overige schulden		
Investeringssubsidie beveiliging	<u>511.556</u>	<u>852.594</u>

In 2003 is door het Van Gogh Museum een bedrag van € 4.221.573,- ontvangen voor de aanpassing van de gebouwen voor een zo optimaal mogelijk beveiligd museum. Naast een bedrag aan subsidiabele (maar niet activeerbare) kosten (€ 811.000,-), werden vanuit deze subsidie investeringen gepleegd voor een bedrag van € 3.410.573,-. Met ingang van het moment van ingebruikname eind juni 2007 worden de investeringen in het kader van het 'Beveiligingsproject' in tien jaar afgeschreven. Vanaf hetzelfde moment vindt een vrijval uit deze investeringssubsidie plaats voor zover de investeringen gefinancierd zijn met de bijdrage van het Ministerie.

31. Kortlopende schulden

Aflossingsverplichtingen langlopende schulden

Rabo leningen	<u>400.000</u>	<u>-</u>
---------------	----------------	----------

MAZARS
 05.3113/2016
 MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
Crediteuren		
Crediteuren	4.157.435	3.105.117

Te betalen aan Rijksvastgoedbedrijf inzake Nieuwe Entree

Vooruitontvangen giften	-	6.877.799
Rijksvastgoedbedrijf 1e termijn reeds gefactureerd	8.754.229	-
Rijksvastgoedbedrijf eindafrekening	9.100.000	-
	<u>17.854.229</u>	<u>6.877.799</u>

In 2015 is de Nieuwe Entree overgedragen aan het Rijksvastgoedbedrijf.

Na de oplevering van de Nieuwe Entree is het bestemmingsfonds ad € 0,5 miljoen en de bestemmingsreserve ad € 4,0 miljoen Nieuwe Entree onttrokken aan het eigen vermogen en omgezet als kortlopende schuld aan het Rijksvastgoedbedrijf. Daarnaast zijn giften ontvangen ter grootte van € 10,0 miljoen. Verder worden er nog giften ontvangen in 2016 en 2017 ad € 2,4 miljoen. Deze bedragen vormen tezamen de financiering van de Nieuwe Entree ad € 17,1 miljoen.

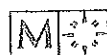
Inmiddels is de eerst termijn van het Rijksvastgoedbedrijf ontvangen ad € 8,8 miljoen. Dit is inclusief € 1,5 miljoen omzetbelasting. De totale bouwsom van de Nieuwe Entree bedraagt € 17,1 miljoen.

Belastingen en premies

Loonheffing	496.032	468.171
Pensioenen	205.439	-
	<u>701.471</u>	<u>468.171</u>

Overlopende passiva

Vakantiegeld	410.872	384.090
Vakantiedagen	542.000	443.000
Accountantskosten	20.065	27.600
Kunstaankopen	1.513.067	-
Vincent van Gogh Stichting inzake Japan/Korea (2013)	-	18.000
Energiekosten inclusief servicekosten	195.700	79.837
Nog te betalen inzake tentoonstellingen	493.160	127.273
Overige schulden	569.485	819.459
	<u>3.744.349</u>	<u>1.899.259</u>

MAZARS

PS 3113/2016

MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

9 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2015

	Realisatie 2015	Realisatie 2014
	€	€
32. Directe opbrengsten		
Publieksinkomsten	24.225.440	18.968.124
Sponsoring	3.383.195	812.426
Overige inkomsten	2.169.910	1.013.094
	<u>29.778.545</u>	<u>20.793.644</u>
33. Indirecte opbrengsten		
Overige indirecte opbrengsten	<u>988.543</u>	<u>961.186</u>
34. Subsidies OC&W		
Onderdeel huren	5.809.733	5.779.104
Onderdeel exploitatiebijdragen	2.099.464	2.127.015
	<u>7.909.197</u>	<u>7.906.119</u>
35. Overige subsidies en bijdragen		
Subsidies uit publieke middelen	558.683	575.982
Bijdragen uit private middelen	2.281.720	2.317.872
	<u>2.840.403</u>	<u>2.893.854</u>
Personeelslasten		
36. Salarissen en inhuur		
Bruto lonen vast	11.548.790	10.285.540
Inhuur personeel	3.710.669	2.597.822
	<u>15.259.459</u>	<u>12.883.362</u>

Ultimo 2015 waren er 200 fte in dienst (2014: 186 fte).

Het salaris van de algemeen directeur over 2015 was € 162.824,-- . Dit is inclusief € 12.774,-- voor beloning betaalbaar op termijn en betreft de pensioenpremie en € 9.584,-- voor belastbare onkostenvergoedingen en betreft de fiscale bijtelling auto. Het salaris van de zakelijk directeur over 2015 was € 146.133,-- . Dit is inclusief € 12.774,-- voor beloning betaalbaar op termijn en betreft de pensioenpremie en € 14.042 voor belastbare onkostenvergoedingen en betreft de fiscale bijtelling auto.

In het bestuursverslag is een overzicht opgenomen van bovengenoemde bedragen conform de Wet Normering Topinkomens.

 MAZARS
PS 3113/2016
 MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

	Realisatie 2015	Realisatie 2014
	€	€
37. Overige personeelslasten		
Opleidingen en assessments	159.973	125.688
Advertentie- en wervingskosten	29.184	40.692
Arbodienst	44.294	47.515
Ondernemingsraad	7.970	6.010
Overige personeelslasten	291.039	-109.862
	<u>532.460</u>	<u>110.043</u>
38. Afschrijvingen materiële vaste activa		
Gebouwen en -terreinen	1.659.620	1.596.141
Bedrijfsinstallaties	377.253	390.178
Inventaris	837.697	521.170
	<u>2.874.570</u>	<u>2.507.489</u>
39. Overige bedrijfslasten		
Huisvestingslasten	5.651.242	4.567.976
Aankopen	1.663.639	1.773.111
Kosten vaste collectie	3.735.402	2.219.046
Kosten tijdelijke tentoonstellingen	2.076.943	397.362
Collectiefunctie	144.008	107.353
Wetenschappelijke kosten	112.020	96.129
Algemene kosten	3.270.080	2.601.780
	<u>16.653.334</u>	<u>11.762.757</u>

De toename van de huisvestingslasten, kosten vaste collectie en algemene kosten in 2015 ten opzichte van 2014 hebben voornamelijk te maken met de ingebruikname van de Nieuwe Entree.

Huisvestingslasten

Huur onroerend goed	3.130.503	3.044.278
Gas water licht	984.980	340.596
Onderhoud algemeen	179.256	106.369
Onroerendezaakbelasting	129.444	51.254
Dotatie groot onderhoud	302.900	302.796
Schoonmaakbedrijven	520.366	507.931
Afvalverwijdering	22.378	18.550
Toiletmaterialen/diversen	48.681	44.761
Overige huisvestingslasten	332.734	151.441
	<u>5.651.242</u>	<u>4.567.976</u>

MAZARS
 PS 3113/2016
 MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

	Realisatie 2015	Realisatie 2014
	€	€
<i>Aankopen</i>		
Aankopen	1.660.055	1.770.933
Overige kosten	3.584	2.178
	<u>1.663.639</u>	<u>1.773.111</u>
<i>Kosten vaste collectie</i>		
Inrichting	332.286	511.651
Publieksbegeleiding en educatie	764.278	755.781
Publicaties	129.996	83.671
Marketing	717.738	151.146
Sponsoring	123.120	130.280
Werving en PR	1.217.123	437.408
Overige lasten	450.861	149.109
	<u>3.735.402</u>	<u>2.219.046</u>
<i>Kosten tijdelijke tentoonstellingen</i>		
Inrichting	1.298.335	255.760
Publieksbegeleiding en educatie	148.405	13.801
Werving en PR	236.537	69.562
Publicaties	58.186	20.225
Marketing	185.185	-
Overige lasten	150.295	38.014
	<u>2.076.943</u>	<u>397.362</u>
<i>Lasten inzake collectiefunctie</i>		
Registratie	41.895	39.072
Conserveren	35.059	38.144
Restaureren	56.668	15.971
Overige kosten	10.386	14.166
	<u>144.008</u>	<u>107.353</u>
<i>Wetenschappelijke kosten</i>		
Onderzoek	59.703	25.591
Documentatie	32.516	45.406
Publicatie	223	10.093
Overige lasten	19.578	15.039
	<u>112.020</u>	<u>96.129</u>

MAZARS
 05-311312016
 MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

	Realisatie 2015	Realisatie 2014
	€	€
<i>Algemene kosten</i>		
Bewaking en beveiliging	354.494	226.737
Publieksservice	184.549	51.235
Financiële zaken	278.622	243.510
Kantoorkosten	790.779	821.009
Diverse algemene kosten	1.661.636	1.259.289
	<u>3.270.080</u>	<u>2.601.780</u>
40. Saldo rentebaten- en lasten		
Rentebaten	487.041	451.908
Waardeveranderingen van vorderingen die tot de vaste activa behoren en van effecten	-279	123.497
Rentelasten	-21.746	-
	<u>465.016</u>	<u>575.405</u>
<i>Rentebaten</i>		
Rente lening Goodwill	86.447	155.630
Rente lening Van Gogh Museum Enterprises B.V. I	156.072	171.744
Rente vordering Van Gogh Museum Enterprises B.V. I	68.991	59.248
Rente banken	175.531	65.286
	<u>487.041</u>	<u>451.908</u>
<i>Waardeveranderingen van vorderingen die tot de vaste activa behoren en van effecten</i>		
<u>Koersresultaten effecten</u>		
Koersresultaten effecten	-61.212	45.282
Rente over uitstaande effecten	64.718	94.473
Provisie effecten	-3.785	-16.258
	<u>-279</u>	<u>123.497</u>
<i>Rentelasten</i>		
Rente diversen	21.746	-
	<u>21.746</u>	<u>-</u>
41. Overige resultaten		
Vrijval voorziening goodwill	750.000	750.000
Schenking PP10	75.000	-
	<u>825.000</u>	<u>750.000</u>

MAZARS
05 311312016

MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

42. Mutatie aankoopfonds

	Realisatie 2015	Realisatie 2014
	€	€
Mutatie aankoopfonds	872.483	413.338

 MAZARS
PS 31/3/2016
MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

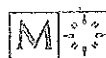
Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

OVERIGE GEGEVENS

 MAZARS
PS 3113/2010
MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

BIJLAGEN

 MAZARS
PS 3113 / 2016
MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.
Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

FUNCTIONEEL	Totaal	Publieksfunctie		Collectiefunctie			Wetenschappelijke functie	Algemeen Beheer
		Vaste presentatie	Tijdelijke presentatie	Onderzoek & Registratie	Conservieren & Restaureren	Verwerving & Afstoting	Onderzoek & Documentatie	

BATEN

Directe opbrengsten								
<i>Publieksinkomsten</i>	24.414.002	19.464.394	4.949.607	-	-	-	-	-
<i>Sponsorinkomsten</i>	3.383.195	2.283.846	699.349	-	-	400.000	-	-
<i>Overige inkomsten</i>	2.169.910	1.790.098	379.812	-	-	-	-	-
Indirecte opbrengsten	13.398.067	10.718.454	2.679.613	-	-	-	-	-
Totale opbrengsten	43.365.174	34.266.792	8.708.381	-	-	400.000	-	-

Subsidie OCW

<i>Onderdeel huren</i>	5.809.733	5.228.760	-	-	58.097	-	-	522.876
<i>Onderdeel exploitatiebijdragen</i>	2.099.464	1.056.455	264.114	5.536	62.739	5.536	99.452	605.633
Overige subsidies/ bijdragen								
<i>Subsidies uit publieke middelen</i>	558.683	408.413	102.103	1.318	16.231	1.318	25.004	4.301
<i>Bijdragen uit private middelen</i>	2.281.720	113.320	-	-	-	2.136.090	32.310	-
<i>Bijdragen uit VSB-fonds</i>	-	-	-	-	-	-	-	-

Totaal Bijdragen	10.749.600	6.806.948	366.217	6.852	137.067	2.142.942	156.766	1.132.810
-------------------------	-------------------	------------------	----------------	--------------	----------------	------------------	----------------	------------------

Totale baten	54.114.774	41.063.740	9.074.598	6.852	137.067	2.542.942	156.766	1.132.810
---------------------	-------------------	-------------------	------------------	--------------	----------------	------------------	----------------	------------------

Lasten

<i>Personeelslasten</i>	19.938.713	10.283.789	2.570.942	40.362	457.433	40.362	728.085	5.817.760
<i>Afschrijvingen</i>	3.172.545	1.671.433	414.192	1.755	38.526	1.755	22.372	1.022.513
<i>Huisvestingskosten</i>	6.690.083	5.079.364	490.708	-	33.226	-	-	1.092.787
<i>Aankopen</i>	1.663.639	-	-	-	-	1.663.639	-	-
Overige lasten								
- Vaste Collectie	3.735.402	3.735.402	-	-	-	-	-	-
- Tijdelijke presentaties	2.078.943	-	2.078.943	-	-	-	-	-
- Collectiefunctie	144.008	-	-	45.357	95.189	3.462	-	-
- Wetenschappelijke functie	112.021	-	-	-	-	-	112.021	-
- Algemeenbeheer	9.051.734	5.149.581	1.287.395	-	-	-	-	2.614.758

Totale lasten	46.591.088	26.919.549	6.840.178	87.474	624.374	1.709.218	862.478	10.547.818
----------------------	-------------------	-------------------	------------------	---------------	----------------	------------------	----------------	-------------------

<i>Saldo uit gewone Bedrijfsvoering</i>	7.523.686	15.144.191	2.234.420	80.622-	487.307-	833.724	705.712-	9.415.008-
Saldo rente baten/-lasten	77.894	-	-	-	-	-	-	77.894
Vennootschapsbelasting	557	-	-	-	-	-	-	557
Aandeel derden	218.569	174.855	43.714	-	-	-	-	-
Overigeresultaten	947.483-	60.000-	15.000-	-	-	872.483-	-	-
Subtotaal	650.483-	114.855	20.714	-	-	872.483-	-	78.451
Saldo uit bedrijfsvoering	6.873.223	15.259.046	2.263.134	80.622-	487.307-	38.769-	705.712-	9.336.557-
Toerekening algemeenbeheer*	0	8.767.499-	1.301.528-	46.366	280.250	-	405.855	9.336.557
Exploitatieresultaat	6.873.223	6.491.547	961.606	34.256-	207.057-	38.789-	299.867-	-

*Verdeling naar rato van saldo uit bedrijfsvoering per onderdeel met uitsluiting van het onderdeel verwerven en afstoten.

MAZARS
PS 3113/2016
MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Van Gogh Museum te Amsterdam

Verdeelsleutels Categorieale Winst- en Verliesrekening 2015:

Publieksinkomsten

De publieksinkomsten worden voor 80% toegerekend aan de vaste presentatie en voor 20% aan de tijdelijke presentatie. De sponsorinkomsten worden toegerekend aan de functie waarvoor deze zijn verkregen.

Indirecte opbrengsten:

De indirecte opbrengsten (pacht restaurant, huuropbrengsten appartementen Den Haag en verkopen groot- en detailhandel VGME I B.V.) worden voor 80% toegerekend aan de vaste presentatie en voor 20% aan de tijdelijke presentatie.

Salarislasten en inhuur:

De salarissen worden toegerekend op basis van de werkelijke bezetting van de verschillende afdelingen. Ten aanzien van een aantal afdelingen zijn de kosten vervolgens verdeeld op basis van de verhouding 80% - 20% over respectievelijk de vaste en de tijdelijke presentatie. Dit betreft de afdelingen Communicatie, Beveiliging, Facilitair (uitsluitend publieksservice en garderobe) en VGME. De kosten voor inhuur derden en uitzendkrachten worden toegerekend op basis van de werkelijke kosten per afdeling. Hiervoor worden voor de hierboven genoemde afdelingen dezelfde percentages gehanteerd voor de toerekening aan respectievelijk de vaste en de tijdelijke presentatie.

Afschrijvingen:

Afschrijvingen van het Van Gogh Museum worden per investering naar de diverse functies ingerekend. De afschrijvingen op activa van het Van Gogh Museum worden toegerekend op basis van de functie waarvoor ze worden ingezet. Activa die worden ingezet in het kader van de publieksfunctie worden op basis van de verhouding 80% - 20% toegerekend aan respectievelijk de vaste en de tijdelijke presentaties.

Huisvestingskosten:

Museale ruimten:

Paulus Potterstraat 7 Amsterdam: 89% Vaste presentatie; 1% Afdeling Restauratie/Conserveren & Restaureren; 10% Kantoren/Algemeen Beheer

Laan van Meerdervoort 7, Den Haag; 98% Vaste presentatie, 2% Kantoren/Algemeen Beheer

Kantoren:

Stadhouderskade 55 Amsterdam: 74% Kantoren/Algemeen beheer, 17% Vaste Presentatie, 9% Tijdelijke presentatie

Van Gogh Museum Enterprises I B.V.:

Stadhouderskade 55 Amsterdam (deel van het pand t.b.v. kantoren)

Museumplein 3 Amsterdam (Museumwinkel op het Museumplein)

Nieuwemeerdijk 426 Badhoevedorp en Ellermanstraat 15 Amsterdam (opslagloodsen) kosten zijn deels doorberekend aan VGM

 MAZARS
05 3113/2016
MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Van Gogh Museum te Amsterdam

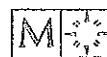
Kosten algemeen beheer:

De kosten van beveiliging en de publieksservice worden voor 80% naar de vaste presentatie toegerekend en voor 20% naar de tijdelijke presentatie, conform de sleutel bij de baten (entree).

De provisie credit card maatschappijen is volgens de verdeelsleutel 80% - 20% toegerekend aan de publieksfunctie.

De posten representatie/reis- en verblijfkosten worden op basis van de werkelijk gemaakte kosten toegerekend aan de verschillende functies.

De advieskosten in 2015 betreffen diverse adviestrajecten, zoals de ondersteuning van de huisvestingsproblematiek en de planvorming voor de toekomstige huisvesting.

MAZARS

PS 3113/2016

MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

1 ENKELVOUDIGE BALANS VAN GOGH MUSEUM ENTERPRISES BV
(voor resultaatverdeling)

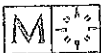
	31 december 2015		31 december 2014	
	€	€	€	€
ACTIVA				
Vaste activa				
Immateriële vaste activa		141.690		205.462
Materiële vaste activa				
Inventaris		923.453		473.954
Financiële vaste activa				
Overige vorderingen		672.206		-
		<u>1.737.349</u>		<u>679.416</u>
Vlottende activa				
Voorraden		2.263.701		2.841.508
Vorderingen				
Debiteuren	86.926		467.041	
Vorderingen op groepsmaatschappijen	82.414		-	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	-		19.510	
Overlopende activa	412.271		298.083	
		<u>581.611</u>	<u>784.634</u>	
Liquide middelen		1.654.445		4.323.680
		<u>6.237.106</u>	<u>8.629.238</u>	

PASSIVA

MAZARS
 PS 311312016
 MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.
 Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

	31 december 2015		31 december 2014	
	€	€	€	€
Eigen vermogen				
Kapitaal	20.000		20.000	
Overige reserves	2.689		2.689	
		22.689		22.689
Langlopende schulden				
Schulden aan groepsmaatschappijen		2.340.000		2.862.450
Kortlopende schulden				
Crediteuren	660.051		476.853	
Schulden aan groepsmaatschappijen	2.796.109		4.635.152	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	129.390		149.694	
Overlopende passiva	288.867		482.400	
		3.874.417		5.744.099
		6.237.106		8.629.238

MAZARS
 PS 3113/2016
 MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

2 ENKELVOUDIGE STAAT VAN BATEN EN LASTEN VAN GOGH MUSEUM ENTERPRISES BV

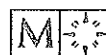
	2015		2014	
	€	€	€	€
Netto-omzet	12.861.437		10.923.180	
Kostprijs van de omzet	3.906.224		3.220.433	
Bruto-omzetresultaat		8.955.213		7.702.747
Directe inkoopkosten		567.261		1.078.597
		8.387.952		6.624.150
Brutomarge		8.387.952		6.624.150
Lasten				
Lonen en salarissen	3.180.008		3.223.683	
Overige personeelslasten	723.832		41.138	
Afschrijvingen immateriële vaste activa	63.772		73.286	
Afschrijvingen materiële vaste activa	226.913		277.497	
Overige bedrijfslasten	2.125.281		1.860.458	
		6.319.806		5.476.062
Resultaat		2.068.146		1.148.088
Financiële baten en lasten		-242.870		-308.329
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen		1.825.276		839.759
Belastingen saldo		-		-
		1.825.276		839.759
Aandeel in het resultaat van deelnemingen		-327.854		-
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening na belastingen		1.497.422		839.759
Toerekening winstaandeel aan VGME B.V. II		-1.497.422		-839.759
Resultaat na belastingen		-		-

MAZARS
 ps 3113/2016
 MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

3 ENKELVOUDIGE BALANS VAN GOGH MUSEUM ENTERPRISES BV II
(na winstbestemming)

	31 december 2015		31 december 2014	
	€	€	€	€
ACTIVA				
Vaste activa				
43. Immateriële vaste activa		4.500.000		5.250.000
		<u>4.500.000</u>		<u>5.250.000</u>
Vlottende activa				
44. Vorderingen				
Vorderingen op groepsmaatschappijen		1.546.698		917.096
45. Liquide middelen		26.058		17.736
		<u>6.072.756</u>		<u>6.184.832</u>
PASSIVA				
46. Eigen vermogen				
Kapitaal	18.000		18.000	
Agio	1.875.000		1.875.000	
Overige reserves	1.275.649		698.458	
		<u>3.168.649</u>		<u>2.591.458</u>
47. Langlopende schulden				
Schuld aan VGM		2.739.821		3.393.374
Transporteren		5.908.470		5.984.832

MAZARS
PS 3113/2016
MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Van Gogh Museum te Amsterdam

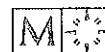
	31 december 2015		31 december 2014	
	€	€	€	€
Transport		5.908.470		5.984.832
48. Kortlopende schulden				
Belastingen en premies sociale verzekeringen		164.286		200.000
		<u>6.072.756</u>		<u>6.184.832</u>

 MAZARS
PS 311312016
MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

4 ENKELVOUDIGE STAAT VAN BATEN EN LASTEN VAN GOGH MUSEUM ENTERPRISES BV II

	2015		2014	
	€	€	€	€
49. Netto-omzet		1.497.422		839.759
		<u>1.497.422</u>		<u>839.759</u>
50. Lasten				
51. Afschrijvingen immateriële vaste activa	750.000		750.000	
52. Overige bedrijfslasten	66		58	
		<u>750.066</u>		<u>750.058</u>
Resultaat		<u>747.356</u>		<u>89.701</u>
53. Financiële baten en lasten		<u>-50.214</u>		<u>-78.293</u>
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen		697.142		11.408
54. Belastingen saldo		<u>-119.951</u>		<u>-</u>
Resultaat na belastingen		<u><u>577.191</u></u>		<u><u>11.408</u></u>

MAZARS

PS 3113/2016

MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

5 ENKELVOUDIGE BALANS PP10 B.V.
(na verwerking van het verlies)

	31 december 2015		31 december 2014	
	€	€	€	€
ACTIVA				
Vlottende activa				
55. Vorderingen				
Debiteuren	121.322		56.236	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	45.472		-	
Overlopende activa	13.469		7.774	
		180.263		64.010
56. Liquide middelen		378.744		482.976
		<u>559.007</u>		<u>546.986</u>
PASSIVA				
57. Eigen vermogen				
Kapitaal	9.000		9.000	
Overige reserves	-33.598		284.773	
		-24.598		293.773
58. Kortlopende schulden				
Crediteuren	231.987		114.317	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	80.434		81.293	
Overige schulden	75.000		-	
Overlopende passiva	196.184		57.603	
		583.605		253.213
		<u>559.007</u>		<u>546.986</u>

MAZARS
PS 3113/2016
MAZARS PAARDEKOOPEER HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

6 ENKELVOUDIGE STAAT VAN BATEN EN LASTEN PP10 BV

	2015		2014	
	€	€	€	€
59. Netto-omzet		1.448.029		1.582.755
		<u>1.448.029</u>		<u>1.582.755</u>
60. Lasten				
61. Lonen en salarissen	979.960		811.470	
62. Overige personeelslasten	15.175		13.639	
63. Overige bedrijfslasten	566.514		533.439	
		<u>1.561.649</u>		<u>1.358.548</u>
Resultaat		-113.620		224.207
64. Rente baten en lasten		-6.451		90
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen		-120.071		224.297
65. Belastingen saldo		-48.299		-
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening na belastingen		-168.370		224.297
66. Overige resultaten		-150.000		-
Resultaat na belastingen		<u>-318.370</u>		<u>224.297</u>

M MAZARS

PS 3113/2016

MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

7 ENKELVOUDIGE BALANS MEET VINCENT VAN GOGH EXPERIENCE B.V.
(na verwerking van het verlies)

	31 december 2015		31 december 2014	
	€	€	€	€
ACTIVA				
Vaste activa				
67. Materiële vaste activa				
Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering		1.545.162		-
		<u>1.545.162</u>		<u>-</u>
Vlottende activa				
68. Vorderingen				
Belastingen en premies sociale verzekeringen		399.319		-
69. Liquide middelen		2.515.555		100
		<u>4.460.036</u>		<u>100</u>
PASSIVA				
70. Eigen vermogen				
Kapitaal	100		100	
Overige reserves	<u>-546.423</u>		<u>-</u>	
		-546.323		100
71. Langlopende schulden				
Schulden aan kredietinstellingen	1.200.000		-	
Schulden aan groepsmaatschappijen	900.000		-	
Overige schulden	<u>1.440.000</u>		<u>-</u>	
		3.540.000		-
Transporteren				100

MAZARS
2.993.677 DS 31/3/2016 100

MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

Van Gogh Museum te Amsterdam

	31 december 2015		31 december 2014	
	€	€	€	€
Transport		2.993.677		100
72. Kortlopende schulden				
Aflossingsverplichtingen langlopende schulden	860.000		-	
Crediteuren	338.325		-	
Schulden aan groepsmaatschappijen	82.414		-	
Overlopende passiva	185.620		-	
		1.466.359		-
		<u>4.460.036</u>		<u>100</u>

MAZARS
 PS 3113/2016
 MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.

Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

8 ENKELVOUDIGE STAAT VAN BATEN EN LASTEN MEET VINCENT VAN GOGH EXPERIENCE B.V.

	2015		2014	
	€	€	€	€
73. Lasten				
74. Lonen en salarissen	319.170		-	
75. Afschrijvingen materiële vaste activa	7.290		-	
76. Overige bedrijfslasten	301.183		-	
		627.643		-
Resultaat		-627.643		-
77. Financiële baten en lasten		-87.587		-
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen		-715.230		-
78. Belastingen saldo		168.807		-
Resultaat na belastingen		-546.423		-

MAZARS
 PS 3173/2016
 MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN N.V.
 Gewaarmerkt voor identificatiedoeleinden

9 GECONSOLIDEERDE W&V 2015 VGM INCLUSIEF BEGROTING 2015

BATEN	2015	begroting 2015	2014
Directe opbrengsten			
<i>Publieksinkomsten</i>	24.414.002	20.173.358	19.121.094
<i>Sponsorinkomsten</i>	3.383.195	1.615.360	812.426
<i>Overige inkomsten</i>	2.169.910	1.625.255	1.013.094
Indirecte opbrengsten	13.398.067	12.797.371	11.445.446
Totale opbrengsten	43.365.174	36.211.344	32.392.060
Subsidie OCW			
<i>Onderdeel huren</i>	5.809.733	5.861.967	5.779.104
<i>Onderdeel exploitatiebijdragen</i>	2.099.464	2.119.926	2.127.015
Overige subsidies/bijdragen			
<i>Subsidies uit publieke middelen</i>	558.683	558.638	575.982
<i>Bijdragen uit private middelen</i>	2.281.720	2.205.000	2.317.871
Totaal Bijdragen	10.749.600	10.745.531	10.799.972
Totale baten	54.114.774	46.956.875	43.192.032
Lasten			
Salarislasten en inhuur	19.938.713	19.386.555	15.851.394
Afschrijvingen	3.172.545	3.583.735	2.858.273
Huisvestingskosten	6.696.083	6.248.960	5.560.663
Aankopen	1.663.639	2.200.000	1.773.111
Overige lasten			
- Vaste Collectie	3.735.402	3.501.345	2.219.046
- Tijdelijke presentaties	2.076.943	1.855.955	397.362
- Collectiefunctie	144.008	311.900	107.353
- Wetenschappelijke functie	112.021	166.900	96.128
- Algemeen beheer	9.051.734	8.327.318	7.665.314
Totale lasten	46.591.088	45.582.668	36.528.644
Saldo uit gewone Bedrijfsvoering	7.523.686	1.374.207	6.663.388
Saldo rente baten/-lasten	77.894	147.540	188.874
Schenking PP10 B.V.	75.000-		
Aandeel derden	218.569		
Mutatie aankoopfonds	872.483-		413.338-
Vennootschapsbelasting	557	215.000-	-
Saldo uit bedrijfsvoering	6.873.223	1.306.747	6.438.924

MAZARS
PS 3113/2016

Strategisch plan 2014_2017

Van
Gogh
Museum

Amsterdam

Boeken en werkelijkheid en kunst zijn voor mij soortgelijk

Vincent van Gogh aan zijn broer Theo
op 2 juni 1875

Managementsamenvatting

Het Strategisch Plan van het Van Gogh Museum (hierna: VGM) voor de periode 2014-2017 geeft in hoofdlijnen de richting aan die het museum wil inslaan en biedt voor de komende vier jaar een leidraad voor het beleid en de activiteiten van het museum.

In dit plan is een onderscheid aangebracht tussen de Kernopdracht van het museum en de Strategische Pijlers. Voor beide zijn operationele doelstellingen geformuleerd.

De Kernopdracht betreft de taken die continu moeten worden uitgevoerd en is geborgd in de drie sectoren waaruit de organisatie bestaat: Museale Zaken (zie 8.1), Publiekszaken (8.2) en Bedrijfsvoering (8.3). Daarnaast ziet het VGM het als Kernopdracht om te blijven samenwerken met verschillende partijen en waar mogelijk bestaande samenwerking te intensiveren en uit te breiden (8.4).

De Strategische Pijlers geven richting en focus aan wat het VGM de komende periode wil bereiken. De activiteiten die de sectoren van plan zijn te ondernemen moeten hieraan worden getoetst. Ze zijn geformuleerd op basis van de missie, visie en kernwaarden van het museum, en rekening houdend met de stakeholders en externe invloeden.

- 1 Toegankelijkheid: het VGM heeft de collectie en het gebouw optimaal ontsloten (9.1).
- 2 Bereik: het VGM bereikt de bezoeker en niet-bezoeker optimaal waarbij er sprake is van een dialoog met en een grote mate van betrokkenheid van het publiek (9.2).
- 3 Inkomsten: het VGM werft additionele inkomsten, mede door de ontwikkeling van nieuwe businessmodellen en de verdere professionalisering van de fondsenwerving (9.3).

Inhoudsopgave

1	Voorwoord van de directie	6
2	Karakterschets van het Van Gogh Museum	10
3	Trends en ontwikkelingen in de omgeving	14
4	Belanghebbenden	18
5	De missie van het Van Gogh Museum	19
6	De kernwaarden van het Van Gogh Museum	20
7	De visie van het Van Gogh Museum	21
8	De Kernopdracht	24
8.1	Museale Zaken	24
8.2	Publiekszaken	28
8.3	Bedrijfsvoering	31
9	De Strategische Pijlers	36
9.1	Toegankelijkheid	36
9.2	Bereik	37
9.3	Inkomsten	39
10	Tot Slot	41

1 Voorwoord van de directie

In 2009 maakte het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap kenbaar dat voor instellingen die tot de culturele basisinfrastructuur behoorden, zoals het VGM, de vierjarige subsidiesystematiek plaatsmaakte voor een langdurig subsidieperspectief. Deze instellingen moesten daarvoor een kort beleidsplan met prestatieafspraken bij het ministerie indienen. Het VGM stelde toen het Strategisch Plan 2009-2014 op.

Inmiddels is de subsidiesystematiek van de rijksoverheid gewijzigd en is de 'oude' vierjarige subsidiesystematiek weer in werking getreden. Het VGM heeft in de afgelopen jaren een nieuwe zakelijk directeur gekregen, Adriaan Dönszelmann, een grootschalige renovatie van het Rietveldgebouw succesvol voltooid en de voorbereidingen voor de bouw van een nieuwe entree aan het Museumplein in gang gezet.

Het VGM gaat dus een nieuwe fase in en dat is een goed moment om een nieuw plan voor de komende jaren te presenteren. Dit Strategisch Plan geeft in hoofdlijnen de richting aan die het VGM wil inslaan en biedt voor de komende vier jaar (2014-2017) een leidraad voor het beleid en de activiteiten van het museum.

Uiteraard bouwt dit plan voort op het Strategisch Plan uit 2009. Daarin werden de missie, visie en strategie opnieuw gedefinieerd en zes strategische doelstellingen geformuleerd.¹ Het plan was echter tamelijk abstract en bevatte weinig concrete doelstellingen. Het nieuwe plan bevat duidelijkere en meetbaardere doelstellingen. Op een groot aantal van de toen benoemde aandachtsgebieden heeft het museum in de afgelopen jaren grote stappen gezet. Zo zijn onder andere de faciliteiten verbeterd, is de organisatie verder geprofessionaliseerd en de klantgerichtheid toegenomen. Andere aspecten zijn nog niet volledig tot ontwikkeling gekomen, zoals de verbetering van de digitale aanwezigheid van het museum, de toegankelijkheid van de gebouwen en een voldoende uitbreiding van het netwerk van zakelijke en particuliere steungevers.

Deze aspecten vormen dan ook belangrijke aandachtspunten in het nieuwe Strategisch Plan. De directie heeft het in nauwe samenwerking met de Raad van Toezicht en het Management Team ontwikkeld en uitgewerkt en in verschillende werksessies voorgelegd aan de medewerkers van het VGM. De commentaren en aanvullingen die uit deze sessies zijn voortgekomen, zijn voor zover mogelijk in dit plan verwerkt.

¹ De strategische doelstellingen waren: 1) innovatief museum zijn 2) breed toegankelijk zijn 3) in alle geledingen kwaliteit uitstralen 4) uitgebreid netwerk van partners en steungevers hebben 5) bezoek aan het museum moet inspirerend en verrijkend zijn 6) aantrekkelijke werkgever zijn.

Vincent van Gogh
Zeegezicht bij Les Santes-Maries-de-la-Mer (detail), 1888
Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

2 Karakterschets van het Van Gogh Museum

Collectie

Het VGM, dat in 2013 zijn 40-jarig bestaan vierde, draagt de naam van een van de bekendste kunstenaars ter wereld. Het museum is een van de sterkste culturele ‘merken’ in de wereld en in vele aspecten uniek in het museale veld.

In de eerste plaats heeft het VGM de grootste Van Gogh-collectie ter wereld, met 205 schilderijen waaronder een aantal van zijn beroemdste, iconische werken, 500 tekeningen en nagenoeg alle brieven (ruim 800). De collectie bevat verder schilderijen en tekeningen uit de periode 1840-1920 van vrienden, tijdgenoten, voorbeelden en navolgers van Van Gogh. Het museum beheert daarnaast een unieke en kwalitatief hoogstaande collectie laat-19de-eeuwse prentkunst van internationale allure met een bijzondere focus op de prenten van de Nabis-kunstenaars. Een bijzonder onderdeel van de prentencollectie is de groep Japanse houtsneden, ukiyo-e, die door Vincent en Theo van Gogh werden verzameld. De collectie wordt regelmatig verder verrijkt door aanwinsten en bruiklenen.

Vincent van Gogh

Vincent van Gogh was niet alleen kunstenaar maar ook schrijver. Dankzij zijn bewaard gebleven brieven weten we veel over zijn persoonlijkheid en zijn opmerkelijke leven. Behalve de collectie speelt ook de persoon Vincent van Gogh een cruciale rol bij de activi-

teiten en het imago van het museum. Zijn werk en levensverhaal bevatten een bijzondere emotionele dimensie die een breed (inter) nationaal publiek steeds opnieuw raakt en inspireert, een aspect dat maar weinig andere musea op een dusdanig geconcentreerde wijze kennen.

Kennisinstituut

Op basis van zijn bijzondere collectie heeft het VGM zich ontwikkeld tot hét kennisinstituut op het gebied van Vincent van Gogh. Onderzoek naar zijn leven en werk is sinds een kwart eeuw een integraal onderdeel van het beleid van het museum. Het ligt ten grondslag aan talrijke tentoonstellingen, publicaties en educatieve programma's. De visitatiecommissie van de Vereniging van Rijksmusea kwalificeerde dit als een onderscheidend element van het VGM.²

Het VGM is, zeker in Nederland, een van de meest vooraanstaande musea op het gebied van onderzoek. Ook al krijgt het VGM hiervoor in de komende periode geen subsidie meer van de rijksoverheid (de consequentie van bezuinigingen), het museum blijft een actief onderzoeks- en publicatieprogramma stimuleren, met als doel om de kennis over Vincent van Gogh en de kunst van zijn tijd aan wetenschap en publiek beschikbaar te stellen.

Bezoekers

Het VGM heeft al een aantal jaren een bezoekersaantal van rond de 1,5 miljoen,

in 2011 zelfs 1,6 miljoen. Ook worden de Van Gogh-tentoonstellingen in het buitenland, zoals in Azië, zeer goed bezocht. Het VGM is daarmee het op een na best bezochte museum in Nederland en staat in de top 25 van de best bezochte kunstmusea ter wereld. Daarbij heeft het museum een buitengewoon jong (gemiddelde leeftijd 32 jaar), hoogopgeleid en internationaal publiek. Het museum ontvangt jaarlijks 85% buitenlandse bezoekers.

Inkomsten

Het VGM heeft een bijzondere inkomstenstructuur. De grote aantallen bezoekers genereren via entreegelden 50% van het jaarlijkse budget en zijn daarmee de belangrijkste inkomstenbron voor het museum. Commerciële activiteiten, merchandise en sponsoring leveren circa 25% op. Daarnaast ontvangt het museum ongeveer 25% subsidie van de rijksoverheid. Het Rijk verleent deze subsidie om het VGM in staat te stellen zijn overheidstaak uit te voeren, namelijk het beheren en behouden van de collecties die de Staat der Nederlanden en de Vincent van Gogh Stichting aan het museum ter beschikking hebben gesteld.

De Mesdag Collectie

Aan de Laan van Meerdervoort in Den Haag ligt het voormalige woonhuis van de beroemde zeeschilder Hendrik Willem Mesdag (1831-1915) en zijn vrouw Sientje Mesdag-van Houten. Naast schilder was Mesdag een grote kunstverzamelaar. Hij liet een museum

bouwen voor zijn uitzonderlijke collectie, dat talloze meesterwerken van de Franse School van Barbizon en de Haagse School van de 19de eeuw bevat. In 1903 schonk Mesdag zijn museum en collectie aan de Nederlandse Staat en sinds 1991 is De Mesdag Collectie (hierna: DMC) integraal onderdeel van het VGM. De collecties van beide musea sluiten goed op elkaar aan en geven een mooi overzicht van de kunst van de late 19de eeuw.

In 2008 werd DMC gesloten voor een grootschalige renovatie en in 2010 opnieuw geopend voor publiek. Het museum voldoet nu aan alle huidige museumstandaarden. DMC, niet te verwarren met Panorama Mesdag dat volledig losstaat van DMC, ontvangt jaarlijks gemiddeld 10.000 bezoekers. Naast de presentatie van de vaste collectie organiseert het VGM ook regelmatig tentoonstellingen in dit museum.

² <http://www.derijksmusea.nl/visitaties>

Vincent van Gogh
De slaapkamer (detail), 1888
Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

3 Trends en ontwikkelingen in de omgeving

Bij het opstellen van dit Strategisch Plan is uitgebreid stilgestaan bij de trends en ontwikkelingen in de omgeving waarmee het museum rekening moet houden en zo nodig met de toekomstige activiteiten op moet inspelen.

Onverminderde belangstelling voor Van Gogh

De bekendheid van en daarmee belangstelling voor Vincent van Gogh blijft onverminderd groot. Dit biedt het VGM grote kansen voor projecten, samenwerkingsverbanden en verdienmogelijkheden, maar vergroot ook de druk op de collectie, de organisatie en het programma. Dit vanwege het groeiende aantal bruikleenaanvragen, stijgende (verzekerings) waarden en daarmee hogere kosten voor tentoonstellingen, en de eis van belangrijke (Van Gogh) tegenbruiklenen voor bruiklenen die het VGM aanvraagt voor tentoonstellingen. Dit staat op gespannen voet met de kernopdracht van het museum: het behoud en beheer van de zeer kwetsbare collectie. De kernopdracht beperkt het VGM in de mogelijkheden om de collectie fysiek in te zetten en dat is van grote invloed op de keuzes en mogelijkheden van toekomstige activiteiten.

Politieke ontwikkelingen

De afgelopen regeringsjaren en kabinetswisselingen hebben geleerd dat het museale beleid van de overheid een nogal onvoorspelbaar en grillig karakter heeft. Zo is de subsidiesystematiek verscheidene keren ingrijpend gewijzigd. Daarbij is nog steeds

de tendens waar te nemen van een zich steeds verder terugtrekkende overheid. De roep vanuit de overheid tot meer samenwerking en meer 'cultureel ondernemerschap' blijft onverminderd groot. De in juni 2013 verschenen brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap waarin ze haar visie op het museale bestel uiteenzet, bevestigt dit beeld.³

Digitale ontwikkelingen

Communicatietechnologie en sociale media nemen een steeds belangrijker plaats in binnen de samenleving en daarmee ook in de culturele sector. Zo is het aantal Facebook-vrienden en Twitter-volgers van het VGM in de afgelopen jaren fors gestegen. In 2014 heeft het VGM ruim 76.000 volgers op Twitter, 213.551 fans op Facebook en 3.867.086 followers op Google+. De verwachting is dat deze trend doorzet.

Economische ontwikkelingen

De economische (in)stabiliteit zowel binnen Europa als wereldwijd en de daarmee samenhangende ontwikkelingen in het toerisme zijn van invloed op het VGM, aangezien een zeer groot deel van de bezoekers internationaal is. De economische situatie heeft uiteraard ook gevolgen voor de arbeidsmarkt. Met name de groeiende werkloosheid is van invloed, niet alleen op de koopkracht en het consumptiegedrag maar ook op de vraag en aanbod van personeel.

Socio-demografische ontwikkelingen

Het aantal ouderen in Nederland neemt toe en ook de allochtone bevolkingsgroep groeit gestaag. Dit stelt het VGM voor de uitdaging hoe het museum de deelname en betrokkenheid van deze groepen aan het culturele leven kan benutten en optimaliseren. Om een goed aanbod tot stand te brengen zal het museum specifiek moeten inspelen op hun wensen en behoeften.

Duurzaamheid

Er is een groeiende aandacht voor maatschappelijk verantwoord en duurzaam ondernemen, zowel van de overheid (stringentere regelgeving) als van de consument. Ook culturele instellingen moeten hier als belangrijke maatschappelijke speler hun verantwoordelijkheid nemen.

Museumplein

Sinds 2013 zijn, voor het eerst sinds vele jaren, alle musea op het Museumplein (Rijksmuseum, Stedelijk Museum, Van Gogh Museum) weer gezamenlijk open. Dit leidt tot een andere en grotere dynamiek op het Museumplein, het 'Culturele Hart van Nederland' waartoe ook het Koninklijk Concertgebouw en Koninklijk Concertgebouworkest behoren.

Tentoonstellingen

Met de stijgende prijzen voor de kunst van Van Gogh en zijn tijdgenoten op de internationale kunstmarkt zijn ook de verzekeringswaardes sterk gestegen. Hierdoor stijgen de

kosten voor tentoonstellingen steeds verder, terwijl de Nederlandse indenniteitsregeling in toenemende mate veel te beperkt is om deze stijgende kosten voor internationale bruikleen-tentoonstellingen te kunnen opvangen.

³ Museumbrief van het Ministerie van OCW, Samen werken, samen sterker, 10 juni 2013.

Vincent van Gogh
Zonnebloemen (detail), 1889
Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

4 Belanghebbenden

Voor het succes van het VGM is het van groot belang dat het museum zich bewust is van de verschillende belanghebbenden en hun eisen en verwachtingen zodat daar met de activiteiten zo goed mogelijk op kan worden ingespeeld.

De belangrijkste belanghebbenden zijn daarom geïdentificeerd:

- De bezoekers van het VGM (nationaal en internationaal)
- Geïnteresseerden die het museum niet kunnen bezoeken
- De rijksoverheid, het Ministerie van OCW en de Nederlandse politiek
- De Rijksgebouwendienst
- De provincie Noord-Holland
- De gemeente Amsterdam en stadsdeel Zuid
- De Vincent van Gogh Stichting
- Financiers en sponsors (zogenoemde 'steunverleners')
- Commerciële partners
- De media
- De toeristische sector
- De onderwijssector
- De culturele sector, kunstinstellingen, brancheorganisaties
- Verzamelaars en de kunsthandel
- Leveranciers
- Werknemers

5 De missie van het Van Gogh Museum

De missie geeft aan wat het VGM wil zijn voor zijn belanghebbenden in de breedste zin van het woord. De missie vormt de basis waaruit de visie, strategie en doelen voor de organisatie worden afgeleid. Voor de periode 2009-2014 heeft het VGM de volgende korte en bondige missie geformuleerd:

Het Van Gogh Museum maakt het leven en werk van Vincent van Gogh en de kunst van zijn tijd toegankelijk voor zo veel mogelijk mensen om hen te verrijken en te inspireren.

Gezien het succes en de groei in de afgelopen periode wil de directie vasthouden aan deze missie omdat ze nog steeds van toepassing is voor de komende periode.

De zeer positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de Vereniging van Rijksmusea en de lovende reactie van het Ministerie van OCW en de Raad voor Cultuur naar aanleiding van de subsidieaanvraag 2014-2017 sterken de directie in deze gedachte.

Tegelijkertijd heeft het VGM de wil en de ambitie om de accenten de komende beleidsperiode anders te leggen en tot meer concrete strategische doelstellingen te komen.

6 De kernwaarden van het Van Gogh Museum

Het VGM is toonaangevend, excellent en inspirerend. Deze kernwaarden fungeren als ethisch kompas en zijn de kern van de bedrijfs-cultuur in het museum.

Toonaangevend

Het VGM is toonaangevend in de wereld als het gaat om Vincent van Gogh. Het museum beschikt over een unieke collectie van zijn schilderijen en prenten. Deze collectie en het jarenlange wetenschappelijk onderzoek naar het werk van Van Gogh en zijn tijdgenoten bieden een niet te evenaren inzicht in Van Goghs leven, werk en de context. Het VGM ontleent die unieke positie aan zijn ontstaans-geschiedenis: de band met de familie Van Gogh en de rol van beheerder van het erfgoed van Vincent van Gogh die het museum heeft gekregen. Het VGM profileert zich bovendien toonaangevend op het gebied van museale bedrijfsvoering, onderzoek, educatie en tentoonstellingen.

Streven naar excellentie

Het VGM is een internationaal befaamd museum dat op hoog niveau presteert. Dit is voor een belangrijk deel te danken aan de bovengemiddelde passie en inzet van de medewerkers van het museum. Het hoge kwaliteitsniveau van de museale organisatie en activiteiten werd door de visitatiecom-missie bekrachtigd. Het succes van het VGM schept verplichtingen en het museum wil zich ook in de komende jaren aan de internationale museale top meten.

Inspirerend

Het VGM spant zich vanaf de opening van het museum in 1973 in om Van Goghs leven en werk toegankelijk te maken voor zo veel mogelijk mensen en hen daarmee te verrijken en te inspireren. Het museum laat mensen wereldwijd steeds vanuit andere perspectieven of thema's kijken naar de wereld van Vincent van Gogh en door de emoties die dat oproept ook naar hun eigen leven. Het VGM laat zich andersom ook stimuleren en verrijken door wat er in de wereld gebeurt. Het museum is nieuwsgierig en wil exploreren en ontdekken en stimuleert ook zijn bezoekers en andere stakeholders hiertoe.

7 De visie van het Van Gogh Museum

De visie omschrijft de situatie waar het VGM naar streeft. Ze is gebaseerd op de missie en de kernwaarden van het museum en houdt rekening met externe factoren en met de belangrijkste belanghebbenden.

- 1 Het VGM is een van de meest toonaangevende en toegankelijke musea ter wereld. Het is inspirerend en streeft naar excellentie in al zijn activiteiten.**
- 2 Het VGM excelleert in de uitvoering van zijn kernopdracht, die geborgd is in de sectoren Museale Zaken, Publiekszaken en Bedrijfsvoering, waarbij wordt samengewerkt met verschillende partijen.**
- 3 Het voornaamste doel van het VGM is het behoud en beheer van de collectie en deze toegankelijk maken voor zoveel mogelijk mensen. Het museum heeft de collectie en het gebouw optimaal ontsloten.**
- 4 Het VGM bereikt de bezoeker en niet-bezoeker optimaal waarbij er sprake is van een dialoog met en een grote mate van betrokkenheid van het publiek.**
- 5 Het VGM werft additionele inkomsten, mede door de ontwikkeling van nieuwe businessmodellen en de verdere professionalisering van de fondsenwerving.**

Vincent van Gogh
Almondbloesem (detail), 1890
Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

8 De Kernopdracht

In dit Strategisch Plan is een onderscheid aangebracht tussen de Kernopdracht van het museum en de Strategische Pijlers. Voor beide zijn operationele doelstellingen geformuleerd. Dit onderscheid is gemaakt om de focus voor de komende periode scherp te kunnen definiëren.

De Kernopdracht betreft de taken die continu moeten worden uitgevoerd en is geborgd in de drie sectoren waaruit de organisatie bestaat: Museale Zaken (zie 8.1), Publiekszaken (8.2) en Bedrijfsvoering (8.3). Daarnaast ziet het VGM het als Kernopdracht om te blijven samenwerken met verschillende partijen en waar mogelijk bestaande samenwerking te intensiveren en uit te breiden (8.4).

8.1 Museale Zaken

Museale zaken zijn de activiteiten die betrekking hebben op het behoud, het beheer en de presentatie van de vaste collectie, tentoonstellingen, de wetenschappelijke functie van het VGM en het ontsluiten en publiceren van kennis hierover zowel binnen als buiten het museum, nationaal en internationaal.

De zeer waardevolle en bijzondere collectie en het tentoonstellen en ontsluiten daarvan blijft het belangrijkste aspect in al het handelen en denken. De collectie is de kern, 'leading' en 'king': 80% van de VGM-bezoekers komt voor de vaste collectie. Alle activiteiten die worden ondernomen, zijn hiervan een

afgeleide of logisch gevolg en moeten passen binnen de missie en visie van het museum.

Ook in de komende jaren zal doorlopend worden geïnvesteerd in het behoud, beheer en de uitbreiding van de collectie. Daarbij wil het VGM zijn hoogstaande wetenschappelijke en onderzoeksreputatie hooghouden; het VGM is en blijft dé autoriteit op het gebied van Van Gogh.

8.1.1 Collectiebeheer

Collectiebeheer heeft een restauratieplanning gemaakt voor behandelingen op korte, middellange en lange termijn. De collectie-survey – het monitoren van de staat van de collectie – is een continue taak die cyclisch verloopt. Met het in 2011 in gebruik genomen collectie informatiesysteem Adlib Museum Plus wordt het mogelijk de collectiesurvey digitaal uit te voeren. Hieronder staan de belangrijkste punten ten aanzien van behoud en beheer van de collectie voor de komende periode.

Conservering en restauratie

Op basis van de collectiesurvey worden (middel)langetermijnplanningen gemaakt voor conservering, restauratie en gebruik van de collectie.

Per schadefactor wordt een analyse gemaakt of bestaande werkafspraken en procedures adequaat zijn voor het behoud van de collectie. Hierbij worden relevante afdelingen betrokken en wordt gebruikgemaakt van

kennis en 'best practises' van binnen en buiten de organisatie. Waar nodig worden procedures aangepast of geïmplementeerd.

Veiligheidszorg

Het Collectie Hulp Verlenings Plan is in 2013 geïmplementeerd en op verschillende wijzen geoefend. De komende periode zal er voortdurende aandacht zijn voor de afspraken rond de bewaking van de collectie in verschillende omstandigheden. Scholing en onderhoudstrainingen vormen hier een integraal, doorlopend onderdeel van.

Collectieregistratie

De collectie is sinds 2011 geregistreerd in het collectie informatiesysteem Adlib Museum Plus. Uitgaande van deze basisregistratie worden aanvullende data van een aantal deelcollecties gefaseerd in Adlib Museum Plus opgenomen.

Daarnaast wordt gewerkt aan de selectie en implementatie van een Digital Asset Management Systeem (DAM). Dit systeem maakt het mogelijk om digitale bestanden te beheren en te koppelen aan de bijbehorende metadata uit Adlib Museum Plus. Aangezien Adlib Museum Plus en DAM twee kern-administraties van het VGM zijn, zijn extra medewerkers aangetrokken om deze implementatie uit te voeren.

8.1.2 Bibliotheek en Documentatie

Het VGM heeft een hoogwaardige historische boekencollectie en een relevante studiec collectie

die toegankelijk is voor zowel wetenschappers als geïnteresseerden. De leeszaalfunctie blijft gehandhaafd, waarbij de bibliotheek zal werken aan grotere (digitale) zichtbaarheid.

Wat documentatie betreft, wordt sterk ingezet op digitalisering. Nu het collectie informatiesysteem en op korte termijn het Digital Asset Management Systeem zijn geïmplementeerd, wordt prioriteit gegeven aan verdere digitalisering van documentatie over de collectie en collectiegerelateerde informatie, zoals technische documentatie. Hiertoe wordt een digitaliseringsplan opgesteld.

8.1.3 Presentatie vaste collectie

De ontsluiting van de collectie is de 'core business'. Het VGM wil daarbij nog gericht op de wensen en achtergronden van de doelgroepen en individuele bezoekers ingaan. Een belangrijke dimensie is hierbij de nieuwe presentatie van de vaste collectie in het Rietveldgebouw, die in het najaar van 2014 wordt gepresenteerd. Door de nieuwe en modernere inrichting van de vaste collectie wordt de aansluiting van de tentoonstellingen bij de permanente collectie tevens logischer, vanzelfsprekender en eenduidiger en vormen ze meer een esthetische eenheid. De presentatie wordt verder verrijkt door digitale middelen. Zie ook 9.1.1

8.1.4 Aanwinsten

Het VGM heeft een collectieplan waarin is uitgewerkt op welke gebieden het museum

zijn verzamelactiviteiten en aankoopbeleid richt. Het huidige kunsthandelklimaat betreft echter een zeer dure markt en competitieve omgeving. Aanwinsten zijn alleen mogelijk met additionele externe middelen. Deze additionele middelen worden ondergebracht in een aankoopfonds. Het doel voor de komende periode is om in dit fonds 10 miljoen euro ter beschikking te hebben. Cruciaal hierbij is de royale jaarlijkse bijdrage van de BankGiro Loterij waarmee het VGM tot en met 2018 een overeenkomst is aangegaan.

8.1.5 Tentoonstellingen (nationaal en internationaal)

Het VGM staat bekend om zijn spraakmakende tentoonstellingen en blijft de komende periode voor een uitgebreid en verrassend programma van tijdelijke tentoonstellingen in de tentoonstellingsvleugel zorgen.

De tentoonstellingen geven een context rondom de vaste collectie door te verdiepen, te focussen of juist te verbreden en ondersteunen daarmee de missie van het museum. Het programma voor de komende jaren is gebaseerd op het recent vastgestelde beleidsplan tentoonstellingen van het VGM.

Bij het toegankelijk maken van de museale collectie hoort ook de presentatie van werken in het buitenland. Vanwege de geringe omvang van de collectie kan het VGM geen vestigingen in andere landen openen. Het museum organiseert daarentegen regelmatig

Van Gogh-tentoonstellingen in het buitenland, met ondersteuning van de Vincent van Gogh Stichting. Deze tentoonstellingen worden zeer goed bezocht en geven grote aantallen mensen die nooit het museum in Amsterdam zouden kunnen bezoeken ter plaatse een uitgelezen kans om kennis te maken met het werk van Van Gogh.

Het VGM heeft een strategie voor zijn buitenlandtentoonstellingen opgesteld met daarin een lijst van prioriteitslanden waarop het museum zich in de komende jaren focust.

8.1.6 Onderzoek

Onderzoek naar aspecten van de collectie is sinds een kwart eeuw een integraal onderdeel van het beleid van het VGM. Het onderzoek ligt ten grondslag aan talrijke tentoonstellingen, publicaties en educatieve programma's. Het museum stimuleert een actief onderzoeks- en publicatieprogramma, gebaseerd op de verzamelingen, met het doel kennis van de 19de-eeuwse kunst in het algemeen en van het leven en werk van Van Gogh en van zijn tijdgenoten in het bijzonder aan wetenschap en publiek beschikbaar te stellen. Daarbij wordt de wisselwerking tussen (tijdelijke) tentoonstellingen en publicatie van nieuwe, wetenschappelijke inzichten nagestreefd.

De keuze voor het verrichten van onderzoek als een speerpunt van beleid heeft ook zijn weerslag gekregen in de museale organisatie, waarin sinds 2005 een zelfstandige afdeling

Onderzoek actief was. Deze afdeling is in 2011 opgegaan in de afdeling Kunst. Deze afdeling is verantwoordelijk voor het ontwikkelen en uitbouwen van de (wetenschappelijke) kennisfunctie. Het huidige beleidsplan Onderzoek loopt tot 2014, de komende periode wordt er dan ook een nieuw beleidsplan Onderzoek ontwikkeld.

Daarnaast ziet het VGM een belangrijke rol voor zichzelf weggelegd bij het opleiden en werkervaring bieden aan jonge getalenteerde wetenschappers en conservatoren met als specialisatie de kunst van de 19de eeuw in het algemeen en Van Gogh en zijn tijdgenoten in het bijzonder. Het VGM ziet het mede als zijn verantwoordelijkheid dat er ook een volgende generatie kunsthistorici wordt opgeleid die is gespecialiseerd in Van Gogh.

8.1.7 Educatie

Het VGM wil zoveel mogelijk mensen inspireren, verrijken en blijvend interesseren voor kunst en voor Van Gogh in het bijzonder. In lijn met het huidige overheidsbeleid vormt talentontwikkeling een belangrijk speerpunt voor het educatieve beleid van het museum.

Het VGM bereikt een jong publiek: de gemiddelde leeftijd van de bezoeker is 32 jaar. Educatie heeft als taak de kennis en informatie over Van Gogh en zijn tijd te interpreteren voor een groot publiek. Hierbinnen worden specifieke doelgroepen geïdentificeerd. Voor het algemene publiek heeft het VGM diverse

vormen van informatie en programma's in meer talen beschikbaar, waaronder multimediale tours, waar veel gebruik van wordt gemaakt.

Jeugdeducatie

Voor de jeugd van 4-12 jaar (primair onderwijs) en 12-17 jaar (voortgezet onderwijs) heeft het VGM verschillende educatieve programma's. Deze programma's worden in de komende periode verder ontwikkeld. Daarbij heeft het VGM sinds 2010 de toegang tot het museum gratis gemaakt voor de jeugd t/m 17 jaar.

Het museum moet in de komende beleidsperiode voldoen aan de door het Ministerie van OCW opgelegde doelstelling om jaarlijks 41.000 leerlingen te ontvangen. De groei in het bereik van scholen beoogt het museum te bereiken door de uitbouw van een doorgaande leerlijn, in aansluiting op onderwijscurricula en de vraag van scholen.

Het VGM werkt samen met veel educatie- en onderwijsinstellingen. Zo kunnen kinderen van groep 6, 7 en 8 tot eind 2014 met de Turing Museumpleinbus gratis naar het Rijksmuseum, het VGM en het Stedelijk Museum. De Museumplein-musea streven ernaar het vervoer van leerlingen met deze bus op eigen kracht voort te zetten. DMC neemt deel aan Cultuurmenu, een samenwerkingsverband van negentien Haagse erfgoedinstellingen. Het museum heeft de intentie om daarmee door te gaan.

In 2013 lanceerde het VGM een speciaal aanbod (koffertjes, rondleidingen en familiedagen) voor families met kinderen van 4 tot 12 jaar. Dit aanbod wordt uitgebreid met onder andere een familiemultimediator.

Volwasseneneducatie

Sinds 2010 voert Educatie de strategie om het publiek meer op maat te bedienen: naar kennisniveau, leerstijl en drijfveren. Het zet hierbij in op multimedia, mondelinge en 'hands-on' overdracht. Multimedia hebben een vaste rol in de educatieve middelenmix. Zo is voor bezoekers de succesvolle Brieven multimediator ontwikkeld en voor niet-bezoekers de Brieven iPhone app (150.000 downloads in 2 jaar). In de komende periode wordt voor niet-bezoekers een nieuwe app-reeks ontwikkeld. Met deze middelen kan het VGM een intensievere band aangaan met mensen wereldwijd die niet in staat zijn het museum te bezoeken.

De gratis lezingen (sinds 2006) en workshops voor volwassenen worden verder ontwikkeld in een bredere programmering, gericht op 'life long learners'.

Daarnaast zijn er de Vrijdagavonden, een platform waarop het museum wekelijks laat zien dat Van Gogh nog steeds hedendaagse cultuurmakers inspireert, gericht op jong (20-35 jaar) lokaal publiek. De Vrijdagavonden trekken ca. 1000 bezoekers per avond. Het beoogde aantal bezoekers in 2017 is 1250 per week.

Het VGM is een van de 'founding fathers' van de MuseumPlusBus, een outreach-project waarmee twaalf musea ouderen uit verzorgingshuizen of met thuiszorg naar hun museum halen. Dit project wordt dankzij de BankGiro Loterij in ieder geval tot eind 2017 voortgezet.

Nederland vergrijsd in een snel tempo. In 2015 bestaat de Nederlandse bevolking uit zeker drie miljoen mensen boven de 65 jaar. Het VGM ziet ouderen daarom als een belangrijke doelgroep. Daartoe is in 2013 het convenant 'Ouderen en cultuur' ondertekend. Dit vormde de start van het meerjarenprogramma 'Lang leve kunst'. De ouderenfondsen Sluyterman van Loo en Stichting RCOAK initieerden hierbinnen een eigen themaprogramma waarvoor onder meer het VGM werd benaderd om een voorstel voor ouderenparticipatie in te dienen. Een aantal voorstellen zullen worden ondersteund, waarvoor een budget van 1 miljoen euro te verdelen is. Het programma 'Lang leve kunst' loopt van 2014 tot 2017. Ook heeft het VGM heeft de ambitie om het meest toegankelijke museum in Nederland te worden voor mindervaliden. In de komende periode worden hiervoor maatregelen genomen.

8.2 Publiekszaken

Hieronder verstaat het VGM het streven om het publiek in de breedste zin optimaal te bereiken en te bedienen, te binden en

nieuwe ervaringen te bieden. Door publieks-onderzoeken die het VGM regelmatig uitvoert, weet het goed wie zijn publiek is. Daarnaast kent het museum ook een groot bereik zowel nationaal als internationaal buiten het museum, dat wil zeggen geïnteresseerden die niet in staat zijn om het museum te bezoeken.

8.2.1 Communicatie

Het VGM trekt steeds opnieuw grote belangstelling van de (internationale) pers, zoals onlangs weer bleek bij de presentatie van Van Goghs recent ontdekte schilderij *Zons- ondergang bij Montmajour*. Van Gogh blijft 'nieuwswaardig'. Het museum is zich hiervan bewust en wil daar optimaal en professioneel op inspelen. Er wordt een nieuw communicatiebeleidsplan ontwikkeld waarbij corporate communicatie en een meer actief persbeleid de aandacht krijgen. Andere aandachtsgebieden zijn de online aanwezigheid en implementatie van de webstrategie.

8.2.2 Bezoekers

Het VGM trekt sinds drie jaar gemiddeld tussen de 1,4 en de 1,5 miljoen bezoekers per jaar. 2011 was zelfs een uitzonderlijk goed jaar met 1,6 miljoen bezoekers. De bouw van een nieuwe entree (zie 9.1) zal ertoe bijdragen dat het VGM op een klantvriendelijkere manier zijn bezoekers kan ontvangen, maar het is ook de verwachting dat het museum hierdoor meer bezoekers kan ontvangen. Het streven is om uiterlijk 2017 1,7 miljoen bezoekers gemiddeld per jaar te ontvangen.

De bezoekers ervaren een bezoek aan het museum soms als minder plezierig vanwege de grote drukte. Om die drukte te verminderen worden de volgende maatregelen genomen:

- Een sterkere focus op bezoekersspreiding door middel van voorverkoop (fysiek en online) en prijsdifferentiatie.
- Verdere implementatie van het nieuwe ticketingsysteem.
- Verdere implementatie van gereguleerde bezoektijden, de time slots.

8.2.3 Bezoekerstevredenheid

Door jarenlang onderzoek naar de tevredenheid van de VGM-bezoekers en de dagelijkse praktijkervaring heeft het museum een grote schat aan kennis over zijn bezoekers, zowel demografisch als met betrekking tot hun wensen en eisen.

De relatie met de bezoeker kan en moet altijd beter in de visie van het VGM. Verschillende maatregelen zijn of worden getroffen om dit te verbeteren. Zo heeft het VGM als eerste museum in Nederland recent een omvangrijke klantgerichtheidstraining voor alle medewerkers gestart. Daarnaast worden alle medewerkers uitgenodigd twee keer per jaar de functie van gastheer/gastvrouw te vervullen. Ook wordt gewerkt aan een doelgroepen-definitie en een daarbij passend beleid. Zo kan het museum beter op de wensen en behoeften van zijn diverse en (inter)nationale publiek inspelen.

8.2.4 Marketing

Door het eigen en in opdracht van het VGM door TNS-NIPO uitgevoerde publieksonderzoek heeft het museum een gedetailleerde kijk op beeld van zijn publiek. De resultaten worden besproken in verschillende lagen van de organisatie. Ook in de komende periode zal het VGM deze publieksonderzoeken (laten) uitvoeren. Daarnaast raadpleegt de afdeling Marketing onder andere de output van eigen (kassa)systemen (Wincash) en de Museummonitor van de Museumvereniging om inzicht te krijgen in de aard, omvang en drijfveren van het publiek in en buiten het museum.

Het VGM is een cultureel wereldmerk. Met die kennis wordt een volgende stap gezet om onze merkpositionering te versterken. Dat betekent dat het VGM een steeds duidelijkere identiteit aan de buitenwereld wil tonen. Uit recent uitgevoerd onderzoek blijkt dat het profiel van de 'relaxte verbinder', met als kenmerken laagdrempelig, populair, artistiek/creatief, het beste past bij het VGM en de huidige merkbeleving. Om dit te realiseren wordt het merkbeleid (de identiteit) verder ontwikkeld, en toegepast op alle producten en diensten die het museum aanbiedt. Denk hierbij aan de keuze voor communicatiekanalen, marketing-activiteiten en educatieve programma's. Hierdoor wordt een consequente perceptie bij klanten van het VGM gecreëerd.

Trade en Sales, een onderdeel van de afdeling Marketing, is verantwoordelijk voor

alle B2B- en B2C-buitenlandpromotie. Zij scant nauwlettend de ontwikkelingen op de leisure-markt, analyseert het afnemersgedrag, identificeert kansen en groeipotentie, om zo proactief in te spelen op de trends in de markt. Trade en Sales heeft contact met organisaties zoals Amsterdam Marketing en het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC), die de branding en marketing van Nederland in binnen- en buitenland verzorgen.

Het onderhouden van relaties met de wederverkopers op de leisure-markt is een belangrijk onderdeel voor Trade en Sales. Trade en Sales wil haar wederverkoop-activiteiten consolideren en nieuwe markten aanboren. Tevens zal zij zich richten op de verkoop van tickets in het laagseizoen en tijdens daluren om zo de beschikbare bezoekerscapaciteit maximaal te benutten.

8.2.5 Commerciële activiteiten

De VGM Enterprises B.V. (hierna: VGME) produceert een uitgebreid assortiment merchandise producten op basis van de collectie. Deze producten worden verkocht in de winkel in het museum, de winkel op het Museumplein en via de webshop. Het doel voor de komende periode is om, mede op basis van een nieuw verkoopbeleid en een nieuw in te richten winkel in het toekomstige entreegebied, de verkoop van deze producten te vergroten. Hierbij zullen scherpere en duidelijkere keuzes gemaakt worden. Ook worden nieuwe commerciële activiteiten ontwikkeld (zie 9.3).

8.2.6 Fondsenwerving

In 2010 startte het VGM met het opzetten van een netwerk van bedrijven. Tegen het eind van het jaar hadden twaalf 'Corporate Patrons' zich verbonden aan deze Van Gogh Museum Global Circle. Dit netwerk wordt de komende periode uitgebreid. Daarnaast werkt het museum voor specifieke projecten samen met bedrijven zoals Shell en Canon. Voor particuliere steunverleners is in 2009 The Yellow House opgezet. Deelnemers betalen een vast bedrag per jaar. Ook dit netwerk wordt de komende periode uitgebreid. Voor de overige accentverschuivingen op het gebied van fondsenwerving zie 9.3.1.

8.2.7 Publicaties

De publicaties van het VGM ondersteunen en versterken het imago van het museum als internationaal gerenommeerd kennis- en onderzoeksinstituut en dragen tevens bij aan de inkomsten van het museum. In de komende jaren worden innovatieve uitgeefconcepten onderzocht om lezers wereldwijd te bereiken, onder andere met e-books en digitale publicaties over de museumcollectie.

8.2.8 De Mesdag Collectie

Met de Raad van Toezicht van het Van Gogh Museum is afgesproken dat DMC in 2014 wordt geëvalueerd. Er wordt dan een beslissing genomen over de verdere koers van DMC als onderdeel van het VGM.

8.3 Bedrijfsvoering

Onder bedrijfsvoering verstaat het VGM het op het hoogste niveau presteren ten aanzien van de interne organisatie en processen, het personeelsbeleid, duurzaam ondernemen, en geschikte huisvesting voor zowel collectie als personeel die past bij onze ambities.

8.3.1 De interne organisatie

In de afgelopen jaren heeft het VGM een grote verbetering gemaakt ten aanzien van het verder professionaliseren van de interne organisatie, onder andere door de implementatie van het Organisatie Ontwikkel Traject. Een organisatie is echter altijd in ontwikkeling en beweging en er zijn nog steeds processen die verbeterd kunnen worden. Het streven is dan ook om te komen tot een verdere inbedding van deze nieuwe structuur. Daarbij is het van groot belang dat nog duidelijker wordt wat de kernprocessen zijn en wie de eigenaars zijn van de verschillende processen. Ook het financiële beheer, het kostenbewustzijn en het kwaliteitsbewustzijn binnen de organisatie krijgen blijvend aandacht.

8.3.2 Externe profilering

Het VGM wil zich extern sterker profileren als een professioneel aangestuurde, ondernemende en dynamische organisatie met duidelijke doelstellingen waar op een hoog deskundig niveau wordt gewerkt en de medewerkers kansen krijgen hun talenten verder te ontplooiën en ontwikkelen.

8.3.3 Personeelsbeleid

Het VGM streeft naar een personeelsbestand dat past bij zijn ambities, met een vaste kern en een flexibele schil. Bij de werving van nieuwe medewerkers staan talent en kunde centraal. Tegelijkertijd streeft het VGM naar een divers personeelsbestand wat achtergrond, geslacht en leeftijd betreft. Het VGM kan qua beloningsniveau niet concurreren met het bedrijfsleven. Om toch de juiste mensen aan het museum te binden, moet het VGM helder formuleren en communiceren wat het tot een aantrekkelijke werkgever maakt. Ook moet binnen de organisatie worden geïnvesteerd in talent- en leiderschapsontwikkeling.

In 2011 heeft het VGM een personeelstevredenheidsonderzoek laten uitvoeren met een positief resultaat. Een aantal van de aanbevelingen die uit dit onderzoek naar voren kwamen zijn inmiddels geïmplementeerd. In de komende periode vindt er opnieuw een personeelstevredenheidsonderzoek plaats.

In 2013 heeft het VGM de beoordelings-systematiek ingevoerd van minimaal eenmaal per jaar evalueren en beoordelen. De komende periode wordt deze systematiek verder geïmplementeerd en waar nodig aangescherpt.

Daarnaast krijgt het terugdringen van het ziekteverzuimcijfer bijzondere aandacht, in samenwerking met een nieuwe arbodienst die in 2014 bij het VGM is begonnen.

8.3.4 MVO

De groeiende aandacht voor het milieu en maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) is een belangrijke ontwikkeling voor musea. Museumbezoekers verwachten van musea een hoge standaard op dit gebied. Het VGM voelt als openbare, internationale en educatieve instelling een grote verantwoordelijkheid en is sinds 2011 actief met maatschappelijk verantwoord ondernemen bezig. Het MVO-beleid van het museum is gebaseerd op drie pijlers:

- People: respect voor mens en omgeving
- Planet: duurzaamheid en minimale milieu belasting
- Profit: verantwoordelijk omgaan met continuïteit

In 2011 is een eerste aanzet gegeven voor het implementeren van een gedegen MVO-beleid. In 2012 zijn met de noodzakelijke renovatie van het VGM al de nodige grote stappen gezet op het gebied van MVO. De klimaatinstallaties in het gebouw zijn zo veel mogelijk duurzaam gemaakt. Dit beleid wordt verder geïmplementeerd, met als doel om in het voorjaar van 2014 de BREAAAM-certificering te krijgen.

8.4 Samenwerking

Het inter(nationale) netwerk van het VGM is door de beroemdheid van Van Gogh en zijn collectie en de vele en aansprekende activiteiten en samenwerkingsverbanden in zowel binnen- als buitenland groot en divers te noemen. Door de geplande activiteiten wordt

dit netwerk in de komende periode verder bestendigd en uitgebreid.

Collega-musea in binnen- en buitenland
Het VGM kent een druk bruikleenverkeer en veelvoudige samenwerkingsverbanden op de gebieden van onderzoek en tentoonstellingen met collega-musea in binnen- en buitenland. Het museum zal dit voortzetten.

Joint promotions
Joint promotions zijn samenwerkingen met derden waarbij zowel de derde partij als het VGM profiteert van free publicity of positieve uitstraling naar een gezamenlijke doelgroep. Voorbeelden daarvan zijn de samenwerking met Tedex Woman Amsterdam, Sesamstraat (ter gelegenheid van het 35-jarig jubileum) en de Stichting Museumnacht Amsterdam. Het VGM blijft de samenwerking met soortgelijke partijen zoeken.

Onderzoeksinstellingen en universiteiten
Het VGM blijft samenwerken met veel (inter)nationale onderzoeksinstituten zoals de RKD, de RCE, de Onderzoeksschool Kunstgeschiedenis, de Universiteit van Amsterdam, de Vrije Universiteit (master conservator), de NWO, The Tilburg Institute for Creative Computing, Cornell University en Duke University.

Partners Museumplein
Sinds 2013 zijn, voor het eerst sinds vele jaren, alle musea op het Museumplein

(Rijksmuseum, Stedelijk Museum, VGM) weer gezamenlijk open. Het VGM werkt van oudsher al veel samen met de collega-instellingen op dit 'Culturele Hart van Nederland' waartoe ook het Koninklijk Concertgebouw en Koninklijke Concertgebouworkest behoren. Door de heropeningen zal er een andere en grotere dynamiek op het Museumplein ontstaan, die het VGM optimaal wil gaan benutten.

Andere (kunst)disciplines
Als afgeleide van de missie van het museum om mensen te verrijken en te inspireren zoekt het VGM continu naar jonge kunstenaars en nieuw talent in verschillende (kunst)disciplines. De vrijdagavondprogrammering biedt daarbij een ideaal podium om deze jonge kunstenaars een platform te bieden en te laten zien hoe Vincent van Gogh en zijn kunst nog steeds relevant zijn en kunstenaars blijven inspireren.

Van Gogh Europe
2015 markeert de 125ste sterfdag van Vincent van Gogh. In samenwerking met een breed aantal partners in binnen- en buitenland wordt onder de paraplu 'Van Gogh Europe' een uitgebreid programma ontwikkeld om de inspiratie die Van Gogh in de afgelopen 125 jaar heeft opgeleverd op verschillende plaatsen in Europa te laten zien. Zo is er in 2015 een Van Gogh-tentoonstelling in Mons, dan Culturele hoofdstad van Europa.

Vincent van Gogh
Het gele huis (detail), 1888
Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

9 De Strategische Pijlers

De Strategische Pijlers geven richting en focus aan wat het VGM de komende periode wil bereiken. De activiteiten die de sectoren van plan zijn te ondernemen moeten hieraan worden getoetst. Het VGM heeft op basis van de missie, visie en kernwaarden van het museum, en rekening houdend met de stakeholders en externe invloeden, drie Strategische Pijlers geformuleerd: toegankelijkheid, bereik en inkomsten.

9.1 Toegankelijkheid

Hierbij is de volgende Strategische Pijler geformuleerd:

Het VGM heeft de collectie en het gebouw optimaal ontsloten.

Het voornaamste doel van het VGM is om de collectie toegankelijk te maken voor zoveel mogelijk mensen. Dat wil zeggen dat niet alleen de gebouwen fysiek toegankelijk zijn voor zowel de bezoekers als de medewerkers, maar dat ook de collectie en informatie daarover op alle mogelijke manieren toegankelijk zijn voor de geïnteresseerden wereldwijd die niet in staat zijn om naar het museum te komen.

9.1.1 Toegankelijkheid van de collectie

De ontsluiting van de collectie is de 'core business'. Het VGM wil daarbij nog gericht op de wensen en achtergronden van de doelgroepen en individuele bezoekers ingaan. Een belangrijke dimensie is hierbij de nieuwe

presentatie van de vaste collectie in het Rietveldgebouw die in het najaar van 2014 wordt gepresenteerd. Hierbij hanteert het VGM de volgende uitgangspunten:

- De presentatie belicht zo veel mogelijk facetten van het leven en werk van Van Gogh, waarbij speciaal wordt ingegaan op zijn werkwijze en de artistieke context waarin zijn werk tot stand kwam.
- De presentatie wordt nog meer over het gehele gebouw verspreid, waardoor de bezoeker wordt aangemoedigd om het hele gebouw te gebruiken.
- Werken op papier (inclusief brieven) krijgen een permanente plek.
- De presentatie is enigszins flexibel voor het mogelijk maken van diverse presentaties en bruikleenverkeer.
- Ruimte faciliteren voor wisselende presentaties.

Door de nieuwe en modernere inrichting van de vaste collectie wordt de aansluiting van de tentoonstellingen bij de permanente collectie tevens logischer, vanzelfsprekender en eenduidiger en vormen ze meer een esthetische eenheid.

De presentatie wordt verder verrijkt door digitale middelen. Het VGM wil de bezoekers naast de traditionele manier om de collectie te ervaren, een 'totaalbeleving' bieden, een meer interactieve en prikkelende manier van het beleven van een museumbezoek. Het museum gaat hiervoor initiatieven ontplooiën in het digitale domein, zowel voor de collectie

als voor het publiek. Educatie speelt hierbij een grote rol. Daarnaast moet de collectie ook verder toegankelijk worden gemaakt voor het grote mondiale publiek dat nooit het museum zelf zal bezoeken, zoals via internet (zie 9.2.1).

Hier valt ook te denken aan innovatieve presentatievormen buiten de muren van het museum die de collectie niet belasten, zoals een Van Gogh Experience (zie 9.3.2). De vraag naar de collectie is immers groot, terwijl de beschikbaarheid beperkt is en de kwetsbaarheid groot.

9.1.2 Toegankelijkheid van het gebouw

Nieuwe entree

Met ± 1,5 miljoen bezoekers per jaar bereikt het museum op bepaalde momenten de grenzen van zijn capaciteit. Vooral in de vakantieperiodes, rondom de feestdagen en tijdens bepaalde spitsuren is de druk op de faciliteiten aanzienlijk en wordt een bezoek aan het museum door veel bezoekers niet meer als plezierig ervaren. De huidige toegang aan de Paulus Potterstraat is ontoereikend voor het verwerken van de grote bezoekersstromen. Daarom krijgt het museum een nieuwe entree aan het Museumplein, die naar verwachting in de zomer van 2015 wordt geopend. Dit zal de fysieke toegankelijkheid van het museum in grote mate verbeteren.

Kantoorhuisvesting

Door de hoogte van de exploitatiekosten, de afstand naar het museum en de verhouding van het aantal vierkante meters versus bezettingsgraad sluit de huidige kantoorhuisvesting niet langer aan bij de wensen en behoeften van de organisatie. De komende periode wordt samen met het Ministerie van OCW en de Rijksgebouwendienst gezocht naar een geschikt pand.

9.2 Bereik

Hierbij is de volgende Strategische Pijler geformuleerd:

Het VGM bereikt de bezoeker en niet-bezoeker optimaal waarbij er sprake is van een dialoog met een grote mate van betrokkenheid van het publiek.

Het VGM wil de inhoudelijke toegankelijkheid van de collectie garanderen en bevorderen door het verschaffen van sterker op de bezoeker en gebruiker toegespitste informatie. Het museum biedt voor dit doel onder andere publicaties en educatieve programma's aan waarbij gebruik wordt gemaakt van de digitale mogelijkheden, zowel binnen het museum als daarbuiten. Het VGM zal zich in de komende jaren op een innovatieve en aantrekkelijke manier positioneren en op een moderne en efficiënte manier communiceren met zijn publiek.

9.2.1 Digitale domein

Dialoog met het publiek

Het VGM wil een sterkere 'sense of community' met zijn publiek opbouwen. Het grootste gedeelte van het (mondiale) publiek komt maar één keer en het contact is vaak nog te eenzijdig. Het museum wil de komende jaren deze dialoog intensiever op gang brengen, en aldus ook de band met het publiek versterken en het herhaalbezoek vergroten. Daarbij krijgt het Nederlandse publiek bijzondere aandacht. De hernieuwde webstrategie, het Customer Relationship Management-systeem (CRM) en het ticketingsysteem Recreatex leveren hieraan een belangrijke bijdrage.

Emotionele content

Van Gogh spreekt voor veel mensen, jong en oud, enorm tot de verbeelding. Het VGM wil deze unieke 'emotionele content' nog meer ontsluiten, op een gepast platform. Hierbij speelt de inzet van nieuwe en innovatieve digitale middelen een cruciale rol.

Webstrategie

Het VGM gaat een nieuwe webstrategie ontwikkelen waarmee we de virtuele (online) en de fysieke bezoeker verbinden met het VGM. Op die manier wil het museum een breder publiek bereiken, de klantenbinding verhogen en commerciële activiteiten gericht inzetten.

Met de realisatie van een nieuwe website gebaseerd op deze webstrategie verwacht het VGM vanaf 2014 de basis op orde te

hebben en uiterlijk in 2017 een verdubbeling van de huidige digitale bezoeken te realiseren. De webstrategie leidt naar verwachting ook tot een hoger percentage herhaalbezoeken (niet-unieke bezoekers) op basis van de aantrekkelijke inhoud.

Sociale media

De groeiende rol van de sociale media biedt het VGM grote kansen om zich nadrukkelijker te profileren als kenniscentrum en om kennisdeling en -uitwisseling met het publiek te optimaliseren. Het VGM is sinds 2007 actief met sociale media en onderhoudt actief pagina's op Google+, Facebook en Twitter. In 2013 bereikte het museum met 3 miljoen fans op Google een internationale toppositie, en had het in Nederland de meeste fans op Facebook en de meeste volgers op Twitter. Het doel is om deze positie te versterken en in te zetten om ook de binding met deze wereldwijde fanbase te versterken.

Belangrijk is dat het museum flexibel is, live monitort én zich zeer snel kan aanpassen. De keuzes die bijvoorbeeld Facebook maakt, zijn essentieel voor de acceptatie door en het gedrag van klanten, en daarmee voor de aanwezigheid van het VGM op het medium. Een goed voorbeeld hiervan is de verandering die Hyves in de afgelopen jaren heeft doorgemaakt. Mobiele toepassingen zijn een trend waarop moet worden ingespeeld door middel van e-books, apps en mobiele websites.

9.3 Inkomsten

Hierbij is de volgende Strategische Pijler geformuleerd:

Het VGM werft additionele inkomsten, mede door de ontwikkeling van nieuwe businessmodellen en de verdere professionalisering van de fondsenwerving.

Het VGM genereert 50% van zijn inkomsten uit ticketing en ontvangt ongeveer 25% subsidie van de rijksoverheid. Deze grote afhankelijkheid van ticketing maakt, in combinatie met de zich verder terugtrekkende overheid, de financiële positie van het museum kwetsbaar. Daarom gaat het VGM nieuwe businessmodellen ontwikkelen om de financiële positie te verstevigen en zo zijn ondernemende rol verder uit te bouwen. Ook ligt nadrukkelijk de focus op het verder professionaliseren en uitbreiden van de fondsenwerving.

9.3.1 Fondsenwerving

Fondsenwerving is essentieel om additionele activiteiten mogelijk te maken, zoals belangrijke bruiklenen voor tentoonstellingen, educatie- en onderzoeksprojecten, en om minder afhankelijk te worden van de inkomsten uit ticketing, merchandise en subsidie. Daarnaast is Fondsenwerving een middel om, samen met partners, via 'brandactivation'

nieuwe publieksgroepen te bereiken en de zichtbaarheid van het museum te vergroten.

Het VGM werft bedrijven, fondsen, particulieren en andere organisaties die als partners het museum willen ondersteunen. Het museum besteedt veel aandacht aan het ontwikkelen en onderhouden van goede relaties met deze partijen: fundraising en 'friendraising' gaan immers hand in hand. Het VGM wil de komende jaren het aantal meerjarige partners van het museum die een substantiële jaarlijkse bijdrage leveren uitbreiden. Daarnaast wil het VGM het aantal particuliere steungevers verenigd in The Yellow House vergroten. Ook heeft het VGM recent een vriendenvereniging opgericht, The Sunflower Collective, waarvan het instapniveau lager is dan die van The Yellow House of Global Circle. Behalve de directe (potentiële) inkomsten die een dergelijke vriendenvereniging biedt, is het een goede bron voor toekomstige fondsenwerving, aankopen en grotere donaties. Daarbij vervullen deze vrienden een belangrijke ambassadeursrol.

Naast bedrijven en particulieren zijn (vermogens)fondsen belangrijke ondersteuners van projecten in het museum. Maar als gevolg van de economische crisis is de financiële ruimte van een aantal fondsen omlaag gegaan en is er minder geld beschikbaar. Het streven is om de relaties met bestaande (vermogens) fondsen te onderhouden en nieuwe fondsen te werven, zowel nationaal als internationaal.

9.3.2 Commerciële inkomsten

Het museum zal zijn ondernemende rol verder uitbouwen. Kansen liggen hier in het ontwikkelen en commercieel aanbieden van diensten en nieuwe producten.

Nieuwe producten

Naast de succesvolle verkoop van het huidige uitgebreide assortiment merchandise producten legt het VGM de komende periode de focus op de ontwikkeling van nieuwe producten. Zo heeft het VGM als eerste museum in de zomer van 2013 hoogwaardige 3D-reproducties van Van Goghs meesterwerken geïntroduceerd en met succes gelanceerd in Nederland, Taiwan, Hong Kong en Los Angeles. Deze zogenoemde Relievo's zijn van een zo hoge kwaliteit dat ze het originele werk zeer dicht benaderen. De Relievo's zijn verschenen in een gelimiteerde editie: elk exemplaar is genummerd en geaccordeerd door een conservator van het museum. De komende beleidsperiode zullen de Relievo's verder nationaal en internationaal in de markt worden gezet.

PP10

Het VGM en het Rijksmuseum werken samen in de bv PP10, die de beveiliging van de beide musea borgt en uitvoert. Recentelijk heeft ook het Stedelijk Museum besloten gebruik te maken van de diensten van deze bv. De komende jaren wordt onderzocht of de dienstverlening van PP10 kan worden uitgebreid.

Van Gogh Experience

Het VGM ziet een duidelijke vraag en behoefte in de markt aan 'experiences', producten of programma's die een betekenisvolle beleving bieden aan de bezoeker ervan. Het VGM heeft de ambitie om een 'Van Gogh Experience' te ontwikkelen, waarin de bezoeker de wereld van Vincent van Gogh binnentreedt.

Van Gogh Museum Consultancy

Het VGM heeft een hoogstaande reputatie aanzien van de kennis en kunde van de medewerkers van het museum. Deze kennis wordt dan ook regelmatig geraadpleegd door verschillende partijen. Dit heeft tot het idee geleid om deze consultancy commercieel in de markt uit te zetten. Op dit moment draait hiervoor een kleinschalige pilot. De komende periode wordt besloten of het VGM deze consultancy commercieel gaat uitbaten.

De Kernopdracht en de Strategische Pijlers die in dit Strategisch Plan zijn benoemd, stellen de kaders vast voor het beleid van het VGM in de komende jaren. In de loop van 2014 en de jaren daarna worden op basis van dit plan op afdelingsniveau meer gedetailleerde beleidsplannen en activiteitenplannen ontwikkeld.

In de komende jaren ligt de focus op het verwerven van additionele inkomsten (door zowel de ontplooiing van commerciële activiteiten als fondsenwerving), het verder toegankelijk maken van de collectie en de huisvesting, en het ontwikkelen van het digitale domein.

Bij het nader uitwerken van de plannen wordt uiteraard rekening gehouden met de financiële middelen en de capaciteit van de organisatie. Om de plannen succesvol tot uitvoering te brengen zijn een duidelijke planning en heldere afspraken tussen de betrokkenen essentieel.

Colofon

Het Strategisch Plan 2014-2017 van het Van Gogh Museum is geschreven door de directie in nauwe samenwerking met het Management Team.

Wij danken de medewerkers die tijdens de werksessies een waardevolle en inspirerende bijdrage hebben geleverd.

Tekst

Directie Van Gogh Museum

Redactie en coördinatie

Eva Schieveld, Rosella de Koff

Tekstredactie

Aggie Langedijk

Vormgeving en drukwerk

Bourne Design, Amsterdam
Drukkerij Tesink, Zutphen

Beeldverantwoording

Alle werken uit de Van Gogh Museum-collectie die afgebeeld zijn in deze uitgave zijn eigendom van de Vincent van Gogh Stichting.

Adres

Van Gogh Museum
Postbus 75366
1070 AJ Amsterdam
Museum: Paulus Potterstraat 7
Kantoor: Stadhouderskade 55
T +31 (0)20 570 52 00
F +31 (0)20 570 52 22
info@vangoghmuseum.nl
www.vangoghmuseum.nl

© 2014 Van Gogh Museum, Amsterdam
Niets uit deze uitgave mag door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze ook worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het Van Gogh Museum.

En dan zal onze toekomst beter zijn dan ons verleden.

Vincent van Gogh aan zijn broer Theo
Etten, 12 november 1881

Vincent van Gogh
De oogst (detail), 1888 Arles
Van Gogh Museum, Amsterdam
(Vincent van Gogh Stichting)

Van Gogh Museum Amsterdam
Paulus Potterstraat 7
1071 CX Amsterdam
T +31 (0)20 570 52 00

info@vangoghmuseum.nl
www.vangoghmuseum.nl

Sociaal Jaarverslag

Sociaal jaarverslag

In dit jaarverslag informeren we u over enkele van de belangrijke ontwikkelingen in 2015 in het sociaal beleid van het Van Gogh Museum en Van Gogh Museum Enterprises B.V.

Medewerkers Tevredenheidsonderzoek

In het voorjaar van 2015 heeft het Medewerkers Tevredenheidsonderzoek plaatsgevonden. De resultaten zijn besproken op de afdelingen en er zijn punten geselecteerd waar extra aandacht aan gegeven zal worden.

Herinrichting Van Gogh Museum Enterprises B.V.

In de loop van 2015 is de organisatiestructuur van Van Gogh Museum Enterprises B.V. heringericht. In dit kader zijn alle functies beschreven en gewogen.

Verzuimprotocol

In juli 2015 is in overleg met de arbodienst en na akkoord van de ondernemingsraad het nieuwe verzuimprotocol ingevoerd, waarin de verantwoordelijkheden van alle betrokken partijen duidelijk benoemd zijn.

Nieuw personeelsinformatiesysteem

In januari 2015 heeft de overgang naar Workforce plaatsgevonden, een nieuw personeelsinformatiesysteem. Vanuit dit systeem worden vanaf 1 november 2015 de digitale loonstroken gegenereerd. Met ingang van 1 januari 2016 worden deze niet langer op papier verstrekt.

Invoering werkkostenregeling

Per 1 januari 2015 is een aantal arbeidsvoorwaardelijke regelingen aangepast in samenwerking met de ondernemingsraad. De reiskostenregeling is verhelderd en vereenvoudigd en tevens zijn de attentierichtlijnen, de regeling Museumkaart en de regeling rondom maaltijdvergoeding aangepast. Per 1 januari 2015 is ook de nieuwe gezondheidsregeling ingevoerd.

Werving extra fte's vloer in verband met de nieuwe entree

In verband met het grote aantal extra bezoekers en de nieuwe entree zijn in 2015 extra medewerkers aangetrokken op uitzendbasis, als flexibele schil. Hiervoor is een tender onder uitzendorganisaties uitgeschreven waarna met twee preferred suppliers afspraken zijn gemaakt.

Functiebeschrijvingen en -weging van leidinggevenden

Van alle functies van alle leidinggevenden zijn in 2015 functiebeschrijvingen gemaakt en heeft een functieweging plaatsgevonden.

Vernieuwd introductieprogramma nieuwe medewerkers

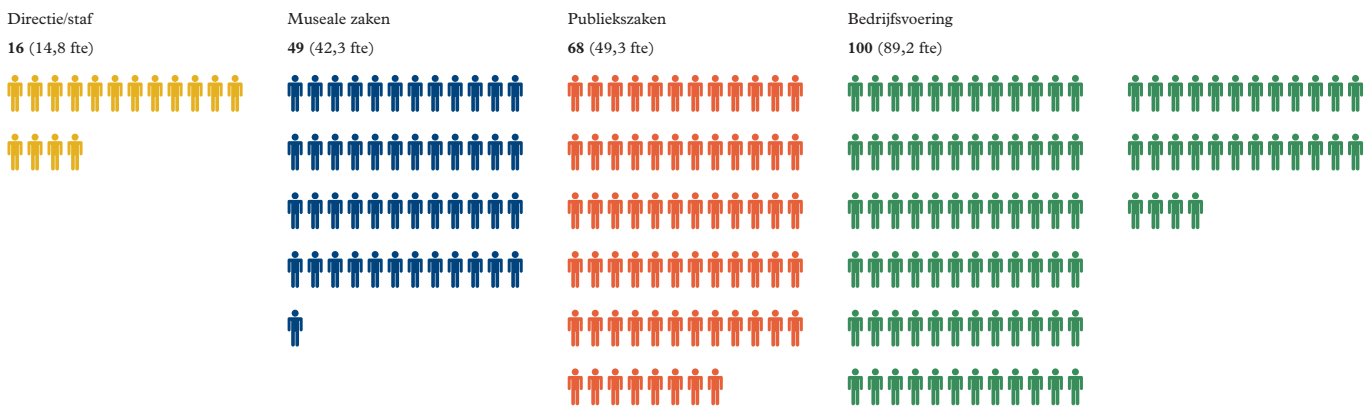
Met ingang van 2015 wordt drie- tot viermaal per jaar een vernieuwd introductieprogramma voor de nieuwe medewerkers georganiseerd, met de nadruk op veilig en gezond werken en met een onderscheid naar functie. Daarnaast is de introductieperiode uitgebreid naar twee maanden, met duidelijke handvatten voor zowel de leidinggevende als de nieuwe medewerker.

Ziekteverzuim 2015

Het ziekteverzuim in 2015 bedroeg 3,92%.

Personeelssamenstelling per 31.12.2015

Op 31 december 2015 waren er 233 medewerkers (195,6 fte) in dienst van het museum.

Leeftijdsverdeling

Leeftijd	Aantal
15 - 24	10
25 - 34	65
35 - 44	58
45 - 54	59
55 - 64	44
> 65	1
TOTAAL*	237

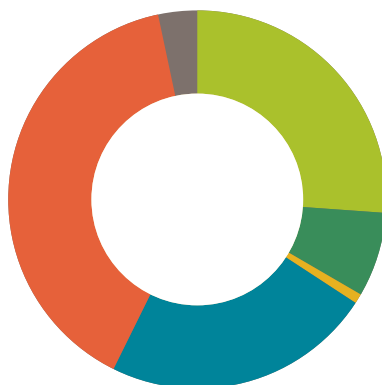
Dienstverband

Lengte in jaren	Aantal
< 1	48
1 - 4	80
5 - 9	53
10 - 14	16
15 - 19	20
20 - 24	12
≥ 25	5
TOTAAL*	234

Contractsoorten

Bepaalde tijd	Aantal
Parttime	61
Fulltime	17
Uurloner	2
Subtotaal	80
Onbepaalde tijd	Aantal
Parttime	54
Fulltime	92
Uurloner	7
Subtotaal	153
TOTAAL	233

* Doordat een (klein) aantal medewerkers in meer dan een categorie valt, ontstaat er een verschil tussen de totaalstellingen en het totaal aantal medewerkers op 31.12.2015 (233).

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

MVO

De groei en aandacht voor milieu en maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) is een belangrijke ontwikkeling voor musea. Museumbezoekers verwachten van musea een hoge standaard op dit gebied. Als openbare, internationale en educatieve instelling is dit een grote verantwoordelijkheid voor het Van Gogh Museum (VGM). Het VGM is dan ook actief bezig met maatschappelijk verantwoord (ofwel: duurzaam) ondernemen. In het strategisch plan 2014-2017 heeft duurzaamheid een belangrijke plek gekregen, evenals in het facilitair beleid 2013-2015.

Ambitie

Het Van Gogh Museum heeft de ambitie om zich te ontwikkelen tot een van de meest duurzame musea van Europa. Deze ambitie wordt onderbouwd door de duurzame prestaties die voortkomen uit de huisvesting en de bedrijfsvoering. De prestaties worden zichtbaar gemaakt en gecommuniceerd naar de stakeholders.

Drie pijlers

Het MVO-beleid van het Van Gogh Museum is gebaseerd op drie pijlers:

- People: respect voor mens en omgeving
- Planet: duurzaamheid en minimale milieubelasting
- Profit: verantwoordelijk omgaan met continuïteit

Duurzame energie-uitwisseling

In 2015 heeft het VGM samen met Alliander DGO een initiatief gestart om duurzame energie-uitwisseling tussen de culturele instellingen en andere geïnteresseerden rondom het Museumplein mogelijk te maken. Het plan is om onderling warmte en koude uit te wisselen, wanneer dit niet direct door de deelnemers zelf benut kan worden. Dit kan door een warmte- en koudenet rondom het Museumplein te realiseren waarop de diverse gebouwen van de deelnemers zijn aangesloten.

De volgende organisaties doen hieraan mee: Rijksmuseum, Stedelijk Museum, Gemeente Amsterdam, Zuiderbad, Albert Heijn, Q-Park, Waternet en Alliander. Dit initiatief is een voorbeeld van hoe het VGM een innovatieve invulling aan het MVO-beleid wil geven.

Aanwinsten 2015

Henri de Toulouse-Lautrec (1864-1901)

In de Moulin rouge, La Goulue en haar zuster, 1892

lithografie in zes kleuren op velijnpapier

59,3 x 45,3 cm (blad) / 45 x 34,2 cm (beeld)

p2776S2015

Van Gogh Museum, Amsterdam

De clown in de Moulin rouge, 1897

lithografie in zes kleuren op velijnpapier

41 x 32,3 cm (blad en beeld)

p2777V2015

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

De dans in de Moulin rouge, 1897

lithografie in vijf kleuren op Chinees papier

45,5 x 35,9 cm (blad en beeld)

p2778S2015

Van Gogh Museum, Amsterdam

De grote loge, 1897

lithografie in vijf kleuren op velijnpapier

51,1 x 39,6 cm (blad en beeld)

p2779V2015

Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)

De belangrijkste aankoop die het Van Gogh Museum het afgelopen jaar deed betreft een groep van vier prachtige kleurenlithografieën van Henri de Toulouse-Lautrec. De vier prenten kunnen tot de belangrijkste werken van zijn grafische oeuvre worden gerekend. Qua stijl, onderwerp en techniek is ieder van deze vier prenten exemplarisch voor de inventiviteit die Toulouse-Lautrec in de jaren 1890 op het gebied van de kleurenlithografie tentoonspreidde.

Door zijn artistieke talent en ambachtelijke interesse wist Toulouse-Lautrec precies hoe hij de mogelijkheden van de kleurenlithografie naar zijn hand kon zetten. Zo gaf hij de vier werken een subtiel en zacht karakter, bijvoorbeeld door bepaalde onderdelen van de composities schetsmatig weer te geven en deze passages af te wisselen met meer inktachtige vlakken. Hierdoor zag de toeschouwer de hand van de kunstenaar terug in de prent, en kreeg het werk een bepaalde nuance die het affiche miste. Daarnaast gebruikte Toulouse-Lautrec de door hem geperfectioneerde spettertechniek *crachis*. Door een gevuld penseel over een zeef te bewegen of door een mes langs de rand van een penseel te halen schiet de kunstenaar allemaal kleine spettertjes lithografische inkt op de steen. Hierdoor worden de kleurvlakken niet egaal, maar hebben ze een zachte waas, wat de subtiliteit van de voorstelling extra versterkt.

De prenten zijn alle vier uitgevoerd in de hoogstpersoonlijke stijl die Toulouse-Lautrec in de jaren 1890 voor zijn kleurenlithografieën ontwikkelde en waarmee hij zo beroemd is geworden. Zo zijn de voorstellingen verregaand geabstraheerd tot een decoratief ensemble van platte kleurvlakken en zijn figuren haast volledig teruggebracht tot silhouetten. In *De grote loge* bijvoorbeeld zijn de loges gereduceerd tot een schematisch spel van rode lijnen, en

AANWINSTEN

in *De clown in de Moulin rouge* reikt de ruimtewerking niet verder dan het beeldvlak. Ook werkte Toulouse-Lautrec met sterk gedefinieerde omlijningen en scherpe afsnijdingen. Zo valt de figuur geheel rechts in *In de Moulin rouge, La Goulue en haar zuster* voor de helft buiten het beeld. Het zijn allemaal beeldmiddelen die Toulouse-Lautrec ontleend had aan de Japanse prentkunst, die destijds populair was onder Parijse kunstenaars.

Een ander kenmerkend stilistisch element is de karikaturale wijze waarop Toulouse-Lautrec zijn figuren uitbeeldde. Hiermee gaf hij zijn werk die kenmerkende decoratieve kwaliteit en maakte hij dat de door hem afgebeelde artiesten en bekenden in een oogopslag te herkennen waren. Hij schuwde hierin de overdrijving niet, en zei daarover zelf: 'Ik portretteer de waarheid, geen ideaal (...). Voor wratten ken ik geen genade, sterker nog, ik vind het leuk ze te verrijken met een paar springerige haren.' Vaak gaf Toulouse-Lautrec zijn figuren bovendien bepaalde kledij of een attribuut mee. Zo zijn de figuren in de vier onlangs aangekochte prenten allen

te identificeren als beroemdheden uit het woeste uitgaansleven van Montmartre. Op *In de Moulin rouge, La Goulue en haar zuster* is, arm in arm met haar zuster, de cancadanseres Louise Weber afgebeeld, beter bekend als La Goulue. Zij is te herkennen aan het opgestoken haar, midden op haar hoofd. Op *De clown in de Moulin rouge* is de beroemde clown Cha-U-Kao weergegeven. Zij kan worden geïdentificeerd vanwege haar gele clownspak.

Toulouse-Lautrec beeldde het nachtleven van Montmartre met alle beroemdheden af van binnenuit. Hij was een intrinsiek onderdeel van dit leven en ging er zo volledig in op dat het uiteindelijk zijn dood zou betekenen. Zijn werk ademde de sfeer van het uitgaansleven in deze Parijse wijk en zijn prenten en affiches, met hun kenmerkende stijl en iconografie van artiesten, worden tot de dag van vandaag geassocieerd met deze opwindende tijd en wereld.

Zijn artistieke inventiviteit, opwindende onderwerpskeuze en algehele beheersing van de techniek, maakte hem tot

de onbetwiste nummer één van de kleurenlithografie. Hij vestigde zijn naam met zijn affiches, maar hij consolideerde zijn positie als de belangrijkste prentkunstenaar van het fin de siècle met zijn autonome kunstprenten. De vier verworven lithografieën zijn in de markt gezet als *belles-épreuves*. Dit betekent dat deze werken de prestigieuze status en zeldzaamheid hadden van een volwaardig kunstwerk. Toulouse-Lautrec had een enorme reputatie opgebouwd als eigentijdse meester van de kleurenlithografie en kon daarom destijds al aanzienlijk hoge bedragen voor zijn *belles-épreuves* vragen.

Bedoeld als verzamelobjecten voor de vermogende particuliere verzamelaar, waren deze werken gericht op een exclusiever publiek dan het meer populaire affiche, bedoeld voor de straten van Parijs. *Belles-épreuves* van zijn hand, zoals de vier werken die het Van Gogh Museum onlangs verwierf, waren toen al het ultieme verzamelobject. Dat het in 2015 nog gelukt is deze werken aan te kopen, is ronduit uniek te noemen.

Charles-François Daubigny (1817-1878)

De bootreis, 1862

zestien etsen in zwart op velijnpapier, gebonden in een leren omslag

44 x 31,7 cm (omslag)

p2762S2015

Van Gogh Museum, Amsterdam

Hoewel het Van Gogh Museum zich in de aankopen van prenten hoofdzakelijk richt op het fin de siècle, wordt er bij uitzondering een grafisch werk uit een eerdere periode van de 19de eeuw verworven. Zo kocht het museum het afgelopen jaar de in 1862 vervaardigde prentenserie *De bootreis* van Charles-François Daubigny aan. Deze Franse kunstenaar staat tegenwoordig vooral bekend om zijn pioniersrol binnen de landschapschilderkunst, waarbij hij met zijn losse penseelvoering de weg vrijmaakte voor het moderne landschap van de impressionisten. Minder bekend is dat Daubigny een zeer kundig graficus was die zich vroeg in zijn carrière financieel op de been hield als illustrator voor onder andere boeken, tijdschriften en reisgidsen.

De bootreis is een persoonlijke en vrijmoedige ode aan het leven op de rivier, waarvan Daubigny als landschapschilder met volle teugen genoot. De nieuw verworven prentenserie is gebaseerd op een omvangrijkere reeks van 47 tekeningen. Daubigny wilde met deze reeks zijn enthousiasme over het werken op het water delen met vrienden en familie. Hoewel de tekeningen alleen bedoeld waren voor de mensen die het dichtst bij hem stonden, kreeg ook de prenthandelaar en uitgever Alfred Cadart ze te zien. Hij spoorde Daubigny vervolgens aan zestien van de tekeningen te selecteren en deze uit te brengen als prentenserie, uiteraard via zijn uitgeverij.

Omdat Daubigny zoveel ervaring had met de prentkunst, was hij in staat de tekeningen zelf over te brengen naar een etsplaat. Eerst trok hij op half doorzichtig papier de voorstelling over. Vervolgens legde hij de overgetrokken tekening op zijn kop op de etsplaat en zette de grote lijnen van de tekening over met de etsnaald. De afdrucken die via deze plaat werden verkregen vertoonden zo precies dezelfde voorstelling als de tekening.

De zestien etsen waaruit *De bootreis* bestaat, vertellen een anekdotisch verhaal van de omzwervingen van Daubigny en zijn atelierboot. Elke individuele prent toont een scène uit het bestaan van de rivierschilder. Zo zien we hoe Daubigny het middagmaal op de atelierboot nuttigt, of hoe hij de hevige deining van voorbijvarende stoomboten trotseert. De belangrijkste prent van de serie is echter *De atelierboot*, waarop Daubigny zelf te zien is als hij aan het werk is. In de kajuit van de boot schildert hij een klein landschapje, dat door de deksel van zijn verfkist overeind wordt gehouden. Omdat bekend is dat hij deze kleine werken als schetsen (*pochades*) voor zijn grotere atelierwerken gebruikte, kan deze prent gezien worden als een ware documentatie van zowel Daubigny's werkwijze op de atelierboot, als de doelstelling van zijn reisesjes op de rivier.

Naast het feit dat dit werk inzicht biedt in de kunstenaarspraktijk van Daubigny, is het eveneens kenmerkend voor zijn vlotte schetsmatige stijl. De nonchalante wijze waarop hij met arceringen de schaduwpartijen heeft weergegeven, toont aan dat hij deze vlotheid ook op een etsplaat kon overbrengen. Juist omdat Daubigny vanwege deze losse, directe stijl een grote inspiratie was voor veel kunstenaars na hem, onder wie Van Gogh, is dit werk een logische toevoeging aan de collectie van het Van Gogh Museum.

Jean-Louis Forain (1852-1931)

Naar bed, 1877

Oost-Indische inkt en waterverf op aquarelpapier

43,8 x 30 cm

d1196S2015

Van Gogh Museum, Amsterdam

(aankoop met steun van de BankGiro Loterij)

Een uitgewerkte tekening van Jean-Louis Forain (1852-1931) stond al enige jaren op de wensenlijst van het Van Gogh Museum. *Naar bed* is daarom een welkome aanvulling op de collectie, waarin Forain alleen was vertegenwoordigd met grafisch werk. In een aantal van deze prenten staat de verhouding tussen welgestelde mannen en jonge meisjes centraal, waar *Naar bed* qua thematiek zeer goed bij aansluit.

In *Naar bed* heeft Forain een jong meisje afgebeeld, dat bij kaarslicht een man naar haar slaapkamer leidt. Zij is een prostituee met een stereotiepe welgestelde klant. Hij houdt in zijn armen flessen wijn vast om tijdens het pleziertje te nuttigen. In de schetsmatig weergegeven achtergrond is ternauwernood de deur te onderscheiden die het meisje op het punt staat te openen. Over haar arm ligt een handdoek: ze is zich bewust van het belang van hygiëne voor

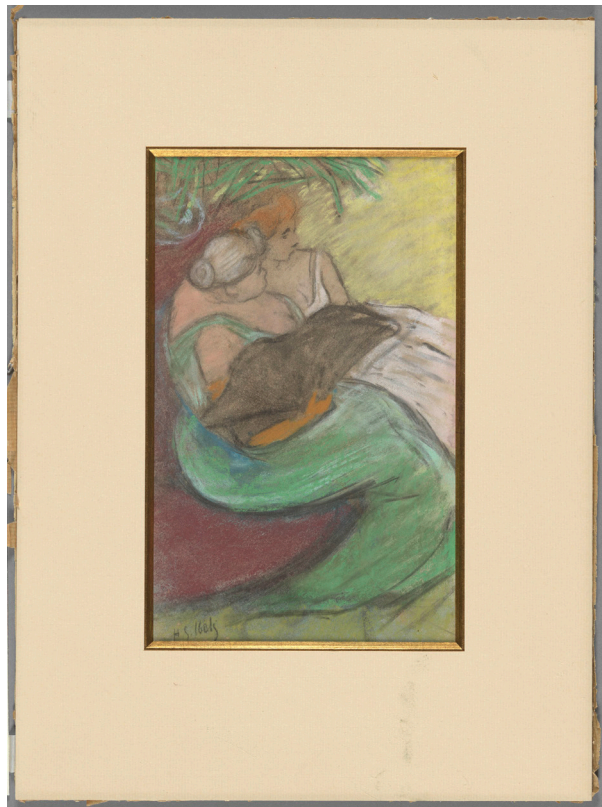
en na haar werk. Het gekozen moment in combinatie met de schetsmatige, karikaturale stijl maakt de voorstelling tegelijkertijd grimmig en spannend, maar ook komisch en intiem.

Parijs gold in het fin de siècle als de hoofdstad van het genot en was bezaaid met vrouwen die hun lichaam te koop aanboden. De ongemakkelijke ontmoetingen tussen welgestelde heren en arme jonge meisjes is een telkens terugkerend onderwerp in Forains oeuvre. Ontelbare malen beeldde hij het thema af in olieverf, gouache, aquarel, pastel, pen, potlood en verschillende grafische technieken. Zijn bordeelscènes hebben vaak een komische ondertoon en tonen geen elegante *femmes fatales*, maar doodgewone en wat onbeholpen vrouwen. Forain was een scherpe en realistische observator van de praktijken van de eigentijdse prostitutie, waar veel arme vrouwen tot gedwongen waren om zelfstandig rond te kunnen komen.

Jean-Louis Forain was een leerling van Edgar Degas en hij bevond zich aan het eind van de jaren 1870 in avant-garde-kringen. Forain exposeerde vier keer met de impressionisten en hij koos het moderne stadse leven tot onderwerp van zijn kunst. *Naar bed* is qua thematiek een waardevolle toevoeging aan de vaste collectie en kon meteen worden opgenomen in de tentoonstelling *Lichte zeden* in het Van Gogh Museum.

Henri-Gabriel Ibels (1867-1936)

Mère moderne, 1893
pastelkrijt op velijnpapier
27 x 17 cm
d1197S2015
Van Gogh Museum, Amsterdam

illustratie bij het volkse chanson *Mère moderne*, gezongen door de zangeres Irène Henry. Op de voorstelling zien we twee dames in avondkleding op een sofa. Een van de dames is al op leeftijd en waarschijnlijk, gezien de titel, de moeder van de roodharige jonge vrouw. Het was niet gebruikelijk om als welgestelde dame zonder mannelijk gezelschap uit te gaan. Ibels heeft hier een moderne moeder afgebeeld, die zonder gêne een plezierige avond met haar dochter heeft.

Van dezelfde voorstelling heeft Ibels ook een schilderij gemaakt, dat zich in een particuliere collectie bevindt. Gezien de mate van uitwerking van de aangekochte pastel, met aanzienlijk meer detaillering en lichtwerking dan in de bladmuziek, is het onwaarschijnlijk dat hij als studie voor de prent beschouwd moet worden. Waarschijnlijker is dat de pastel als een equivalent van de prent of als studie voor het schilderij moet worden gezien.

Deze vervaging van de grenzen tussen 'hoge' en 'lage' kunst was typerend voor de laat-19de-eeuwse avant-garde en Ibels was hierin toonaangevend. Hij was een van de eerste kunstenaars die (bladmuziek)illustraties maakten, vanuit de gedachte dat hij daarmee zijn werk onder de aandacht kon brengen bij een groter publiek. Door zijn talent in te zetten bij zowel hoge als lage kunstvormen kon hij verschillende doelgroepen bereiken. Op een handige manier gebruikte hij hetzelfde voorstellingsmotief in een heel scala aan media. Zo waren het schilderij en de pastel bestemd voor de chiquere kunstverzamelaar en kocht de gewone man de bladmuziek op straat. Met deze aankoop ontstaat er een prachtige groep van drie werken, die deze sociale gedachte én handige marketingstrategie illustreert en inzichtelijk maakt.

De aankoop van deze pastel van de Nabis-kunstenaar Henri-Gabriel Ibels is een welkome toevoeging aan de collectie, aangezien het museum reeds de bladmuziek en een lithografie met dezelfde voorstelling in bezit heeft. Dankzij deze verwerving is het mogelijk een compleet beeld te schetsen van het werk van Ibels. Hij werd door tijdgenoten ook wel *Le Nabi journaliste* genoemd, vanwege het grote aantal illustraties dat hij maakte voor verschillende Franse tijdschriften, zoals *Le Messager français*, *Le Mirliton*, *L'Escarnouche*, *Le Rire*, *La Revue blanche*, *La Plume*, *Le Sifflet* en *Le Père Peinard*. Net als de andere Nabis paste hij zijn talent toe op allerlei verschillende kunstvormen: van schilderkunst en drukwerk tot theaterdecors.

Ibels illustreerde voornamelijk bladmuziek en affiches voor het theater. Net als zijn goede vriend Henri de Toulouse-Lautrec beeldde hij 'de gewone mens' af in zijn vrije tijd. Zijn voorstellingen bestaan vooral uit cafés, straatscènes, theater- en circusartiesten. Soms voorzag hij zijn illustraties van sociaal commentaar, wat niet onopgemerkt bleef. In 1893 schreef de kunstcriticus Charles Saunier over Ibels dat hij een gedurfd kunstenaar was, die streefde naar een rationale kunst. Saunier moedigde in zijn kritiek Ibels juist aan om een nóg kritischere houding aan te nemen.

Het Van Gogh Museum heeft een uitgebreide collectie prenten van Ibels. De voorstelling van de aangekochte pastel was ook een ontwerp van Ibels voor een

Henry Somm (1844-1907)

Elegante figuren op een plein in Parijs, ca. 1885-1889

Inkt op velijnpapier

21.4 x 32 cm

d1195S2015

Van Gogh Museum, Amsterdam

Dit voorjaar is de collectie van het Van Gogh Museum verrijkt met een zeer subtiele inkttekening van Henry Somm (1844-1907): *Elegante figuren op een plein in Parijs*. Een werk dat vrij uniek is binnen het oeuvre van deze kunstenaar. Somm is vooral bekend om tekeningen en prenten van elegante Pariisennes en Japoniserieën, maar een werk waarin de afgebeelde personen haast gereduceerd zijn tot een inktvlek is voor deze kunstenaar uitzonderlijk.

Hoe Somm dit unieke inkteffect heeft verkregen is moeilijk te zeggen. Mogelijk tekende hij eerst de voorstelling met een nat penseel, waarna hij inkt aanbracht op de natte delen, zodat het vloeien stopte bij de overgang van nat naar droog papier. Een andere optie is dat Somm een sjabloon gebruikte, al is het dan lastig de donkere inktkringen te verklaren.

Henry Somm was een kunstenaar die zich op het snijvlak van japonisme, impressionisme en symbolisme bevond. Via zijn rijk gevarieerde kennissenkring had hij de mogelijkheid zich op al deze gebieden goed te onderleggen. Zo kwam Somm via zijn vrienden uit de kunstwereld Phillipe Burty en Siegfried Bing al heel vroeg in aanraking met Japanse kunst, en ging hij in zijn enthousiasme zelfs zover dat hij op Japanse les ging en verregaande plannen maakte om naar Japan te reizen. Afbeeldingen van geisha's en kopieën van Japanse prenten lopen als een rode draad door het oeuvre van de kunstenaar.

Aan het einde van de jaren 1870 dringt het dagelijkse stedelijke Parijse leven door in zijn Japans geïnspireerde kunst. Het feit dat hij mocht exposeren tijdens de vierde impressionistententoonstelling (1879) en de kennismaking met Edgar Degas die

dit hem opleverde had hem ongetwijfeld op dit spoor gebracht. Halverwege de jaren 1880 begint Somms werk een meer karikaturale en symbolistische affiniteit te vertonen. Contacten die hij opdeed met kunstenaars als Henri de Toulouse-Lautrec en Théophile Steinlen, die Somm ontmoette in de besloten sociëteit van Le Chat Noir, speelden hierin zeer waarschijnlijk een grote rol.

Al deze drie tendensen lijken samen te komen in de inkttekening die dit jaar door het Van Gogh Museum werd verworven. Het platte, zeer gestileerde uiterlijk van de tekening vertoont een sterke verwantschap met de Japanse prentkunst. Daarentegen kan het onderwerp van een plein in Parijs, vol met elegante, flanerende figuren, worden uitgelegd als impressionistisch. Het feit dat de tekening, waarin alle figuren anonieme silhouetten zijn, een zeer onduidelijk en haast mysterieuze lading heeft grenst weer aan het symbolisme.

Naast alle kunsthistorische raakvlakken die de tekening in zich draagt, vertoont het werk onmiskenbare stilistische overeenkomsten met het *théâtre l'ombre* (schaduwtheater) in Le Chat Noir, waarvoor Somm een pioniersrol vervulde. De silhouetten in de tekening zijn namelijk net de uitgeknipte zinken figuren die Somm vervaardigde voor deze zeer populaire vorm van entertainment. Mogelijk is de tekening dan ook een voorstudie voor een figuur van het schaduwtheater.

Met de aankoop van deze tekening kan Somm van zijn meest experimentele en veelzijdige kant getoond worden.

Pierre Bonnard (1867-1947)

Boekomslag voor *La reine de joie, mœurs du demi-monde*, 1892
lithografie en fotomechanische reproductie in vier kleuren en boekdruk in
zwart op velijnpapier
32,3 x 25,2 cm (vouwblad) / 26,2 x 18,8 cm (beeld)
p2760S2015
Van Gogh Museum, Amsterdam

Het Van Gogh Museum wist het afgelopen jaar de hand te leggen op een prachtige boekomslag van Pierre Bonnard. Het betreft de roman *La reine de joie, mœurs du demi-monde*, van de in vergetelheid geraakte naturalistische schrijver Victor Joze. Het boek was het laatste deel van de driedelige serie *La menagerie sociale*, waarin Joze, geïnspireerd door Zola, Flaubert en Balzac, verslag legt van zijn onderzoek in het literair-artistieke avant-gardemilieu van Parijs. *La reine de joie* vertelt het verhaal van Alice Lamy, een courtesane die zich in Parijs omhoog werkte via relaties met rijke aristocraten, bankiers en industriëlen.

Het ontwerp van de boekomslag komt het beste tot zijn recht als het boek helemaal opengeslagen wordt. Dan krijg je Alice Lamy in haar volledigheid te zien. De grimas op haar gezicht verraadt dat hetgeen waarin zij verwickeld is tot weinig goeds zal leiden. Haar rechterarm loopt op artistieke wijze door in de rest van de compositie, waar zij nogmaals te zien is, te midden van de rijke heren die zij om haar vinger wond.

Bonnard heeft voor dit ontwerp zijn compositie tot het extreme toe geabstraheerd. Het resultaat is een dynamisch spel van

verschillende kleurvlakken, lijnen en tekst. Alle dieptewerking en modellering heeft Bonnard naast zich neergelegd, ten gunste van de decoratieve kwaliteit van het beeld. Als inspiratiebron zal hij hiervoor ongetwijfeld de Japanse prentkunst en het schaduwtheater van Le Chat Noir hebben gebruikt. Toch heeft Bonnard enige nuance in deze sterk gesimplificeerde compositie weten te brengen. Middels het gebruik van *crachis*, de inktspettertechniek van Henri de Toulouse-Lautrec, heeft hij de lichte kleurvlakken van een rood accent voorzien.

Deze boekomslag toont goed aan hoe Bonnard als jonge kunstenaar via zijn toegepaste werk kunst en het dagelijks leven met elkaar wilde verbinden. Een ideaal dat hij deelde met de andere leden van de kunstenaarsgroep Nabis. De grafiek van deze jonge, zeer vooruitstrevende kunstenaars is vrijwel compleet vertegenwoordigd in de collectie van het Van Gogh Museum. Naast de omslag van Bonnard ontwierp Toulouse-Lautrec een affiche ter promotie van hetzelfde boek, dat zich eveneens in de collectie van het museum bevindt. In het boek zelf wordt gerefereerd aan dit beroemd geworden affiche door het als titelpagina af te beelden.

Pierre Roche (1855-1922)

De Hesperiden, ca. 1900

gypsografie op simili Japon

52,3 x 39,7 cm (blad) / 44,1 x 29,6 cm (beeld)

p2774S2015

Van Gogh Museum, Amsterdam

Aan het eind van de 19de eeuw was de prentkunst ongekend populair in de moderne kringen van de Parijse kunstwereld. Kunstenaars uit het fin de siècle experimenteerden volop met zowel nieuwe als traditionele druktechnieken. Zo ook de beeldhouwer en keramist Pierre Roche, die furore had gemaakt onder tijdgenoten met de gypsografie. Voor deze bijzondere drukvorm wordt in een gipsen plaatje een voorstelling gegrift, waardoor er een licht reliëf ontstaat. Vervolgens wordt de inkt op het reliëf aangebracht.

Door de ruwe, opstaande randen in het gips wordt de inkt vastgehouden. Met de hand wordt vervolgens het papier op de plaat gedrukt, waardoor er een voorstelling in reliëf met inkt ontstaat. De gypsografie was oorspronkelijk een Victoriaanse druktechniek die voor het eerst werd toegepast in 1837. Roche heeft deze bestaande techniek verfijnd en naar zijn eigen hand gezet. Hij drukte zijn gypsografieën af op Japans papier van kwaliteit. Het papier had volgens Aristide Maillol de juiste structuur en flexibiliteit

om het reliëf in te drukken en hield de inkt goed vast.

Het sculpturale karakter van het resultaat moet Roche als beeldhouwer hebben aangesproken. Naar eigen zeggen kon hij dankzij deze techniek beter spelen met schaduw en licht in zijn prenten. De kunstcriticus Roger Marx, die een belangrijk voorvechter was van de eigentijdse prentkunst, lauwerde Roche en benoemde zijn techniek tot *l'estampe de sculpteur*.

In *De Hesperiden* heeft Roche de elfde opdracht van de Griekse held Herakles op een moderne wijze weergegeven. Koning Eurystheus had Herakles opgedragen gouden appels van de Hesperiden te stelen. Wie van deze appels een hap zou nemen, zou onsterfelijk worden. Herakles vroeg hulp aan de titaan Atlas. Als tegenprestatie zou hij tijdelijk het hemelgewelf voor hem dragen. Dat aanbod beviel Atlas en het lukte hem om een aantal gouden appels te bemachtigen voor Herakles.

De Hesperiden is een laat werk uit het gegraveerde oeuvre van Roche. Het is een prachtig voorbeeld van zijn absolute beheersing van de door hem verfijnde techniek. De takken, bladeren en schors zijn heel subtiel uitgewerkt en door het gebruik van lichte en donkere partijen ontstaat er een overtuigende dieptewerking in de prent. Daarnaast is het opvallend dat Roche in *De Hesperiden* niet de Hesperiden zelf, maar Atlas heeft afgebeeld. Het is een van de weinige voorbeelden van een mannelijk naakt in de 19de-eeuwse prentkunst, waarin voornamelijk vrouwen werden afgebeeld.

Aristide Maillol (1861-1944)

Liggend naakt op een draperie, ca. 1895
 houtgravure in zwart op Chinees papier
 14,6 x 29,3 cm (blad) / 7,9 x 22,4 cm (beeld)
 p2770S2015
 Van Gogh Museum, Amsterdam

Daphnis en Chloë, 1893

49 houtgravures in sanguine op vergépapier in het originele album.
 20,3 x 13,6 cm (album) / 13 x 19,5 (bladen)
 p2771S2015
 Van Gogh Museum, Amsterdam

De houtgravure is de allereerste en eenvoudigste prenttechniek. Deze techniek werd voornamelijk gebruikt om andere kunstwerken zo gedetailleerd mogelijk te reproduceren. In het fin de siècle ontstond de opvatting onder kunstenaars dat deze traditionele techniek haar essentiële kenmerken was kwijtgeraakt. Prentkunstenaars wilden daarom terug naar de houtsnede als puur en robuust expressiemiddel. De houtgravure ondervond in deze periode een opleving en grote herwaardering.

De kunstenaar Aristide Maillol (1861-1944) deelde deze ideeën en sloot zich aan bij de kunstenaarsgroep Les Nabis, die in navolging van Paul Gauguin zocht naar een decoratieve, naïeve beeldtaal. Zoals de meeste Nabis-kunstenaars, legde Maillol zich toe op verschillende media: beeldhouwwerk, schilderijen, tekeningen, prenten en tapijten. In de jaren 1890 experimenteerde Maillol intensief met verschillende grafische technieken om uiteindelijk zijn

persoonlijke stijl te ontwikkelen. De aangekochte houtgravures zijn mooie voorbeelden voor deze experimentele periode, waarin hij op zoek was naar een meer oorspronkelijke expressievorm.

Voor *Liggend naakt op een draperie* heeft Maillol de techniek van de houtgravure op een moderne, expressieve manier toegepast. De vrouw is robuust qua vorm en pose, haar armen en benen zijn uit verhouding en de draperieën van de sofa en van haar kleren zijn hoekig en grof.

In het aangekochte kunstenaarsboek illustreren 49 gravures van Maillol het verhaal van de twee geliefden Daphnis en Chloë, geschreven door de Griekse schrijver Longus in de 2e eeuw na Christus. Als jong stel maken zij spannende avonturen mee, die hun liefde in gevaar brengen. Op een bijna middeleeuwse manier heeft Maillol de omgeving van de voorstelling geabstraheerd en alleen het belangrijkste uit het verhaal afgebeeld. De stijl waarin

Maillol zijn gravure heeft uitgewerkt, is eenvoudig en naïef van aard. Hij greep dus zowel qua techniek als qua stijl terug op vroegere tijden.

Het Van Gogh Museum was reeds in het bezit van een kleine selectie prenten van Maillol. De houtgravure *Liggend naakt op een draperie* is een mooie en zinnige aanvulling, omdat het een geweldig voorbeeld is van het moderne, naïeve gebruik van de conservatieve techniek van de houtgravure. Het aangekochte kunstenaarsboek *Daphnis en Chloë* is ook een mooie toevoeging aan de Maillolcollectie en past daarnaast naadloos in de collectie kunstenaarsboeken van de Nabis.

Verdere aanwinsten

Adolphe Willette (1857-1926)

De uitgever André Marty, 1894
lithografie in zwart op Chinees papier
35,8 x 24,3 cm (blad) / 29 x 21 cm (beeld)
p2763S2015
Van Gogh Museum, Amsterdam

Félix Vallotton (1865-1925)

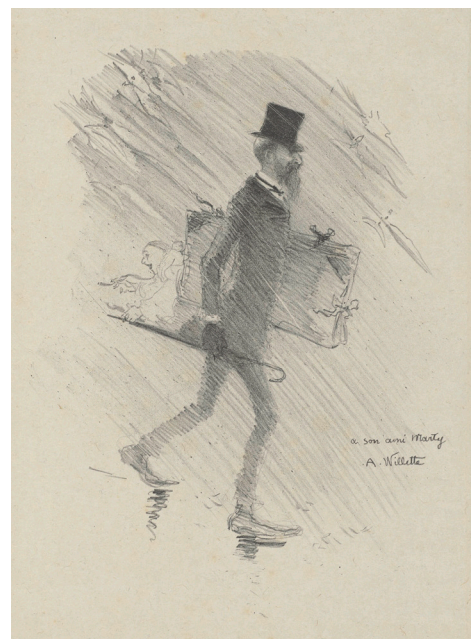
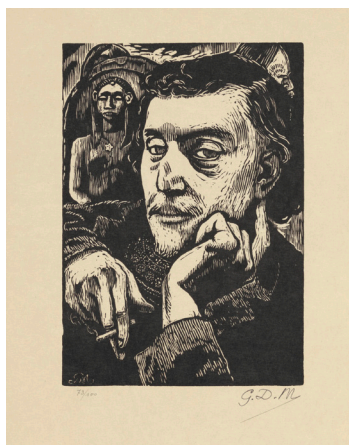
Ruggiero en Angelica (Roger et Angélique), 1896
houtsnede in zwart op velijnpapier
25,2 x 32,3 cm (blad) / 18,8 x 26,2 cm (beeld)
p2775S2015
Van Gogh Museum, Amsterdam

Daniel de Monfreid (1856-1929)

Portret van Paul Gauguin, 1900
houtsnede in zwart op simili Japon
27,9 x 22 cm (blad) / 17,3 x 12,1 (beeld)
p2773S2015
Van Gogh Museum, Amsterdam

Eugène Grasset (1841-1917)

De prent en het affiche (L'Estampe et l'affiche), 1897
lithografie in zwart
65 x 47,8 cm (blad) / 53,2 x 37,8 cm (beeld)
p2764S2015
Van Gogh Museum, Amsterdam

Winsor & Newton Ltd.

Nuances des couleurs à l'huile et à l'aquarelle / Aufstriche von Oel und Aquarell Farben
ca. 1915

Bourgeois Aîné

Tons des couleurs super fines pour l'aquarelle & la gouache préparée par Bourgeois Aîné
Parijs ca. 1915

Handleidingen voor tekenen en schilderen waren in de 19de eeuw niet alleen bestemd voor de beginnende kunstenaar, maar ook voor de amateur. In de middenklasse, die vanaf het begin van de eeuw meer vrije tijd en bestedingsruimte had en met de komst van de spoorwegen ook meer mogelijkheden kreeg om te gaan reizen, werd zelf tekenen en schilderen heel populair. Vooral het vastleggen van de omgeving tijdens uitstapjes was een geliefde bezigheid. Uitgevers van teken- en schilderhandleidingen en ook producenten van kunstenaarsbenodigdheden richtten zich met name op deze groeiende markt, die aanzienlijk groter was dan de markt voor de professionele kunstenaar.

De bibliotheek verwierf in 2015 een vroege uitgave van een tekenhandleiding, de Franse editie van *The art of drawing in its various branches* (Londen 1825) van John

Thomas Smith. Smith was een veelzijdig man. Hij was tekenleraar in Edmonton, topograaf, prentmaker en publicist van verschillende boeken. Ook was hij enige tijd *Keeper of the Prints Department* van het British Museum. In 1796 leerde hij John Constable kennen en werd hij diens mentor. De jonge Constable liet zich aanvankelijk in zijn werk sterk door Smith beïnvloeden, maar koos spoedig zijn eigen weg. Smith acteerde ook als biograaf. Zijn biografie van William Blake werd een voorbeeld voor andere biografieën, vooral omdat deze uit de eerste hand was geschreven en daarmee een van de betrouwbaarste kunstenaarsbiografieën van zijn tijd was.

De tekenmethode van J.T. Smith, op dat moment de enige in zijn soort, is bedoeld voor zelfstudie, zonder de begeleiding van een leermeester. In 28 gedetailleerde

lessen kan de gebruiker de kunst van het tekenen en aquarelleren autonoom onder de knie krijgen, met inbegrip van de perspectief. De lesstof is verlucht met talrijke houtgravures, sommige handgekleurd, met afbeeldingen van zowel voorstudies als tekeningen in voltooid staat. Met de aankoop van Smiths voor zijn tijd vooruitstrevende lesmethode is de bibliotheek een fraaie bron voor de 19de-eeuwse (amateur)kunstpraktijk rijker.

Producenten van kunstenaarsmaterialen gaven catalogi uit van artikelen die op bestelling konden worden geleverd. Dergelijke catalogi worden verzameld ten behoeve van het onderzoek naar de kunstpraktijk van de 19de en vroege 20ste eeuw. Onlangs verwierf de bibliotheek er weer een aantal, onder andere twee catalogi met verfmonsters van de bekende

AANWINSTEN

Engelse verffabrikant Winsor & Newton en van de Franse verfproducent Bourgeois Aîné.

Winsor & Newton is in 1832 ontstaan, nadat wetenschapper William Winsor en kunstenaar Henry Newton een partnerschap waren aangegaan. Het in London gevestigde bedrijf bracht in 1835 voor het eerst zogenoemde *moist water colours* op de markt, een vloeibare waterverf op glycerinebasis die heel geschikt was om te gebruiken bij het *en plein air* ofwel buiten schilderen. *Colourmen* Winsor & Newton waren ook verantwoordelijk voor de introductie in 1842 van de opvouwbare metalen en afsluitbare tube voor olieverf, ter vervanging van de traditionele (varkens) blaas. Door het gebruik van een tube met schroefdop bleef de inhoud langer houdbaar en kon de verf gemakkelijker en zonder te knoeien worden gedoseerd. Er wordt wel gezegd dat de uitvinding van

de verftube het *plein air*-schilderen heeft gestimuleerd. Studies wijzen uit dat het eerder andersom was. De toenemende populariteit van het schilderen in de buitenlucht, ook bij amateurs, stimuleerde de ontwikkeling van allerhande nieuwe producten, waarmee de handel in kunstenaarsbenodigdheden slim reageerde op de vraag vanuit de markt. Naast verkoopcatalogi zijn ook receptenboeken belangrijke informatiebronnen, vooral bij onderzoek naar de veroudering van kunstwerken. Het archief van Winsor & Newton bevat talloze recepten, die nu zijn gedigitaliseerd en voor onderzoek beschikbaar worden gesteld.¹ Kwaliteit van de verf, duurzaamheid in het bijzonder was een grote zorg in de 19de eeuw. De bekende chemicus George Field had zich in de jaren dertig al met duurzaamheid van pigmenten beziggehouden. Na diens dood verwierf William Winsor Fields receptenboeken. Winsor & Newton

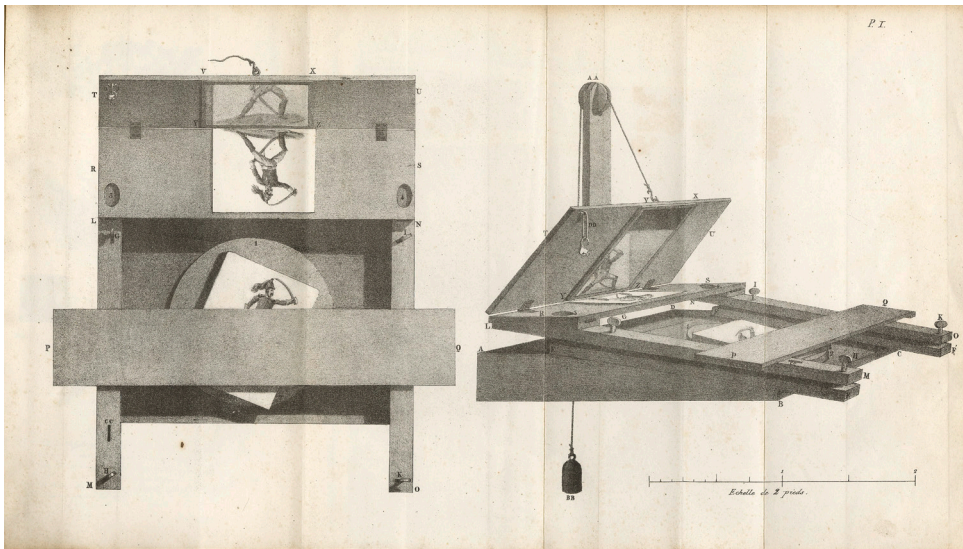
maakten dankbaar gebruik van zijn onderzoeksresultaten, onder andere bij het gebruik van meekrap en karmijn bij de bereiding van verf. Ook brachten zij het boek *Field's Chromatography: a treatise on colours and pigments for the use of artists* uit, waarvan de bibliotheek een exemplaar bezit.

Van Gogh was bekend met genoemde verfproducenten. Via zijn broer Theo bestelde hij bijvoorbeeld verftubes in maten die overeenkomen met de maatvoering uit het aanbod van Winsor & Newton. Van Gogh betrok zijn verf ook van verfhandelaren als Tanguy en Tasset et L'Hôte, detailhandelaar van onder andere de producten van Bourgeois Aîné. Beide verfproducenten bestaan nog steeds, zij het dat Bourgeois inmiddels is gefuseerd met Lefranc, een verfproducent van wie de geschiedenis zelfs teruggaat tot 1720.

¹ 'The Winsor & Newton archive of nineteenth-century recipes for artists' materials' is in Nederland op aanvraag te raadplegen bij het RKD in Den Haag.

Godefroy Engelmann

Manuel du dessinateur lithographe, ou Description des meilleurs moyens à employer pour faire des dessins sur pierre dans tous les genres connus, suivie d'une instruction sur le nouveau procédé du lavis lithographique
Parijs 1824

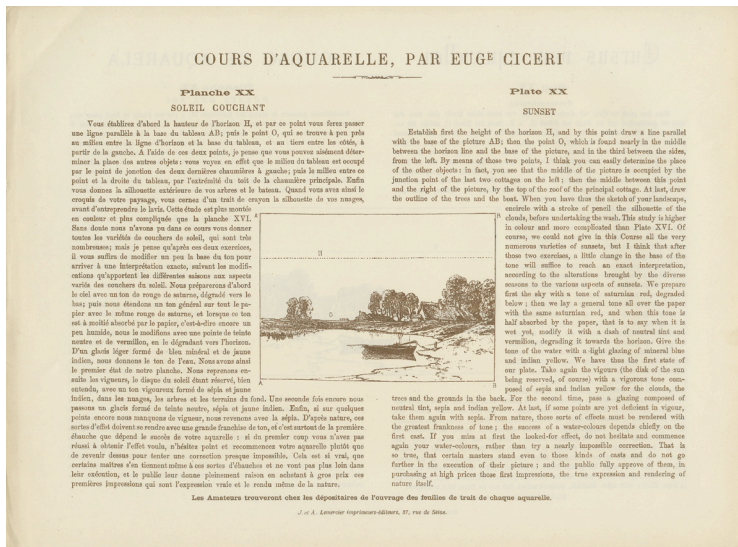

De lithografie werd eind 18de eeuw uitgevonden door Aloys Senefelder. Zoals bij meer nieuwigheden hadden sommigen aanvankelijk moeite met het nieuwe medium dat zij als vulgair beschouwden. Toch konden de grote mogelijkheden ervan niemand zijn ontgaan, hoewel de kersverse druktechniek nog moest worden doorontwikkeld. Die ambivalente houding tegenover de lithografie zal in de beginperiode hebben bijgedragen aan het wisselende succes ervan. Niet Duitsland, waar de techniek was uitgevonden, liep vanaf 1801 voorop in de lithografische productie, maar Engeland, nadat een aantal vooraanstaande Engelse kunstenaars de lithografie had omarmd. Maar ook in Duitsland begonnen kunstenaars de voordelen van de lithografie, toen nog 'Polyautografie' genoemd, te zien. Ondanks de groeiende belangstelling zou het nog tot 1816 duren voordat de lithografie in buurland Frankrijk vaste voet kreeg. Nadat Godefroy Engelmann en Comte de Lasteyrie in dat jaar in Parijs hun steendrukkerijen hadden geopend, nam ook daar de lithografie een hoge

vlucht. Pionierende steendrukkers, zoals genoemde Engelmann in Parijs en Charles Joseph Hullmandel in Londen, zorgden voor de verdere ontwikkeling van het lithografische procedé, waarbij ze niet zelden gebruikmaakten van elkaars expertise. Zo borduurde Hullmandel met zijn tonale vernieuwingen in het gebruik van lithografisch krijt voort op Engelsmanns 'lavis lithographique', gepubliceerd in *Manuel du dessinateur lithographe*, waarvan de bibliotheek in 2015 een exemplaar aankocht. Door het publiceren van gedetailleerde verhandelingen, waarin precies werd uitgelegd hoe kunstenaars een kwalitatief goede litho konden maken, acteerden deze drukkers tevens als ambassadeurs van de lithografie. Overigens niet zonder eigenbelang, want de schoorsteen van de drukkerij moest natuurlijk wel blijven roken en de onderlinge concurrentie was soms moordend. Door zich ook in Londen te vestigen bracht Engelmann in 1826 zijn concurrent Hullmandel, die een stevige positie in de drukkerswereld

had weten te verwerven, flink aan het wankelen. Broodnijd leidde tot een felle concurrentiestrijd tussen die twee, een strijd die via pamfletten werd uitgevochten en die zelfs door de pers werd opgepikt. Claims op nieuwe ontwikkelingen waarmee de drukkers hun leidende positie trachtten te bevestigen, waren meestal de aanleiding. Dat Hullmandel, tegen betaling weliswaar, lange tijd gebruik had gemaakt van de ervaringen van Engelmann, kwam hem duur te staan toen dit in *The Foreign Review* bekend werd gemaakt. Toen Hullmandel in 1840 voor zijn techniek van de 'lithotint' patent aanvroeg, moest hij zich zelfs voor de rechtbank verantwoorden. Hoe het ook zij, Engelmann en Hullmandel hebben beiden een belangrijke rol gespeeld in de ontstaansgeschiedenis van de lithografie, ook in de ontwikkeling van de chromolithografie, waardoor het gebruik van kleur in de lithografie mogelijk werd. Hoewel de lithografie voor commerciële toepassingen een succes werd, kwam in de kunstwereld de echte doorbraak pas aan het einde van de eeuw. Toen Van Gogh begin jaren tachtig met de lithografie experimenteerde, was de artistieke belangstelling voor de lithografie nog tanend. Naar aanleiding van de eerste afdruk van zijn litho van een *Oude man met stok* schreef hij zijn broer Theo: 'Ge ziet, dit blad heb ik gekrabbeld zoo eenvoudig mogelijk – mogt er iets in zijn dat aan de oude lithographieen herinnert uit het tijdvak toen voor dezen tak van kunst meer animo was in 't algemeen dan nu, zoo ben ik content.'

Cours d'aquarelle Par Eugène Ciceri 2me édition. augmentée et corrigée Parijs ca. 1886

Eugène Ciceri (1813-1890) was de zoon van illustrator en decorschilder Pierre-Luc-Charles Ciceri. Aanvankelijk volgde Eugène het voorbeeld van zijn vader, maar al snel richtte hij zich op het schilderen van landschappen. Hij maakte veel reizen, onder meer naar de Alpen en de Pyreneeën. Twee van zijn

vroegste aquarellen, uit 1837, tonen zelfs Caribische landschappen. Wellicht maakte hij deze op een van zijn reizen tijdens zijn militaire dienst. Na een reis naar Noord-Afrika produceerde hij 25 kleurenlithografieën voor het boek *Voyage pittoresque à travers l'Isthme de Suez* van Marius Fontane uit 1869.

Ciceri was echter voornamelijk actief in de omgeving van Fontainebleau, waar hij veel aandacht had voor de vergankelijkheid van de natuur en de aantasting ervan door de industrialisatie. In 1849 vestigde hij zich in het nabijgelegen dorp Marlotte, waar hij in 1890 ook zou overlijden. Twee jaar later, in 1851, exposeerde hij voor het eerst op de Salon, wat hem meer bekendheid gaf. Ook Vincent van Gogh was bekend met de aquarellen en oude lithografieën van Ciceri, zoals is te lezen in een brief aan Theo op 18 maart 1883 [330]. Blijkbaar heeft Theo hem geadviseerd om werken te maken in de trant van Ciceri.

In 1878 publiceerde Ciceri *Cours d'aquarelle*, een praktische handleiding voor (amateur)schilders. De cursus bleek erg populair en werd al binnen enkele jaren herdrukt. Deze tweede, losbladige editie bestaat uit 25 lessen, die in het boek zijn opgenomen in het Frans, Engels, Duits en Spaans. In de lessen wordt ingegaan op uiteenlopende aspecten van aquareltechnieken, zoals schaduwwerking, maanlicht en het uitbeelden van bergen. De lessen gaan gepaard met een kleine zwart-witafbeelding en achterin de map bevinden zich per les twee begeleidende platen. Van twee platen is daarentegen een dubbel exemplaar in de map opgenomen. Het gaat hier duidelijk om een echt gebruikboek, want er ontbreken twee lessen en vijf platen. Het intensieve gebruik wordt ook verraden door enkele scheuren en lacunes in de kleurenplaten. Maar ondanks deze gebruikssporen is het boek een prachtig exemplaar. De gekleurde afbeeldingen lijken nog maar pas op het papier te zijn aangebracht.

In *Bulletin de l'art pour tous* van mei 1886 wordt de tweede editie voor zes frank aangeboden; de complete cursus met toevoeging van de aquarellen kost echter veertig frank. Het is dan ook bijzonder dat we een versie hebben kunnen aanschaffen met zowel de tekst als de platen. De platen in het boek vormen een mooie aanvulling op de prenten van Ciceri, waarvan er zich enkele in de collectie van het museum bevinden. Ook sluiten de platen mooi aan bij de landschapschilderingen van Ciceri, die Van Gogh heeft gekend. Ze tonen zijn nostalgische gevoel over de natuur op papier.